

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკევით

უასი 1,50 ლარი

13 ნოემბერი 2009

№23(101)

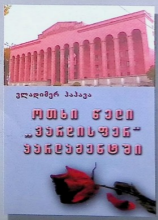
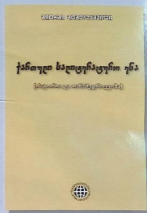
1516
2009

ინვაზილორავას ესეი
გია ხოფერია მოთხრობა
მარილიანი დიალოგები
რეზო ესაძის ლექსები
უკვდავება იმ აფორიზმისა
ივანე ამირხანაშვილი თამაზ ბაძაღუაზე
ქართული თემა დოს ვასოსის ტრილოგიაში

წიგნის თარო

ინგა მილორავა

კუნძული ამერიკის სულს სიღრმეში

დევიდ ლორენსი და ფენიმორ უპსერი

დედამინაზე მცხოვრები თითქმის ყველა შემდგარი, ჩამოყალიბებული და თავმოყვარე ერთ ფიქრობს და ხმამაღლა ლაპარაკობს თავის ეროვნულ სულზე. მეზობელი თუ არცთუ მთლად ახლოს მცხოვრები ერიებიც ფიქრობენ და შორიდან უთვალთვალევენ, ხან კეთილმოსურნედ, ხან არცთუ მთლად შემწყნარებლურად და აქტიურად აანალიზებენ სხვის „ეროვნულ სულს“, გარკვეულ მომენტში შესაძლოა მისი არსებობა ეჭვქვეშაც დადგეს და, სამწუხაროდ, ფიქციად ან მითად გააზრებულიც კი აღმოჩნდეს. ან, პირიქით, გადაჭარბებით შეფასდეს, თუნდაც კოლექტიური ევოს თვალსაწიერიდან, რაც ცუდად გაგებული ნაციონალიზმის საფუძველიც კი შეიძლება გახდეს, ხოლო აქედან ერთი ნაბიჯია უკიდურესობამდე, თუნდაც ფაშისზამდე. მაგრამ როგორც, ასე ვთქვათ, მელის მიმით ცხვარი არავის გაუნყვეტია, ისე ეროვნული სულის უარყოფა ან მისი მნიშვნელობა დაკნინება არ იქნება მიზანშეწონილი. მითუმეტეს, რომ მწიგაღი ნიშანი მიუთითებს არა მარტო მის არსებობაზე, არამედ მკვეთრად გამოყოფა ის ისტორიული და კულტურული მიმართულებები, ვითარებანი და გზები, რომელიც აყალიბებს სრულიად აქცერადა არსებულ, მაგრამ მაინც მწლად მოსახლეობებულ რელობას – ეროვნულ სულს.

ამ არსის შეცნობა და გათვალისწინება ორმაგად უფრო მნიშვნელოვანია თანამედროვე სამყაროში, რომელიც ჯერჯერობით შეუფერხებლად მიტანება გლობალიზაციისაკენ, რასაც შესაბამისად თან მოჰყვება თავისი დადებითი და უარყოფითი შედეგები (თითქმის თანაბრად). დღესდღეობით ამ პროცესს სათავეში უდგას ამერიკა და ხშირ შემთხვევაში გლობალიზაცია ამერიკანისაცადა აღიქვამს, რაც თავისთავად იწვევს ბუნებრივ შეშფოთებას, ეჭვს და შიშსაც კი.

ამ ვითარებას აქვს სრულიად გასაგები და გარდაუვალი ფიზიკური მიზეზ-მოუყვებლობა: ეკონომიკა და პოლიტიკა – უძლიერესი საყრდენი, მაგრამ გარდა სრულიად ხელშესახები და გასაგები ე.წ. „ხორციელი პლანისა“ აქვეა არანაკლებ მნიშვნელოვანი „სულიერი პლანი“, რომელიც, შესაძლოა, კიდევ უფრო მძლავრია და ბევრად მეტ ნინააღმდეგობასაც აღძრავს.

თავისთავად იბადება კითხვა შესაძლოა, სხვადასხვა ეჭვგაანად და ერთა მიოლის გარკვეული პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემა, მაგრამ რამდენად რეალურია, რომ მათ შეითვისონ და უპირატესოდ „ჩაიდგან“ რომელიმე სხვა, თუნდაც ამერიკული სულ? სულიერი პროცესები იმდენად ფაქიზია, რომ მას ვერანაირი დირექტივა

და პრაქტიკულ-პრაგმატული მოსაზრებანი ვერ დასაძლევს და სასურველ კალამობაც ვერ გადაიყვანს. შედეგი: ფარული თუ ამკარა ნინააღმდეგობა და დაპირისპირებაც კი, რაც თანადროულ სამყაროში სრულიად აბსურდულია.

საკუთარი ეროვნული სულის გადარჩენისათვის საჭიროა არა დაპირისპირება და თავსმოხვეულის გამო გაბმული ტანჯვა, არამედ სხვისი სულის სიღრმეში შესვლა, მისი შეცნობა, მისი ფარული არსის წყნობა და იქედან იმ ფასეული, გასაგები, ზოგადსაკაცობრიო და საკუთარი „მეობის“ გამამდიდრებელი მარცვლების ამოღება, რომლებიც ბუნებრივად შეეზრდებიან უკვე ჩამოყალიბებულ მოცემულობას – ეროვნულ სულს. ნებისმიერი ერის კულტურულ ველს და სულიერ სივრცეს უნდა ეყოს ძალა – მისაღები მიოლის და, როგორც გიორგი მერაბული იტყვის, „ჯერ კული განავადი“. ამისთვის კი სწორი მეთოდოლოგია და სიღრმეში შეღწევის უნარია აუცილებელი. სწორედ ერთ-ერთ ასეთ გზას მოუყვება ინგლისელი მწერალი და მოაზროვნე დევიდ ლორენსი, რომლის ნინიც „ესეები კლასიკური ამერიკული ლიტერატურის შესახებ“ შეიძლება ერთგვარ მაგალითად იქცეოდეს კი წარმოვიდგინოთ.

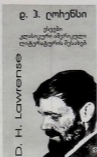
ლორენსი შეეცადა არა მარტო ზედამიწულად, თუნდაც ძალიან პროფესიულად მიმოიხილა ამერიკული ლიტერატურა, არამედ შეეღწია არაჩვეულებრივი, მოუხელთებელი „ამერიკის სულის“ სიღრმეში. ის თითქმის საფეხურებს მოუყვება სულ დაბლა და დაბლა, სანქისისაკენ, საყრდენი სიბრტყისაკენ, რომელზეც „დაემუნა“ ეს სამყარო. მისი ესეები 1923 წელს გამოცა, მაგრამ დღესაც აქტუალურებს მოუყვება სულ დაბლა და დაბლა, სანქისისაკენ, ასე ვთქვათ, „ჯანდაღი მიდგომის“ გამო. იგი, ევროპელი, ევროპული პურიტანიზმი დალილი მიგნარაფა ახალ ცივილიზაციას და მის ახალგაზრდა სულს, მაგრამ შეძლო ყოფილიყო ზოლომდე ობიექტური, ყოველგვარი შედმეტი აღტაცების გარეშე ემოზხაუროს და ფეხმერულ სულიერ სივრცეში, შეეწარუნებინა კრიტიკული მზერა, სადაც საჭიროა, სკეპტიციზმი და ირონიაც გამოუარია თავის ჩარჩოებისგან თავისუფალ მსჯელობას და, რაც მთავარია, შეძლო „ჩაიძოროს“ ერთი შეხედვით არცთუ ისე ღრმა ამერიკული სულის სიღრმეში, თანაც იმდენად, რომ მიეგნა მისი არქული, ზედმეტი და მითიური მრეებისთვისაც კი.

ალანსამბეგია, რომ დევიდ ლორენსის „ესეები კლასიკური ამერიკული ლიტერატურის შესახებ“ ქართულადაც გამოვიდა. იგი თარგმნა თამარ კოტირაძემ და შესანიშ-

ნავი შესავალი წერილიც - „დევიდ ლორენსი, ამერიკის სულის გზაზე“ - დაუთმო.

ლორენსი ამერიკის თვითმყოფელ სულის შეცნობისთვის ირჩევს რვა მნიშვნელოვან ადამიანს და თითოეულის სამყაროს წარმოადგენს, როგორც ცალკეულ „კუნძულს“ ამერიკის სულის ვრცელ და მშფოთვარე ზღვაში. ამათგან ერთი, ბენჯამინ ფრანკლინი, არ არის მწერალი, მაგრამ ლორენსი მიხვდება ამერიკის არსს და სათავეებს და მისთვის ბენჯამინ ფრანკლინი ამ თვალსაზრისით ძალიან საინტერესო, შეიძლება ითქვას, ამოსავალი წერტილი და გასაღებიც კი იყო. დანარჩენი შვიდი მწერალია: ჰექტორ სენტ-ჯონ დე კრევეკერი, ჯეიმზ ფენიმორ კუპერი, ედგარ ალან პო, ნათანიელ პოთორნი, რიჩარდ ბენდიკონი, ჰერმან მელვილი და უოლტ უიტმანი. მწერალი არ წარმოადგენს დასრულებულ კორცეფციას, ეს არ იყო მისი მიზანი. მაგრამ ამერიკის სულის ცალკეულ კუნძულთა სანახებში მოგზარობით იგი მოუყვება გზას სიღრმისაკენ, თითქმის ქვეცნობითი შრეებისაკენ და თანდათანობით, ნაბიჯ-ნაბიჯ, ფაქროსა და განსჯის კვალდაკვალ ნაწილობრივ „ხსნის“ „საიდუმლოს“, რომლის შეცნობაც არსებობდა შეუძლებელია, რადგან ის მისი ფორმა და შინაარსი ამ შეუძლებელში ამერიკის, ზოგადად კი, ნებისმიერი ქვეყნის შინაგანი წყობის, მისი წარმოსახვითი ელლის, ერთობლივი სულიერი სიღრმისა და ცალკეული ადამიანის „მეს“ ერთობლიობით, ერთ სულიერ სუბსტანციად დანახვისა და წარმოადგენს უნარიანთა გაპირობებულ „მე“ მისთვის არის ე.წ. „თეორიკანიანი ფსიქე“, ხოლო საწყარო, რომელზეც ის წერს, საბოლოოდ მაინც აპოკალიპტიკურია. თავის სიყვებს 1923 წელს ამთავრებს და, აღსანიშნავია, რომ მას თითქმის ზუსტად განსაზღვრა დასავლური ცივილიზაციის ყველა თვისება, რომელსაც მაშინ ჯერ მხოლოდ საფუძველი ეყრებოდა და შემთხვევით არც ამერიკა აურჩევია, როგორც ქვემოთაღნიშნულ ნიშანსამეტიკეული გრძნობა და იმ მომავალ გავლენას, რომელიც ამ ქვეყანამ მოიპოვა თავის მდგრად მსოფლიოზე.

ლორენსის ნიშნი ორი ესეი ეძღვნება ფენიმორ კუპერს. კუპერის შემოქმედებაში ერთმანეთს შეერწყა განმანათლებლობისა და რომანტიზმის ტენდენციები და ამ ჭრილში წარმოსდგა ამერიკული რეალიზმი და ამერიკის სულიც. დანილ დეფოსა და ვრონაბო სივრტის მსგავსად, კუპერსაც წილად ხვდა ბედი - მისი ნიშნები მოზარდებისათვის განკუთვნილად და სათავგადასავლედ განხილულიყო. არადა, მისი შემოქმედება შეიცავს დაფარულ ხარს და თითქმის ფილოსოფიურ განზოგადებასაც კი. ჩვენთვის მნიშვნელოვანია ამერიკის სულის თვითმყოფელი სახის შექმნისთვის აუცილებელი ის რეალობა, რომელიც თეორიკანიანს და ინდიელის ურთიერთმომარბობას ასახავს. სწორედ ამ საკითხს მიაქცია ყურადღებაც დევიდ ლორენსსაც, რომელიც ამერიკას ისედაც არასდროს განიხილავდა მხოლოდ თეორი კაცის სამყაროდ. პირველქმნილი ბუნება, ნოთელკანიანთა სისხლიანი ღმერთები, უცხო და გაუგებარი, ან უკვე სამუდამოდ გამქრალი ცივილიზაცია

და მასზე ყველა ცოდვის დასაფარად გადაფარებული კანონების, დემოკრატიის, „თეთრი ფსიქე“ მსოფლმხედველობა - ასე აღიქვამს იგი ამერიკას. თუმცა მაინაა, რომ ამერიკის სული საკუთარ თავში ინახავს იმ გამქრალ საფუძვლებს და მის გაგონებას და მისი არსებობის შედეგებს მუდმივად განიცდის და შემდეგშიც იგრძნობს.

ესეიში „ფენიმორ კუპერის თეორი რომანები“, რომელიც მწერლის შემოქმედების ერთ ნაკადს ეხება, ლორენსი წერს: ადგილის სულის თავისუფლება ის გახლავთ, რომ არცერთი ადგილი ახალმოსულზე სრულ გავლენას მანამ არ ახდენს, სანამ მისი ძირძველი მოსახლე არ გარდაიცვლება და არ დამარბება. ამერიკაც ასეა. სანამ ნოთელკანიანი

ანი მოსახლეობა საკმაო რაოდენობით არსებობდა, კოლონიზატებს ამერიკის დემონსაგან რაღაც იწინტეგრატ მანიც იცავდათ... როგორც კი ნოთელკანიანთა არსებობის უკანასკნელი ნაპერწკალი ჩაქრება, თეთრკანიანები კონტინენტს დემონის სრულ ძალას იგემებენ. დღესდღეობით ადგილის დემონი და მკუდარ ინდიელთა მუსიკისფერი აზრდილები თეთრი ამერიკელის ქვეცნობირსა და ცნობიერში მოქმედებენ, ამერიკელებს მოსვენებას აკარგვენებენ, ორგანიზაციით აწრიალებენ იანკის შტეიტერულ სულს, მიჰყავთ შინაგან დაუკმაყოფილებლობამდე, რომელიც ზოგჯერ შემუშაობილია მოავრდებდა. მესული თავისი ბუნებით გაორებული და სევდიანია. აქამდე ამერიკის უსწულე სული თეთრ ამერიკელში იღუპებოდა და იარებოდა. მაგრამ ჩვენს ეპოქაში ინდიელზე უკვე ლამის მოლიანად შთაინტეგრირ უშველებელ თეთრ ქაშობში. ეს რომ ბოლომდე განხორციელდება, მაშინ ამერიკის დემონი უკვე ლიად იმოქმედებს და ცვლელნივით თვალსაჩინო გახდება“.

ამ შეგრძნებთ „შეიარაღებულ“ გადაღის ლორენსი თავისი ნიშნის იმ კუნძულზე, რომელსაც ფენიმორ კუპერის შემოქმედება ეწოდება. მეორე ესეი „ფენიმორ კუპერის რომანები ტავის ნიშნის შესახებ“ სწორედ თეორიკანიანის და ინდიელის ურთიერთობის იმ ეპოქას ეხება, რომელიც ამერიკის დემონს ჯერ არ გაუგებია, მაგრამ უკანასკნელი ინდიელის უკუდაღობა განწყობილია. მისი სულში ნელ-ნელა იღუპება ის ტრაგიკული და საშობი ფენი, რომელიც ოდესღაც სამდე მოულოდნელად აიშლებოდა.

კუპერი არ ყოფილა ტრაგიკულად განწყობილი. მისი დამოკიდებულება ამ სამყაროსადმი რომანტიკული და მსუბუქია... ინდიელებს იგი რომანტიკულად აღიქვამს და კრევეკერისულ „ვიკვაშების ჩრდილი“ ცხოვრებას თითქმის იდეალად წარმოადგენს. მეორე მხრივ, ინტუიტიურად გრძნობს, რომ საპირუზიანად ნოთელ კაცის სამუდამოდ გასვლა გარდაუვალია და თითქოს ეუბნება კიდევ ამას. თამცა ცდილობს „შეარბილოს“ ეს მოკლენა ბუნების ხატიც, თეთრკანიანისა და ინდიელის შეგობობის ლირიკული სურათებით.

მისი ნათანელ ბამბი, რომელიც ტკავის ნიშნის ციკლის სუბიეტი რომანში („პირონები“, „უკანასკნელი მოკიკანი“, „პურია“, „მზვერავი“, „ნადირთმძლექი“) მოქმე-

პ. 679

საქართველო
პარლამენტი
3
საქართველო

დებს, ამერიკის სიერცის ახალი მკვრობელის სახეა, ოღონდ არა აგრესიული, არამედ თავისებურად კეთილ-შოიილი, მამაცი, შეუვალი, ახალი სულისა და ახალი ცივი-ლიზაციის კუპერისეული იდეალი. მაგრამ ლორენსმა არაფერი „შეარჩინა“ კუმერს და სარკასტულად შენიშნა, რომ იგი თავის ამერიკას ხშირად ასე საყვარელი პარიზუ-ლი ხალონების მშვიდი სიერციდან აკვირდებოდა. თუმცა ზუსტად შენიშნა და დაუფასა ის, რაც კუმერმა ნათანეიდ ბამპის სახეში იგულისხნა და სამომავლო პერსპექტივა-დაც დასახა. ნათანეიდ ბამპისა და ჩინგაჭუკის მეგობ-რობას იგი ასე აღიქვამს: „როგორც ჩანს, ხორციელი ურ-თიერთგანგაგება შეუძლებელია, მაგრამ სულის შეცვლა შეიძლება. თეთრკანიანის სული ვერასდროს დემეგავსება წითელკანიანის სულს, მაგრამ მან შეიძლება წითელკანი-ანის სულის საპირისპირო დინება შეწყვიტოს და საკუთარ სულში ახალი სიერციები გახსნას, სადაც წითელკანიანის თავსაც მოცემბენება ადგლიო.

ცნობიერებში ახალი სიერცის გახსნა ძველი ცნობი-ერების გველის ტყავიცივი გამოცვლას ნიშნავს. ძველი ცნობიერება ვინრო საპყრობილედ გვეცევა, ლამისა შიგ ცოცხლად ჩაველიო.

ძველ მჭიდრო კანს სანამ არ ჩამოიცილი, ახალსა და მისახერხებელს ვერ მოისხამ. თუ ეს ვერ შეძელი, შეგიძ-ლია აღარც ცეცადო“.

კუმერის ოცნებამ: ჩინგაჭუკისა და ბამპის მეგობრო-ბით საფუძველი ჩაყაროს ახალ ურთიერთობებს, თანას-წრითა კავშირს, ახალ ადამიანურ ურთიერთგაგებას – იმ-პულიკი მისცა ლორენსს, დაეანბნა ამერიკის სულის ფარუ-ლი პოტენციალი – ჩამოიშორის ძველი და შეითვისოს ახალი და ამით შეეწინააღმდეგოს სტვისი (ამ შემთხვევა-ში, ინდიელთა) გაქრობით გამოლეიძებულ დამლუგველ დემონს. ეს ერთგვარი უნივერსალური ფორმულაა სხვა ეროვნული სულისა ან სულელებისთვისაც. მართალია, ის კუმერისეულ ნათანეიდ ბამპისა და ინდიელის ურთიერ-თშეღწევას მითოსად შიორწევს, მაგრამ თვით ნათანეიდ ბამპის, ამ მითის შუაგულში მდგომ „ნადირამიელტეს“, ამერიკის სულის თვალსაჩინო გამოვლინებად.

„ქუმერსატი მითი თავის შუაგულში დანაწევრებულს კი არა, სწორედაც რომ გამთლიანებულ სულს მოაქცივს, რისი სიმბოლე ამერიკისთვის ნადირამიელტესაც: კაცი, რომელიც საზოგადოებას ზურგს აქცევს, თავის მიზარ-ღურ ხელმუშებლობას იცავს, მარტოსული და სტოიკო-ნი, ლამის უპიროვნო, რომელიც სიკვდილით ცოცხლობს და თან წინიდა თეთრკანიანი.

აი, ამერიკელის მთავარი მახასიათებლები, იგი მთელ დანარჩენ ფერულზე მაღლა დგას. და როცა ასეთი კაცი თავისი მეგობარი მარტოსულობის ქერსე გამოანდრავს და ახალი მიზარღულებით გაიწევს, მამის გაფრთხილდით: „რალაც თუოოდ მოხდებო“.

ლორენსმა ფენიშიორ კუმერის „კუნძულზე“ იპოვა ამე-რიკული სულის ერთი გამოვლინება, ერთი სახე. ის კუმე-რისაში მიმდევნილ ორ ეთვის სხვა ესეებთან კავშირში წარმოადგენს და საბოლოოდ საერთო, განყოფილი მთლიანი სურათი წარმოსდგება. ეს სურათი კი ერთგვარ ზამკვლელებდ იქცევა ამერიკის სულის შემდგომი შეცნო-ბის გზაზე.

ინანე ამირხანაშვილი

ტკივილი და უსასრულოება

თამაზ ბაძალუაზე წერა ადვილი არ არის. ადვილი არ არის მრავალი მიზეზის გამო. რა თქმა უნდა, აქ მარტო ტრაგიკულ აღსასრულს არ ვგულისხმობ. იყო ამ ადამიანში რალაც ისეთი, რაც განსაკუთრებულობის ნიშ-ნით იყო აღებედილი და, ამავე დროს, იყო სითოც, რაც სასებების თავისუფლად ეტეობდა ჩვეულებრიობის ჩარჩო-ებში. არ ყოფილა ნინაზამდეგობრივი, მაგრამ იყო ღრმა და არაჩვეულებრივი სულის პატრონი, რომელიც კი არ ცხოვ-რობდა, არამედ სიცოცხლეს ზემობდა მთელი არსებით, ყოველი ნერვით, თითოეული უჯრედით.

სინამდვილის შეგრძნება ქონდა გასაოცრად მთლიანი და გრანდიოზული. ეს უნარი იყო იმდენად დიდი, რომ გარ-რეგულადაც კი ეტყობოდა მინარ-მოხრბო, გამოხედავით, ლაპარაკის მანერაში. სავნებსა და მოვლენებს შიგნიდან, შიგა კონსტრუქციებიდან, შიგა – არსიდან ხედავდა და ამას, ცხადია, ჰქონდა შესაბამისი შედეგი – ექსიმიისტი იყო, თანაც იმდენად ღრმა და იმდენად ტრაგიკული, რომ გარ-შემომყოფელნი იწვევდა რალაც ეგზისტენციული მდგრა-დაობის განცდას, რომელიც უფრო ახლის იდეა სიცოცხ-ლის სრწმუნებასა და იმედთან, ვიდრე არსებობის მიმთან ან უსასრობისთან.

დღეს უკვე შეიძლება ითქვას, რომ თამაზ ბაძალუა გა-მორჩეული სახელია ქართული პოეზიის ბოლო ათწლეუ-ლების ისტორიაში.

რას ნიშნავს „გამორჩეული“? უპირველეს ყოვლისა, არა იმას, რაშიც ჩვეულებრივ ლიდერობის ხარისხს გულისხმობენ ხოლმე.

ეს სიტყვა არ ნიშნავს საერთო-საყოველთაოს, მეტიც, სულაც გამორიცხავს მას.

უბრალოდ, მან შექმნა მეტაფიზიკური ლექსის თავისე-ბური სახე, რომელიც განსხვავდება ქართულ ლიტერატუ-რაში მანამდე არსებულ ფორმებისგან. თანაც მის მიერ მიცემული ფორმა საკმაოდ სიცოცხლისუნარაინი აღმოჩ-ნდა და აერთო შეინარჩუნა ძალა და მნიშვნელობა, არამედ ახალ სიერციებშიც გააღლია.

თუ თვალს გადავავლებთ თანამედროვე ახალგაზრ-დულ პოეზიას, დავინახავთ, რომ ეს არის გაგრძელება იმ გზისა, რომელსაც თამაზ ბაძალუამ ჩაუყარა საფუძველი.

სხვათა შორის, ვერ კიდევ მაშინ, როცა თამაზის ლექ-სები ბევრს არ ესმოდა, იყო ლაპარაკი იმაზე, რომ ეს იყო მოშავის ხედეა, მოშავლის პოეტია და მისი სოციალური ადაპტირება მოხდებოდა სხვა დროში, სხვა კულტურულ გარემოში.

თამაზ ბაძალუა ცარიელი ადგილზე არ მოსულა, მას ჰქონდა მინაგანი კავშირი რეალესესორი პოეზიის ქართულ

ნაკადთან (ნიკო სამხადაშვილი, ლია სტურუა, ჯარჯი ფხოველი, პესიკ ხარანაული, მამუკა ნიკლეური, გივი აღმაზოშვილი), საზღვარგარეთული გაველინის კვალიც ეტყობა (ტომას ელიოტი, უოლტ უიტმენი, რილკე...).

მისი აზროვნების ტიპს განასაზღვრავდა მასშტაბურობა და ყოვლისმომცველობა. სამყაროს მთლიანობაში აღიქვამდა. თავს გრძნობდა კოსმოსის ნაწილად და კოსმოსს გრძნობდა თავის თავში. მისთვის ადამიანური სულის მოძრაობა სამყაროს დიალექტიკის ეკრანზე აისახებოდა, სამყარო კი თავისი უსასრულოებით სიცოცხლის ერთ ფრაგმენტში ეტყუდა, ერთ ნურტრემი იყრიდა თავს გამუდმებულ ტკივილი და უსასრულობა, ამიტომ იყო მის პოეზიაში ყველაფერი დიდი და პუშკინური.

ის არ მოსულა რაღაც პროგრამით, გარდაქმნილი და განახლებების იდეებითა თუ ინსტრუქციებით, პოეტური კომპლექსი მასში ნინდანინვე იყო გარდაქმნილი.

ახალმა პოეზიამ მისი ნიჭი დაიხმარა იმისათვის, რომ თავისი თავი გამოეხატა.

საიდან მოდიოდა გრძნობისა და აზრის ესოდენ მაღალი კულტურა? სად იქცეოებოდა სიტყვისა და ფრაზის ასეთი დახვეწილი, ლბილი ქაოფილი? სად იღებდა სათავეს მეტაფორიზაციის ეს მღელვარე ნაკადი?

უნდა ითქვას, რომ თამაზ ბაძაღუს განათლება და ინტელექტი იყო სწორედ იმ სიმაღლეზე, რა სიმაღლეცაც ფულისხმობდა მისი პოეტური აზროვნების დინამიკა. ის იყო ნიგნიერი ადამიანი ამ სიტყვის საუკეთესო გაგებით. იმ-ვითადად მინახავს ნიგნის ალქმის ასეთი ბრწყინვალე უნართი და-ჯილდოვებული ადამიანი, რომელსაც ძალუდმა ნაკითხული სულის ნაწილად ექცია.

ნიგნიერება სისხლსა და ხორცში ჰქონდა გამჯდარი. ალბათ ამიტომაც არ უყვარდა ლტერატურაზე საუბარი, რომ ნიგნიერება იყო მისი ბუნება, ხასიათი, სულის შინა, წინდათაწმინდა, ხელუხლებელი მხარი.

იხიოი ლექსები, როგორებიცაა „აღმოსავლეთის ვარსკვლავი“, „მე ვარ მგელი“, „კარმენი“, „ზღვის ქვეყანაში“, „არა მოვარჩე და ვარსკვლავებზე“, „ჩვენ გამოვდივართ სიყვარულის მუხზეუმიდან“, „ბოლო გამერება“, „შეც მონიძებენს მკერდ ქორემა“ ზუსტად გამოხეკვის ავტორის პოეტურ პროფილს, რომელიც ყურადღებას იმყრობს მთავარი შტრიხი - პოეტური აზრის გამუდმებული მოძრაობა და ემოციის დიალექტიკური განვითარება, ერთიანი, მთლიანი, გაუმსარავი დისკუსია.

გი იყო გამყენებული აზროვნების დიდისტატი. ეს არ ყოფილა უმნიშვნელო რამ, თუნდაც იმიტომ, რომ მეტაფიზიკა არა მარტო ჩვენი ლტერატურის, საერთადად ჩვენი აზროვნების აქილევსის ქუსლი იყო ტრადიციულად.

რასაც ხელს შეეხებდა, ყველაფერს მეტაფიზიკად აქცევდა. ამისთვის მას ჰქონდა ფაილისუნური იარაღი - მეტაფორა. მეტაფორა მისთვის ყველაფერი იყო: განცდაც, ემოციაც, ფიქრიც, გრძნობაც, ოცნებაც, აზროვნებაც.

მეტაფორებს კი არ ქმნიდა, არამედ მშაშხარეულად გვანდოდა როგორც ვიზუალური ხატებს, რომლებსაც მისი თვალი აღმოაჩენდა გარემომცველ სამყაროში.

სრულყოფილად ფლობდა ლექსის წერის ტექნიკას. სა-ლექსო კანონი ძეალ-რბილში ჰქონდა გამჯდარი. ევრსიოე-კაციული ელემენტები არ ებუღებოდა. შექმლო კონვენციო-ური ლექსი ეწერა, წერდა კიდევ, მაგრამ გამოხატვის ფორ-მად თავისუფალ და თეთრ ლექ-სებს არეკდა.

თამაზ ბაძაღუს ლექსის გარე-ფაქტურა იდებს გამოხატვას ემსა-ხურება - თავისუფალი სტრიქო-ნები, აუქქარებული რიტმი, რთული მეტაფორები, მსუბუქი ინტონაცი-ები, ნაფლენი ტონალობები, მის-ტაგური პათოსი და ფაქტალიზმი.

მის პოეტურ ქვეყანაში ყველა-ფერი არის მყიფე, მსხვერვადი, მითოლოღრე და მისული საბუდის-ნური ზღვართან, საიდანაც ერთი ნაბიჯია ეატსტროფამდე, მაგრამ კრიტიკულ მომენტში ყოველთვის ჩნდება მცირე ბიძგი და ინყვი-მობრბაბა სიცოცხლისაკენ.

საკუთარ თავთან იმი ჰქონდა გამართული. მძაფრი შინაგანი ქი-დელის კვალი ეტყობა მის ლექ-სებს.

გამუდმებით ეძებდა ადგილს, სივრცეს, დროს, როგორც საკუთ-რებს. დროსა და სივრცეს აღიქ-ვამდა ერთად, განყოფილ, ყო-ველსდამებეც იდვად, რომელიც პო-როვნებაში უნდა განიფებულოყო

თამაზ ბაძაღუა და ივანე ამირხანაშვილი (1986 წ.)

ამაღლებული, ზეიშიური განცდის სახით.

არ მსურს ვისაუბრო იმის შესახებ, თუ რა მძაფრად ელინდობდა მის ხასიათში არსებობის ტრანსიზმისა და აღ-სასრულის მოტივები. მას აღმოაჩინდა ნინასწარმეტყველე-ბის განსაცვიფრებელი უნარი, ცხადად ხედავდა მწარე აღ-სასრულებს და ცდილობდა ეს ხედავა მეტაფორად ექცია, მაგ-რამ ეტყობა ყოველივე იმდენად რეალური ჩანდა, რომ ის ტროპის ჩარჩოებში აღარ ეტეოდა.

ფინალობის თემას ძალიან მძაფრ განცდებს უკავში-რებდა, ბევრს წერდა აღსასრულზე, წყველიდაზე, ცრემლზე, სასაფლაოზე.

„შენ იმ ვარადიეთი ხარ უბედური, რომელიც ქტქნება გამ-ლისთანავე“ - შექმლო ეს სიტყვები ნარმოთეცა და ყოფი-ლიყო სრულად გულწრფელი და მართალი.

შექმლო ისიც, რომ სიკვდილზე უსაუბრა, როგორც სიმ-შეიღისა და ნამდვილის არსზე, როგორც გარდუვალობისა და აუცილებლობის მოტივზე. თუმცა სიცოცხლე იყო მის-თვის მთავარი, როგორც არსებობის აზრი და მიზეზი, რო-გორც მარადიული ყოფნის ფორმა.

ჰქონდა, როგორ არ ჰქონდა ბედნიერების განცდა, მთელი არსებით ეტრფოდა სიცოცხლეს, რომელიც ყოველდღიურ ზეიმად წარმოედგინა, მაგრამ იმასაც გრძობდა, რომ ეს იყო ილუზია, მოჩვენება, საბედისწერო თამაში. უფროდ აღსარულის ფაბულურმა წინაფერწობამ წარმოუვა მასში ცნობიერების ის ტიპი, რომელსაც დააფუძნა თავისი შემოქმედება.

მისი ყველაზე პესიმისტური ლექსიც კი ეს არის არა სასწარწკვეთილი ადამიანის მოთქმა, არამედ ხმა ადამიანისა, რომელიც სასწარწკვეთილების ლაბირინთში მოუხმობს იმეღს. ამიტომაც განსაკუთრებულ ფუნქციას აკისრებს ხელების პლასტიკას – სინათლისა და სულიერების სიმბოლოს.

ოჯახის შექმნის შემდეგ მას ჰქონდა კიდევ ერთი, უკანასკნელი გამონათება, ეს იყო იტილია.

1984 წლის სექტემბერში იმოგზაურა აშენინებზე, მოიარა რომი, ფლორენცია, ვენეცია, პადუა, მილანი. აღფრთოვანებული დაბრუნდა. ბავშვური აღტაცებით უყვებოდა შობაბტვილებებს. იმავე წელსაც დაიწყო ფიქრი იტალიური პოეზიის სამტომეულის თარგმანზე. ამისთვის დედნის ენაც შეისწავლა. ეს იყო მოვლენა, რომელმაც შეცვალა მისი ცხოვრება. ამბობდა კიდევ, ახალი ცხოვრება დაიწყო. შინ ჩაიკეტა. გარეთ ხშირად აღარ ჩნდებოდა. კაბინეტი მონყო. მოიპარაჯა წიგნები და ფურცლები, საბჭოედი მანქანაც იყიდა, იმ დროისთვის იშვიათი ფუფუნება. იჯდა და მუშაობდა. ჩქარობდა. აშკარად ჩქარობდა.

სხვათა შორის, იტალიურ თარგმანებში ჩანს ის თამაზი, რომელსაც არჩივილურ შემოქმედებამ ვერ ვხვდებოდა. ნათელია, რომ სრულყოფილებამდე ფლობდა ტრადიციულ ლექსს, რიტმისა და რითმის ნიუანსებს სიღრმეებამდე სწვდებოდა.

ხშირად მიუძეირია, როგორი იქნებოდა თამაზი, დღეს რომ ცოცხალი ყოფილიყო. როგორ აღიქვამდა, როგორ განიცდიდა, როგორ შეაფასებდა ყოველივეს, რაც ჩვეს თავს ხდება, საით წაუდღოდა, რა გზას აირჩევდა, სად დადგებოდა.

ერთხელ ძალიან გვიან, მუადამის პირას მოვიდა ჩემთან კივის ქუჩაზე. სადარბაზოდან წუშად, ფეხაკრფით მოადგა კარს, ყოველთვის ასე იყო. ფრთხილად, ხაზგასმული მორიდებით დააკუნდა. სახეზე აღუნიღო იყო. ხარბოშზე მგტად აფორიატება ეტყობოდა. თვალეებში თითქოს შიში

ჩასდგომოდა. შინ არ შემომყვია. აარ გინდა, ბიჭო, არ გინდა, ყველაფერი ამოა, ყველაფერი იწვის და ინგრევა, – ამბობდა უჩვეული აღტაცებით, – საცაა ყველაფერი თავზე დაგვეშობა, გამოვდი გარეთ, ნახე, რა ხდება!

გოგი მასუტაძისგან მოვიღო. ძველი თაობის ლიტერატორებს ახსოვდა ეს სათნო ადამიანი, სამეგობრო კაცი, შესანიშნავი მთარგმნელი გერმანულ-პოლონური ენებიდან. მარჯანიშვილზე ცხოვრობდა, ვერის ხედიან.

„კირონიზი“ რომ ამოუვლია, მოედნის კუთხეში ხანძარს შესწრებია, პურის მაღაზია იწვოდა. სულთი ხორცამდე შეეძრა ამ სანახაობას.

მეტრომდე გავაცილე. მოედანზე ხალხს მოეყარა თავი. ცეცხლი უკვე ჩაქრთი. მაღაზიის დანახმარებულ ინტერიერი მი შეხანძრეები აჩრდილებივით ირეოდნენ.

სრულად გამოფხიზლებული გაფრთოვებული თვალეებით უყურებდა, რაღაც ფარული მიში დაუფლემობდა, ეტყობოდა ხედავდა და გაინცდიდა იმაზე მეტს, ვიდრე იქ ხდებოდა. „აი, ჩვენი ბედი!“ – მხოლოდ ეს თქვა. დაუმშვიდობებლად განეცალა და მეტროში ჩავიდა.

გული უგრძნობლად საშინელის მოახლოებას.

ეგრეთ ნრდებულე პერესტროიკა დაწყებული იყო.

მან იცოდა, რომ ახლოვდებოდა თავისუფლების ფაში, რომელსაც ძველი იმედები უნდა აეხდინა ჩვენითვის, მაგრამ ფრთხილად, იქვენულად აფასებდა მოვლენებს, თითქოს არ სჯეროდა, თითქოს შიშობდა, არ მოტყუებულყო, საშუალოდ არ გასცრუდებოდა სასოებით ნაგროვები მოლოდინი. როგორც ჩანს, შორს მიუწვდებოდა მზერა, გრძობდა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური კატაკლიზმების მოახლოებას, იცოდა, თავისუფლების მოპოვება მჭირდ დაგვიყვებოდა. და მაინც, რა იქნებოდა, დღეს რომ თამაზი ჩვენი გვერდით ყოფილიყო?

იქნებოდა ცხოვრება უფრო ადვილი. და გავიგონებდით იმას, რაც დარჩა სათქმელი.

სათქმელი კი მართლაც ძალიან ბევრი დარჩა. ბევრი რამის თქმა სურდა, ბოლომდე ვერ გაიხსნა, ბოლომდე ვერ გადაშალა გული, თუმცა ყოველი ახალი გამოცემა, ყოველი ახალი შეხვედრა მის შემოქმედებასთან დაგვიანებდა, რომ მან შექმნა პოეტური ქვეყანა, სადაც თქმელიც და უთქმელიც ერთნაირად მჭირდს და გასაგებია, სადაც მუხუბი საუბრობენ იმ ენაზე, რომელსაც სამყაროს ახსნა შეუძლია.

მასპარეზი-ინტერვიუ

ლელა კოდალაშვილი

„მთავარი, მაყოს რწმანა“

- თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესად გაჭირვებულ მდგომარეობა?
- მომენტს, როცა ქმედებამუხალეული ხარ და გასაქანს ვერ პოულობ.
- სად ისურვებდით ცხოვრებას?
- თბილისში, მთაწმინდაზე – ანუ სადაც ცხოვრობ.
- რა არის უმადლესი ბედნიერება?

- სიხარულის მომენტის იმ ძალით განცდა, როცა ყველა სხვა ფიქრი და პრობლემა იჩრდილებოდა.
- თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები.
- ყველა ის პერსონაჟი, რომელიც წანარმოებტის ბოლომდე განახლებებისთვის იბრძვის, პრობლემებს არ ნებდება.
- თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები.
- გმირები, რომელთა სახელზე ისტორიის არ შემოიარა.

- თქვენი საყვარელი მხატვარი?
- პოსტ-იმპრესიონისტები.
- თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

— ფრედერიკ შოპენი, კამილ სენ-სანსი, ჯენის ლინ ჯოპლინი, პობ დილანი და სხვა.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

— ღირსებას, ანალიტიკურ აზროვნებას, განონასწორებლობას.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

— მოშიზილაობას, ქალურობას, შემოქმედებით უნარს — ნებისმიერ დიდ თუ პატარა საქმეში გამოხატულს.

— რომელი ადამიანური სათნოებია თქვენთვის უფრო მოშიზილაოვანი?

— სიკეთე ხელმოწერის გარეშე.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

— მოვალეობის დროს — სატვა, თიხისგან მძივების ძერწვა, გიტარაზე დაკრა.

— თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— ლლა კოდალაშვილის კორექტირებულ, ზოგთვი-სებაზამოცდლოლი ვარიანტი.

— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

— უნარი, მოეუნაბო ახსნა ყველაზარი პრობლემას და ამ გზით გაახადო იგი მსუბუქი.

— რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

— ერთსახეობის თუ ჩემი ცუდი და კარგი თვისებების სწორად აღქმის უნარს.

— თქვენი მთავარი ნაკლი?

— იმპულსურობა, პედანტურ-დიდაქტიკური მსჯელობები, ზედმეტი გულწილობა, სიზარმაცე.

— თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

— ეს არის მომენტი, რომელსაც მყისიერად შევიგრძნობთ და შემდეგ ამგვარ მომენტამდე მისით ვიკვებებით.

— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

— მრავალი ფაქტი და გარემოება. ჩამოთვლა უახრობა იქნება.

— როგორი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— პირველ რიგში მშვიდი.

— თქვენი საყვარელი ფერი?

— წითელი.

— ყვაილი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?

— თითქმის ყველა ყვაილი მიყვარს.

— თქვენი საყვარელი ფრინველი?

— წერო.

— თქვენი საყვარელი მწერალი?

— ფრენკ პერბერტი, დოსტოევსკი, ფოლკნერი... ჩამოთვლა შორს წამოყვანს.

— თქვენი საყვარელი პოეტები?

— გურამიშვილი, ვაჟა, ბროდსკი, ხარანაული... ისევე შორს მივდივარ.

— საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალები?

— გამოკეთილად საყვარელი გმირი ქალი არ მყავს.

— საყვარელი გმირები რეალურ ცხოვრებაში?

— ყველა ის, ვინც დიდსულოვნების, სიკეთის, ნიჭიერების მაგალითს იძლევა.

— საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?

— ყველა ის დედა, რომელიც შვილს კეთილი ნებით უშვებდა ბრძოლაში.

— საყვარელი სახელები?

— ყველაზე ცუდადგურად და ყურისმოძრულ სახელსაც შევიყვარებ, თუ იგი ჩემთვის საინტერესო ადამიანს ჰქვია.

— რას ვერ იტანთ ყველაზე მეტად?

— სიყალბე და გულგრილობა.

— ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზილი დაიმსახურა.

— ყველაზე სისხლიანი პიროვნებების (ჩინგიზ ხანი, პიტლერი და სხვა) მძებრითაც კი ჩვენი ზიზილი შეიძლება შეიცავდეს ალტროთვანების ელემენტებს.

— საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით ღირსი მეტნაკლები აღტაცებისა.

— პანიბალის ბრძოლები.

— რეფორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?

— დავით აღმაშენებლის მიერ ყიფილების ჩამოსახლება და რევოლუციური ჯარის შექმნა.

— ნიჭი, რომელსაც გინდათ, რომ ფლობდეთ?

— ის პატარ-პატარა ნიჭები, რომლებიც მაქვს, კონცენტრირდეს ერთ დიდ ნიჭში.

— როგორი გინდობდათ, რომ მომკვდარიყავით?

— ამაზე ფიქრით ტვინის ქვლეტვას, ვფიქრობ, აზრი არა აქვს.

— თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?

— მონსტრიგებულა.

— ქმედებანი, რომლებიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?

— გულწრფელი სინანული.

— თქვენი დევიზი?

— დევიზები იცვლებიან იმის მიხედვით, თუ როდის ვის და რის წინაშე ვარ პასუხისმგებელი.

— თუკი ოდესმე შეხვდებოდით ღმერთს, რას ისურვებდით, რომ მას თქვენთვის ეთქვა?

— ის ყოველთვის მელაპარაკება — მთავარი, მეყოს რწმენა და გავიგონო.

ოთშაბათს, 18 ნოემბერს ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის სხდომათა დარბაზში გაიმართება

როსტომ ჩხეიძის

საჯარო ლექცია

„კაცობრიობა, პირი და მისხაო წერეთელი“

დასაწყისი 13 საათზე

კოსტავას 5

სულიერი თანაზიარობისა, რომლის რღვევამაც უპირველესად უნდა იქნას აღწერილი

გია ხოსროვია

კოკორიას ალსანოვლი

ზუსტად მახსოვს: 2004 წლის 17 მარტს ღამის 2 საათსა და 20 წუთზე გავათავისუფლეთ დედაჩემი. მოცილია სასჯელთა ჩემი ტვირთშიწვილობა და გამაღვინდა მწივარს სასჯელარდა არა კომპიუტერული ბოსლისა აქა-იქ ამოკეცილ იატაკზე. ამ სინდელში ვერაფერს ვხედავდი, მაგრამ დაბადება მაინც გამიხარდა. ცალკე არსებდა, ვინმეზე არ რაიმეზე ერთფულად მისათვლელ მსუბუქავად წარმოვიყვი და ასეთი ბუნდირების დაუმასხვრებლობა იშვიათი სულიერი სიძულუნაა. თქმით ხომ უნდა ვთქვა: რაც პირველადვე შემოგვიყვინა გულზე, ოთხფეხი იქნებოდა თუ ორფეხი, რა მნიშვნელობა აქვს ან ფეხების რაოდენობას ან სასუკუნის ნომერს, მაგრამ სინდელე რომ დამეძღა, თანაც იმ ოდროსოლორ განვინილობაზე, რკინიგზის მოძველებული შპალისა და ალიზის ურთიერთმეცხეობით რომ გამიორჩევა, მოვადინე ჩასველებულ-განსუხულ-ჩაიხრებულშია მწივარს, რაც მართალი მართალია, ქუჩის ენაზე რომ ვთქვა, გამიტყდა, ხოლო შუაგულ ენობრივად, არ მესაიმოვნა. უფრო მაღალი სადღესობითაც შემოძლია გამოეხატო ჩემი პირველი შთაბეჭდილება, მაგრამ დაბადებისთანავე ხომ არ მოვალე ბირს და ტლიკონს ხომ არ დავინწყებ ზოგიერთი უკულტურო სულდაგმულით. არადა, მნიშვნელობა ნამდვილად აქვს, პირველი გამოცხადებინდნენ, როგორ გარემოსა და საზოგადოებაში მოხვდები. რამდენი ჩემნაირი დაბადებულა, მათგან განსხვავებული და სპეციალური პროგრამით ჩაფიქრებულ-გამოსხლებული კი არ ვარ, რამდენს შეფაცქალებია პანაინა გული, სახალისა კევნაგაგანებისას. მოდიოდნა, მოდიოდნა და, რომ გგონია, ერთი სამოთხიდან მეორეში გადადიხარ, თავისებურ სისულაჩქობადა გრძნობ, რაც უნდა იყოს, ადვილმონაცვლავთ, სხვაგან გადადიხარ საცხოვრებლად, სხვა თვალის შემოგზედავს, სხვანაირი ას-

სტილური ძიებანი, მახვილგონიერება, იუმორისტული საფანელი და შინაგანი დრამატიზმი ის ნიშნებია, რამაც ოსტატური ხორცმცხმისი წყალობით გია ხოსროვია მოუპოვა თავისი ადგილი ჩვენი სამწერლო ცხოვრების მდინარეში.

მისი მოთხრობებიდან და რომანებიდან მხოლოდ მარჯვედ, მომზიდველად განვითარებულს მიიჭრება ან კოლორიტული, გამოკვეთილი ხასიათები კი არ გვაძახებოდა, არამედ ვინის სინოყვირე, ეფექტური სიტყვათმადობაც და სტილური არტიტიზმიც, რაც ასერგად ვაიშვიაფდა თანადროულ ქართულ ლიტერატურაში და არამარტ ვარგონამ და უხამსობამ ნალკოს ღამის სამწერლო ყოფა, არამედ სიტყვაკაზმულობად გასაღებულმა ფსევდოფურნალიზმამაც.

და ასეთ დროს ნუგეშისმომგვრელია ყოველი მცდელობა - შენი გზით ციო ნამდვილი ლიტერატურული ფასეულობანი და ჩვენი დღევანდელი მსდევარება წარმოსახო ათასგვარი მანერით, მათ შორის ალევროული თუ სიმპოლური სტილისტიკით.

გია ხოსროვიას ახალი მოთხრობა „კოკორია“ ხბოს ავტობიოგრაფიად წარმოვიგებება, თუმც დაკვირვებული მკითხველი ამ დრამატული თევადასავლის ფონზე ბერ რამდენს მოვდებს საჯულისხმოს, უპირველესად კი შეხსენებას კეთა და ცხოველთა სამყაროს დიდი სიძულუნა, თუ განწყვეტილი ძაფების აღდგანაზე ყველამ ერთობლივად არ ვიხრუნეთ.

ესეც გია ხოსროვიას წვლილი ამ ძაფების აღსაღვანად - გულისშემჭრელი ღაღადისი „კოკორია“.

პარეკი გადაგვლენა და ხარ ასე გართულ-წამოსული, ასე გაარხინებულს, ასე აღებურმოდინდინანი და უცებ სინდელში მოადენ ბრავგანს. ესეც საოცრებაა, მაგრამ უკუსაოცრება, რომ ავატირებს და ავალეულებს სიხარულისაგან. რას შერებო, რა უნდა ჰქნა, რანაირად გინდა ნახვიდე, თორემ ნალდად საჯოს უქან მიხრუნება.

მერე და მერე, კარგად რომ დავაკვირიდი, ჩემი ვარიანტი, დაბადება მაქვს შედეგელობაში, მთლად ოქრო და ეერცხლი ყოფილა, უნვალბლად, გადაქაქვა-გამოქაქაქების გარეშე გამოებრძანდი, კულტურულად რომ მოვიხსენიო ის სუთი, ის დროულობა. შენ და თქვენ, რამდენიც უნდა იყოთ, სხვა ვარიანტიც უნდა გეხანათ, ჩემი შემდეგომების, ხან ერთ ჰქნას, რადაც ვაქაქებდა ასახივებ ბებიი და ხან მეორეს. რომ ვერ ჰქნას, რაც უნდა ექნა, შენაწი ამ ფეხებზე უქან და ცოტა ხნის მერე ოთხი გამომჩნდა, მისი დაგრობილი ქართულითი რომ ვთქვა, ერთიათინე. ორს ვერაფერი უქნა და ოთხს რას უხამდა, ის ლელვის ჩირი! გასკდა ძრობა ბლავილით. ტყუილა იწვალა ლღვის ჩირმა. მე კი ვიყავი კაი ხნის დაბადებულსი და რა შენალეუბადა სხვისი ნამომცდააჭირი, მაგრამ თუ აზროვნებ, ბოლომდე ნესიერად უნდა იაზროვნო. შემეცოდა ამქვეყნად ნვალბისათვის მოსაველრებულს. ეტყობოდა ასამინასაც რალაც ახალი სირთულე შეგება პრაქტიკაში, თუშეცა ნარ და დაბნეულა და ისეც შეტეხა ოთხივე ფეხი უქან. ხან ერთი ჩაუხნიჭა გაჭირებულს მაქვს, ხან შეუცვლელს ჩაანვა გამჭირალი ხელეობანი, აქედან, იქედან მივიგვიმ-მოვიგვიმმა და როგორც იქნა გამოყო ნინა ორმა ფეხმა თავი, რასაც სულ მალე, ფეხების თავი კი არა, ჩემისთანა მაიმუნის თავი მოჰყვა.

მაღე სინათლე აინთო და შემომსივინებ გააზრებულსი დაბამანები. ეტყობოდა, დედაჩემმა მესიერე ვახარაზანა პატრინს. ქალი და კაცი იყვენენ. ისე მეალერსებოდინენ, სულ დამავინწყდა წელანდელი გულმოსულობა. კინალამ გახარაზნი ჩემს თავზე, ცუდი სიტყვიტი რომ ნამომცდა გამოვერინებისთანავე. მეალერსებოდინენ და შევერებოდინენ, რალაც-რალაცეებს ენის მოჩლექქეთაც კი მინახდებდენ, მაგრამ ადვალკონს შუაქეთებმა პირველმა მიხალბებამ და პირველმა აპტიტურობამ იმდენად შთანთქა ჩემი ჯერ კიდევ განუხარებულე გონება, ყურადღებას არ ვაქცევდი ამ გახარებულთა სიხარულს.

მაგრამ გამომარეობი მაინც არ გამომმარავია, როგორც შურით მიყურებდნენ ჩემიანები. ზრდილობის ოდნავი დატყობის მიზნით, რომელიმე ერთხელაც რომ ნამომდგაროყო, ერთხელაც რომ მომსალმებოდა, მიხასუსებ, თუ ჩემი ძმა ხარ, ცხოველი ცხოველად არ დარჩებოდა თუ რა ნამომდგარობის მატჩინვე გაუსკდებოდა, კუდი მოწყვებოდა და გვარიშვილობა შეეცდებოდა? მაგრამ მეც კი ოხერი ვარ! იმათ ვინაზე, ვაბურთავებდი და ვაბურთავებდი დედამჩემის ჯიქნებს და კუდასაც ნარამარა ვაქიცინებდი აქეთ-იქეთ მომეტებულთ სიამოვნების ვაჟი.

უზრდელები და ბრიყვები! ისე ჩვენში დარჩეს და ლუარსაბ თათქარიძე ნებისმიერ სულდგმულში ყოფილა. მხოლოდ ჩოხა-ახალციხის ჩაცმასა და ხანჯლის შემოჭრახე კი არაა ლაპარაკი.

— განსაკუთრებით ჩემი პატრონი, ბიჭი რომ აღმოჩენილი, იმან გახარა. ცალკე კარგად მოსულთაგან უფრო ადგილი გამოიყო, ახალთახალი თოქი ჩამაბა, სახელიც შემირჩია და ტყა-სამაზე ხომ ერთხელაც არ სჭირდებოდა შესხენება. ხანდახან ცოლისგან მალულად ამიშვებდა. ვეცემოდა მოშივებული ძუძუებს და ოთხივეს უტეც დავაყვავილებდი. ვიშვებოდა პატივცემული ქალბატონი, მაგრამ მისი ქმარი, შემდგომში ჩემი ძმაცაქი, თითქოს ჩემს გასალანთლად, საგანგებო მწუხარებით იტყოდა:

ბანარი გაუწყვებია ამ გასაძლელეს და ანი უფრო მსხვილით დავიბამ!

— ამ სიტყვებს ისე არტისტულად ამბობდა, კარგად ვხედავდი, ცოლს რომ ატყვიალებდა და მე მეკალერტობოდა, ამიტომაც, თანადგომისა და სიყვარულობის ნიშნად, იმ ნინადედებს დამთავრებისას თვლი ჩაუტყარი. მართლაც ვამეტიანი კაცი იყო ჩემი აღმზრდელი და პატრონი ლუკიანე, ნამდვილი ჯიჯარი.

— გეზებენი, ამიჭი, რა იქნება, თალიკო დეიდას მოსულამდე! — შევუწნდებოდი ბოსელიმ შემოსვლისთანავე. რაზეა კოკორია ლაპარაკი, მიდი, მიანევი ოთხივე ფეხით, შე დაფხზრიკული - ნამახალისებდა იგი და თოკის შესხას არ ვაცლიდი.

— დედა, რას იწყებოდა აქაქანებულ თალიკო! წველის მეტი რა მომხსენება სოფლის ორბოლებში, დუდგავდნენ ყველაფერს ჩამორჩლარტული ქალები, მაგრომ უნ დეიდა რომ ნამოარტყამდა, ანნარი კოკორიული არსად მინახდა და მყურებოდა. აუღლებებოდა-ბოლომინებული ბოსლიდან რომ გარბოდა, გვერინებოდა თვითონ ცალკე მიდიდა და ვალინკები ცალკე.

— მავას შეატენე ყველაფერი, მავას! სტუმრები და განსაკუთრებით შენი ძმაცაქები რომ ჩამოგიტანანდებიან, შეუტედე, ერთი, ყველის მავერი რას გამოუტანს! თქვენ გამსკდარბართ ორივე მუცელზე! რავა მარბინებებ ტყევილა იქეთ-აქეთ! არ ნახვალ თავს, სულ ხვარ იქნები სახლში, მავას ქე გავუჭეჭეკავ თავს, მა ჭიადელას!

გვედობოდი ორივე სიცილით. აუ, დმერთმა მოგცეს კარგ დამიანთან საქმე! სულ ჩემ ბიჭსა და ჩემ ბაბანას მიძახდა.

— ვლახა ქალი არც თალიკო დეიდა ყოფილა, მაგრამ ერთი ძუძუს მეტს არ მიტოვებდა გამოუწველას. თან მინახებოდა, მოდი და ვასკედი. ერთი ძუძუ რას გამშეთქოვდა. ვეღარ მოვითინე და ნანყენმა ვთხოვე:

— თალიკო დეიდა, ისა, ისა, არ შეიძლება ორი ძუძუ დამიტოვო? გეხვენები, დამიტოვე რა, ძალიან გემრიელი რძე აქვს დედაჩემს!

იმდენი მირტყა, იმდენი, რაც გამოუნოვე, ისიც უკან გადაგიწინებო. ვერ გავიგე, რას მერწოდდა ის ქალი. დებგვილ-დებგვირტულს ტარილი დასწევდა და, კიდევ რომ არ მოეცხო, საპირეში ჩაეხტა და ჩავიმაღე.

როგორც იქნა, გამორდა იქაურობას თალიკო. დედაჩემმა მითხრა, რა ბოთე ხარ, ბიჭო, რა ბოთეო, დეიდას რომ ეძახი იმ ქალს, გავლახავდა, აბა, გულში ჩავიხტებოდა.

— ვაი, ჩემს თავს! მე მეგონა, რძის უხვად მოსურვილების გამო მემობიტებოდა! თორმე ვლახძლავი იმ პატივცემულს, დედაჩემის დას უწოდებდი და მომიტებოდა, აბა, რას მიხამდა კიდევ ოლად გადაეჭრა! თუმცა მეორე დღეს კულტურულობა გამოიჩინე და ნარბებამკოულს მიმარევი მოწყენილობით მივმარევი, ვიდრე ნამოთაქებდა არამდგავოგორდა:

— ძალიან რომ შენიყვარდი, მიცომა გინოდებდი ალერსობით სიტყვას, თორმე მე, პატარამ, ძალიან კარგად ვიცო, ადამიანი, თანაც თვევისთანა მშენიერი, საქოლის ანუ პირტყვის დეიდა რომ არაა. მეტჯერ არ ვიხან თვევის სანყენ უხვობას სიტყვიერი გამოითქოთ და, გემუდრებოთ, არც დამიმეფროთ, არც ნამოთაქით და შედლად თუ არა, ცოტათი საწყეოდ რძე მაინც დამიტოვოთ დედაკონს ვეიქნები.

იცინა, მარა რა იცინა, იმ პედაგოგორმა ქალმა, ლამის კინადა შეწუნხდა. იმწუთმივე შევატყე, რა ფსიქოლოგია დავატრიალებ, და ჩემი პატარა ლამაზობითობის გამო, იმ გაციონტულის გამო, მეც გავცინდ-ავცინდნობდი.

ასეა, ზოჯჯერ ერთი ფინჩა მოხერხებულობა ნაადგება საქმეს სასიკეთოდ. ცოტა უნდა მიიხედ-მოიხედო, მიატრი-ალ-მოატრიალო ჭკუა და, რაც უნდა გატყრება გამოიგისტეს, იმ გატყრებისგან დამირომა ყოველივეს გამოინახება. კინადა შეწუნებული ოლად რომ მომწვლინდა, სულ კუდრახა და სახამოფრო მიამუნი მიძახა, თუმცა მხოლოდ ეს არ მამარა და იქვე გამომინერა ლიმიტა ჩემს დედიკონას-გან დამამკავალდებულებულ საკვების მისაღებად.

მაგრამ ლუკიანე უფრო მიყვარდა მინც. სულ სხვაა კაცი პატრონის ყურადღება და თილისმური შემოფერება. თანაც ბიჭი რომ ვიყავი, ეს ავიკებოდა. მალე ნამოწუნდები და ხარი რომ გაბდებე, ჩემი მარჯვენა და მარცხენა ხელი იქნებოი. რა თქმა უნდა, ციცქანობისას არც კი ვიციოდი, ხარი რა ჯადოქრულობა ყოი იმ ბედნიერთათვის, მაგრამ გლახა რამეს რომ არ მიქაძლდა, გონიერად ვხვდებოდი.

როგორც იტყვიან სოფლის მაცხოვრებლები და მათ შორის ლუკიანე, წინ და უკან მატენიდნენ საქმელს. ნე-სითა და რიგით მალე უნდა გავზრდილიყო, ამგვარ ტყინი, მაგრამ ორ-სამი თვის მერე რა უნდადაბა და ოხრინა მავნი, ვერც პატრონმა გაიგო და ვერც მე. გაშლიერებულ კეხაზე კი ვიყავი, მაგრამ ნონამ ვერ ვინახებოდა და გადადებულ მძორივით ჩამოგტიალდა. ჩემს დამანახულს, მინარ-საცა და გარულსაც, გულზე ვყრებოდა. ლუკიანეც დამი-სვედიანდა. მართალია, არ შეეზოხლებოვარ, მაგრამ ნაკე-დავა მაინც შემატყვა. აქა-იქ თუ ნამოცდებოდა ჩემი ნამდ-ვილი სახელი - კოკორია.

თავის მოკვლა კინაღამ დაგაპირე ექვსი თვისამ. დამანყდა ნერვები. ჩემი ტოლანები დაბალ მესესრს ახტებოდნენ უკვე, მე კი ოდნავადაც რომ ნამოვისინებინა ქარს, ბოსნელი მამწყვედვდნენ, ვზო-კარმიდამობი გამომღენქე-სულად მდგარი რიონიდან გამოფერინელ პაერს მეზობლი-სას რომ არ მოვეშტავილებინა. ნაკვება და შეკიდვის სუ-ნადინებური კი ვიყავი, მაგრამ რასან სული შერჩენილი მქონდა, თავმოყვარეობაშეღაბულად ვგრძნობდი თავს. ნამჟსიანად რომ ვითხრათ, მრცხვენოდა. თვალებს ვერ ვუსწორებდი ლუკიანეს და მისი გამოვლისას ორ-სამ ფოთ-ლიანი პატარა მცენარეც კი მეცმაროდა დასამალავად.

დედაქმემაც ამაღო ხელი. სხვებთან ერთად მეც რომ გამძევებდნენ საბალახოდ, თვითონ დაადებდა თავს და ისე გლიჯინ-გლიჯინით გარბობდა წინა დღით შეთვლიე-რებულ საზრდოსკენ, იმას ვინ დიდნენოდა. ყველა მე მირ-ქნდა, გვრდნუ მაგდებდა, არავის სურდა ჩემს სიახლო-ვებს ყოფნა და ამხანაგობა. ამიტომაც, დღითი იყო თუ სა-ღამოს, სულ ბოლოში მიეწინააღმდეგე, ჩემი პატარა ჩაფქ-რებულობითა და უსახელო ნალექ-სიმწარით. რამდენ-ჯერმე სახლშიც არ მივსულვარ იქვე ახლო ტყეში უაზ-როდ გატრუნული. მაგრამ, ბედი შექცია ამას თუ უბედობა, თქვენი თვითონ განსაჯეთ, არც ტურა მომკარგება დასა-ფუფუნებლად და არც ორი კაკალი მგელი, ხანდახან იქაურო-ბას რომ იკლუდნენ კიბოლი. ტყმაბა, გლახაკი და ღენ-ჩად შემომყურებ მტრისაც ვხარებდა საქმეობად.

სიცოცხლის, თანაც გამწარებული სიცოცხლის სიბო-ბო, როგორც ჩანს, მაინც თავისებურ ბიძეს იძლევა, და მეც, ვითომ სულერი, დავათრედი თოხიურ ფეხს ამ ვალდებულებას.

— ერთობ, უკვე წლისამ, ოცდამეცამეტე კილოგრამს რომ ვინორიდი მთლად, ყური მოვკარე ლუკიანეს შუბასუბებას ვივაც ოხერ-მუდრევი მეზობლისადმი, რომელიც ჩემს გა-დადებებს ურჩევდა ჩემთვის ისეც და ისეც საყვარელ პატ-რონს. მაგრამ იყო ლუკიანე და იმ დამამალს მიახალა:

— შენ, ბიჭო, თორმეტი წლის იყავი, პირველად სიტყვა დედა რომ ამოცვდა მაგ ორმოცეპილიანი პირიდან და კარ-ცა ხანს სხვას ეციხებოდი ქუჩაში გადმოსული, თუ სად ცხოვრობდი, კოკორია ახლა შესრულდა ერთის და ამის დეფექტები რატომ უნდა გამიკვირებდ. გაიარე და მეო-რედ ცუდი არ ნამოვცდეს ამ ჩემს აღსაზრდელებზე, თორემ უფრო მაღალ საფეხურებში საწყნით მოგმართავ.

ქუჩის ბიჭების ენაზე რომ ვიყავი, მაგრად გამისწორდა.

— ამ გამოქომაგების შემდეგ ჩემთან მოვიდა ლუკიანე. არ გამოჩნდულვარ. ზურგზე გადამისვა ხელი და ჩაიხუ-ლა. მორიდებისაგან ისე დამიწყო ყურებმა შიშინი, კარგად ვერ გავიგე, რას მეზუტუბუტებოდა, თუმცა ის ბუტუბუტი აულერს რომ იყო, კარგად ვგრძნობდი და ჩემი უშინძენე-ლო ნონა მემსუბუტებოდა.

— რა დაგმართა, კოკორია ძირიანო, რა ენმაკი გეტყა-ბოქო! რა ჩავყვდა ამისთანა მოუწლებელნი, რომ ვერ გიტყა-ნენ და გააღვიწინენ, სანამ გინდა, ასე მწაჭე და დაფრტინა იყო! ნუ დამიბოცავ მეზობლებს აჯგარით, თორემ ხომ გაი-გებენ წელან, მხოლოდ ჯგარით არ მჭაყუფებდებიან და შეიძლება ზოგი მალე გასასვენებელიც კი შეგვექმნეს!

— რა უნდა მესაუბრა, მაგრამ აქა-იქ შემორჩენილი ძა-ლა როგორც ენა მოვიკრიბე და, მთლად მეკადრე რომ არ ვგონებოდი პატრონს, ძლივს ვთქვი:

— ტკილით არაფერი მტკივა, პატრონო ლუკიანე, ისე, ჩემთვის გავუგებარ სისუსტეს ვგრძნობ, არც მომწალა და არც დამპირება.

— ნუ გეშინია, კოკორია, სუსტებისა და ცოცხლად მეკვდებიან მეტი რაა ან ქვეყანაზე. მარტო ჩვენს ქუჩაში მაგისთანა დღეუნი დაბოლდა და იმის იქნეთ უაფრავაგა კიდევ, მაგრამ ფერს ნელ-ნელა ყველა ოცვლის და ისე უცებ ღონიერდებიან, ტელევიზორი და განუთი მათათუ უკეთესს ვერავის ამჩნევენ.

— ადამიანები რანაირად ხდება მაგ ფერისცვალება, მე საინდ უნდა ვიცოდე, ძვირფასო პატრონო, ერთი გაფ-სიორებული ოთხფეხა ვარ! შე მე შენ რომ განყენინე, იმას ვდარდობ!

— არ იდარდო, კოკორია! აი, ნახავ, სულ ცოტა ხანში რა მაგარი ბიჭი ენები! თუ გინდა ექმს მოგიყვას!

— არა, ძვირფასო ლუკიანე, ჩემთვის ექმის და ნამალი შენი მოგებაა. გუშინ ანგელოზი გამომეცხადა, ღმახი ფრთები ჰქონდა, ორჯერ შემომიჭროდა და ორჯერვე მითხრა, ცოტაც და მტრებს ვინაზე სამი კვირის ვახსარ-დედი ერთ კვირაში გაიზრდები. კიდევ რა მითხრა, იცი?

— რა, კოკორია?

— რადა, შენ ახლა იმტომ ჯავრიანობ, სამი წლის მე-რე მოკვდები, სამი წლის მერე წვალებით დალევ სულს და, ამჟამად რაც გჭირს, სამი წლის მერე მოსალოდნელს წი-ნასწამ შეტყობინებათ!

— რას მეუბნები, კოკორია?!

— ასე მითხრა, ნამდვილად!

ლუკიანეს მეტი არაფერი უთქვამს. ერთხანს შეფერა კო-დევე. ნუ გეშინია, ჩემი ბიჭო, დამიბარა და გამეცვალა. მა-შინვე მივხედი, რომ ჩემი საქმე უკეთ წავიღოდა, მალე გამო-ჯანსაღდება დამეტყობოდა. იმასაც მივხედი, რომ მე და ლუ-კიანე, გახარებულვას, წელანდელი ცუდნიანსარეცხვე-ლური ნაუბარი დაგავიზრდებოდა, სქელი ლაქა გადაფე-რებოდა ამჟამინდელიობას და წესიერი დღე წესიერ დღეს დაემსგავსებოდა, წესიერი ღამე კი ასევე წესიერ ღამეს.

— ჩავარდა ყინული წყალში. გაიარდა ჩემი მომთითო-ლობა და ჩემთვის არც კი უკითხავეთ, ისე მოვარდა უცეა-რი ტალა, რომელსაც ჩემი ნალექვა აზრადაც არ მოსე-ვლია. პირიქით, მთელს შიგნულობაში დამიბრალდა მისი სიღონიერი და სიმ გამაქან-გამომქანა ლუკიანეს კონდ-რინან ეზოში ახალგაზრდული ამობადლებითა და აბტინ-კავებით, გაოცებულმა ჩემთვის უცნობი ფიზკულტურა ნამოვრეც ყოველგვარი თვითორი მომზადების გარეშე. ხოლო არანაწყობად გაოცებული ლუკიანე კინაღამ გამე-ჯიბრა იმ ფიზკულტურულობაში, მაგრამ ნიკოტინით და-ფარჩაკელები სხეული მალევე აუბათქუნდა სანჯვას და მხოლოდ აქლმონიებულ ხარხარს თუ რაღაც ამდაგვარს დასეჯერდა.

აი, ასე უნდა ახალი დაბადება! - ვიყვირო მე და ძლიერ გათამამებულმა რჩინის ჭიმკარი წარმოვიდინე თამხად, თმცა დადამივრდა ძველებური შეგონება, ფეხები იქამდე გამაღე, სანამ საბანი გაგნდებოდა, და კინაღამ კისერი მო-ვიტებე. მხოლოდ კინალამ.

— მოვადე კარგი სიცოცხლე! მოვადე, მაგრამ რა მოვი-და! დაბნეულად გამოვლენილნი ჩემები ჩემ-ჩემად ეკითხებოდნენ ერთმანეთს, თუ რა ჯანდაბამ დამხარა ხე-

ლი, მაგრამ სწორ პასუხს ვერ დებულაობდნენ. მარტოლა დედაჩემმა დამიბოძალა ერთხელ:

— გაგიფიქრე, შე უპატრონო?

მე იმნოთივე გამახსენებდა მისი ადრინდელი გულციკობა და ჩვირწინ ისე მოსწრებულად აუტოტოტავიდი, უნამლევი ცხადყოფენა და გაუფუსულმა განავარძო გზა. თურმე ბულისკენ მივქრებოდა იმ სექსუალურად აღტკინებულს და მაინცდადამინც არ ეცალა ჩემთვის დამპირებულურ-აღმზრდელობითი მეცადინეობის ჩასატარებლად.

რა თქმა უნდა, ცველაფერის თავისი ადგილი და დრო აქვს. რიკ-ფანინის ფაზი თანდათან გამოილია. ნარამარა ვიზრდებოდი და ვაქცავოზაც მემეტებოდა. თანაც ბევრი რაიმე გავიგე და დავიმასსოვრე. ჩვენი სოფლური მიდამოები ამისთვის ზედგამოჭრილი გახლდათ. მართალია, ლუკიანე საერთო საძოვარზე არ მიშვედა, ხელზე გამომბულივით ყვევადი, ყოველთვის გამორჩეულ მენიუს მთავარზობდა, ძალიან შინაარსიან ზღაპრებს მიყვებოდა, მანათლებდა და მანათლებდა, მაგრამ ჩემთვისაც, მარტოყოფნობისასაც, აურაცხელ დასაკვირვებელ ობიექტს ვაგნებდი ხოლმე და თითქმის დღე არ გამომიტოვებია დამოუკიდებელი თვითგანვითარების გარეშე. თავიდანვე ბანარს ვერ შევიგავე, რადგან ჩავთვალე, ჩემი პირადი ღირსებები ილაბებოდა, დემოკრატიულ რომანტიკას მიმიმებდა ერთ ადგილზე წრილი, მაგრამ დროულად მივხვდი ლუკიანეს გადამწყვეტილების მოთვარ აზრს, საჭირო იყო რაც შეიძლება მალე შევეშობოდი ხელცივნიობასა და სხვის ეზოებში ნანწალს, რაც ავტორიტეტს გამიფუჭებდა, არა მხოლოდ პატრონის, არამედ შემდეგარე საზოგადოების თვალში. და, რაც უსწრავსდა ჩამენასკვა გონებაში, იყო ის, რომ პატრონისება და მორიდება ადამიანს კი არ სჭირდება მხოლოდ, ცხოველისთვისაც აუცილებელია.

კაცმა რომ თქვას, რაში მჭირდებოდა ცუდი სახელის მოხვეჭა. საჭედილი მაკლდა, სასამელი თუ სოფლია ბავა. ნამიერად დაურღვეველ რევიმში ვიყავი და მალე დამეტყო კიდევ ფიზიკური და გონებრივი განვითარება.

ბევრი რამ მოსმინეს ჩემმა ყურებმა, ბევრი რამ ნახეს ჩემმა თვალებმა. წლინახევრისა თუ ცოტა მეტის ვიყავი, ჩამოყალიბებული რომ მექონოდა ნორმალური ცხოვრებისათვის. ამ ახალის ადამიანებს მშობლები ერთი წუთითაც ვერ მოაცილებდნენ თვალს. სულ ჩაფხმულ-ჩაოხრე-

ბულინი არიან, ატატიბულებს დააპროწინალებენ იქეთ-აქეთ და ნამდვილად არაიენ იყის, რა ენმაკი გამოვას მათგან. დილაობით სკოლაში მიმავალ პაუზებს რომ ვუყუებოდი, სიცოლით ვეკვებოდი. სოფთაზე ეტყობოდათ, ნახევარზე მეტი ლენნი რომ იყო. მაგათი ხნის პირატევი ძროხა თუა, უკვე მოთავებულად დედაა, თანაც მარტოცილიანი და ჩემი სქესისანი, გახედნილ-გამოცდილი ხარები არიან, დინჯად დააბიჯებენ და ძნელად თუ მოუვთა ძლიეს დასამწნევი შეცდომა. ისე, ჩვენი დარჩეს, სკოლისაკენ მიმსწრაფებს შორის, სხვა ნათესაურ სპირალებთან ერთად, მთლად ახლობლულურიც აღმოვაჩინე. ისინი იშვიათად ლამაზაკობდნენ ან საუბრობდნენ, უფრო მეტად ბლაოდნენ და გამიხარდა, რომ იმ ცოცხალ არსებებთანაც იოლად შეიძლება საერთო ენის გამოჩახვა. მათ ლამაზიკნის სიტყვაქმწნობა ეტყობოდათ. დედ-მამასა და იმთაშუაშუა ისე ხშირ-ხშირად უხსენებდნენ ერთიმანეთს, ჩემი აზრით, არაკეთილთვისებანი განწყობით, ვითომ მე სიმინდის ტაროს ვაზრამუნებდი და ისინი კარაკიან პურს სჭამდნენ.

ერთხელ ლუკიანემ ტელევიზორისთვის მიცვირინა. ძალიან მაღიანად მესიამოვნა მუსიკა, სურათები. აუ, რამდენი რაიმე ხდება თურმე ქვეყანაზე! თვალბეგადმოკალული მივჩერებოდი ყველაფერს და, რაც მთავარი, ვიმახსოვრებდი. ცრემლებიც კი გადმოვლავარი ღლია ქვაჭაბაძის "გუთნის დედა" რომ ნაიკითხა ერთმა არტისტმა, ხოლო მოგვიანებით უფრო ავტრემოლი, ლუკიანემ "ღვინა გადავიჩეხა"

რომ ვანაცხვავა მხატვრული სევედიანობით. რა კი ყოფილა, მაგის, ლიტერატურა და ხელოვნება. ფიროსმანსა სულ გამოგნა. ისიც ვიგორი კაცად მივიჩინე ლუკიანესთან.

ჩვენ, ცხოველები, როგორც მოგვიხსენებთ, ტანზე არ ვიცვამთ. არც ფეხსაცმელი გვჭირდება და არც ქოლგა წინაში. მაგრამ შიშველი ადამიანები ქუჩაში რომ დამტუალობდნენ, გადავირიე კინადა. მართალია, მაშინ თითქმის ბლანდა ვიყავი და წესით გულე უნდა ამთრითოლებოდა ამდენი შიშვლობის შემყურე, მაგრამ ჩვენ ათრითობისა და ავარდნის დრო და საათი მშენებრიული რევიმობით ვიცით. იმის იქით ნამდვილად არ ნვაალთ, ვერანაირად ვერ დავარღვევთ ჩვენი გვარ-ჯილაგის ტრადიციებს. უფროსი მოხერხების ნაამბობიდან და ჩემივე ადუკლებიდანაც მშენებრივად მიმხსენება, რომ სქესი უაქცილებელია როგორც პირადი მოთხოვნილებების შესასყებად, ისე შთამო-

მხატვარი ბადრი გაგნიძე

მავლობის გასამრავლებლად და ამას დიდი-დიდი რამდენიმე წამი სჭირდება სულ, ესენი კი არ ამბავში არიან! ლუკიანეს ტელევიზორი ბოზი ქალბეთია გამოტყენილი. იტყვამუნებენ და იტყვამუნებენ, თან, ხარ, ნაირგვარ ფალოსს. აღარ ზღადა საშუალო იმით დატვირთვას! საიდან არ ახტებიან და და სად არ იკვებებიან იმ გავარდნებულს, თანაც რამდენჯერ, დათვლა შეუძლებელია. ეწესიან და სკემტუნებენ ტაკუა ტანაკასავით, ძალღუჯა საუბარი, რომელსაც სიმბნელის ეშინია, და მიტომ გამოპყფის ისეთ ბგერითობას. თიხასი სერია აჩვენებს ერთი ფილმის ლუკიანეს ტელევიზორში და შვიდი ქალი ცალ-ცალკე ოცვერ გათხოვდა. ყოჩად, იმათ გაძლებას და აპეტიტს. თითონ ლუკიანესავად გავიჯონ სიტყვა ბოზი იმით მიმართ წარმოთქმული ფიციხელი აღელვებისან, თორემ მე საიდან მოვიგონებდი. ჩვენში ხომ ბოზობა გამოირცხვლია. გულზე ხელი დაიდოთ და მთლად ტუტეცი ვინცა თქვენ შორის, იმან თქვას, თუ გავაგონია გამოთქმის: სექსუალური ძროხა, სექსუალური მოზვერი ან ხარი. ბოზი ძროხა, ლესბოსელი ძროხები ა.შ. ვაჟ, ესენი ვინ ყოფილან, კაცო!

მაპატიეთ, ამგვარიანებით რომ მოგინაძლეთ გონება, პატიოსანნი! მაგრამ ცხოვრება უთავბოლო რომაა, ჩემზე კარგად მოგახსენებთან, და მეც ამგვამად გავუთავებოვოვდი. ბოდიშს ვუხდის ჩემს თავს, რომ ენა დავიბნისძურე, თუმცა თქვენთვის ჩემგან ნაშობავალი ინფორმაცია უფრო სენსაციური აღმოჩნდება, ვიდრე იგივეთა თქვენმიმეც დატრიალებული.

ასე რომ, ძალიან ცუდლუტურიან საერთო სიცოცხლე ე.ი. ჩვენებურიცა და თქვენებურიც. ანტონი ვეცლვანაა დაპატივებული და დასაძალიც რომაა ხანდახან, ისიც არ იმალება.

— ეს უწმინდური მოსაზრებანი ლუკიანეს გავუშვილე. იგი ცოტა ხანს მდუმარედ იდგა. მხოლოდ ცოტა ხანს. მგონი, არც ეშმაქმა იცოდა, რას მიეღვა-მოედგობდა მისი გონება. მე კი, როგორც განეითარებულს სჩვევია ხოლმე, მივხვდი, საითკენაც მიუწევდა გული და მდულარე გადასხმულითი შევხტე.

- არ ქნა მაგ, ლუკიანე პატრონი!
- რა არ ვქნა?
- რაც ნაიბოროტე თავში.

— სხვაგვარად არ შეიძლება. შენ დიდი საქმეებისთვის ხარ მოვლელი ამქვეყნად და უფლებას არ გაქვს, საამსოფლო ვნებებით იბნისძურებდე უშანკოებას. ამიტომაც კი არ ნავიბოროტე, ნაეკეთილო!

— ცოტად დამაცალე, თუ ჩემი კაი პატრონი ხარ, ნუ გამომატოვიან ასაკობრივ ციხე-ცხებლებას!

— ვერ დაგაცალი, ძვირფასო კოკორია, ახლავე უნდა შეუდგე ზგას დახარებისას!

— ხომ ხედავ მაგ ლამაზი თვალებით, ჯერ კიდევ პატარა ვარ, უწინფარი!

— ნუ ცუდლუტობ, კოკორია, პატარა კი არა, სახე-დაღს აყვირებ!

— არავის არ ავაყვირებ, ჩემო პატრონი, გამზრდელი და ოქრის მადანო, ჩემს ჯილანგარე დედას ვფიცავარ, არავის არ ავაყვირებ, ვივლი წყნარად და პატიოსანად, ერთხელაც არ გავიხედავ ატიხილებისაკენ, ჩემთვის ვისიამტკიბილებე!

— არავითარ შემთხვევაში მოკეტე, რომ გეუბნები, და თუნდაც მოჩვენებითი ნებაყოფლობით ჩააბარე შენი სექსობრივი სიამავე ჯაყანია ფათარას.

— ოღონდ მაგ კაცი არ დამანახო და ჩემივე ფეხებით განეფილდოზუ სათესლებს. ჯაყანია ორჯერ მყავს სულ სხვახედავით და დღემი სამჯერ ვარწყვი, მაგის მსგავსი უფანო სახიერება სხვა დედამიწაზე თუ დადის, თორემ ჩვენსაზე ვარიანტი არ არსებობს.

— კარგი, კარგი, ავაცილებე ჯაყანია ცალღრანჭას! სპიომეტრას მოვიყვან მალდაკვას!

— არ გჩივი, ვინც იქნება, ოღონდ ის სარწყვი არ იყოს!

— მამ მოვირედათი მოიტვა რომელიღაც წინა ფეხი სადასტუროდ!

— კი მოვირედათი, რახან შენსას არ იწლი, მაგრამ საპრეზიდენტო არჩევნებამდე ხომ არ მოგვეცადა, თანაც ახლა ცინცხალი მთავარა და ტროლიბოანი არ გამოიხიზუხდეს!

— ნუ ციგნობ, მე შეტრუკო კოკორია, არ შენი სახელნებელია პრეზიდენტი ან მთავრის ფაზები, სულ ნუ გაგივა თავს!

— ბოდიში უნებლიე უზრდელიობისათვის, მაგრამ ამას წინათ შენ არ იძახობ, ოთხმოცდაცხრამეტი პროცენტია ამომრეცლებისა ჩემს კოკორიადე მტეხი დემიტიანე არიანო. მე, რა თქმა უნდა, ცოლად შედარება მენსიხა უნდა გითქვა, ოთხმოცდაცხრამეტი პროცენტის ქსუა კოკორიას ტყუასთან ვერ მივა ან კოკორია უფრო სახარობიანი არსებაა, ვიდრე ის ორფეხისანიაო. უფრო უკეთესადაც შეგეძლო გამოეხატა ჩემი უპირატესობანი, მაგრამ შეგეცხვა, შენც ადამიანი ხომ ხარ და განიმეტე. თუმცა, არა უშავს, გულში ბოლბა არ ჩამივიდა და ახლაც ჩემდამი რომ არ გართულებ, გითანამდეები, მოიყვანე მალდაკელი სპიომეტრა და ხეაღიღად სხვანიარად ვანიით მომავლისკენ!

— ვა! შენ რამოდენაზე შეგებერია, ბიჭო! საიდან და როდის დამიპრტახილე ასეთი ესენი?

— ანგელოზის გამოცხადებამდე და უფრო მერედაც!

— მაგრამ მაინც უნდა შედეგ სტანოუხე!

— გემორჩნდი და თავს ვხრი თქვენს წინაშე, დიდო ლუკიანე! მხოლოდ შენი ხატითი ვაკეთებ ამას! თუ დამიხასოვრებ, სულ არ ვაფრმობ ტკივლს, იმ ვითომ ქიურატგის ქიურატგობას!

ნამოტყვევა მომინდომეს ლუკიანემ და სპიომეტრამ, მაგრამ მათ არ ვაღივრე კაცურად შესაძლებლობების გამოყენებასთან ერთად უსამართლობის ჩადენა და ჩემითვე ნამოწმეტი. აფულთაკე უკანა ფეხებით ჯაყანიაზე ცოტა უკეთესი სახიერების მქონე სპიომეტრას და ჩემი მწვენიერი თვალებით ვანიშნე, მიმიხედე ვეკრებსთქვა. მაგრად მატკინა იმ არადადამიანობლას თუ ძალის დასმიერმა დაბიზინებულები! იოდში ამოსვრილი პირტვა დამიხევა ორივეზე და ისე სწრაფად ამოკარკლია თვალები ჩემს ამფეხიზნის მოფერებულებს, სად მქონდა გაცივების თავი, მაგრამ მაინც ვაეკვირიდი და გინების გუნებაზე დამფეხობ, კინაღამ ქება დაფუხე იმ ჩემის წერილ კოლიბრიანს.

კიდევ სხვადასხვაგვარი წერილმანობანი ჩამიტარა სპიომეტრამ და ლუკიანეს ნაფილმიო – მაგარი ვინმეა, ხო იცი, ან წელს იცოცხლებს! არადა, იმ დეკენარტამ ვერ განასხვავებ, ორიოდ წლის სასიარულო საწვავი რომ მესხა ავზში.

იყიდა ჩემთვის, თუმცა, ვგაგად, მათი ათვისება ვერ მოვასწარი!

ჩემთვის, სოფელში, ბევრი შეყვარებული წყვილი მინახავს, პირველ გათბობას რომ სინჯავდნენ ერთმანეთისთვის. ცოლ-მშრისა და ბავშვებ-მშობლების აღურსაბითობაზე უამრავჯერ მოუსმენია ჩემს ყურებს, მაგრამ ჩემი და ლუკიანე გრამატიკა და ლექსიკონი სრულად განსხვავებული იყო მთელი ქუჩისაგან, სოფლისაგან, მთელი დედამისისაგან. მხოლოდ ერთი სიტყვა კმაროდა ჩვენს შორის, თუნდაც ერთი მინიშნება და პირადად მე მიხედვრდილი ვიყავი, რას მხოზოდა საჭიროს საქმიანი დანიშნულებით.

— განსაკუთრებით ფლვრადი წინადადებების (ვალცალკე გახსენება შეიძლება გამოიჭირდეს, რადაცა უამრავი კარგი ვთქვი უკვე, მაგრამ მთლად განსაკუთრებულ იყვნენ, ხელე ცინციხალინი და ე.ი. უკვადნიცი. სხვისი ვასაგანად გავიშვებტე ცოტაოდენს:

- კოკორია, მოდი ჩემთან, ჩემი კი ბოჭი! — შემომძახებდა ლუკიანე, და მეც — აჰ, მოვედი!
- ხომ მომიხმარები, კოკორ?
- რაზეა ლაპარაკი!
- მოდი, ლექსებს მოგაყვები!

— გავერვიდები, თუ მომატყვილები!
უფრო და უფრო, ლუკიანეს ხელში სიმინდის ტაროს თუ მოკრავდები თვალს, მაკინტრვიცება დაფურავდა. ის ტარო ან ტაროები მხოლოდ ჩემთვის იყო განკუთვნილი და უსწარავსად მივირბენდი მასთან. ო, რა საბოვნებაა დაუძალადეობი ჩაბრატუნება მერე მოვასვენებდი ლუკიანეს მე! მთელი დღე დავხდებდი გამოსუნავეული და, კი ბოჭი იყო, ყოველ მოთხოვნაზე არ დაემკაყოფოდებოდა ჩემი უპრინციპული მოთხოვნა. სამაგალითოდაც რომ მინდაოდეს, უპრინციპული შემთხვევაც არ ყოფილა, სახრე მოვექნისო ლუკიანეს ჩემთვის. ათვისებული გვექნება ფრიალდ ორმხრივი გაგება და რა საჭირო იყო შუასაუკუნოებრივი დასჯის მეთოდების გამოყენება. უზრდლობანიც არ ნამოვეცდებოდა ერთმანეთისთვის და სულ მიხაროდა, კულტურასა და ზნეობრივ სიმალეებს დაუძალდებლად რომ ენედებოდით. რამდენჯერ მომთამარებია გული, ჩემს ლუკიანეს შეილი ან ცოლი აუბეზინანებელი ლექსით რომ მიმართავდნენ, ან ხბას უკვადენენ მის მიმართ. არც ერთმა არ იცოდა, ლუკიანე პროფესორის ფასი. აფსუს, მე ცხოველი უნდა მიქმებოდა და იმათ ადამიანი მე არცერთხარ სკოლასა და უნივერსიტეტში გაუფელესაც კი გადაადილადებულ მქონდა გული, ამოდენა სარგის პატრონი რომ შეცავდა, ხოლო ისინი ლუკიანეს არსებობას ჩვეულებრივად თვლიდნენ და ხანჯახან ორშურანიანი კაცობით უტლიკინებდნენ ენას. მაგრამ ჩემი ლუკიანე გენოსი იყო და იმათთვის შეგვიანებულ განერთილობას არც აპირებდა. მხოლოდ ჩემთან რომ ამართლებდა მისი მარტივად ნათქვამი შეგონებანი, უხაროდა და უხაროდა.

მაგრამ ზანძრავი ეს სოფელი ვააბარებს ვინმეს გაანა? ყოველგვარად მოზაზადებული და შემეცნებული საცავა სწორ გზაზე უნდა გაეუსულიყავ, ძველმა ანგელოზებმა ძველივე წინასწარმეტყველებამ რომ შემახსენეს.

ვერ ვეცხვით, რა მოხდა. ვერც ლუკიანემ შემატყო უკვარი დაძაბუნება. საიდან გამოსტყვრა მის ბორცვი ციება, რომელმაც ქარმა თუ ლაშქრულმა ზმანებამ მოიტანა ჩე-

მამდე. ტემპერატურაც ისე აწმვეია, ისე მომთენთა და მომღვლიცა, ნამირად დაეცემული ერთი მეგონა.

მოსილა და გათავად ლუკიანე, მუხი დილით ჩემს მშობლებურ ბოგაზე სიკვილისაგან თვალბში ჩახებული რომ მწახა. შევირცხებდი თავი. ვერანაირი მოვრდობით ვერ ნამოვდექი და სიხვისაგან აიძვირებოდა ამოდე გავეციედი ვეცხვი.

ორ წუთით გამიჩინა ექიმი ლუკიანემ. საიდან არ მიტრიალა იმ მიტროფანემ, საიდან არ მსინჯა და მესლაფორთა, ნემსიც კი დამკრა. ჩემს ცხოვრებაში ღვინოსა და საერთოდ ალკოჰოლისაყენ რომ არ ნამცდენია სურვილი, სიკვილის წინ ისიც გამომავეცვიენეს და ძალისმალედა სამი ლიტრა შაქარგარეული წითელი ღვინო დამამღვიენეს.

მეტი არ იყო ჩემი მტერი! არც ვასინჯვა-გამოსინჯვა მიშვლავა, არც ნემსებამა და არც ღვინომ. წარამარა ვუახმოდებოდი ფინიშს, გუშინდელი სრულად ჯანმრთელი ვაქავაცი და ლუკიანეს მხედვრდებით დახატულად ლამაზი კოკორია. ექიმის ნათქვამმა, დაავიანებულა მკურნალობა და ნასულა მავის საქმე ხელდახმო, ხერხებით გამიარა სხეულში. ურჩევდა ლუკიანეს მის მართლა მიტროფანე, დაკალი და სულ ნუ იზარდებო, ორი კაბიკი მაინც დაგჩრებო. ხოლო ჩემი ლუკიანე, ჯერ კიდევ გაუთიამავი გრძობით ვატყობო, აღარ უსმენდა ექიმს და ცრემლებს ძლივს მალავდა.

— ნავიდა მიტროფანე, წაილო მკყულად ნამოშინი გასამრველო და ნავიდა.

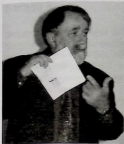
ერთი სიტყვა მაინც მიხხარი კოკორია! — მევედროებოდა ლუკიანე — ერთი სიტყვის თქმაც არ შეგიძლია, ბოჭო! ასე ცივად, უგუნებოდ, დამდრეღვიენი უნდა მიმატყოფ? ა, ჩემო კარგი კოკორია! რა იმედი მქონდა, ბოჭო, შენის რავე უცებ ჩაყარე წყალში ყველაფერი! ციე წიავს არ გაკარებდა და საიდან გამომეპარა მუსვენენ ჯოჯო და ემ-მაკი, რა გამაძლებინებს უღეროდ!

ნელ-ნელა ვცვივდებოდი. ნელ-ნელა სუსტებოდა ჩემი ხროტინი და მივდიოდი ბურუსისაკენ, თუმცა მაინც ვგრძნობდი, თვალმიდანი შეუწყვეტლად დაშომინებულ ცრემლებს, რითაც დიდი სინანულით გამოზატავდი ლუკიანესთან საბოლოო განშორებას.

მოვეკადი მოუკედა პატრონი ჩემს სიკედელს! ვევედ ამოდენა სახარედ გამზადებული ბოსელის წინ და ბუზები მესკოდენს.

გუშინ, გუშინწინ, იმის იქით ვიყავი, აშვამად აღარ ვარ. არ იქნება ჩემი ხეალ, ზეგ და ა.შ. და რაც მთავარია ვიღარ შევეხე ჩემს ლუკიანეს, ურემოდ დაღვრემლოს და უფროსი.

ვიცი, არც არც გამომჭირა ყელი პატრონიმა, არავინ მომიკარა დროთ. ვიცი, რომ ყველაფე ურემზე, რომელსაც მე დავატარებდი, და ვილაცის ხარი მიმაკორებდა ახლო ტყისკენ, სადაც ლუკიანემ იმოდენა სიღრმეზე გამოთხარა საფლავი მამაძალი ნადირი რომ ვერ ჩამომეფენდნენ. ვიცი, ახლა მხოლოდ ჩემი ძვლები რომაა ამ საფლავში. ვიცი, ლუკიანე მსე მდარდობს, ისე მნატროლობს, მაგრამ სამასხურში მაინც დადის, მაინც სვამს, მაინც კითხულობს, წერს, მაინც ეფერება ჩემს ყოფილ ბოსელში რომ იყავებულ ცხოველებს, მაგრამ ის ვიკრა, ჩემთან მოთოდება, ჩემთან რომ გამოსდიოდა. ვიცი, შენახული აქვს სიმინდის ის ტარო, ბოლოს რომ გამოთხროდა და ვერ შევანბამუნე. ვიცი!...

სიმღერა – პლასრება

ჩემი სამრეკლოდან ნარეკი
გმა მიიღია ზარის...
თვალსაც დამაკლდა. არ არის
გამღები სახლის კარის.

...უძილო ღამე გათენდა
ქედნაუნხრელი ხარის...

ჩივის და ჩივის ტკივილი
შეუზორცები ქრილობის...
ნარსული ნარსულს არა ჰგავს
შვილს არც რა სცხია შეილობის.
და სულს სინათლე არა აქვს,
მიზეზი ან აშლილობის.

ჩემი ტკივილის გუთანო,
ახალ კვალს ვითლა გაიტან?
როს შეიღმა ღამის გიგანოს
და ნააცილოს შაითანს.
სურს გული ამოცაცალოს
მკერდს მოზგენილი დანითა.

აპა, დასულა ყუაზე
სამშობლოს სახნავ-სათესი,
ტვინი კი არის უარზე
კიდევ ესმის და არ ესმის!..

ო, მტკივა, ღამე კარებში
ქრიალებს, შეფოთავს და მახრობს.
სხეისი ბამბა რომ ჩხრიალებს
ფიქრობ, ის ჩემსას რათა სჯობს?

გარეთ ქრის, ვიღაც ღამეში
თითქოს არის და არცა რა.
ზომ მივდიოდი? – გაგემეი,
სიკვდილი არ დამაცალე!
ახლა კი დავძრნი ამ ბნელში
მესმის ხროტინი ჯვარცმისა,
უცამინო და უგვანო,
არც მინისა ვარ, არც ცისა.

რეზო ესაძე

ნუთუ ამდენი ბილიკი
გადაქცეული შარებად
უნდა მეველო, რომ გამეველო,
ლტოლეილად, წარა-შარებად
რომ შენი ბოლო ხროტინი
წამომწეოდა კარებთან?

ატკიებულო ცა-ბარო,
მთაო, მღვიმევე და წინწყარო,
სისხლი მადინე გულიდან
ვედროთი და არ მაქმარე,
თვალზეც რომ ჩამომადინე,
სულს წინკნი ბასრი ბრჭყალებით,
ტყუილა მეგონა გიშველევ...
გავგრვივარ, ვერ გემალები!

ვაი, შენ ჩემი ცხოვრების
აუტანელი ტკივილო,
„რა გითხრა, რით გაგახარო“
მოგვეფერო და გიტყვიო?!

იქნება თავი მოვიკლა?
რაკი ვერ გერგე ვერადა.
თითონ ვინწინო ხელნამგლით
სიკვდილი მოსამკვლავა.

ხან ოლოლი ვარ, ხან ჭოლი,
გამდგარი აღმაცერადა,
მწარე ტკივილის საგანე,
ტანჯვავ ნაფანტო – ველადა

სისხლიან თასებს არიგებ,
სისხლიანია ხელადა.
მრცხვენია, მზერას გარიდებ, –
გადავიქეცი შტეტრად!
ვაი შენ, ჩემო სიცოცხლევ,
რალად დაგიჩიო, მე რადა?!

ნახევრად ღვაპლიანი სიმღერა

ეს სიწუმე, ეს ხმაური
ასეთია, ისეთია.
ღამე ერთი ძალიი ჰყეფდა,
დილით, ბევრი დამესია.

წამოვიდა წვიმის თქორი
დაელა, თითქოს კვესია.
გადაჯიშებულა სწორი
ჩემია თუ, ვინმესია?!

ის ძახილი იქნებ ხმაა
მახარობლის ან, – მესიის.
არა მგონი ამის მსგავსი,
ჯერ რამეა... თუ, არ მესმის?!

განა ორი, განა სამი?
 ბუხანკალი დამესია.
 ასეაო, დასაბამით...
 ამბობენ, ვითომ ესეა?!

ყველა ძიძგნის ამ ქვეყანას,
 ყველა ერთად შეესია.
 განანაგდა ბაღრა-ყანა?
 თან მიყვყენ, თან მესერაინ!

ხან მომძახის მტკვარი: – ჰაჯან?!
 ხან დამადებს გულზე ხანჯალს.
 ხმალი, ჩემი საფიცარი
 გატყდა, ხელში შემრჩა ტარი

და დაედო ნისლი მთა-ველს,
 შიგნით ვარ თუ გარეთ გაველ.
 ველარა ვცნობ არემარეს
 დარჩა მხოლოდ ნასახლარი!

შინანარი-გარენარი
 ყველა მებრძვის, ვინც ვინ არი!
 ძირს ზეზივარ თუ, ვდგავარ ფეხზე
 სურს გამიშუვას სანაგვეზე?!

ჩვენ ვიცხოვრეთ სხვისი თარგით
 ფეხთ გვიგია ახლაც მახე,
 ასე ბევრი კი დადვარგეთ
 მაგრამ თავი შევინახეთ.

სხვისი ბაზმა – ჩვენთვის ქვაა.
 სხვისთვის – აღმა, ჩვენთვის – დაღმა.
 სხვისი ნახედვით ნაქნარი
 ბუჭზე გვაშინებია დამაღად.

ლამის გადაგვარდეს ჯიმი
 სანთელი ანთია მრუდათ.
 შა, და ქრება უკვე ნიმიც!
 მზაკვარს ახლა ესლა უნდა!

ქვა რომ ქვაა, ერთნაირ ქვას
 თქვენ ვერ ნახავთ თუნდა ბაღში ქვის.
 ვთქვათ, ფრანგს ქართველი რომ ერქვას,
 ქართველი რა თავში იხლის?!

მამა ღმერთმა ეს ქვეყანა
 შექმნა უამრავი ფერიით.
 ყველას მისცა მისი ყანა
 თვითმყოზადი, მშვენიერი.

„ჩვენი თავი ჩვენ გვეყუდნეს“
 განსჯა გვექონდეს თუნდა მრავალი.
 რაც არ უნდა გზა გამრუდდეს,
 „ჩვენი გვეყუდნეს ჩვენი თავი!“

ერი მაშინ არის ერი
 მშვენიერი და ცის მნათი,
 როცა ცხოვრობს თავის რწმენით
 თავის ქცევის ათინათით!

ჩვენი ფერი სხვა ფერია
 და თუ ამას ვერა ხედები –
 ვტყვი, განა მიმღერია?!
 ვკედები, მაგრამ არა ვკედები!

შე ქართველო, დაცავედრი, –
 დავდგეთ ერთმანეთის გვერდით!

ვკედები, მაგრამ არა ვკედები
 ერთი არა, ათას ერთი!
 მილიონები გველიან...
 ვტყვი, განა მიმღერია?!
 დავდგეთ,
 დავდგეთ ერთმანეთის გვერდით!

სიცრვე განსაღმ ტვირთით მძიმეა

ის შემოვიდა თუმცაღა სიზმრად
 მაგრამ, ერთბაშად დაეფულა ძილსაც,
 სიკვდილის პირას მამყოფა და თავბრუ დამესხა.
 გადაგვარდი კლდით.
 სასიკვდილოდ განწირული ხმით
 თავკისრისტენით ძირს ვეშვებოდი
 სად ჯოჯოხეთს დაედო პირი
 და ჩემს ძახილს
 არვინ ისმენდა
 რადგან, ამ დროს, იქ არვინ იყო.
 სიყრუე ქვაბს
 უფრო ღრმას ხდიდა.
 არ მთავრდებოდა სიღრმე მისი.
 წყვდადით მოსილს მეჩვენებოდა თვალები აფთრის.
 ხახა გიენის,
 სადაც იყო დამგლეჯდენ კიდეც,
 მაგრამ უცებ,
 გამეღვიძა. სუნნი დამწვრის
 ხავსის სუნთან შეზავებული,
 რომელიც მძიმედ თავს ადგა საწოლს,
 მსწრაფლ გაიკრიფა.
 ქუჩიდან მოდენილი
 საზიდარს მძიმე გრიალი, ქმნიდა განწყობას:
 გეგონებოდა, თითქოს
 სულ ახლოს,
 სასთუმალთან აგებდენ ასფალტს.
 ხმები ჩნდებოდა ამაზრზენი.
 გამჭოლი ხმით ვიღაც ვიღაცას ეძახოდა,
 და აგინებდა.
 ასე გაგრძელდა რამდენსამე ხანს...

ყვავეების გუნდმა ცა ორპირად გადაიფრინა
 და, როცა უკვე ყველაფერმა ხმა გაიკმიადა,
 დაბლა და მაღლა,
 მარცხნივ, მარჯვნივ
 გაჩუმდა ყველა,
 სიმორხმით არავინ დარჩა,
 – სივრცე გახდა ტვირთით მძიმე...

გლუპი ქარი

ეს გლუვი ქარი მოაწყდა მინებს,
დაეკეტავე ფანჯრებს, დაამტვრევს ვინმე.
თავგანირვის თაგს მისცემს ის ნებას
და ნება-ნებით გახდება ნება.
ზევით და ქვევით, ზევით და ქვევით,
ის აიჭრება როგორც ზედაშე.
გაშეშებული ვდგევართ მე და შენ
არ იკეტება ფანჯარა ნებით.
გათოლია თბილისის სივრცე,
მანაც ქარია, არა თოლია.
ნამოქრულა გზისპირი ნარცისებს,
თეთრი ზენარი ნაიყოლია.
ვითომ იმძლავრა, თუმცა არც ისე,
დათესა შური და ირონია.

• • •

და
იყო ბავშვი,
და
იყო ნლები
და
იყო მამინ
ცისფერი მთები.

და იყო დილა
და ლურჯი ღამე.
გთხოვ, იმ ნლებიდან
მითხარი რამე!

კი, გამაჩერა...

იყო ერთი ქვა
ჩვენ კი
იმ ქვასთან
გვიყვარდა ყოფნა, გვიყვარდა დგომა.
ბევრი რამ
იმ ქვის შესახებ ითქვა,
მამინ,
იმ ნლებშიც,
იმის შემდგომაც.
და,
ახლა ის ქვა,
სადაც რომ გაქრა,
და
ის ნლებიც რომ
სადაც გაიქცა...
შენაც შეცვლილხარ,
შემთხვევა
რომ არ,
...კი, გამაჩერე,
მაგრამ ვერ გიცანი!

ეზოთიარის ისტორიული გაყალბების გამო

ძვირფასო, მეფევე, უახლოესო დიდი აივტი,
ნაჯახის ტარმა გადაგძალა, განა ნაჯახმა:
იაზონის პელაზგური სისხლის ლანქერი
ნარღენად მოიქცა და ჩაგვცა გულში ლახვარი:

ტყვის ახვარი რომ „მედეამ დაკლა შვილები!“
ახლაც აი, ამ სიყალბით ებრძვიან კოლხას,
ქართული სულის ეზოთიარის...

ჰორიზონტის დასალიერთან ვილაც ოხრავს
ეს შედეგა, ლტოლვილია ყოველგან ანი!

ჩანს კოლხეთი ვით შეჭრილი ზღვაში აბზაცია...
მოტყუებულ საუკუნებს ათოვს და ანვიმს,
პირმოკუმული, მუშტმეკრული ნაპირზე ვდგევარ...

მადლობას ვიტყვი

ბევრი რამ იყო, ცოტა რამ დარჩა.
რაც დარჩა თქვენთვის, ალბათ ფეტვია.
შუბლზე რად მადებ, ძმაო, დამაზას?
„დასრულდი, ნადი“, – ისიც მეტყვიანი!

მოდორუბლება, დაიგრუნუნებს,
გადირცხება ლოდით ზეცა.
უყურე იტყვის ვილაც, უყურეთ
ამაყად იდგა და ჩაიკეცა

დაედუმდები და მეტი რა გინდით?
ჩამოილევა დროსავით ფიქრი.
როცა ამნვეთ და გარეთ გამოიტანთ
მე ამისათვის მადლობას ვიტყვი.

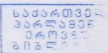
იმის სახეში

ვუძღვნი ყველას, ვინც მიატოვა
სოფელი და ქალაქი გადასახლდა.

ძველ ორღობეში, მის არტახებში
სადაც მდუმარებს სახლი ძველმანი,
დგას და გიგონებს. იმის სახეში
როგორც საარქეო ღმერთო, ღმერთმანი

სასოებაა აურაცხელი –
სული გადადის ცას და ბინდდება...
სულ ასე არის, სულ ასე არის
და ალბათ, მუდამ ასე იქნება.
გარეთ ქარია. შარის ნახვეტი
მტკრის ძველმანებში ახვევს გვირილებს.
რაც შენ ნახვედი, რაც შენ ნახვედი,
ასე იქნება, ჩამოხვალ ვინმე...

26679

ო, რა მშველთვარე იყო ზაფხული

ო, რა მშველთვარე იყო ზაფხული მაგრამ უსიტყვო, როგორც ვაღიბ. იმ უნატიფეს სიჩუმეს ვუვლი იმ მახსოვრობას და ნაბადიან

იმ მწვანე ლელეს, რომელიც მაშინ ეფერებოდა შენს ნატიფ ნივებს... ეს იყო მაშინ, მე ვიყავ ბავშვი და ვაგროვებდი ზაფხულის ნივებს.

ოთხი, მირა - მრი და მიინც...

რა საშინელი მოვიდა წვიმა. წვიმა და წვიმა. თქორი და თქორი. ჩვენ მიედვიადით ორი და ორი და იყო წვიმა, გზა იყო შორი და არ გაერბოდი რადგანაც შორი გზა ისეც იყო გრძელი და შორი და იყო იგი ლენტეხით სწორი და იყო წვიმა, გზა იყო შორი. სახეზე ღვარად ჩამოგვიდოდა და არაფერი არ მოგვდიოდა და გვიხაროდა ასე რომ წვიმდა რომ შორი იყო გზა ჩვენი ნინ და... გადაიკარა. გალუმულები მივანჯვრებით, ვიყავით ორნი და ისეც ჩანდა, თითქოს უღვივი გზა იყო შორი, უღვივი შორი. გადაიკარა... დაღამდა უცებ. გზას მივყვებოდით და სიერცეს უერცესს და მთის ნეეროზე იდგა ღრუბელი და გზა კვლავ იყო შორი, უღვივი ხელს არ გვიშლიდა ეს ჩვენ სრულებით,

მიედვიადით და ხელს არ გვიშლიდა... ამოდოდა მთვარე, ღრუბელი გადადიოდა მთაზე ნიშიდან მდინარის ხმაურს, მდინარის ხმაურს უერთდებოდა ძვერა გულები, არავითარი დაღლა არ იყო დაღლა არ იყო თუმცა... სრულებით.

შორი ვარსკვლავის მინგლავს კიავი

შორი ვარსკვლავის მშობლავს კიავი: სხვი ხან კრთება, ხან ილულება. ხან ქარი მასზე ფრიალ-ფრიალით ღრუბელს მიაფენს თოვლის ქულებად

მაგრამ ვიღაცის ხელი იმ ღრუბელს უცებ გადაწვეს, ცა გაისხნება. ის ვარსკვლავი კი არ გაილულებს ვითომ არ იყო და არც იქნება?!

და მწყდება გული, რალაც დამაკლდა მეტად ძვირფასი და სანუგუშო. თითქოს შავებუდი სიზმარი ახდა, იმედის კარი თითქოს დამხეზო

მაგრამ... იყო კი ვარსკვლავი?!.. მაგრამ ის ვით ნარსული დრომ თან ნაილო? და როგორც მგზავრი გაივდა გაღმა, ნამივით გაქრა. იყო, არ იყო?

ეს ნამიც გავა და მეც თან წავალ, როგორც ვარსკვლავი გაექრები ისე. მაგრამ, კვლავ ჩნდება იგი ვარსკვლავი უცებ და ისეც მიღვივებს იმედს!

პირველი შთაბეჭდილება

რეზო ესაქის იარეშიადა

რატომ არის, რომ რეზო ესაქის ლექსების კითხვისას გვახსენდება მისი ფილმები, ფილმების ყურებისას კი არ გვახსენდება ლექსები?

აღბათ იმიტომ, რომ მიმართულება, გუნება-განწყობილების მიმდინარეობა ლექსებიდან კინოსკენ ჩვეულებრივი, ბუნებრივი გზაა.

ესე იგი, ლექსიდან იწყება კინო. სიტყვით მიედვიართ პლასტიკამდე. ეს არის სიტყვის კალაპოტი, „როია“, როგორც გრაფიკულ რომაბეჭედი იტყობა.

და კიდევ: რეზო ესაქე ჯერ პოეტი იყო და შემდეგ გახდა კინორეჟისორი. ჩვენთვის მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რას იტყვის რეზო ესაქე.

როგორ იტყვის და რისთვის იტყვის — ამასაც აქვს მნიშვნელობა.

მას უნდა ენო, მოუხვედ, დაუჯერო.

იმიტომ, რომ იგი, არ ცდებდა, არ ტყუის, არ თამაშობს (ამ რანგის მსახიობი). მის ლექსებში არის ის, რაც დღეს გვეჭირდება, და ისიც, რაც მომავალში დაგვეჭირდება. ეს არის: ტყვილი, როგორც ზნობრივი ნათელილება; სინდისი, როგორც მხლებება; მორალი, როგორც სოციალური ეთოსი, ეროვნული თანარსებობის ზნე, მამაპაპურ გზაზე დგომის ნადალი.

იმიტომ გვიზიდავს ეს ტეხილი რიტმი და სტრიქონებად აღმოქმეული ურვა; ახლოს მიიბარს და ატორითან ერთად ფიქრობ, განიცდი, ტირი დაკარგულ დროს, ნართმულ სიერცეებს. განიცდი და არ იცი, რა უყო ამდენ წვიმას, ამდენ მარტოობას, ამდენ შიშს, ამდენ გულიწვევებსა და იმედგაცრუებას.

კითხულობ და ხედავ კიდევ, და მაინც ვეფიქრება, როგორ იტყობა ამ ყოველფერს კინოენაზე, რას როგორ გადაიღებდა, რას გამომხატავდა.

აღბათ იმას, რითაც ამთავრებს ამ ქართულ იერეშიადას — იმედს.

მალხაზ ივანიძე

ვახტანგ ამაღლობელი

ქართული ფრაგმენტები ჯონ დოს პასოსის ტრილოგიაში „აშშ“

გამოცემელობა „მოდენ ლაიბრერის“ 1937 წლის გამოცემაში, რომან „42-ე პარალელის“ შესავალში, დოს პასოსის ტრილოგიას „აშშ“ შემდეგნაირად აღწერს: „ერცელი ნარატივი, რომელიც ეგება უამრავი ამერიკელის მეტ-ნაკლებად ახეილ ცხოვრებას ამ საუკუნის პირველი სამი დეკადის განმავლობაში... მათი იმდროინდელი ცხოვრების, რაც შეიძლება, ვრცელად გადმოასახლდეს ამ ამბებს შორის სამი განცალკავებული თხრობაა ერთმანეთში ჩანთვლილი. ამითგან: „კამერის თვალს“ დანიშნულებაა დამკვირვებლის პოზიციის აღწერა, „კინოქრონიკა“ — ეპოქის საზოგადოებრივი მენსიონების ნართოვლად გადმოცემა. ნარატივებს შორის ჩართულია მთელი რიგი რეალური ადამიანების პორტრეტები, რადგან, მგონი, ყველაზე უკეთ მათი ზოგადი ფიგურა განახლებრებენ იმ ნიადაგის ხარისხს, რომელიც დაეკმა ამ ამერიკელთა თაობები აღიზარდნენ“.

ფაქტობრივად, ალბათ, მომავალში დოს პასოსის ეს განმარტება ვახდა საფუძველი ტრილოგიის სტრუქტურულ-კომპოზიციური ანალიზის მეტლევაირათვის, რომლებმაც ამ ნაწარმოებს დოს პასოსის ექსპერიმენტული ახალი ტიპის „ისტორიული ტრილოგია“ უწოდეს. ტრილოგია მეოცე საუკუნის პირველი სამი დეკადის პანორამულ მხატვრულ ისტორიას წარმოადგენს, რომელიც დოს პასოსის მოდერნისტულ-ექსპერიმენტულ რომანთა მწვერვალია და მთელი მისი სამწერლო შემოქმედების შედეგად და მიჩნეული.

ტრილოგიაში შესულია რომანები: „42-ე პარალელი“ (1930), „1919“ (1932) და „დიდი ფული“ (1936). „42-ე პარალელი“ აღწერილია აშშ-ის მუშათა მოძრაობის აღმავლობა, „1919“-ში — პირველი მსოფლიო ომი, და „დიდი ფული“ — 1929 წლის ეკონომიკური კრიზისი. თითოეული რომანი, როგორც ზემოთ აღინიშნა, შედგება ოთხი კომპონენტისაგან, გარკვეული თანმიმდევრობით რომ ნაკვალავშია ერთმანეთს. ესენია: პერსონაჟთა ლიტერატურული პორტრეტები, ისტორიულ პირთა ბიოგრაფიები, „კინოქრონიკა“ და „კამერის თვალი“. სიუჟეტის განვითარება, თუმცა ტრადიციული გაგებით ამ ნაწარმოებს სიუჟეტ არ გააჩნია, არ მიჰყვება ამა თუ იმ გმირის ამბავს, არამედ ხდება ისტორიის განვითარების დრად, რაც დიკუმენტური მასალებითა და ისტორიულ პირთა ბიოგრაფიებითა წარმოდგენილი.

ტრილოგიაზე მუშაობისას დოს პასოსი კომუნისტური იდეებისადმი ჯერ კიდევ ლიალოურად იყო განწყობილი, მაგრამ მოგვიანებით, საბჭოთა კავშირში რამდენჯერმე სტუმრობისას, საბჭოური ცხოვრების ახლოს გაცნობის შედეგად ეს დამოკიდებულება მკვეთრად შეიცვალა.

დღევანდების ცნობილია, რომ ჯონ დოს პასოსი ორჯერ ესტუმრა ჩვენს ქვეყანას. 1921 წლის აგვისტოში საქართველოში პირველი მოგზაურობა დოს პასოსის აღწერილი აქვს სტატიაში „გასაბჭოებელი კავკასია“ (გაზეთი „ლიბერეთა“, აგვისტო, 1922წ.) და ესტეების წიგნში „ალმოსაველითს ექსპრესი“ (1927წ.), ხოლო მეორე მოგზაურობა — ესტეების წიგნში „ყველა ქვეყანაში“ (1934წ.). ამიტომ, ბუნებრივია, დაინტერესდეთ, აისახა თუ არა, და თუ აისახა, როგორ ავტორის საქართველოში მოგზაურობა ამ ტრილოგიაში.

დოს პასოსის პუბლიცისტურ-დოკუმენტურ ნერილებსა და ესტეების საქართველოში მოგზაურობის შესახებ გამოცემული შთაბეჭდილებები და მოსაზრებები თუკი ტრილოგიის ტექსტში აისახებოდა, ჩვენი აზრით უნდა შესულიყო ტრილოგიის მესამე წიგნში „ბევრი ფული“, რომელიც ქრონოლოგიურად ეგება გასული საუკუნის 20-იან წლებს, როდესაც დოს პასოსმა ორჯერ მოგზაურა საქართველოში, ანდა ტრილოგიის ნებისმიერი წიგნის „კამერის თვალს“ სერიებში, რადგან კარლ როლსონის აზრით: „დოს პასოსი ქმნის ერთგვარ ავტოპორტრეტს“ „კამერის თვალს“ მეშვიდობით... დოს პასოსი ზატავს თავის ნარმოსაზეთ პორტრეტებს. დიკ სეიფიჯი, პარეარდის კურსდამთავრებული ლიტერატორი ზოგიერთ რამით ნააგავს ავტორს“; ან კიდევ: „კინოქრონიკის“ სერიებში, რადგან კარლ გიბსონის მიხედვით: „ტრილოგიაში დოს პასოსი ახერხებს საკუთარი თავი (როგორც ეგტორი ან ხელეოვაი) ჩასვას ტექსტში... ეს, რაც უნდა ირწინოვდა ელერდეს, ყველაზე ამ კარად „ობიექტურ“ „კინოქრონიკაში“ ჩანს, სიადვ ავტორი რედაქტირებას აკეთებს და ქმნის მონტაჟს, ვიდრე ღრმად სუბიექტური კამერის თვალის სეგმენტში, რომელიც არარედაქტირებულ ცნობიერების ნაკადს წარმოადგენს“.

ტრილოგიის მესამე წიგნში — „ბევრი ფული“ — მინიშნებაც კი არ არის ავტორის საქართველოში მოგზაურობაზე, ხოლო რაც შეეხება „კამერის თვალისა“ და „კინოქრონიკის“ სერიებს, აქაც, ამ ტექსტებში, აღნიშნული მოგზაურობის პირდაპირ არსად ახსენებენ, სხვათაშორის, ისე, როგორც დანარჩენ მის მოგზაურობებს სხვა ქვეყნებში. მაგრამ დოს პასოსის განმარტება რომ გამოიყენოთ, ქართულ თემსთან დაკავშირებული სამი ფაქტი: ქართული ლტოლნი, ქართველი მკაცრანუში და „პრინცი მინგრავალი“ „ჩანწული“ აქვს მხატვრულ თუ არამხატვრულ/დოკუმენტურ, „სუბიექტურ“ თუ „ობიექტურ“ თხრობაში. აქედან შევსებები მხოლოდ პირველ ორს, რად-

განაც, მართალია, მესამე საკითხთან დაკავშირებით გარკვეული ვარაუდები იქ შეიქმნა, მაგრამ ეს საკითხი მაინც ცალკე შესწავლის საგანია.

ტრილოგიის მეორე ნივთი "1919" ნარმოდგენილია ცნობილი ამერიკელი დიპლომატისა და თურქეთის პაქსტონ პიბენის ბიოგრაფია, რომელმაც თვისი დიპლომატიური მოღვაწეობა 1905 წელს სანკა-პეტერბურგში დაიწყო. 1912 წელს დააწესა თავი დიპლომატურ სამსახურს, დაბრუნდა სამშობლოში და რეზელტის საარჩევნო კამპანიაში ჩაერთო. იგი 1914—1915 წ. კოლიერ უიკლის" სამხედრო კორესპონდენტი და ასომიტველ პრესის თანამშრომელია ევროპაში; 1915—1916 წ. "ლესლი უიკლის" სამხედრო კორესპონდენტია ახლო აღმოსავლეთში. 1921 წლის ივნისიდან დეკემბრამდე "ახლო აღმოსავლეთის" დახმარების მისიის" ხელმძღვანელია. მის ბიოგრაფიაში დიპლომატისა და "კახური ღვინო, ახალი შოთხობული თევასავით გრილი არაყი, ასტრახანის ხიზილალი, თართი, ფიჭორი ორაგული, ლამაზიღვინო კაკაბი, და მსოფლიოს საუკეთესო ქალები".

ერთი თვალის გადავლებით, მართალია კახური ღვინო საერთაშორისო დელიკატესა თაგში კი დგას, მაგრამ რჩება შთაბეჭდილება, თითქოს თავდგოლოდ არის "ჩამონტაჟებული", რადგან დოს პასოსი თავის მოგონებებში, რომლებიც საქართველოში მოგზაურობას მოგვებულება, არასდამაქსტონ პიბენზე არ საუბრობს, კახურ ღვინოზე კი — საკმაოდ ბრძანად. იგი სტატიაში "გასაბჭოებელი საქართველო" აღნიშნავს: "გზიარ ყვილიღვინო მისი სერვერ, ტვილისი რომ გადაყურებს, ნინ მიდგას ერთი ჭიქა კახური ღვინო, აღმოსავლეთის ძლიერი ჭირი ლაქებიან მაგიდის სურფას ფეხებში მიწყლამუნებს". ავტორი თბილისის ფუნქციონორზე ყოფნის ამ ეპიზოდს "აღმოსავლეთის ექსპრესში" უფრო ვრცლად გადმოგვცემს და კახური ღვინის ნომერსაც აზუსტებს: "სეირნობის შემდეგ პატარა ჭიხის ნინ მაგიდას შემოუფეხე და წნ ნომერ კახურ ღვინის შევცეცი".

პაქსტონ პიბენის ბიოგრაფიაში ნახსენები კახური ღვინო არის რემინისცენცია, რომელიც ასოციაციურად დოს პასოსისა და პიბენის საქართველოში ერთად ყოფნის უსაყვარლესა. მართალია დოს პასოსი "აღმოსავლეთი ექსპრესში" არსად არ საუბრობს იმის თაობაზე, რომ იგი პირველად საქართველოში პაქსტონ პიბენმა ჩამოიყვანა, მაგრამ ეს ცნობილი ფაქტია. ისინი კონსტანტინოპოლში შეხვედნენ ერთმანეთს და გემით ბათუმში ჩამოვიდნენ, სადაც რამდენიმე დღე დაჰყვეს და შემდეგ მატარებელი თბილისში გაემგზავრნენ. სწორედ პიბენი შევირბა მას თბილისში არსებულ ახლო აღმოსავლეთის" მისიაში" სამუშაოზე მონაყობას, რაც რატომღაც არ მოხერხდა. ამიტომ დოს პასოსსა საქართველოში დაახლოებით ორი კვირა გაატარა და შემდეგ, მისივე გამოთქმა რომ ვიხმართო, აღმოსავლეთში მასამგზავრებულმა აერიკელმა" (east-bound American), მოგზაურობა აღმოსავლეთისაკენ განაგრძო.

* ნატალია ორლოვსკაიას გადმოცემით, ეს არის ჯაფარიძის (იმ დროს რტიშევსკაიას) ქუჩის 20 ნომერში არსებული სახლი, სადაც მისი ოჯახი ცხოვრობდა და გადმოცემის იცის, რომ თბილისში იმ სახლში დაბადებულა შემდეგ მოღვაწეობს ორლოვსკაიას ოჯახი იქიდან გამოსახლებულა და შემდეგ ამერიკელად დახმარების კომიტეტისთვის გადაუცია.

საინტერესოა, რომ არც პაქსტონ პიბენი ახსენებს დოს პასოსს, თუმცა თბილისში, "გროზნისკი ბაღში", ყოფილ სათავადაზნაურო კლუბში (დღევანდელი უნივერსიტეტისა და გრიზოვდვის თეატრის ტერიტორია), იგივე "Jardin des Petit Champs"-ში (ფრ. — ბაღი პატარა ველები), ჩემი აზრით, ერთად სადილობა ცალ-ცალკე აქვთ აღწერილი.

დოს პასოსი "აღმოსავლეთი ექსპრესში" აღნიშნავს: აღმოსავლეთში გასაბჭოებელი ამერიკელს სადილობა ხიზილალია, პომიდორი, გროზნისკი შამლიკი და სახამორი ჰქონდა. ყელი დიდებულ კახური ღვინო ჩაიკაკლონის ისეთ სახაიაშოვნი, სათესლედ გამომდგარ Jardin des Petits Champs, სადაც არაინი ფიქრობს ვოლგისპირეთში არსებულ ქოლხურ, პარტაბტიან ტრესა თუ შიმშილებს".

პაქსტონ პიბენი გაზეთ "ნიუ-იორკ ტაიმისს" 1921 წლის 27 ნომბრის ნომერში გამოვეყენებულ სტატიაში "რუსეთის ნოთიღვინო არმისი საშუალო სკოლა; რუსეთის ნოთიღვინო არმია" წერს: "ტვილისი თუ ნიუ-იორკი, — შენინა ჩემმა თანამგზავრმა, — კანონის თავიდან აცილების მეთოდები ყველგან საოცრად ერთგვაროვანია. თუცა, მთლიანობაში, აქაც იპოვიდით რამდენიმე ისეთ პატარა ოაზისს, როგორც Petit Champs — ის რესტორანია, სადაც ღია პავრზე, შთავარის შუქით განათებულ ხეებქვეშ, ერთ დროს კერძო მფლობელის ბაღში, შეიძლება ისადილო და მიირთვა ჩინებული კერძები, ხიზილალიდან დაწყებული კომბოსტოთი დამთავრებული..."

ზემოთყვანილი მსჯელობებიდან, ფიქრობთ, ნათელია, თითქოს ერთი მუხედვით უდავლიად "ჩამონტაჟებული" კახური ღვინო რატომ მოიხსენიება პაქსტონ პიბენის ბიოგრაფიაში.

ამავე რომანში — "1919" — ყურადღებას იპყრობს ერთ-ერთი თავი ნარატეტია სერიდან "რჩიარდ ვლესორტ სვიციჯი", რომელიც აღწერილია ამერიკელთა თავყროლობით პარიზში საზაო კონფერენციის მიმდინარეობის დროს. ამ ეპიზოდში საინტერესოა დიკის, სავარაუდოდ ავტორისა, და მისი ერთ-ერთი თანამემამულის რობინსონის დიალოგი. დიკის კითხვაზე: "პრეზიდენტი საბჭოეთის აღიარებას ამირება?...". "ნიდავს დაგდებ...დარწმუნებულ ვარ, იგი არაოფიციალურ მისიას აგზავნის. ცოტა ნათობსა და მანგანუმზეა დამოკიდებული... დერი იყო მფუე ქაბანშირი, ახლა იმპერატორი ნათობი და ახლაცზრდა ქაბანტონი მანგანუმია, ფოლადის მფულე — დეფოფალი. ეს ყველაფერი აყვავების ხანაში მყოფ საქართველოში... ვინდოდგობ, იქ მალე ჩავალ, ამბობენ, ქართველებს მსოფლიოში ყველაზე საუკეთესო ღვინო და ყველაზე უმშენიერესი ქალები ჰყავთ, ღმერთს შეწვევით ეს იქ აუცილებლად უნდა მოხდეს... მაგრამ ნათობი... ღმერთმა დასწყველოს, ეს ისაა, რაც წყველ იდეალისტ ვილსონს არ ესმის... მზიარული, ძველი ბრიტანეთის არმია იყავებს მოსულს, მდინარე ქარუნს, სპარსეთს... ყაზარული ძორება, რომ ისინი ბაქოში არიან... მსოფლიო ნათობის მომავალი მტერპოლია".

ზემოთყვანილი ნაწყვეტი ქართული თემის თვალსაზრისით საინტერესოა ორი დასწყველოს გამო: ერთი მხრივ, კიდევ ერთხელ ადასტურებს დოს პასოსის დამოკიდებულებას ქართული ღვინისა და უმშენიერესი ქართული ქალების მიმართ, სხვათა შორის, დასწყვეტი ქართული სილა-

მაზეს პაქსტონი პიბენიც აღნიშნავს ჩვენს მიერ დამონმებული სტატიაში: "ლამაზი ქართველი ქალბატონები ძველგერადა საბანაო კოსტუმების გარეშე ბანაობდნ ბათუმის პლაჟაზე" და მეორე მხრივ, ეგება 1919 წლის, პარიზის საზაო კონფერენციას, რომელზედაც ხელი მოეწერა ვერსალის ხელშეკრულებას, და სადაც, ფაქტობრივად, იმ დროისათვის ნაშეყან სახელმწიფოებს შორის გამოვლილი იყო ბრძოლა გაველენის სფეროთა მოსაპოვებლად და პოლიტიკების განმტკიცებისათვის მსოფლიოს ხელახლა გადასანაწილებლად. ამ თვალსაზრისით, უაღრესად საინტერესოა პარიზის სასტუმროებსა და კავერ-რესტორნების კულუარებში დღის პასოსის რომანის პერსონაჟთა საუბრები და დიალოგები, რომლებშიც ზუსტადაა ასახული ეს ისტორიული მოვლენა.

ძნელ სათქმელია, ზემოთყვანილ ნაწევებში, კაიბიან სეიფიფისა და რომანისონის დიალოგში — ზუსტად რომელ არაოფიციალურ მისიაზეა საუბარი, მაგრამ ისტორიული ფაქტია, რომ ჯერ კიდევ 1918 წლის 14 დეკემბერს ბათუმს ამერიკის შეერთებული შტატების მისიის წარმომადგენელი, ჩიკაგოს უნივერსიტეტის რექტორი, საერთაშორისო სამართლის დოქტორი ჯეფსონი ენეია და საქართველოს მთავრობის წარმომადგენელ დომინიდე თოფერინძისთან ნახევრადაფიციალური მხევედრა ჰქონდა. ხოლო 1919 წლის მარტის შუა რიცხვებში, იმ დროს, როცა პარიზის კონფერენციაზე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის ოფიციალურმა დელეგაციამ კარლო ჩხეიძის მეთაურობით "... 1919 წლის 14 მარტს პარიზის (ვერსალის) კონფერენციაში... გააღება მემორანდუმი, რომელშიც დასახლებული იყო საქართველოს საერთაშორისო სამართალსუბიექტად აღიარების შესახებ", მორიგი ამერიკული მისია ენეია საქართველოს სიტკისა და მურის შემადგენლობით. ამჯერად, ქართულ მხარეს საგარეო საქმეთა მინისტრი ენეიანი გეგეჭკორი და შინაგან საქმეთა მინისტრი ნოე რამიშვილი წარმოადგენდნენ.

ამერიკის პრეზიდენტო, უდრო ვილსონი არ ყოფილა იდეალისტი, როგორც ამას ნაწარმოების პერსონაჟები მიჩნევენ. ამის თაობაზე დღის პასოსის ვუდრო ვილსონის ბიოგრაფიაში საკმაო სარკაზმი იკრის: "ყოფილსემძლე ლმობის, სამართლიანობის, შემხარბიტების, მართლმსაჯულების, თავისუფლების, დემოკრატიის დახმარებით ერების თვითგამორკევა, არა კონტრბიტები, არა ანექსიები, და კუბის შაქარი და კავკასიის მანგანუმი და ჩრდილო-დასავლეთის ბორბალი და დიქსის ბამბა, ზრტყანების ბლოკადა, გენერალი პერმინგი, პარიზის ტაქსის მანქანები და სამოცდათხუთმეტი თოფი. ჩვენ მოვივით ომი."

ნათლად ჩანს, რომ უდრო ვილსონის იდეალებზე საუბარი არ შელება, რაც საერთოდ ყველა პოლიტიკოსის დახახასიათებელია, მაგრამ ამერიკის გველენის სფეროების მოსაპოვებლად, შათ შორის, კავკასიური ანუ ქართული მანგანუმის საბადოების ხელში ჩასაგდებად რეალურ პოლიტიკას ატარებებს. ამის დასტურია ის, რომ 1919 წლის 2 ოქტომბერს თბილისს გენერალ ჯეიმზ ჰარბორდის ხელმძღვანელობით კიდევ ერთი მისია ენეია. ეს უკვე ამერიკის მეორე ოფიციალური ექსპედიცია იყო, რომელიც ახლო აღმოსავლეთსა და კავკასიაში მოგზაურობდა. ექსპე-

დიციის შედეგები და დასკვნები კი პრეზიდენტ ვილსონს განსახილველად და დასამტკიცებლად კონგრესისათვის უნდა წარედგინა.

სამშუბაროდ, ვერც ამ მისიებმა და ვერც ქართულმა დიპლომატიამ აშშ-თან ჩვენი ქვეყნისათვის სასურველ შედეგს ვერ მიაღწია, რადგან აშშ-მა მხარი არ დაუჭირა საქართველოს სუვერენული უფლებების. ნესტად კითხაბა საკებით სამართლიანად აღნიშნავს: "ცხადია, მსოფლიო დიდი პოლიტიკური თამაშის ნესტება და მსოფლიოს გადაწინაღობების პრინციპებს დიდი სახელმწიფოები ადგენენ, მაგრამ ერთი რამ ნათელია: ქართულმა დიპლომატიამ 1918-1921 წლებში სწორად ვერ განახლებრა ამერიკის შეერთებული შტატების როლი და ვერ შეძლო გაეცნო პრეზიდენტ უდრო ვილსონის ადმინისტრაციისათვის საქართველოს რეალობა და ისტორიული ფუნქცია, ყოველდღე ეს იმდროინდელი ქართული დიპლომატიის ნაკლად უნდა ჩაითვალოს."

პარიზის საზაო კონფერენციაზე, სამშუბაროდ, არც ვერაპლებმა აღიარეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა საერთაშორისო სამართალსუბიექტად. როგორც ნესტან კითხაბე აღნიშნავს: "ვერსალისათვის ყველაზე საინტერესო იყო ერთადერთი შტრატეგიული საკითხი, კერძოდ, საკითხი საქართველოს, როგორც ბუნებრივი გეოგრაფიული დერეფნისა, ანუ მისი სატრანზიტო ფუნქციისა... კონფერენციის დოკუმენტებში აღნიშნული იყო, რომ მიუხედავად საქართველოს არც ისე დიდი ტერიტორიისა, მისი ეკონომიკური რესურსები მეტად მნიშვნელოვანია, საქართველოს აქვს შიშვნელოვანი სოფლის მეურნეობა, მდიდარი ტყეები, მადნეულები, წყლის უფი ენერჯია, ხელსაყრელი კლიმატი. ნავსადგურები — ოთხი და ბათუმი შავ ზღვას აკავშირებენ ევროპასთან, სპარსეთსა და ცენტრალურ აზიასთან."

ამერიკელთა ინტერესებიც, საქართველოს გეოგრაფიული სატრანზიტო ფუნქციისა და მისი მუნებრერი რესურსების, კერძოდ ქართული მანგანუმის საბადოებისა და იგი მიპყრობილი, რაც მოგვიანებით იმითაც გამოვლენდა, რომ 1925-1928წწ. ჭიათურის საბადო კონცეფცია გადაეცა ამერიკულ კომპანიას "პარიზინი და კომპანიი", ალბათ, ეს ფაქტი დაედო სასუფთვლად ცნობილი ქართველი მწერლის, შალვა დადიანის ხუთმოქმედებიან პიესას "შავი ქვა". მასში გადმოცემული ტრაგედია ვითარდება ამერიკისუ, ფოთისა და ჭიათურაში 20-იან წლებში, საბჭოთა ხელისუფლების დროს.

დღის პასოსის ტროლეიგის მორე წიგნიდან "1919" ჩვენს მიერ დამონმებული ნაწევებო და შალვა დადიანის აღნიშნულ ტრაგედიამი აღწერილი ერთ-ერთი სცენა, რომელიც მილარდის კაბინებში ხდება ამერიკაში, იმდენად ემბიანება ერთმანეთს, რომ ამ სცენიდან რამდენიმე ამონარდი ერთად მომყავს, რადგან ამერიკული და ქართული ტექსტები შინაარსითაც და ფრასეოლოგიითაც იდენტურია:

"ქორი. შენა სამაყვე ამერიკისა შენა ხარ მეყვე ფოლადისა!

მილარდერი. ფოლადი! დიახ, ფოლადი და ოქრო! აი ორო ძალა, მამოძრავებელი მთელი ქვეყნის და ვის ხელშია აც დიდეს ვს მილარდი იარაღია...

ქორი. მისია მგრძანებულაა მთელს ქვეყანაზე! შენ დაანარცხე ევროპული ფოლადის წარმოება. შენა ხარ

უდიდესი წვერი ამერიკის უდიდესი კონცერნისა: "ბეთ-ლემსტონ კომპანი", "ონიატივ სტიდის სტრო კორპორეიშენ". ორთავე შენია, შენ ხარ თავი ამ კონცერნების. შენ ხარ მეფე ფოლადისა!

"იმ გვარი შავი ქვა, როგორც საქართველოშია, მიანც არსად არ არის. თქვენ ნახეთ, როგორ იკლო ფოლადის ღირსება ამ უკანასკნელ ომის დროსა და რევოლუციის ხანაში! ჩვენს ფოლადს აკლდა ქართული შავი ქვა, მანგანუმი საბჭოთა კავშირისა... აი სად უნდა დაეკრათ ჩვენ... აი, რა უნდა ჩაევიდეთ ხელში..."

"მილიარდერი. (მდივანს) თქვენ მიიღეთ. გადაცეით რომ საბჭოთა კავშირის ცნობის საკითხი მთავრობაზე უკვე დაისვა. მე მხარს ვუჭერ!"

"ქორი. ჩვენ მოვედით ველურ ქვეყანაში. ველურ ქვეყანას ჰყავს თავისი მზეთუნახავი, შავი დედოფალი. ჩვენ უნდა მოუაროთ ამ შავ დედოფალს!"

შორსა ვართ იმ აზრისაგან, რომ ამ ორ ნაწარმოებზე შორის რაიმე კავშირი არსებობს და შეიძლება ლიტერატურულ ურთიერთგავლენებზე ვილაპარაკოთ. ამის თაობაზე ვერაუდებ დოკუმენტული, რადგან, ერთი მხრივ, ორივე ნაწარმოები ერთსადაიმევე წელს გამოქვეყნდა შესაბამისად საქართველოსა და ამერიკაში, და მეორეც, დოს პასოსის ნაწარმოებები საბჭოთა კავშირში აკრძალული იყო და გამოირეკებოდა შავი დადაინან იგი ნაკითხა, ანდა პირიქით, შავი დადაინანს ნაწარმოების განცხადების საშუალება შექონდა დოს პასოსს. თუმცა ამ ორ ნაწარმოებს შინაარსობრივი და ფრაზეოლოგიური თანხვედრა იმდენად თვალშისაცემია, რომ შეიძლება კაცმა იფიქროს, "ზოგიერთი ფრაზის სიტყვა-სიტყვით თარგმანია შესრულებული, რაც უდავოდ ხაზს უსვამს წყაბურის მანგანუმის საბადოების საერთაშორისო მნიშვნელობას.

თუმცა ერთ გარემოებაზე აუცილებლად მინდა გავამხვილო ყურადღება. ორივე მწერალი ერთნაირად კრიტიკულადაა განწყობილი ამერიკის ხელისუფლებისადმი. ამერიკელი დოს პასოსი იმის გამო, რომ მისი ქვეყნის იდეალებზე და რეალური პოლიტიკა არ ემთხვევა ერთმანეთს, რაზეცდა სატირულად, ზოგჯერ ნამდვილად კი წერს, ხოლო ქართველი შავი დადაინან ამ დამოკიდებულებას შეფარული ტყვილით გამოხატავს, იმის გამო, რომ ამერიკის ხელისუფლებამ აღიარა საბჭოთა კავშირი, უარყო საქართველოს სუვერენული უფლებები, მაგრამ ჩამოვიყდა ამ "ველური ქვეყნის მზეთუნახავის, შავი დედოფლის მოსაგულად".

ერთი შეხედვით, თითქოს მწერი მასალაა წარმოდგენილი ქართული თემატიკის თვალსაზრისით, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ, რომ ტრილოგიის სამივე ნიწარწარმოადგენს გასული საუკუნის პირველ სამი დეკადის ამშის ისტორიის პანორამულ სურათის მსოფლიო ისტორიის განვითარების ფონზე, სადაც თვითონ ქვეყანა — აშშ — ამ ეპოქის გმირია, თავისი მორკობილებით ადგილი უჭირავს საქართველოსაც, რასაც დოს პასოსის საქართველოში მოგზაურობაზე შეუწერ ხელი.

წინო ტყეშელაშვილი

მოგონება
ნიკო ნიკოლაძე

"ნიკო ნიკოლაძე იყო გზის სანათური ვარსკვლავი ჩვენი ქვეყნისა. დიდი განათლებული, ნიჭიერი, მწერალი, კრიტიკოსი, პუბლიცისტი-პატრიოტი, სოციალისტი-საზოგადო მოღვაწე, დიდი მწიგნობი. ის ყველ საშუალებას ხმარობდა, რაც ხელს შეუწყობდა რომ მისი საყვარელი სამშობლო დაეინათურებია, ევროპული განათლება შემოეტანა ჩვენს ქვეყანაში." — ასე ახასიათებდა ნიკო ნიკოლაძეს კავკასიელ ქალთა საზოგადოების წევრი (კავკასიელ ქალთა საზოგადოება გაიხსნა 1909 წლის 11 მაისს. თავმჯდომარე ეკატერინე გამაშვილი, წევრები ეკატერინე მესხი, მარია ამ დემურია, ნინო ნაკაშიძე, საზოგადო მოღვაწე ნინო ტყეშელაშვილი, რომლის მოგონებაც დაველია გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმში დახატვრეს იქნება მკითხველისათვის.

"ნიკო ნიკოლაძე დაიბადა ქუთაისში 1843 წელს. მისი მამა იაკობ ნიკოლაძე მდიდარი იყო, დედა ელისაბედი ლორთქიფანიძის ქალი დედ ჯიბაიშვილი იყო.ნიკომ ქუთაისში გიმნაზია რომ დაამთავრა 1806 წელს, პეტერბურგში წავიდა, იქ უნივერსიტეტში შევიდა. აქ 1864 წელს სტუდენტების აჯანყება მოხდა, ყველა სტუდენტი დააპატიმრეს და კონსტაბლის ციხეში ჩაგდეს.

ნიკო ნიკოლაძე, გიორგი წერეთელი, კირილე ლორთქიფანიძე, პ. პალაზაშვილი როგორც ციხიდან გამოშვებს, ნიკო ნიკოლაძე შევეციარება წავიდა. აქ ციხეში დაამთავრა უნივერსიტეტი. ოურიდოული დისერტაცია დაწერა ფრანგულ ენაზე. მას მოსაჯეს მოსამართლის დოქტორის ხარისხი. 1862-1869 დაბრუნდა სამშობლოში და შეუდგა ბეჭდვას თავისი წერილებისას. აქ დაარსეს მეორე დასი იმ პირობისგან, რომელნიც პეტერბურგის უნივერსიტეტიდან გამოიყვანეს (1864 წელს). ესენი იყვნენ (შეორე დასი) სოციალურ აზრების გამტარებელნი, მთავრობის სანაწინააღმდეგე ნიკო ყოველ გამოსვლას მთავრობისა მათ პრესის წინააღმდეგ დიდებულათ იცავდა.

მას სწავლა-განათლების შეტანას ხალხში შეელოდნენ მისი დედა: ეკატერინე, ანა, ეფროსინე — ალექსი ჭიჭინაძის მეუღლე, და ოლიმპიადე — გიორგი წერეთლის მეუღლე. ესენი ყველა მუიევიარიაში იყვნენ ნამოყვანი ამათ ენმარებებზედ ხელთუფლებივლით, მათი წაფისაგენი.

ესენი იყვნენ მონიხევე ინტელეგენცია ქუთაისში. ამათი უმცროსი და ნატალა ლუკა ქორქაშვილის მეუღლე იყო სხევე დებსათი ნასწავლი. ამის ქალიშვილი ნატალა ჩემი მახანავი იყო, ჩვენ უსწავლობდი ქუთაისის ქალთა გიმნაზიაში. სწორედ მან გამაცნო თავის დეიდებს და დავყავი მათთან, როცა საზოგადო საქმეს მართავდნენ. აქ გიმნაზიაში სწავლობდა უმცროს კლასში ნიკოს ქალიშვილი პირველი ცოლისა — ნინო მაკარევა და მისი დისწული ლეკო წერეთლის ქალიშვილი, მაშინ ელიკოს დედა აღარ ყავდა ცოცხალი. მე რომ მემხედე კლასში ვიყავი იმ წელს დაბრუნდა ციხეში-რიდან პირველი რევოლუციონერი გიორგი ზდანოვიჩი. მას

გაუმართა ვახშიში კატო ნიკოლაძემ და მოიწვია ყველა ინტელექტულები. ნატამამ წამოყვანა იმ საღამოს. რომ შევედით მათთან ვხედავ შუა ადგილზე ზის გიორგი ზრდნოვიჩი, მაღალი მოსულ ვაჟკაცი, ქურა, სასიამოვნო სახე, ურავლიე მონივნით ზის ინტელექტუალური ქუთაისის და გატაცებით ისმენს გიორგის საინტერესო ამბებს. არა ერთხელ ყოფილა ზდნოვიჩი გაგზავნილი ციმბირში მაგრამ ყოველთვის და ყველგან რევოლუციონურ საქმეს ემსახურებოდა.

1894 წელს ნატამამ წამოყვანა ნიკოსთან ფოთში, სადაც ნიკო ქალაქის თავათი იყო. ნიკოს მეუღლეს (მეორე) ოლღა გურამიძევილის დამ ფოთი დაგვარონია გვიწოდებდა ფოთი, სადაც აბალი ნაკვეთი იყო, ნიკოს მიერ დაწყებული ახალი ამშენებლობა, ჩვენ ამან აღტაცებამი მოგვიყვანა.

„ერთი კვირის წინეთ მე შემხვდა ფოთში წასვლა, სადაც მიევი კვირა დაეწრო. რამოდენიმე წელიწადმა გაიარა, რაც მე ფოთი არ მენახა, და ახლა რომ ვნახე, გამოვივირდა, რაგორ გაზრდილა და გამოვივილილა ეს ქალაქი ცოტა წინის განმავლობაში. სიერციტი მას ახლა ქუთაისზე მეტი ადგილი უჭირავს, მცხოვრების რიცხვით, მგონი ბევრათ არ დაუფარდება ქუთაისს; რასაკვირველია, მათ შორის ბევრნი დროებით ცხოვრობენ აქ. შენობებიც ბევრია და თან მატულობენ სახლები, რამოდენსამე გარდა ხისაა, რადგანაც ქვეა აქ მახლობლად არ იშობებდა მაორიდან მოტანილი მტვად ბერი ფდება. დასუყიათ განმშენება საქალაქო ბალისა“.

ნიკო ნიკოლაძე მეუღლესთან ოლღა გურამიძევილთან ერთად

ფოთი ერთად ერთი ჭიშკარი იყო ევროპისა და საშრეთი რუსეთისა. ნიკომ ააშენა აქ ორი გიმნაზია, ქვიტკირისა, ის: დიდი ორი სახლი, წყალსადენი და ელექტორი. ნიკომ გადასცა ქალაქს გემთ სადამშენებლობა და საწარმოს საქმე ქალაქის განკარგულებას გადასცა — აშანიონ ნესი მამინ რუსეთში არ იყო. ნიკომ გადააკეთა ფოთის უფარგის გამოსადგურე. გაუხსნა ახალი გემთ შესავალი, იმ მხრით სიღვინაც ქარი არ ქრადდა და აშობენა ძვილი კარი.

ფოთში არ ქრნდათ სასწავლებელი არც არტახტიანი შენობა. ნიკომ ააშენა ორი გიმნაზია ქვითკირის და საშობალაქო სკოლა. რკინის ბეტონის საყდარი, ეტლა ეს თეორია, წყალსადენიც გაიყვანა. ჭიათურაში შავი ქვის მრეწველობა მოაწყო. ბაქოში ნავთსადგურის მრეწველობა 1884 წელს ნიკოს ქონდა მოლაპარაკება კაპიტალისტებთან. აქ მილიონერი როტმულადც მოიწვია, შექმნეს კავშირი ნავთის წარმოებისა ბაქოში — თუმცა რუსეთის მთავრობას უნდოდა ეს საქმე მოეყოლოდა ან ლენაზე, მაგრამ ნიკომ მაინც თავისი გაიყვანა ბაქოში დააარსებია ნავთის მრეწველობა 1884 წელს.

ფოთს დიდი როლი და კარგი სვე მოელის მომავალში. რკინის გზა ჩქარა შეაერთებს მას თბილისთან, მერვე კასპის ზღვასთან, შემდეგომ მოაღმსმე შუა აზიასთან, სპარსეთთან და შესაძლებელია ინდოეთთანაც. მაშინ ამ გზით გვიმართება დიდი მოძრაობა, მისვლა-მოსვლა და აღებ-მიცემა ერთი მხრით ევროპასა და მეორე მხრით საქართველოს, შუა აზიას და სპარსეთს შორის, და ფოთს თავისი პორტით ექნება დიდი მნიშვნელობა; იგი შეიქმნება ერთი უდიდესი და უმდიდრესი სავაჭრო ქალაქთაგანი, იგი აჯობებს მაშინ ოდენსაც. მხოლოდ ბათუმს, ძველ საქართველოს ქალაქს, თავისი ბუნებრივი მშენიერი ბოლო-ზით, შეეძლო ამ მხრით ფოთის მეტოქე გამხდარიყო, მაგრამ, სანამ ის ოსმალეთის ხელშია, ევროსადგენ ვერ შეიქმნება ფოთის საშინ მოზრდაპირედ, ვერ დაამარცხებს მისს მნიშვნელობას (ნიკო ნიკოლაძე).

ნიკო თავის დედუღეთში დიდ ჯიბაში მუშაობდა 35 წელი 1886-1920 წელს აქ ქონდა ეზო 50 ქვეყე, აქ მოაწყო საცდელი, საჩვენებელი სადგური, ევენახის, ტყის, ხეხილის, ბოსტნის, ყანის, მიწდერის საქონლის, ფრინველის, აბრეშუმის ტილის, წესვის ხელოვნური მორწყვა 60-70 სხვა და სხვა ჯიშის ყურძნის დამყენა ამერიკულ ვაზზე წყლის ჩაყენებით.

თქმის უქონელმა პირადი მეცადინაობით დაიწყო სხვა და სხვა მცენარეებისა და ცხოველების ჯიშის შემორკვეა, ადგილობრივ პირობების შეგუება. ის ცდილობდა ამ კუთხის სკოლათ გადაქცევა, გასაბჭოების შემდეგ ის მამული საბჭოს გადასცა.

მე რომ დიდ ჯიბაშიმი მასწავლებლათ დამინშნეს (1886 წ.) აქ ორი შკოლა იყო ვაჟების და ქალების-ეს ორივე შკოლა ნიკოლაძეს ამენებული იყო, მე ქალების შკოლაში დამინშნეს. დიდი ჯიბაშიმი განხატლებით მაღლათ იდგა ბაღდადზე — ამას ხელს უწყობდა ნიკო ნიკოლაძე თავის მეუღლით გურამიშვილის ქალი: მე ქუთაისში ნიკო ნიკოლაძის დისწულით ნატამა ქორჭამულითან ერთად ესწავლებლად გიმნაზიაში. მათთან დავდიოდი აქ გავეცანი ნიკოს ოჯახთან დებს, აგრეთვე გიორგი ნერეთელს და მის შვილებს, რომდენიც ქუთაისში ცხოვრობდენ მაშინ, შემდეგ ანასტასია თუმანიშვილი რომ ითხოვა თბილისში გადმოვიდა გიორგი ნერეთელი თავის შვილებით.

ჯიბაშიმი ჩემი შკოლის უფროსათ ნიკო ნიკოლაძის მეუღლედ აირჩეს — ამ რიგათ მე მასთან მქონდა კავშირი ხშირად დავდიოდი — მათი სახლი ევროპულათ იყო მოწყობილი.

ნიკო ნიკოლაძის მეუღლე დიდი განათლებული ქალი იყო. მან საზღვარგარეთ დაასრულა სწავლა და იქ გაეცა ნიკო ნიკოლაძეს. შვილები აღზარდა ზედმინერეთი ზრდილობიანი კეთილი თავდაბალი

ნიკოლაძე უკონდა დიდი ორსართულიანი სახლი ევროპულათ მონეობილი. ყველაზე საუკეთესო იყო მისი ძვირფასი ბიბლიოთეკა-აქ იყო ქართული წიგნები, რუსული და ფრანგული ძვირფას ყდებიანი.

ნიკოს ყვავდა სამი შვილი მეორე მეუღლესთან, რუსუდანა, გიორგი და თამარო. მე კვირა უძემ დღე დაედიოდი მათთან, ბალი ევროპულათ ქონდა მოწყობილი, საუცხოოვო ლამაზი. ეს იყო საჩვენებელი ბალი, სოფლები აქ დაედიოდნენ. ნახულობდნენ, კითხვადნენ, როგორ გააკეთონ ასე ბალი, ნიკო უზსნიდა, აჩვენებდა, აქედან იღებდნენ მაგალითს, ნიკო წერებებს აძლევდა და ყველაფერში ხელს უწყობდა, რომ ევროპულათ მოეწყონ თავის ბალი და ყველაფერი ორგანიზაცი, აბლო მახლო სოფლებსაც ემარებოდა. ნიკოს სიტყვა და რჩევა კანონი იყო სოფლებებისათვის.

მახსოვს ერთხელ მივიდი ნიკოსთან, მისი მეუღლე სიხარულით შემეხვია: „ნიმო! ნინო იცი ჩემი გიორგი გემირია, გემირი!“ „როგორი გემირი?!“ — შევეკითხე

ხომ იცი ჩვენს ხეოს ბოლოში ნუშევა, გიორგი წავიდა იქით თამარიკოც წაყვა. თურმე თამარიკომ ჩაიხედა ნუშევაში, ფეხი დაუცთა, ჩავარდა, ნუშევა ბავში დაფარა — გიორგი გადახატა. ამოიყვანა ბავში, მიწაზე დააწინა, სული მოაბრუნებია, და ჩვენთან მოიბრინა სათქმელათ, თუ მამონე არ გამოეცეცულიყო ჩვენთან სათქმელათ, ჩვენ მისვლამდე ბავში დაიხრწობოდა.

— მართალია გემირია, გემირი, გემირი, — სიხარულით უპასუხე მე. გიორგი მამონ 9 წლის იყო თამარიკო 5. გიორგი მართალია დიდი კეთილი პიროვნება იყო მამონის სასიქადული. ყველასთვის სასარგებლო, საყვარელი ადამიანი. მისი უდროვით (28 წლისა) დაკარგვა ყველა სამიწლათ გილი ატკინა. ჯიბაიშული ხალხი ნიკოს აღმერთებდნენ, ყველა მის რჩევას იწონებდა და რასაც ნიკო ურჩევდა ისე აკეთებდნენ. მეც ხალხს ვემზობოდი, დიდი ყურადღებით და სიყვარულით ვასწავლიდი ბავშვებს. ვმართავდი სალა-მოვზე. ერთი სიტყვით სასიხარულო და სასიამოვნო განწყობილება გქონდა, მაგრამ დაბე ბედო, ჯიბაიშის ნესტი-

ანი ჰაერი ვერ ავიტანე, ციება დამიწყო, იძულებული ვიყავი ნაშრომისთვის ჯიბაიშიდან. ამის შემდეგ ქუთაისშიც ვერ ვავძლედ და თბილისში გადმოვესახლე 1898 წელს. გასაბჭოების შემდეგ ნიკომ თავის ჯიბაიშის მამულს საბჭოს გადასცა და თბილისში გადმოვესახლე.

ნამოსლის დროს ჯიბაიშულეში გამიმართეს გამოსათხოვარი საღებო. გულის ტკივილი გამოთქვამდნენ რომ მათ ემორდებოდნენ მე კილო უფრო გული მწნოდა მაგრამ რას იზამ. თავს ზეითი ძალა არაა.

ნიკო ყოველთვის ნერავდა ნეროლებს რუსულ, ქართულ და ფრანგულ ენაზე — კრიტიკულ, პუბლიცისტურ, პოლიტიკურ — ნინალმდეგ რუსეთის მონახისტულ დამყავებულ მთავრობაზე. მას ხშირათ ასამართლებდნენ, მაგრამ ნიკო ისე გონება გამჭირაზე იყო. ისეთი საბუღებით იცავდა თავს რომ მეტწილათ გამართლებული რჩებოდა.

რუსეთის მთავრობის ნინალმდეგ — როგორც სოციალისტიკ — თავის ნეროლებს გზავნიდა რუსეთში, პარიჟში, შვეიცარიაში. ის თანამშრომლობდა პერტკენთან, უსპენსკოსთან, მან დაიწყო წერა 1866 წელს „ცისკარში“.

1870 - 1874

„დროებაში“ — აქ

ნიკო იყო რედაქტორი. 1878-1880 „დროებაში“, ის იმედებოდა თბილისში. 1881 წელს ნიკომ დააარსა საკუთარი ჟურნალი „Новое обозрение“.

1891 წელს ვ.მ. თუმანიშვილის ჟურნალ „მოამბეში“ თანამშრომლობდა. საკუთარი ჟურნალი ქონდა „კრებულ“, „Новое обозрение“ და სხვები. მისი ფსევდონიმი იყო როინელი და ჭორიკანა. მას მთავრობა კრამოლნიკა ეძახოდა. ერთხელ გაასამართლეს, მაგრამ ნიკომ დიდებული დაიკო თავი, ის ყოველთვის აღნიშნავდა მთავრობის მოხელეთა მავნე ხალხის დაჩაგვრას.

ის იყო მებრძოლი სიტყვით, საქმით, დაუშრტული ენერგიის, გონებამახვილი, დიდი ცოდნის, მეტრ მეტყველი. ის იყო ლომთა ლომი. არწივთა არწივი.

გასაბჭოების შემდეგ თავის ჯიბაიშის მამულს გადასცა საბჭოს და თვითონ თბილისში გადმოსახლდა. აქ გარდაიცვალა 1928 წელს. ის დაასაფლავეს მთა წმინდაზე აკაკის მახლობლათ.

1947 წელი, 21 ივნისი

პუბლიკაცია გოამზადა
დავით გუაჩიძე

ნიკო ნიკოლაძის სახლი ჯიბაიშში

შოთა ბოსტანაშვილი
მოქაზრავული გავგვობა

	მაღაზია ალაზია ლაზია აზია ზია ია ა	
აფთიაქი	სახელოსნო	დუქანი
ფთიაქი	ახელოსნო	უქანი
თიაქი	ხელოსნო	ქანი
იაქი	ელოსნო	ანი
აქი	ლოსნო	ნი
ქი	ოსნო	ი
ი	სნო	მილიცია
სასადილო	ნო	ილიცია
ასადილო	ო	ლიცია
სადილო	პოლიკლინიკა	ლიცია
ადილო	ოლიკლინიკა	იცია
დილო	ლიკლინიკა	ცია
ილო	იკლინიკა	ია
ლო	კლინიკა	ა
ო	ლინიკა	სახელგამი
ნოტარიუსი	ინიკა	ახელგამი
ოტარიუსი	ნიკა	ხელგამი
ტარიუსი	იკა	ელგამი
არიუსი	კა	ლგამი
რიუსი	ა	გამი
იუსი	საპარიკმახერო	ამი
უსი	აპარიკმახერო	მი
სი	პარიკმახერო	ი
ი	არიკმახერო	სამკერვალო
გატრონომი	რიკმახერო	ამკერვალო
ასტრონომი	იკმახერო	მკერვალო
სტრონომი	კმახერო	კერვალო
ტრონომი	მახერო	ერვალო
რონომი	ახერო	რვალო
ონომი	ხერო	ვალო
ნომი	ერო	ალო
ომი	რო	ლო
მი	ო	ო
ი		

ამ "სახელში" (ტექსტში, სურათში, ფურცელზე) ჩემი ბავშვობა ცხოვრობს, ის დრო, როდესაც სახლში ანბანს მასწავლიდნენ და ქუჩაში აბრტების ამოკითხვით ვერთობიოდ: "დამალობანას" მეთამაშებოდნენ სიტყვებში დამალული ბგერები. სიტყვები ერთ მნიშვნელობას კარგავდნენ და სხვებს პოულობდნენ. ეს ის ასაკი იყო, როცა "აფიქსა" და აფთიაქი შორის სიახლოვე და განსხვავება ერთნაირად შესმოდა. ეს ჩემი ბავშვობის სათამაშოებია — ბავშობაში გზის განსაზღვრები საგნები. ამ "სახლთან" (და უკვე "ხალთან") მარტო ნოსტალგია აღარ მკავშირებს — "ცარიელი ნიშანიც" და სრული დენოტაციაც (დედუღელოფიზიაციაც), ის დრო (და სიფრცვეც), როცა სახეები და სახელები ერთი იყვნენ, ერთი ენა ჰქონდათ. დღეს ჩემი ბავშვობის ქუჩა მშვეპურე.

P.S. დღეს ოთარ ჭილაძე გარდაიცვალა.

პირველი ენის ძიებაში "მოდარაჯე კაცის თვალს" პოეტურ ვალს იხდის (ისტუმრებს) და იხდის ("პირველ სამოსელს", შიშელდება) — მეღუპე კაცი "მეძევეს დღეს" უბრუნდება — ადამს და ედემს, — იქიდან გველაპარაკება, ქართულად გველაპარაკება: აბულ/თოფი/იფოთ/ლეზა (გნებათ ნალმა ნაეკითხოთ, გნებათ უკუღმა). ამ "გზაზე ერთი კაცი მიდიდა" ნინ და უკან — დარბაზნის ბალიდან "გოდრომდე" — მოდარაჯე კაცის თვალით და პოეტური ვალით ვალშობილი, თავისუფალი კაცი — "აველში". მეც, ჩემი ბავშვობის "ხალს" — მემორიალს ვუძღვნი დარბაზნის ბალის პატრონს — ჩემს ოთარ ჭილაძეს.

01.10.09

ბ-ნო რედაქტორო, თქვენი მშვენიერი ეურნალისთვის მინდა, შემოგთავაზო რუბრიკა - „ჩემი ბიბლიოთეკა“, სადაც მოთხრობლი იქნება, თუ როგორ მოხდა კერძო, საჯარო ბიბლიოთეკაში ესა თუ ის რარიტეტული, ან უბრალოდ, რამაში გამოჩენული წიგნი, მის შექმნასთან, ადამიანებთან, დროსთან, გარემოებასთან დაკავშირებული საინტერესო ამბები, რომლებსაც, რა თქმა უნდა, ცოტათი მინც, რამე სასოფლოვერევი მშობილლობა ექნება.

პირადად მე, ახერხად, აი, ეს პატარა მოგონებები შემომითავაზებია. თუ მოგწონებთ, თქვენ იცით! დანარჩენს, შემდგომში - უფრო საინტერესოსა და სრულს - ალბათ სხვები მოგაწვდიან.

მიხილ კობალიევილი

ოხერი დრო და ქვეყანა

ახლა იქ ბუკინისტური მაღაზია აღარ არის. ყველგან, იმ დაყოლებზე, ათას რამეს ჰყვიან. წიგნის ქაქანება კი არ არის. გამოქვეყნობა „სამშობლოს“ რომ ჩვეულებრივ, იქვე იყო. მე კი, უნივერსიტეტიდან მინ მიზავალს, რა გული გამოიძლება, არ მემელო. მართალია, რარიტეტული წიგნიც კი საკმაოდ იაფი ღირდა, მაგრამ ჩემი მოკრძალებული სტუდენტური ჯიბე სურათლებას არ მიაძვდა, რაც მსურდა, ყველაფერი შემეძინა (თუმცა, რატომ მხოლოდ და მხოლოდ სტუდენტობისას?!)...

იმ დღეს საზღვარგარეთული ლიტერატურის ისტორიის ლექტორი ბ-ნი შოთა რევიშვილი გვესაუბრა ფრიდრიხ ნიცშეს შემოქმედებაზე. სურათლებას განსაკუთრებით გაამახვილა მის განთქმულ ნაწარმოებზე „ესე იტყოდა ზარატუსტრა“. მეც, ლექციების შემდეგ, ჩვეულებისამებრ, იმ მაღაზიაში შევედი და გამყიდველს შევეკითხე - ესა და ეს წიგნი თუ გაქვთ-მეთქი. კითხვა აღბათ საკმაოდ ხმა-მაღლა ნათქვამი გამოიჩინა, რადგან დახლს იქით მდგომარე ცალკეა მაშაკაცმა ჯერ გაკვირვებით მიმოიხედა, მერე ჩემკენ გადმოიხარა და წყნარად მითხრა: - აბა, საიდან უნდა მქონდეს. აკრძალულ ლიტერატურას ჩვენთან რა უნდა!..

თუმცა, როგორც შევაძინე, ეს ერთგვარი, განდობილი ტრიალი იქნა, ამიტომაც თამამად მიუვცე - დღეს გვიამბო ლექტორმა და ძალიან დამაინტერესა-მეთქი.

„უფრო ახლოს გადმოიხარა: - რომელმა, რომელმა? შოთა რევიშვილმა ხომ არა?“

მგონი, სანადებს მივადარე-მეთქი. გავიღიქვე და გახარებულა მყისვე ვუთხარი: - დიან, დიან!..

ნელმი გასწორდა. სერიოზული სახე მილი: - ვერ გეტყვიც... ვერაფერს ვერ გეტყვი... და შებრუნდა, სხვას გამოელოპარაკა...

მას შემდეგ დღე თითქმის არ გამომიტოვებია, იქ არ შეუღოლყავი. გამყიდველს ნამიერად გადავკრავდი-ბოლო თვალს და საქმეს შეუვადებოდი... (ცოტა დრო რომ ჰყოფდა, ვესალმებოდი კიდევ. სხვათა შორის, იმ პერიოდში შევიძინე ჩინური პოეზიის მომცრო ოთხტომეული (მის-კოვი, 1957 წ.), კნუტ ჰამსუნის ოთხულებიდან სასული კრე-

ბულის პირველი ტომი (მოსკოვი, 1905 წლის გამოცემა) და, სხვებს აღარ დავასახელებ, თუმცა, ამაზე კი არ შემიძლია, არ ვთქვა ორიოდ სიტყვა: ერთხელაც, სანქტ-პეტერბურგში მსოფლიო ბიბლიოთეკის სერიოზ გამოცემულ, მაგარ ყდაში ჩასხულ გეორგ ბრანდესის VII და IX ტომებს წავანყი. საიდან ვიცნობდი ამ შემოქმედს? მწერალთა კავშირში ამა თუ იმ ნაწარმოების განხილვისას ან ლიტერატურის საკითხებზე ჩამოვარდნილი კამათისას შესანიშნავ, დიდადერუდირებულ, ნათელი ბიოგრაფიისა და სტილის მქონე მწერალს გერმანიტი ჟიქოქის, თავისი მოსაზრების გასამყარებლად, არ შეიძლებოდა, არ უხსენებდა გეორგ ბრანდესი, არ მოეტანა ციტატა მისი შემოქმედებიდან. იმანაც დამაინტერესა, რომ IX ტომი შიდა გვერდის განაკიდეს, კუთხეში წერილი ასობეტი ეწერა „Dießma Shenheit“. წესითა და რიტმად, დემნა შენგელიაის იმ დროს ამის გასაქორი არ უნდა ჰქონოდა, ალბათ ვინმე ასანახა ან ინათოვარ და, როცა პატრონს გადავირედა, გასაკიდდა (თითოეული წიგნის ღირებულება 10 მან.). ასეა თუ ისე, ორივე ტომი ნიეს პატარა ბიბლიოთეკაშია და დღესაც, შიგა და შიგ, სიაშოვნებით ვკითხულობ.

ერთხელ, შესვენება იწყებოდა, მაგრამ მინც შევედი, მივცხალმე და თაროებზე შემოვდებულ წიგნებს დაუწყვე თვალთერება. მაღაზიაში არავინ იყო. დახლიდან გამოვიდა, კარი ჩაკეტა, შემოხრუნდა, მზარზე ხელი დამადო და იქვე, პატარა ოთახში შემეყვანა, მაგაფის უჯრიდან გაზეთში გახვეული წიგნი გადმომცა, თვალეში შემომიხედა, ოდნავ, ოდნავ გაიღიმა: - აბა, აი, რასაც ქებები. ახლახან მომიტანეს. გაზეთი ფრთხილად შემოვაცალე და, აგერი ისიც: ფრამეოცილი (ალბათ, განცხებ?!), ამის გამო გარეთა ყურადღებში დაზიანებული, გაყვილებული, ცილაცას ორი ფერის ფანქრით სტრიქონების ქვეშ და არმიღებზე საკმაოდ „უშოშავია“, განსაკუთრებით დასაწყისში, მაგრამ ამას დავექმე? ნინასიტყვაობა ნიცშეს და დაუნერია 1905 წლის დეკემბრში. ნეტავ, როდის არის გამოცემული? ალბათ, არაუადრეს 1911 წლის შემოდგომისა, რადგან, როგორც რედაქციის მინანერშია აღნიშნული, სწორად ამ წელს ამოუღია სანქტ-პეტერბურგის საოლქო სასამართლოს რამდენიმე თავი რუსული თარგმანად.

იმით დაფუთებულმა, რომ ამის ფული ახლა არ მექნება, გამყიდველს ხმის კანკალით ვკითხე: - რამდენ უნდა მოგართავო? თითქმის არაფერიო, ისე ჩაიღაპარა: - რამდენი ანერია! გადმოვებრუნე და რუსულად - „Сакцигни. Цена - 2“. გახარებულ-დაბნეულმა მეტი ველოდ შევკადრე. ორი მანეთი ვაფურნედი, ძვირფასია, სანატრული წიგნი იმავე გაზეთში ფრთხილად გაუხევი და ნამოხელა დავაგროდი. „მხოლოდ უნარვის ეტყვიო, რომ შემოვცილო“. მართლაც მომცა. მომცა კი არა, მარტო. ნამოვედი და იღლიას მითობობა, ძვირფასია განძინ... როდის მივალ სახლში... როდის ჩავეუჯდები გამრიელად!..

...თურმე ქართულადაც ყოფილა შესანიშნავად თარგმნილი. თანაც მთარგმნელს (როგორც წინასიტყვაობის ბოლოს მინანური თარგმნადაც შემოღება ვიცარადლოთ) ეს სასაქმე დაესურვებოდა 1922 წლის 15 ნოემბერს. ოხერი დრო და ქვეყანა იყო!!!

მისუხავადა იმისა, რომ...

წიგნს შექმნის თარიღი შიდა გვერდზე, ზემოთ, კუთხეში ანერია – „18.02.57“.

აუჰ... 52 გრძელი წელიწადი გაქარაღა. სხვათა შორის, ზამთრის მიუხედავად, დარი იყო. ტრამპედიან გადავიდი თუ არა, იქვე, ტროტუარზე, ჭადასა და ჭადას შუა ჩადგმულ მაგიდაზე წიგნები დავწყობო. აბა, გვერდის ავლა და თვალის არიდება როგორ შეიძლებოდა. მით უმეტეს, ლექციის დაწინაურებულ კარგა ნახევარი საათი იყო. პირველადვე ის ავიღე ხელში, „პირველი სხივი“ – სტალინის სახელწოდებით თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტთა ლიტერატურული წრის აღმანაბი, მესამე წიგნი. უნივერსიტეტის გამოშვებული. თბილისი. 1952“.

სარჩევი ჩვეიკითხე. ავტორებიდან პირადად ბევრს ვიცნობდი, გამარჯობით თუ არა, ვიზუალურად მისცა... მაგრამ ამ ერის განსაკუთრებულ პატივს ვცემდი: აზრის მწკრივად, ნათლად, ლოგიკურად, ორიგინალურად გადმოვიცემის, სტუდენტებთან უშუალო დამოკიდებულების, თუნდაც, ჰაბიტუსის გამო. ბოლოს და ბოლოს, ჩემი ლექტორი გახლდათ. მისი კრიტიკული შენიშვნები ქართული ლიტერატურის (უცხოურისაც!) ძველი, თუ, უმეტესად, ახლგაზრდა წარმომადგენლების წინარეობებზე ჩემთვის ერთგვარი ზამკვლევი გახლდათ.

ზომი გახსოვთ, ეს ე.წ. დათბობის პერიოდია. შედარებით თამამად შემოაბიჯა ამერიკულმა, ფრანგულმა, გერმანულმა... ლიტერატურამ. ყურთი ახლაც ცხადად ჩამესმის მისი მისი დაზავებული, მომთხროვი, ერთგვარად წყნარ-გარეული ხმა: „აკითხეთ, ხალხო, ზემინგუეტი, ჩემბელა რომ იყო, უკეთეს სკოლა ჰქონდა, მიმდევრები ჰყავდა!“ არადა, ამ დროს თვითონ ოცდაათისაღ ან იყო. რამდენიმე კრიტიკული წერილი ჰქონდა გამოქვეყნებული. სხვათა შორის, ამ წერილების ზოგიერთ დეტალზე ლექციების დროს საუბრობდა. აზრს ხეცვდა, ამუშავებდა, მიმართულ ამონაშენად (ა. კალანდაძე, რ. ქვიციანი), მაგრამ არასადროს არ უთქვამს, რომ თურმე თვითონაც წერდა მოთხოვნებს. და, აი, ავერ, სარჩევში, განყოფილებაში „პროზა“ მის გათარსებულს ნაფანდეს: „წიგნი ჩრხეტი, 224-238“.

ბიჭოს... თითხმეტი ფურცელი. კარგა მოზარდი ყოფილა! მაშინვე მოუძებნე და ორიოდვე აბაჯი ჩავიკითხე. მისგან ზუსტად ამას ვულოდი, წერის ამგვარ სტილს. ასე იწყებოდა:

ის არ ყოფილა არაჩვეულებრივი ლერწამი. ის იყო ჩვეულებრივი ლერწამი.

ჯობი მოვიზიარე. სადილისა და სამკვარდო გადადებული რვა მანეთი მოვიძიე. დანარჩენი 45 კაპიკი ამხანაგს ვეუხსებ და ძვირფასი განძით ხელდამმევენებულმა აუდი-

ტორისაკენ გავიწე. საქმე ის იყო, რომ პირველივე ლექცია ნოადრისა მქონდა. წიგნი მერხზე დავედი და კითხვას შევედექი. მართალი გიხიბრათ, არ შემომჩნევია, როდის შემოვიდა აუდიტორიაში და როგორ მოვიდა ჩემთან – უკან, მეხუთე მერხზე ვიჯექი. მომესალმა. ბოდიში მომიხადა და წიგნი გამომართვა. შეხედა, რასაც ვკითხულობდი. ჭინჭრამაჯდარი თვალებიდან ირონიულად გამომხედა. „სად იმედე?“ „ახლა ვიყიდე, გაჩერებისთან“... „იცი, ის ჯერ კიდევ არ მათქვს დამუშავებული. რედაქტორმა ძალით დამტყუა, თანაც შემპირდა, არ დავტყუავდო... მოდიში უნდა და მოგიხადო, მაგრამ“... 225-ე გვერდიდან 239-მდე ამოხია, გადავიკეცა, დახია და ვიბეჭდი ჩადიო.

– რა საქნით, ბატონო ნოადრ, მაგისტრის იყვანე ვეწიგნი. – ნამოძახა ერთმა თანაგვრულმა.

მართალიც იყო. ყველამ გაიცინა. – სხვა ჭზა არ არის. უნდა მამატოსი... – და ლექციის კითხვას შეუდგა.

ოღონდ ეგვა: როგორც ინტელიგენტმა ადამიანმა თვისი მოთხოვნის დასაწყისი დატოვა, რადგან წინა გვერდზე სხვა ავტორის წინარეობები მოაგრებდა.

...და მიუხედავად იმისა, რომ წიგნი მესულაში შემდეგში საზოგადოებისათვის კარგად ცნობილი ავტორები (თამაზ და თათარ ჭილაძეები, რევაზ ინანიშვილი, შოთა ნიშინიანიძე, არჩილ სულაკაური, მუხრან მატყაიანი, ვანსულ ჩარქვიანი, შორის ფიცხიშვილი, გივი გვაგუაძე...) ჩემთვის ეს მინც ნახევრად ცარიელი კრებოდა, რომელსაც, თუნდაც, აი, ამ მოგონებისთვის ვინახავ!

ამასაც დათოვდა თუ არაჰა

გახარებული ვიყავი: მარჯანიშვილის ქუჩაზე, ახლანდელი მეტროსადგურდან, ასე, ათიოდ მეტრის დაშორებით, წიგნის პატარა, მუსდრო მალაზია აღმოვაჩინე. ვიტრინებს თვალს თუ არ გააყოლებდი, ვერც შეამჩნევდი. ლექციების შემდეგ უნივერსიტეტიდან ზოგჯერ ფეხით მივიდიოდი-ბოლმე სახლში: ზემილიდან დაღმართს დავეყვებოდი და ხიდიში მარჯანიშვილზე გავდიოდი.

და, აი, ერთხელაც, იმ მალაზიის ვიტრინაში თვალ მოვაკარი ლა, მართალურადიფერეციანი წიგნს. ზედ მოსითალო ასობით ქენრა: *Сопер. Основы искусства речи*. შევედი. შევათავალიერე. ავტორი ანშ-დან, ტენესის უნივერსიტეტის პროფესორი ყოფილა. წიგნი 1956 წელს დაუბეჭდავს ნოუ-იორკში. რუსებს სასწრაფოდ, ორ წელიწადში უთარგმნიათ და გამოუციათ კიდევ. 5 სექტემბერს შემიძინა.

ახლაც იგივე ჩვევა მათქვს: ერთდროულად რამდენიმე წიგნიც რომ ჩამივარდეს ხელით, იმ დღესაც საფუძვლიანად თუ არ გადავთავალიერე, როგორც იტყვიან, „თუ არ გავტყუე“, ისე არ დამძინებდა. ზემირი სავარჯულოების ამოხაჯრების განყოფილებაში პირველად სწორედ მაშინ ნავანადი ნახვეტების ულიამ ფოლენერის (ნოვლის პრემიის მიღებისა), უინსტონ ჩერჩილის (კოალიციური სამხედრო ხელისუფლების ფორმირებისას თემთა პალატაში 1940 წლის 13 მარტს), ლინკოლნისა და სხვათა მიერ წარმოთ-

ქმული სიტყვებისას, როგორც მჭევრმეტყველების საუკეთესო ნიმუშებს; უნდნენ ფილისოს ნახევარგვერდიან უზრუნველვას ტექსტს სან-დომინგოს დიდი ეროვნული მოღვაწისა და განმანათლებლის ტუსენ ლუვერტიურის შესახებ და ა.შ. და ა.შ. მაგრამ მე, მინც, აქვე მინდა, ვთარგმნო და მოვიტანო ერთი პატარა ნაწილი ფრანკლინ დროუზელტის მიერ ერთ-ერთი შეხვედრის წარმოქმნილი სიტყვიანი „ოთხი თავისუფლების შესახებ“:

„მოშავალში, რომლის განთავისუფლებასაც ეცნანაფეთ შიშინაობისა და საფრთხისაგან, ჩვენ ნინაშე იძლება ადამიანის ოთხ განუყოფელ თავისუფლებაზე აგებული მსოფლიო.

პირველი თავისუფლება სიტყვისა, სადაც უნდა იყოს დედამიწის ზურგზე.

მეორე თავისუფლება რელიგიური კულტებისა ყველგან, მიუღ ქვეყანაზე.

მესამე თავისუფლება გაჭირვებისაგან, რაც, მსოფლიოში გაზარებულნი ცნებების თანახმად, გულისხმობს ეკონომიკურ ურთიერთობათა სფეროს, თითოეული სახელმწიფოთათვის საკუთარი მოქალაქეების მშვიდობიანი და შეუღებული ცხოვრების უზრუნველყოფას ყველგან, მათე მსოფლიოში.

მეოთხე თავისუფლება ეს არის თავისუფლება შიშისაგან, რაც იმავე სიტყვებით რომ ვთქვათ, ნინაშე მიუღ მსოფლიოში შეიარაღების შემცირებას იმგარედა, იმ ზომით, რომ არცერთი სახელმწიფოს არ შეეძლოს არსად, დედამიწის ნებისმიერ ადგილზე განაბრცილოს აგრესიის აქტი ნებისმიერი თავისი მეზობლის წინააღმდეგ“.

წარმოიდგინეთ, როგორ ეფონებოდა გულს ეს სიტყვები. მისი თუქვების, მაშინ, როდესაც არც ისე დიდი დრო იყო გასული სისწლიანი 9 მარტიდან. დამაბნობებით, მოკლედ, ცხადად და კონკრეტულად არის მოცემული მსოფლიოს ხალხთა მშვიდობიანი თანაცხოვრების გეგმა, რომელიც, მავალითად, დღეს უფრო აქტუალურად ედრეს.

და ამას ამბობდა მირისისხლანი კაპიტალიზმის ერთ-ერთი მოკავარი ციტატების პრეზიდენტი. ჩვენ ხომ ამ იდეოლოგიით გვიხდნიდნენ ყურს სკოლაშიც და უნივერსიტეტში. ურნალ-გაზეთებსა და რადიოზე ნურას ციტატით! მამასადაბე, ფრანკლინ და რუზველტის სიტყვები მტკნარ სიცრუედ უნდა მიგველო, რადგან მტერს ჩვენი, საბჭოთა ადამიანების ყურადღების მოდუნება სურდა!!!

მართალია, ამ წერილის მიზანი არ არის, მაგრამ გული არ მომიშენს, აქვე არ მოვიტანო უნივერსიტეტისის სი-სანიშნავი ტექსტი, რომელიც უნებოთ ვასწავნი:

„მე მას შევადარებდი ნაპოლეონს, მაგრამ ნაპოლეონი ხელისუფლებაში მოვიდა მუხანათობითა და ზღვა სისხლის ფასად. მას კი ერთხელაც არ გაუტეხავს სიტყვა. „ნურასოდეს იძიებ შურს“, – ეს იყო მისი დაიდა ლოზუნგი და ცხოვრების წესი. პოლო სიტყვები, რომლითაც მიმართა საფრანგეთში მყოფ თავის ვაჟს, იყო: „ოდესმე სანდომინგოს დაუბრუნებდი, ჩემო ბიჭო! მაგარიწყე, რომ სახრანგეთში ადელმა მამამეინი“. მე მას შევადარებდი კრომველს, მაგრამ კრომველი მშობლივ და მშობლივ ჯარისკაცი იყო და მის მიერ შექმნილი სახელმწიფო მასთან ერთად ჩაიდა სამარტში. მე მას შევადარებდი ვაშინ-

გტონს, მაგრამ დიდ ვირჯინელს ჰყავდა მონები. ეს ადამიანი კი, უწინარეს ყოვლისა, იმპერიის ბედს შეაგებდა სასწრაფო, ვიდრე მონათავადას დაუშვებდა თავისი სამპოლობების, თუნდაც, ერთ უზადრეუ სოფელშიც კი.

დღეს ფანტაზიასად ჩამთვლით, მაგრამ თქვენ კითხვლით ცრურწმენებით თვალდასვლედ ისტორიას. ორმოცდაათი წლის შემდეგ, როდესაც იზრებებს სიმართლედ, ისტორიის მუხა, რომელმაც ბერძნებს მავალითად დეუსახა ფოკიონი, რომაელებს – ბრუტუსი, ბრიტანელებს – პემბდენი, ფრანგებს – ლაფაიტი, ხოლო ვაშინგტონი ჩვენი ცივილიზაციის სრულყოფილ, აყვავებულ განათიადად ამორჩია, ჯონ ბრაუნი კი მისი შუაფლის მონიფულ ნაყოფად, – მუხა ისტორიისა შვის სწინაწინაღობით დაასველებს კალას და ჩვენს ზემოთ, მტრედისფერ ცისკედურე დაანერს ტუსენ ლუვერტიურის – ჯარისკაცის, სახელმწიფო მოღვაწისა და ნამებულის – სახელს“.

მარტო ასეთი რწეული ტექსტებისათვისაც ღირდა ამ უნიკალური სახელმძღვანელოს შექენა. მით უმეტეს, ზოგიერთი, მაშინ კი არა, ახლაც არ არის ქართულად თარგმნილი. მართალია, ისინი შემდეგ გულდასმით ნავიკიხებ და დაეკამშევი, რამდენიმე კი ზეპირადაც ვისწავლე, მაგრამ წრამაც ყველაზე მეტად გამაოგნა, ეს გახლდათ ნინადადემა, რომელსაც წავაგე 36-ე გვერდზე, ერთ-ერთ ქვეთავში – „საჯარო გამოსვლა – საბასუბინამგებლ საქმე“. აი, ისიც: „ბებური ყველაზე უფასუბინამგებლ და უხნეო ნინამბაძლი ყოფილა გულწრფელი. პიტლური თავის გამოსვლების უმეტესობაში შეთავაზებამდე მისულ გულწრფელობით იყო შეპყრობილი“.

პიტლური და გულწრფელიო?!

თინც შეთავაზებამდე, სიმბავემდე მისულიო?!

ახლა ქართულად თარგმნილი „მეინ კამპე“-იც თავისუფლად იყიდება. იმ დროს კი... ხომ გახსოვთ, გალაკტიონის იმ კარანის დანვაც სურდა, სადაც ეს ნინე იყო: „რად არ დანივის კარადა, სადაც პიტლურის ნინე ძევის „მეინ კამპე“ (მომაქეს ზეპირად!).

ერთი სიტყვით, მეორე დღეს, ლექციების დანყებამდე, თუ შეგეგნებისას, რამდენიმე თანაჯგუფულს ვუამბე, რა სანტერტუსი ნინეც შევიტოდა. რა თქმა უნდა, უპირველეს ყოვლისა, ფიურერზე ვუთხარი. ორიოდემ მისი ყველის სურეფილი გამოთქვა. გზა მინც იქით მდლო და, ლექციების შემდეგ, ერთად ნავედით: მალაზიაში შევედი. სოკერის ნინე მოვიკითხე. – ასეთი ნინე არ გექონიაო, – ცივად მომიჭო გამეყრდევლა. აბა, ჩემი ამხანაგების გამოკლავი შერვა და ირონიული რქელიკები უნდა მოგესმინათ – როგორ არა გაგეთ-მითხე, – ვეცო. – გუშინ თქვენ არ მომიხედეთ?.. – გამეყრდელი დახლზე გადმოზირა და წყნარად, ოდნავ შემინებულმა, მიოხრა: – როგორ და, გუშინვე, საღამოს ორი კაცი შევიდა დირექტორთან, ეგ ნინე, რაც დაგვარს, ნიაღვს და, საერეთად, როგორც თქვენ, ქალაქის ქსელიდან ამოიღეს...“

მართალია, ე.წ. დათბობის დრო იყო და პიროვნების კულტურა გაკრტიტებული, მაგრამ სტალინის ლანდი მანისურ ზაფრადეა საბჭოეთი. გარდა ამისა, ქვეყნას მისი გამომზრდილ-გამობრმმედილები არ მართავდნენ?!

ახლა წარმოიდგინეთ, ამას თუ დათბობა ერქვა, იმის წინ როგორი გამეყრდენება ყოფილა!

ეკა ბუჯიაშვილი

მზის მაღლიან შუქში

ზაურ ნაქაძის ნოველები კრებულის წარდგინება

თითონ ამ ყველაფრის ჩაწერას ასე დაიწყებდაო:
– ოთხშაბათს, გიორგობა დღესა, შუადღის ფაშა, შეიკ-
რიბა საზოგადოება, რომელმაც პატივი მიაკო ოთარ ჩხეი-
ძის სახეზე, – იტყვის ზაურ ნაქაძე გორში, სამუსიკო სკო-
ლის დარბაზში გამართულ საღამოზე – წარდგინებაზე მი-
სი ახალი ნიგნისა „შორია ოთარმინიდამდე, ოთარ!“ ნოვე-
ლებზედა ასახული მოვლენების კრებული, რომლის შუა-
გულში სწორედ ოთარ ჩხეიძე ტრიალებს, და მასთან ერ-
თად ეს წარდგინებაც, მწერლის ხსოვნას მიძღვნიება.

ახალ ტრადიციას უდებენ სათავეს ალექსანდრე ორბე-
ლიანის საზოგადოება და მკვიდრი გორისა (ქალაქისა, სა-
დაც ნღების მანძილზე მოღვაწეობდა მწერალი და „ეკისა-
რიც“ შეერქმიათ მისთვის მოწაფეებს) – ყოველ წ მაისს,
გიორგობა დღეს, შეიკრიბოს გორის საზოგადოება და პა-
ტივი მიაგოს მწერლის ხსოვნას.

რატომ ვინცდამაინც წ მაისს?
ამაზე ცოტა მოვიგანებთ, მანამდე კი იმას გვაშობთ,
როგორ საუბრობდნენ შეკრებილები ოთარ ჩხეიძეზე, მისი
მონათვის მიერ მასწავლებლისადმი მიძღვნილ ნიგნზე, მო-
გონებათა ციკლზე, მზიარული და სევდიანი ამბებით რომ
არის შედგენილი და მათი „დოკუმენტური ფონიც არაერთ
საგულისხმო რეალიას აწვებურებს გორის – და არამარტო
ამ ერთი ქალაქის – საზოგადოებრივი ცხოვრებიდან“.

ფონი კი თავად შეხვედრასაც საცნაური და საგულისხ-
მო იქნება – გორის სამუსიკო სკოლის (დირექტორი **მედეა
ჯაღაძე**) მოსწავლეთა გუნდი ამ ქალაქის სახელოვან კამე-
რალს მემკვიდრედ რომ ეზრდება, **ნირა სიკალაურის** ხელმ-
ძღვანელებით (კონცერტმასტრი **მთვარისა ბერძინიშ-
ვილი**) საგალობლებით აავსებს ამ კედლებს და ეს ხმები
რადაცნაირად ღვთაებრივი, რადაცნაირად იმედიანი, და
ძალიან, გულისამაწყებლად ძალიან ჩვენებური, ქართუ-
ლი, ხელნიდველი დღის რწმენით განმსჭვალავს საოცარი
მადლით გაავრცებს იქაურობას და ცრემლებამდე შთამ-
ბეჭდავთვ იწინება ეს განცდა. **შორენა შევდილიშვილის**
ხელმძღვანელობით, **თენა საყვარელიძის** და **ნატო წე-
რელიძის** მიერ ზაქარია ქარუთაშვილის აკომპანეშენის
თანხლებით შესრულებული ტანგო და „ნოქტიურნი“ კი კი-
დედ ერთობლ ნარმოაქნეს გორის სამუსიკო სკოლის დიდ
ტრადიციებსა და პროფესორალბოშს. ოღონდ ესეც შერე-
იქნება, სულ ცოტა ხნის შემდეგ, ჯერ კი ამ საღამოს ორგა-
ნიზატორი, გორში გამართული არაერთი საინტერესო
შეხვედრის სულისჩამდგმელი ქალბატონი **მარინე გიგაშ-**

ვილი შეკრებილებს გადასცემს სიტყვას, იმ სიტყვას, ორი-
ოდე საათის განმავლობაში, ზაურ ნაქაძის ნიგნთან ერ-
თად, დიდი მწერლის სამყაროში რომ გაგვიძღვება მეგუ-
რად. გაგვიძღვება ქალაქიდან, რომელმაც იცის ოთარ ჩხე-
იძის, მისი პიროვნების, შემოქმედების თუ ღვაწლის ფაში.
ქალაქიდან, სულ ახლახან კიდევ ერთ ომთან და ეკამ-
ლიან ავგიტოს რომ გადაეგლო, აი, ისეთს, თავისი რკინის
მარწუხებითა და შუშვილი სახით ოთარ ჩხეიძის მამა-ბი-
ძათა გზა-სავალზეც რომ მიეღვენა სიხილიანი კალო.

იფურცლებოდა ეპოქა
ზაურ ნაქაძის ნიგნს, მისი გმირების და მათ შუაგულ-
ში მოქცეული მთავარი პერსონაჟის ოთარ ჩხეიძის შესა-
ხება საუბრობდნენ შეკრებილები, მე კი ამ ამბების მსმე-
ნელსა და შემსწრეს, მთელი საღამოს მანძილზე თითქოს
ჩამესმოდა სიტყვები მწერლისა, ნღების ნინათ ზაურ ნა-
ქაძისთვის რომ უთქვამს ერთ-ერთ ინტერვიუში:
„ამ ერთნაგა კიდევ გადავარჩებთ, მერე კიდევ ერ-
თხელა და მერე კიდევ ერთხელა, მერეცა და მერეცა, ერ-
თხელა და ერთხელა, ყოველთვის ერთხელა და ყველაფე-
რი ერთხელ არის“.

ერთხელ ეს საღამოც იყო:

გორის იმ ლიტერატურულ სკოლას გაიხსენებს ბატონი
ჯემალ ინჯია, რომელსაც საძირკელი სწორედ ოთარ ჩხე-
იძემ ჩაუყარა და დიდი გავლენა იქონია მაშინდელ ლიტერა-
ტურულ ცხოვრებაზე. სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, არაერ-
თი საინტერესო მწერალი არქვას ქართულ მწერლობას.

– ამ სკოლის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენე-
ლია ზაურ ნაქაძე, ვინც თავისი ახალი ნიგნის შესწინაგვი
ძეული დაუდგა მასწავლებელს. ეს მოვარებები საბიურად
გვიხატავს გარემოს, რომელშიც ცხოვრობდით, ავსოც-
ლებს ჩვენი ქაბუკობის ნღებს და ჩვენს „ეკისას“, თავს
რომ დასტრიალებდა მაშინდელი ახალგაზრდების ლიტე-
რატურულ ბედ-იღბალსო, – იტყვის ბატონი **ჯემალი** და
შეკრებილებს ნაუკითხავს ოთარ ჩხეიძისადმი მიძღვნილ
ლექსს, ამ ბოლო ხანს რომ დაუნერია:

ოთარ ჩხეიძეს
(„თორი დათვის“ და „ბურუსის“ ავტორს)

მე პირში ენას ვერ ვატრიალებ,
შეუება ქვეწის ყველა ტიკალებს,
იტყოდ, შენ რომ იყო ცოცხალი,
ქართლის ცხოვრების მემბტიაზე!
არუელა ეკამლი ბურუსი,
ყანებს ვეინვაეს და გემობზავს ურუსი,
ეს საქართველო რატომ გვკონიათ
სკვით-მონღოლებო თქვენი ულუსი.

ბატონი **ანდრო ბეღუკაძისთვის** კი სიმბოლურია ის,
რომ საქართველოზე მოფიქრალი დიდი მწერლის ხსოვნე-
სადმი მიძღვნილ საღამო გორში მაინცდამაინც გორგო-
ბა დღეს იმართება და აღნიშნავს:

– „მთელე ცხოვრება ოთარ ჩხეიძე სიტყვით იბრძოდა
იმისათვის, რომ ექვეყნებინა თანამედროვეეთათვის რა ბედი
ენა საქართველოს რუსეთის უღელქვეშ. ნმიდა გიორგი კი

ბორცობებისა და ბრძოლის სიმბოლოა ქრისტიანული სამყაროსთვის.

ოთარ ჩხეიძეზე ბევრი კარგიც დანერგა და ცუდიც არ დაუტოლა. მისი შემოქმედების შესახებ არაერთი მონერგაფაი შეიქმნება, მაგრამ ზაურ ნაქაძის ეს წიგნი მნიშვნელოვანია იმდენად, რომ ბატონი ზაური ნაქაძის მანძილზე აკვირდებოდა მისთვის ძვირფასი დანების, დიდი მწერლის ყოველდღიურობას და ბევრი ისეთი დეტალი შემოუნახავს მის მესსიერებას, შესაძლოა ძალზე მნიშვნელოვანი აღმოჩნდეს მომავალი მკვლევარებისთვისაც. აქ ბევრი ისეთი ფაქტია, რომელიც უცნობია ლიტერატურათმცოდნეებისთვისაც. ამ წიგნის მკითხველი დაინახავს თუ როგორი ლიტერატურული ცხოვრება ჰქონდა პირი გორს, და ამ ფონზე წარმოიხილება ოთარ ჩხეიძის მოთვლებაც, რადგან სწორედ ის იყო განმსაზღვრელი და წარმართავი იმდროინდელი ლიტერატურული პროცესებისა ქალაქში.

— არა მხოლოდ ლიტერატურული პროცესებისა, — ასე გათვარქმეებს სიტყვას ბატონი შოთა ქურდაძე, — დიდაი ოთარ ჩხეიძის ნეკლი ნიჭიერი სტუდენტებისათვის სამეცნიერო გზის გახსნაში, ამის დასტურია ის კრებულები, ბატონი ოთარის ბელმდღევანდობით რომ გამოიყვამოდა და ბევრი ნიჭიერი ახალგაზრდა (დღეს უკვე სახელმწიფო-ქალიშვილები) გაიყვანა სამეცნიერო ასპარეზზე.

თუ ვადავებდეთ კაცობრიობის ისტორიას, მიძიე ფაშის მამებლად და მხსნელად, თუნდაც გზის გამკვლავლად ისევ ერის ნიღაღად ევლინებოდნენ ხოლმე ქვეყნის ადამიანები, რომლებიც თავიანთი გამორჩეულ ნიჭებს და ენერჯიას სამშობლოს ახარჯავდნენ. ასეთი პიროვნებები, საბედნიეროდ, ყოველთვის გამოუმდგომდნენ ხოლმე ჩვენი ერსაც და ჩვენი ვაღია პატივს მივაგებდეთ მათ სხოყნას.

ამ თვალსაზრისით ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს ასეთი მსებედებებს და დიდი მადლობა მიიწადა ვუთხრო ბატონ ზაურს დიდი ქართველი მწერლის, ეროვნული მწერლის ცხოვრების საინტერესო დეტალებს, წარმანახვლა და ასახვისთვის. ოთარ ჩხეიძის შემოქმედება ხომ სწორედ გამორჩეულ სიტყვად მოიღწა ჩვენი მწერლობას, სიტყვად, რომელიც გარეგნულად თითქოს ყოველგვარი ამბიციურობას იყო მოკლებული, შინაგანად კი უკუაპიკითხო მოქმედებდაო.

სწორედ შინაგანი მუხტი, ემოციურობა და ექსპრესიულობა გამოაჩინა შეხედურაზე **შაკა ჯობაძის** გამოცემას:

— საოცარი ხმები მოვისმინეთ. ეს მარადიული ხმებია, ყველა დროში რომ ცხოვრობენ — წარსულშიც, აწმყოშიც, მომავალშიც. ამ მგალობელთა გუნდმა გვაგარნიშობინა, რომ ჯერ კიდევ არაფერია დაცარებული და მკვდარ უნდა ვიყო. რადგან მარიაშის ნიღბვედურია ჩვენი ქვეყანა და უამრავ სიმადრესთან ერთად ამ განახსაც — ლეთაბრივ ხმებსაც — უხვად იმეტებს უფალი ჩვენთვის.

მიატრული ლიტერატურადან და ინტემატორგრაფიდან სხოყნაში გამოყოლილი კადრები მივდას თვალწინ. როცა ბავშვობაში მწითის ჩამუდრობული კისხვლები და თვალს ადებდნენ, რომელმე კათოლიკური ეკლესიის ზედა სართულზე ჩამყრევილები ბავშვთა გუნდი როგორ უკალობდა იესოს დაბადებას, სითბო და სინათლე აღვებრებდა გულში. ჩვენი თაობას, ისევე როგორაც ჩვენი შობილებს ყოველფე ამასთან ზიარების არც უფლება და არც საშუალება არ გააჩნდა. პარადოქსია, არა? უფლება — გეიდებინა და

მადლიერება გამოგებახა იმისადმი, ვინც ეს სამყარო შექმნა და სიცოცხლე გაიქუა. უცნაურია! დღეს ეს აკრძალვა მოსწონდა, მაგრამ უმადლიერობაში იხრება სამყარო...

აი, ამიტომბა დღევანდელი დღე ასეთი მნიშვნელოვანი და გამორჩეული.

დღეს, ამ კამპანა ბავშვური ხმების ფონზე ტარდება მადლიერების საღამო. როცა უმცროსი უფროსს, მოსწავლე მასწავლებელს, შეგირდი ოსტატს მადლობას ეუბნება. მწერლობაც სხვა არაფერია, თუ არა მადლიერების გრძობა სიცოცხლისადმი, რომელიც მხოლოდ მაშინ ღირს, თუ მას სსე ვარულში, თანავგებობაში, სიკეთეში ვახარჯავ.

თავისთავად მადლიერების გამობატულება ბატონი ზაურის წიგნი ოთარ ჩხეიძეზე, კაცზე, რომელიც არა მხოლოდ დიდი მწერალი იყო, არამედ დიდი პიროვნებაც. ახალ აღთქმაში წერია — ვინც მიყვარს მას გამოვარჩე, ვეკელავ და ვმოლტავ, რათა სწორი გზით სარული ვასწავლო. ოთარ ჩხეიძე ასეთი გამორჩეული პიროვნება იყო და, მეუფენება, რომ ამ სწორ გზაზე სარული ორწიერი ნებით მოხდა — არა მხოლოდ უფლის, არამედ კაცის არჩევანიცაა.

სხვა არის, როცა მწერლის შემოქმედებით ხარ აღფრთოვანებული, მაგრამ სულ სხვადა, როცა მის გვერდით გინეც ყოფნა და ყოველდღიური ურთიერთობა. ამ დროს, ქვეცნობიერად გამორჩეული ადამიანებს თითქოს გამადიდებელი მუშით უტყვებ და გაცოლებით მომთხოვნი და პრეტენზუალები არიან მათ მიმართ. ოთარ ჩხეიძემ ორივე ასპარეზზე — შემოქმედებასა და ცხოვრებაში — დიდებულად ჩააბარა ეს გამოცემა და უთოულეს ნღმსა და საუკუნეში ღირსება ხელშეუხებლად გამოატარა.

დღევანდელი დღე ამ ღირსების, ამ მავალიობის ნოსტალიასა და დევიოციტის გამოც შევდა, ვიდა იმისა, რომ მოხდა წიგნის პრეზენტაცია. ამიტომ ვიდა მადლობა მინდა და უთხრო ბატონ ზაურს ნაქაძის ამ სხოყნისათვის, ასე კარგად რომ გააცოცხლა წიგნი.

სავალობლები, იყვნანა, აი ია... მართალია ჯერ პატარები არიან გუნდის წევრები, მაგრამ ასეთი გატაცებითა და მთელი არსებით იმიტომაც მღერიან და ვალობენ, რომ გუმანით იცვენთ თავიანთ ფსევებს, თავიანთ ენას, მარწულს, სარწმუნოებას. ესენი არ არიან „პროტესტანტები“, ისინი პანია ქრისტიანები არიან და როცა ეს რეფერენ „აი ია“ შეტყრე ტალღასავით ნაიბურებოდა სიმღერის სიერეში, ჩვეთვის ფოტოგობი, რომ ეს ჩვენი დღევანდელი საგანმანათლებლო სისტემის ე.წ. რეფორმების წინააღმდეგ მიმართული პროტესტიც იყო თავისთავად.

შემთხვევითი არაა, რომ არა მხოლოდ დღეი დარბაზი, არა მხოლოდ გორი, არამედ მთელი საქართველო მშის მადლიან შექმნა ამ წუთებში გახვეული. დღეს ხომ გიორგობის ბრწყინვალე დღესასწაულია. მისი მადლი და ძალა გვგვარავდეს, ჩემო კარგო ადამიანებო!.

თაობები აღმოჩნდნენ დავალებული ოთარ ჩხეიძის შემოქმედების თუ ლეგენდის გამო. სწორედ ამიტომ შესევდრებაზე ერთმანეთს შენაცვლებიან სხვადასხვა თაობის წარმომადგენლები და მწერლის ეპოქალური რომანტუზუ და მისადმი მიძღვნილი წიგნის მნიშვნელობაზე ისაუბრებენ. მათ თავიანთი სიტყვით შეუერთდებიან გორის უნივერსიტეტის სტუდენტებიც:

ერთ დროს ახალგაზრდა შემოქმედთა გზა გორისკენ მოდიოდა, სადაც კვანძს ოთარ ჩხეიძე კრავდა გორი მათთვის რომი გახდა, აქ მედაგოგიური ინსტიტუტის კედლებში გადადიოდა ადამიანი, ნამდვილი შემოქმედი, ვისი სიტყვის ძალი და გავლენა ვრცელდებოდა მთელ საქართველოში და, რა თქმა უნდა, მის მშობლიურ მხარეშიც.

მიუხედავად მაინათა მცდელობის დაძვრდილათ ოთარ ჩხეიძის სახელი, მან შეძლო ცხოვრების ბოლომდე საკუთარი კალმით და დიდი ღირსებით ემსახურა თავისი ქვეყნისთვის. ის ხომ ქვეყნის გადარჩენის გზას ზეიებაში და რწმენის ამაღლებაში ხედავდაო, - აღნიშნავს ნათია რაზმაძე.

სოფიკო კანთლაშვილი კი ზაურ ნაქაძის შემოქმედული თხზულების ცალკეულ პასაჟებზე რომ გაამახვილებს ყურადღებას, იმასაც იტყვის, რომ „ნოველების ციკლად გარდაქმნილი ეს მოგონებანი ნათლად გვიხასიათებს ოთარ ჩხეიძეს თავისი ათასგვარი ცხოვრებისეული დეტალით. ის იყო რედაქტორი და სულიწაამდგმელი ახალგაზრდა შემოქმედთა აღმზახისა თუ ჟურნალის - „ცისკარის“, „მერანის“, „ლიახვის“, „კლდეკარის“.

იყო დრო, როცა მწერლის ყოველ ახალ ნაწარმოებს კრიტიკის ქარ-ციცხლი მოჰყვებოდა ბოლშე. ასეთ მძიმე ვითარებაში მან შექმნა უნიკალური მხატვრული ტოლოები, ნერის სტილი და ენა კი დროის და ადამიანთა ხატვის სრულიად გამორჩეულ საშუალებად გადააქცია.

ოთარ ჩხეიძის სახელი მისი სიკვდილის შემდეგაც უკედევყოფილი იქნება. იგი არა მარტო სიცოცხლეში იყო ახალგაზრდების მფარველი და შუშენ, ის დღესაც ოთარის სახელობის სტამბენდიო ახალისებს სტუდენტებს და თავისი ნურ-ვალს უასამავებს საუკეთესოებს საუკეთესოთა შორის“.

ოთარ ჩხეიძის სტამბენდიის მფლობელი **თონა ქურთაი** კი ზაურ ნაქაძეს მადლობას გადაუხდის ამ საინტერესო თხზულებისათვის:

- მიზანია, რომ ბატონ ზაურთან ერთად არიან ადამიანები, რომელთა მოგონებებითაც ცოცხლობს ოთარ ჩხეიძის ხსოვნა. ვუყვრბო, ძალზე კარგი იქნება თუ მ მასის, გორში, სიმბლეური დატვირთვა ექნება და ეს დღე ქართული სიტყვის დიდოსტატის ოთარ ჩხეიძის ხსოვნის დღედ დამკვიდრდება.

„ჩემი ძვირფასო ბატონო ოთარ! დიდი ადამიანო, დიდზე დიდო მწერალო, ქართული პროზის ფესვმდგარო ბერძენაჲ, ქართული სიტყვის ოსტატო, ერის მოჭირანახულე, ჩვენი ახალგაზრდობის დიდო მოამბეჲ და აღმზრდელო, საამაყო მასწავლებელო, მება-

ტრინეჲ ქართლისა! - ასე დაიწყებს **ლიანა ზახტაძე** თავის დაგვიანებულ გზავნილს ოთარ ჩხეიძისადმი, შეერებაზე მარინე გიგაძელი რომ ნავეციოთხას. აი, ამინწარვიტეც ამ წერილადან:

„მე არ მოყვები საუბარს თქვენი შემოქმედების შესახებ, ამას ჩემზე უკეთ სხვები გააკეთებენ, თუმცა არ დივილიდო თქვენს ნაწარმოებებზე, გნებავს, თქვენს სამწერლობო ენაზე საუბრით, ჩემში რთულ, მაგრამ გამორჩეულად საინტერესო, სასიამოვნო მუსიკად რომ ღღერს. ყოველთვის სიყვარულით შევცქერი იმ თაროს, რომელიც თქვენი წიგნებითაა ასევე და ვიკონებ იმ ნეტარ დროს, როდესაც კავითხლობდი „ბურუსს“, „მერქს“, „ლანდებს“, „ნაქრძალს“, „ჩემი სოფლის ეტუოდებს“ და მწვედრისას აღურთოვანებული გუებნებოდი: ბატონო ოთარ! სხვა ენით რომ წერდეთ, ალბათ ევლარ ნაეიკოთხადი თქვენს წიგნებს-მეთუ. თქვენ ჩაილილვებოდი, სხვა რამეზე გადაიჭანდიო საუბარს, თქვენ ხომ არ გიყვარდათ დითრამები.“

ბატონო ოთარ! ნეტავ ახლა გესმოდეთ ჩემი და გვიმობდეთ, როგორ გიყვარდით ჩვენი პატარა კათედრის ნეტრებს, როგორ ეგლოდით თქვენი ჩამოსვლის დღეს - სამშაბათს, შემოუცხნებოდით მაგიდას, მონუსხულებდი გისმარდით დინეჲად მოუბარს და უზარმაზარ ცოდნას ვილებდით - ლიტერატურულსა თუ ცხოვრებისეულს

ახლახან ნაეიკოთხე ზაურ ნაქაძის წიგნი, თქვენდამი მოძღვნილა, ცრემლებით ნაეიკოთხე, რადგან თქვენი სიბრძნითა და სიციტით გასხიგონებული წლები გამოცოცხლა, იმდენი გამიცოცხლა და ახლა გუებნებით დაგვიანებულ მადლობას ამ იმედისათვისაც, ბატონო ოთარ!“

- რა ვთქვა ოთარ ჩხეიძეზე ისეთი, რაც არა თქმულიაო, - იტყვის ქალბატონი **ოლია ზრავაძე**, - ქართველი ნიჭიერი ხალხი კი ვართ და განებებულბულებიც ნიჭიერებით, მაგრამ არც ისე, რომ ოთარ ჩხეიძისნაირი დიდი მწერალი ვარსკვლავად არ მივიწინოთ და ვისურვოთ, რომ თუ მისნაირი კიდევ არ დაიბადება, მისი ნაწერების წამკითხავი მაინც გვიმრავალს ღმერთმა.

არ შემიძლია გამეძლია არ შევეუქო ბატონ ზაურს, რადგან თავისთავად დიდი სითამამე სჭირდება ოთარ ჩხეიძეზე წერას. როცა მწერალი, რომლის ცხოვრება და მოღვაწეობა თავისთავად ოქროდ ფასობს, ამდენ ძნელს ადაუთმობს ახალგაზრდობას და თავისი სულიერების ქურში გამაონრთობს თოხას, დიდი საქმეა და მე ცოტათი მშურს

ქუთუნი ვამბაგაშვილი, ზაურ ნაქაძე, ოთარ ჩხეიძე, ალექსანდრე ტაბატაძე, ჯემალ ინჯია

კიდევ მისი სტუდენტების. თქვენ კი კალამი გვიკოტობთ ღმერთმა, ბატონო ზაურ, რადგან ოთარ ჩხეიძეზე წერა თავისთავად დიდი საქმე მდონია.

ამ ახალ წიგნს ოთარ ჩხეიძის ხსოვნის გვირგვინს უწოდებს ნიკო ოთინაშვილი და ასეც შუაგულიანებს ავტორს: – ჩანს, ბატონო ზაურ, მოვლევთ ყოვლადხარი ამ საზოგადოების წინაშე სწორედ თქვენ გეთქვათ, რომ აქ, მის მამაბაბისეულ მინაზე დარსდეს ოთარ ჩხეიძის სახლ-მუზეუმი – ყველქვეული ხომ ქართლის გულიც არის და ეს მუზეუმი კულტურის ცენტრდაც შეიძლება იქცეს ჩვენი მხარისაო.

თვითონ ზაურ ნაჭაძე კი ამ შეხვედრასაც, წიგნიდან ერთად, ოთარ ჩხეიძეს მიუძღვნის:

– ეს მისი დედა, მას ეკუთვნის ეს საღამოც, კრებული კი მხოლოდ მცირედია, რაც შეიძლება მიმეძღვნა ოთარ ჩხეიძის ხსოვნისათვის თუ ნატივთაზეთ როსტომ ჩხეიძის წიგნი „ავჯისტოს შეილები“, კარგად გვეკოდინებათ ვინ იყო ოთარ ჩხეიძე – პიროვნულადაც და ქართული ლიტერატურისთვისაც. ოთხი წელია, რაც ვორიდან ნაშოვდი – ასე მოიტანა ცხოვრებამ – და ფხვერისში ვატარებ მარტოობის წლებს. აქაც ოთარ ჩხეიძემ გადაამარჩინა, მან მომცა ძაღლი, თავი მომეყარა მოგონებებისათვის და მარტოობის ხანა კვლავ ჩემს მეგობრებთან ერთად გამებარებინა. ასე დაიწერა ეს წიგნი, რომელიც დიდი მწერლის გვერდით ვატარებულ წლებში აისახა და ამისთვის მადლობელი ვარ ოთარ ჩხეიძისა, მისი ნათელი სულისა. – აღნიშნავს ბატონი ზაური.

როსტომ ჩხეიძის თქმით კი, ეს დღაც გამოორჩეულად ჩინებდა არა მხოლოდ ავლესანდრე ორბელიანის საზოგადოების, საერთოდ, გორის ცხოვრების მატარებელიც, ზაურ ნაჭაძის ამ წიგნს კი არავითარად დაუბრუნდება ქართული სალიტერატურო კრიტიკა.

– ეს არ არის ჩვეულებრივი მემუარები, წიგნი ნოველებს – ცვლილება ერთი პიროვნების ირგვლივ, ერთ სამოქმედო არეალში. თვითონ ოთარ ჩხეიძეს ჰქონდა ამ ყაიდის რამდენიმე ციკლი. საერთოდ, დოკუმენტალიზმი იყო მისთვის ჩვეული სტილური ხერხი, რომელმაც განსაკუთრებულად იჩინა თავი, ბოლდვინდელ რომანებში, თავის დროზე კი ნოველებში გამოიყენა. ოთარ ჩხეიძეს აქვს რამდენიმე ნოველი გერონტი ქიქოძეზე, ლეო ქიაჩელზე უნდაოდა ვაგერძელებთან და მთელი ციკლი შექმნა, გული წყებოდა ბოლდვინდელ რომ ვერ მიიყვანა ეს საქმე და აი, ბატონმა ზაურმა თვითონ ოთარ ჩხეიძე აქცია ნოველების გმირად და მის გარშემო შემოაქუსთა ძაღლები საინტერესო ამბების ქარგა.

რაც შეეხება დღევანდელ დღეს რატომ მაინცდამაინც ექვსი მაისი? არის თუ არა რაიმე კანონზომიერება იმაში, რომ ყოველ გიორგობას აქ ვიკრიბებით?

ორი წლის წინათ, 6 მაისს, მოხერხდა ის, რომ ოთარ ჩხეიძე, მიიმე ავადმყოფობის პერიოდში, უკანასკნელად ჩამოყვანებთ ყველქვეულში – თქვა ბატონმა როსტომმა.

თქვა და კიდევ დაითქვა – მომავალ გაზაფხულზეც, გიორგობა დღესა, შუადღის ჟამსა, კვლავ შეიკრიბოს საზოგადოება, რომელიც პატივს მიიგებს ოთარ ჩხეიძეს, საერთოდ, ქართულ მწერლობას და ეს ის ამბებია, კიდევ ერთხელ რომ გადაგვარჩენს, მერე კიდევ ერთხელა, მერეცა და მერეცა ბევრჯერ და სამარადისოდ რომ გადაგვარჩენს, რადგან იმ ერის ენას, რწმენას და კულტურას, რომელსაც ასეთი მწერლები ჰყავს, გადაამწებდა არ უნერია.

ნანა სულიაშვილი

ქართული სახელმწიფოს ადვანსი და ეკონომიკური სისტემის ანალიზი

„სინანულის გადასახედი“ უდიდეს ღონისძიებას ირჩენს ნიშნულთან შესაბამისი მახასიათებელი გადამკრებებს. მასში დოკუმენტური თანმიმდევრობით არის გადმოცემული ქართველი გულელები წარმულები – ერის უახლესი ისტორია. ის ტრადიციული ეპოქა, რომელიც მამულში იქნა ფიქრის და განსჯის მუდმივი და უაღრესად მტკიცებელი საგანია. და მეორე, ავტორის მიერ სახეებით შესაბამისი კანონზომიერებები შინაარსი ავტობიოგრაფია, რომ საზრისის მიხედვით ანუ შინაგანი ავტობიოგრაფიიდან გამომდინარე, განხილვის დაწყება კატეგორიულად მოითხოვს თეორიული განმარტებიდან – ერის ადვანსისათვის თვით ეროვნული მოძრაობის უმთავრესი სულისკვეთებიდან გამომდინარე.

წიგნი დასმულია მრავალი პიროვნებატური თეორიული საკითხი, რომელიც ახალ ვითარებაში თავიდან გადაზარბებს მოითხოვს – სწორედ იმ მალაი სულიერებასა და კავალიუკაციით, რომლითაც ხისათვის დროდა საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის აღმადგენელი. ამავე დროს აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ფილოსოფიაში საკითხის სწორი დასმა (და არა მხოლოდ გადაწყვეტა) აზროვნების განვითარებისათვის უაღრესად მნიშვნელოვან როლს თამაშობს, ვინაიდან საიდულო სინანულს მიახლოება სულიერი მშაობისათვის აუცილებელ გონიერ სინიშნებს და ყოველთვის შეიძაბრულსა და გარეგანთან შეხებისას სიფრთხილეს მოითხოვს – ერის გზამკვლევი სწორი არჩევანისათვის გზების მოსინჯვისა და მით უმეტეს საფუძვლების განმარტების დროს.

ვფიქრობ, ამ მცირე თეორიული შესავალთავე კი საეკონომიკური თემატიკის ნივთს მნიშვნელოვან. მე შევეცდები მოკლედ განვიხილო ის არსებითი, თეორიული, პიროვნებატური საკითხები, რომელიც დასმულია წიგნში და რომელსაც ეპოქის საზოგადოებრივი სიტუაცია მოითხოვს. თუმცა ყოველ მათგანი მომავალში აუცილებლად უნდა გახდეს მონორგრაფიული შესწავლის საგანი.

ეს საკითხები: ქართული სახელმწიფოს ადვანსი; ახალი ისტორიული ეპოქის თეორიული საფუძვლები;

* ნაიხთულია მოხსენებად გელა ჩორგოლაშვილის წიგნის – „სინანულის გადასახედი“ წარდგინებისას, უწინაღ „ჩვენი მწერლობის“ დარბაზში, 2009 წლის 26 მაისს

ჩვენი გეგმები
THE GREAT STRATEGY

საქართველოს

საქართველო

საქართველოს

ეროვნული მოძრაობის წარმომადგენლებსა და განვითარების მსოფლმშენებელთაგან, მსოფლიო ისტორიული საფუძვლები; პიროვნება და თანამოაზრეთა დასი; ეპოქის სააზროვნო სიტუაცია; ქართული „საბჭოთა სინამდვილე“ და მისი იდეოლოგია; სახელმწიფოს აგების მსოფლიო თეორიული პრინციპები; რა უნდა გაითვალისწინოს მომავალში ეროვნულმა მოძრაობამ; თეოლოგიურ-ფილოსოფიური სკოლის შექმნა; თანამედროვე ანტიეთნოცენტრიზმი აზროვნება; სამეცნიერო კანონმდებლობა; მართლმადიდებელი ქრისტიანობაში უცხოთმცოდნის დოგმატის არქონა; ფილოსოფიურ-ესთეტიკური სააზროვნო მოდეტი პოლიტიკაში და სახელმწიფო აზროვნება; ტრადიციის საფუძველი; „ცნობილება“ და პიროვნება; სინანულის საიდუმლო ალრულების ნეს-განგება; მანანულებელი-მოდერნიზმი; პიროვნებათა ცნობა-ძიების ღვაწლი და შეფასების კრიტერიუმი; უფლის საიდუმლო განგებულებათა შესახებ; ქრისტეს გონი მტყვევებელი კეთილი ზნა; ქრისტეს მხედრობა და მხედართ-მოდერნიზმი. და სხვა.

ქართული ერის ისტორიაში ყოველი დიდი ისტორიული ეპოქა იწყება – ქართული სახელმწიფოს აღდგენის მიზანდასახულობით. უპირველესად იგულისხმება სულიერი აღდგენა – ქვეყნარსებების შექმნა და მხოლოდ და მხოლოდ მის მიერ განთავსებული. „საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენა ეროვნული მოძრაობის დედა დედა“ („სინანულის გადასახედი“, 57 გვ.). იგი დიდი აღმავლობით დაიწყო გასული საუკუნის 70-იან წლებში და ტრადიციულ მხედრობას მიაღწია 1991 წლის ბოლოს...

ღვთის საიდუმლო განგებულებით, ყოველი ახალი ისტორიული ეპოქა დგება ამ დიდი მიზნის აღმასრულებელი, სიღრმისეული შემოქმედელი ეროვნული გონით აღვსილი, თეოლოგიურ-ფილოსოფიური მსოფლმშენებლობით სრულმქმნილი პიროვნების გამოჩენით – რაც არის ღვთის და ერის აღსრულებული ურთიერთთანხმობის მომანაწიებელი. და რაც არ უნდა ტრადიციულად დასრულდეს ეპოქა, რაც არ უნდა დავიცვას ერთი – ასეთი პიროვნების მოვლენება ნიშნავს იმისა, რომ ერის ფეხები ღრმად და მურყინველად არის ჩაყრული ათასწლეულების ღვაწლით. იგი ღვთის სწორედ ამ საიდუმლო ურთიერთთანხმობის ძალით და რადიკალურ კვლავ ამოხსნის ერთზე და ცალკეულ პიროვნებებშიც, როგორც ახალი ისტორიული დამის აღდგენის მარწყველი – მაცნე აუცილებელი ნიშანი.

მოვიდა პიროვნება, ბატონი ზეიდა გამსახურდია ქართული სახელმწიფოს აღდგენის მიზნის აღმასრულებელი მისი გარშემო მამინე შემოიკრება თანამოაზრეთა და ის, სრულიად ერთმანეთისაგან განსხვავებული განათლებით

ბით და ასაკითაც, მაგრამ მათ აერთიანებდათ სამშობლოს მგნებზე სიყვარული და დანაფხუვებით იყვნენ ცოდნასაც.

მაგრამ „ქართული სახელმწიფოს აღდგენის“ შესაძლებლობის აღსრულებისათვის აუცილებელია „ეპოქის სააზროვნო სიტუაციის“ განმარტება. კერძოდ, მომნიფხუვებული იყო თუ არა იგი ვინაიდან პირველი მეორე უშუალოდ არის დამოკიდებული. მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში, ყოველ ეპოქაში, როდესაც არ იყო მომნიფხუვებული ერის სააზროვნო სიტუაცია (ლიდერისაგან განსხვავებით) – ყოველი განმარტებული მოძრაობა დამოკიდებულია ნინამძლითან დამორისპირებით, ტრადიციულად: ან ომებით, ან ძალადობის, ტრანინის გამეფებით ანუ გარდაუდოლი კატასტროფით.

მით უმეტეს ქართული „საბჭოთა სინამდვილე“ და მისი რეპრესიული იდეოლოგია, ყალბი სათავნები და მთავრობად ცალკეულზე ყურადღების მიხამამართალი განგანტით, სწორედ ეროვნული სააზროვნო ფესვების აღკვეთისათვის იყო მომნიფხუვებული.

როდესაც ლაბარაკია „რეპრესიული იდეოლოგიაზე“ არაიშვითად მას უკავშირდენ და მას უფლებლობას აკისრებენ მხოლოდ და მხოლოდ სახელმწიფო პოლიტიკურ სტრუქტურებს. მაგრამ სწორედ საბჭოთა მჭინვარე სინამდვილე ფლმდა ითვლებს მონოპოლიას და ძალაუფლების ორგანიზების მართვის ფორმებად იყენება და ღრმად გამსჭვალავდა სახელმწიფოს ყოველ წარმომარქმს, ყველა სფეროს – იდეოლოგიათაც და მმართველი ელიტათაც. შეტყვის, საყვებელი კანონმჭირია ისიც, რომ სწორედ მათ უნდა დაესაბუთებინათ და მსოფლმშენებელთაგან განმეტყვებინათ პოლიტიკური სტრუქტურების ძალაუფლება.

ცხადია, ყველგან იყვნენ გამოჩინალები, რომინიც ფარულად იბრძოდნენ ეროვნული აზროვნების შენარჩუნებისათვის, მაგრამ მათი უფლებამოსილება იყო უაღრესად შეზღუდული და ეს ამაღლებული სულისკვეთება განსაკუთრებულ ღირსებით შემოსილ ღვაწლად ეთვლებათ უფლის ნინამე.

ამრიგად, მრავალი რგოლისაგან შედგენილი, ყალბი და შეუღწევადი, მონოთეორი უჯაჭვის განგეცება სახელმწიფოს აღნაგობის ყველა რგოლი და მასთან თუნდაც თეორიული დაპირისპირება პრაქტიკულად იყო შეუძლებელი. აი, რა სინამდვილის ნინამე იდგა ეროვნული მოძრაობა. მათ ცაცინებდნენ უკონდა ყოველივე ეს საფრთხი, მაგრამ სულიერი აზოვნებით მზად იყვნენ სამშობლოს თავისუფლებისათვის წამების დასათმუნად.

რა უნდა გაითვალისწინოს დღევანდელი ეროვნულმა მოძრაობამ? ეროვნულმა აზროვნებამ მომნიფხუვებულ პოსტსაბჭოთა პერიოდში მოასწრდა და ვერც მოასწრებდა! შესანაწავლად საკმოდ რთული და მრავალმხანაგანია სახელმწიფოს აგების მსოფლიო თეორიული პრინციპები. სახელმწიფოს პოლიტიკურ-სამართლებრივ სისტემას და მმართველობის ფორმებს, როგორც საფუძველი, მის მიერ აღიარებული ზოგადფილოსოფიური მსოფლმშენებლობა განაპირობებს, თუმცა იგი გარდასახულია სამართლებრივ ფორმებად. მხოლოდ ამის საფუძველზე ყალიბდება სახელმწიფოთა ტიპოლოგია. მაგრამ ე.წ. „ძი-

რითად სახელმწიფოებშიც კი, ამ მიმართულებით, სხვადასხვა სკოლებს შორის მწვავე თეორიული კამათი მიმდინარეობს. ეს მსოფლმხედველობრივი ფუნდამენტის საჭიროებას სიღრმისეულ თეოლოგიურ-ფილოსოფიურ შესწავლას მათი გადამოწმების დროს, რაც საკმაოდ რთული სამეცნიერო სისტემის აგებას საჭიროებს – საერთაშორისო ურთიერთობებში და საერთაშორისო სამართალსა და დიპლომატიკაში აუცილებელი ნოვატორული კორექტივების შეტანისათვის, რაც უროვნული ურთიერთთანხმობის ვითარებაში საკვებით შესაძლებლად მიმაჩნია.

თეოლოგიურ-ფილოსოფიური კვლევის აგება საკმაოდ ხანგრძლივ მონაშადებულ პერიოდს საჭიროებს. მაგრამ საფრთხეთა წინასწარგანჭერება აუცილებელია, რომ დასაძლერი თეორიების იმპორტი არ მოხდეს დილექტანტურად – ანტიეთიზური აზროვნების დამაჩრბრებელი და გარეგნულად ფეცტურული ნახტომებით, რაც ნაშლის კლასიკური ფილოსოფიურ პრინციპებსა და თანამედროვე ტექნიკების შორის კავშირს. ამავე დროს უნდა დავსვათ კითხვა, ვაქვს კი კლასიკური ფილოსოფიური სკოლა აღდგენილი, რომ თანამედროვე ტენდენციები უკრიტიკოდ და თავისუფლად არ მხოლოდობა?

მსოფლიოს „ძირითად სახელმწიფოებს“, რომელთაც ვაჩვენებთ მსოფლმხედველობრივ-სამართლებრივი ფუნდამენტთა ეს კავშირები უწყვეტად აქვთ წარმოადგენილი. „ფილოსოფიური მოდები“ არის მოდები და როგორც წარმავალ ფესპერიმენტს, მას არ ეძლევა სასუბლეს სახელმწიფო პოლიტიკის ყალბი ესთეტიკაობა მოახდინოს. ანუ თუ სახელმწიფოში არსებობს ფილოსოფიურ-ესთეტიკური რეალტაისტურ-ეკლექტიკისტურ-მოდერნიზული და პოსტმოდერნიზისტული პლურალიზმი აზროვნებაში, ეს სულაც არ ნიშნავს, რომ თითონ სახელმწიფოა ასეთი ან მთი განათლების სისტემას საწყისი და ცოდნით ფორმების გააზრების დროს, თავიდან ბოლომდე განმსჭვალავს ონტოლოგიურ-გნოსოლოგიური პლურალიზმი. ვინაიდან სამართლებრივი სახელმწიფო ვერ ამწყდება ადამიანური ცოდნის ცვალებადობისა და შეფარდებითობის მეტაფიზიკურ აპოლოგიატაციაზე, სრულიად სხვა საკითხია ინტერესთა მუთანხმებისათვის საზოგადოებრივ ტექნიკატიკ პლურალიზტური დემოკრატიის არსებობა სოციოლოგიასა და პოლიტოლოგიაში. მარადიული ღირებულებანი თავის ქვეყნებში კი არ განიცდიან „კრიზისს“, არამედ პასიური გადმოწმების დროს. აუცილებელია გაითვალისწინოთ, რომ იქ „კრიზისს“ სწორედ ღრუბულუბლათა დაკარგვის საბიძრობის გაცნობიერებაა ანუ ღრუბულეობით ინტექციონალიზმა თეოკრიტიკული ანუ გაცნობიერებული მათ მიერ და თან-აღდგენითი მიმართულებასა თეოლოგიურ-ფილოსოფიური არასრულყოფილების გამო.

ამრიგად, აზროვნების ერთიანი ხაზი სადაც დაირღვევა და თავის მთოლოგიურ პრინციპებთან ვერ შეთანხმდება – იქ სრულყოფიერ სახელმწიფო ვერ შედგება.

ჩვენი უახლესი პერიოდი მსოფლმხედველობრივად სრულიად შეუსწავლელია და შექმნილი სააზროვნო სიტუაცია მრავალმხრივ მოთხოვს შემდგომ აკადემიურ განსჯას. ამის ცოდნა აუცილებელია უროვნული სახელმწიფოს მომავლის განჭვრეტისათვის. არსებული იდეოლოგია, ელემი სინამდვილე თითქოს გაუქმდა, მაგრამ ახა-

ლი უნდა შეექმნა ისე იმას, ვინც ძველი ააშენა. ეს ცნობიერების ძირველი გარდაქმნის მოთხოვნას ამიტომ ცვლილება მოხდა უარსადაც ზედაპირულად და გამოიკვეთა, რომ არის სააზროვნო სიტუაციის მომწიფება ან საერთოდ არ შედგებოდა, ან იქნებოდა საკმაოდ ხანგრძლივი პროცესი არა მხოლოდ გონებრივად.

განათლების სისტემის აღორძინებისათვის აუცილებელი საფუძვრები გაელა საჭიროა: ჯერ საჭიროა სკოლის შექმნა, რაც ურთულესი პროცესია. შემდეგ მასზე დაფუძნებით სამეცნიერო კანონმდებლობის შეცვლა და მხოლოდ ამის შემდეგ არის შესაძლებელი განათლების უდიდესი ბარიერის, უმეცართათვის ძალადობის გაშოცვა.

დღეს უაბილესი კვალიოკაციის მინიჭებისათვის განუთეხილი სამეცნიერო კანონში ვერავინ და ვერაფერი ვერ გამოარჩევს ციფონებს არამცოდნისაგან. ამავე დროს უმეცარიე მათემატიკით ხასიათდება. სოციალური მდგომარეობის განმტკიცებისათვის, თავისი თავის წარმოჩენისაკენ მიდი და დამკრეპული ლტოლვა ახასიათებს. ამ პროცესში ნახტომებით გადის დისციპლინოლოგიურ საფეხურები, დაუნდობლად იტაცებს სხვათა ნაზრევს და მასში სვამს სრულიად ბუნდოვან, მხოლოდ ინფორმაციული ხასიათის შინაარსებს გასწავლენ სწრაფი ფეცტისათვის. „მას სჭირდება არა „მასწავლებელი“, არამედ „სამეცნიერო ხელმძღვანელი“ – ისიც სრულიად ფორმალური სამეცნიერო ხარისხის მისაღებად. ამისთვის საკუთარი ძალაუფლების განმტკიცებისათვის. მხოლოდ, ექვი სრულიადაც არ ეპარება, რომ „მეცნიერების“ „პუბლიცისტიკად“ და „ინფორმაციას“ გადაქცევის სახელმწიფო აზროვნებას კატატორიკის წინაშე აყენებს. სამწუხაროდ ეს ტენდენცია უკვე ძალზე შეკეთია. მას „მეცნიერების ჩამნაცვლებელი“ სხვა „მხატვრული ფორმებიც“ ახასიათებს და კულტურის გაგავრცელებისაკენ მინამთული.

ამიტომ, ასეთ სისტემაში, ბრძენნი არ განაღდურდნენ, ან ჩამოსცილდნენ სახელმწიფოებრივად მნიშვნელოვან ღვანლს ჯერ კიდევ საბოთა პერიოდში. ალბათ, ერთ-ერთი უქანასტელი იყო ბატონი ზვიად გამსახურდია. უპიროვნობის გაბატონება (ვეროპული — „მანი“) არის აზროვნების დაღმავლის პროცელი ნიშანი და ამავე დროს ცნობიერებაშიც წინასწარი უარყოფის მზობა, თითპიროვნულობის არსებობის შესაძლებლობისაც კი.

თუ გვესწრს გავიზროთ დასავლეთის ქვეყნების განათლების დონე, რაც არ უნდა ჩვენი უძველესი კულტურისათვის მსოფლმხედველობრივად მოუღებელი აღმოჩნდეს და ჩვენი განათლების მომავალი აიმაღლებიოთ ტონიც მივცეთ მათ დაძლევას (რაც საკვებით შესაძლებლად მიმაჩნია), უნდა ვიცოდეთ, რომ მათი სასწავლო პროგრამები მონოლოთურად არის აგებული საკუწუნებში ჩამოყალიბებული სკოლით. ცხადია, სხვადასხვა ქვეყნებში სხვადასხვანაირად. იქ უმეცარი ვერც ერთ საფეხურს ვერ გაივლის (გამონაკლისი კეთდება მხოლოდ უცხოელთათვის, ისიც სამშობლოში სანსწავლოდ უკან დასაბრუნებლად). იმეცართათვის კი არსებობს „განსაკუთრებული მიზეზით“ („სპონორის კაუზა“) ხარისხის მინიჭების უფუნდამოსილება და იმ დროს, როდესაც ეს დიდი ფაქტიდება – სამეცნიერო საბჭოს ყველა წევრი კალმად დებს

მაგიდაზე სახალხო, ქვემარტების ნინაშე მონივნებსა და პირადედ მისი პიროვნების აღიარების ნინაშე. ეს უკვე იცოდა ნი. ილია მართლამა (ტვატვათევი), როდესაც სრულიად ახალგაზრდა ვაჟა-ფშაველას მიმართ განაცხადა: „კალმის დადების“ შესახებ. რაც ნიშნავდა არა თვითგაუქმებას, არამედ „ზეგარდმო ნიჭთან“ შეხვედრის პიროვნებას, ანალოგიულ პათოსს.

ნიშანდობლივია, რომ ეს გარღვევა აზროვნებაში მწვავედ განიცადა და მისთვის დამახასიათებელი კეთილშობილი გულწრფელობით აღიარა და ამასთან უაღრესად კვალიფიციურად შეაფასა ბატონმა გელა ჩორგოლაშვილმა ნიგში „სინანულის გადასახედი“: – „ვერ ჩავენდით პოლიტიკური სირთულის სიღრმეს – ზეიადმა კი ზუსტად განჭვრიტა მოვლენები, ჩვენი მოქმედებები ხშირად სპონტანური, იმპულსური და გაუაზრებელი იყო“.

„ეროვნული ხასიათის ტიპოლოგიაში“ მრავალი ცრუნარმოვლებების გასაფანტავად აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ქართველი ოდიგანვე აზროვნებას არის შეზღუდული, და ეს უმნიშვნელოვანესი ეროვნული ნიშანი, რომლითაც შევინარჩუნებთ ეროვნული თვითმყოფადობა, ჩვენს მიერ არ არის სათანადოდ შესწავლილი და მეცნიერულად გააზრებული. ამას მიზნობს ჩვენი უძველესი მწერლობა, ეს ჩანს ჩვენი ტაძრების არა მხოლოდ ზოგად მხატვრულ პროგრამაში, არამედ მონუმენტურ კედლის მხატვრობაშიც, ფრესკებშიც, რომელიც ასევე შესასწავლია ეროვნული ფილოსოფიურ-ანთროპოლოგიური ფენომენოლოგიის შესაქმნელად. მირწმუნე, მართლმადიდებელი ქრისტიანი თვით ლოცვით, ადორაციის მდგომარეობაშიც კი, უფლად შეუსთხოვს წყალობას „განგონიერებელი გული“ ანუ მთლიანპიროვნებისეულად, რაც თვალსაჩინოა მისი ცნობიერების თვითცხადაც განცდების აქტებში, საჩინებებს ველებს აქტივობით. ამიტომ ქართველს ავტორიტეტის ბრმა დამპირილება უჭირს. ის მოითხოვს მინაჯანად აზრის განმარტებას, თემის ვახსნას ანუ გამოკვლევითი დიალოგის მდიან სქემაში სრულ ჩაღრმავებას, რომელიც მოიცავს დიალოგის სხვადასხვა სახეებს. ამიტომ დაუფრთხე თეორიულ საკითხებს მეტი ყურადღება, ვინაიდან ქართული სახელმწიფოს აღდგენა მოითხოვს ზედპირული ემოციების მოთხოვის აკადემიურ წერიფებს სუქმედებლური განათლებით, აკადემიური სკოლის აღდგენით და ლებრემოქოსლ პიროვნებათა ძიებით. ნინაილდეკ შემთხვევაში მომავალი კომუნიკტების აცილებმა, ვფიქრობ, იქნება უაღრესად რთული.

ამავე დროს მართლმადიდებელ ქრისტიანობას უცომელობის დღემატი არა აქვს. ამიტომ, თუ არ დავუბოხს სახელმწიფოებრიობის შემსწავლელი, საფუძვლებთან თეორიულად მჭიდროდ ურთიერთდაკავშირებული სამეცნიერო სტრუქტურები (რანაც არაერთგზის მივეთობები), რომელიც ყოველ ესტრემებლურ სიტუაციაში კვალიფიციურ კონსულტაციას გაუწევს და – გარდაუვალა მეცდომები და კონფლიქტები, თვით პიროვნული გენიალობის დონეზეც კი. აივთ ნათელია, რომ ერთვლად მინორაბაში არავინ არ იყო და მუღვეული რვედრებათაგან. მით უმეტეს, ლიდერსა და თანამაზრებებს შორის დიდ სხვაობა განათლებამი აღბათ, მრავალ გაუგებრობასა და მის მითითებათა სუბიექტურ, თვითმებურ ინტერპრე-

ტაციებს გამოიწვევდა. ამას გარდა, უწრთენელი, ურჩი და მერყევი და მიმდინარე ანუ მერყე დამშლელ ძალებს ადვილად ექვემდებარება. თუცა მათ შორისაც არსებობს განსხვავებათა აღმატებული ხარისხები.

მრავლისმეტყველება წერილობაზე და ფილოსოფიურ-ესთეტიკურ მოვლებზე (რომელიც დასაბუთებო დიდი ხანია კრიტიკის საგანია) არ უნდა იქცეს ჩვენს სააზროვნო ნორმად. ყოველ ეამს უნდა ვიფიქროთ ქართული სახელმწიფოს აღდგენისათვის უმნიშვნელოვანესი საფუძვლების მომზადებასა და მის აღმასრულებელ პიროვნებათა უწრთელ ძიებაზე.

ამრიგად, დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს უახლეს ისტორიაში მომხდარი შემზარავი ტრაგედიის საფუძველი იყო „ქართულ სინამდვილეში სააზროვნო სიტუაციის მოუწინაველობა“ და მისი დაქარბულად შეცვლის, აღშენების აუცილებლობა, რაც მსოფლიო მართვდობით, ყველა ქვეყნის გენიალური ადამიანების მიერ ვეჭვს ექვე არის დაყენებული ან კატეგორიულად უარყოფილი.

ამავე დროს, მართალია ეროვნული მოძრაობა გარეგნულად თითქმის დამარცხდა, მაგრამ მან თავისი მინაჯანი ურყევი პრინციპებით: ეროვნული მსოფლმხედველობის მტკიცე პოზიციის დაფიქსირებით, მართლმადიდებლურ-ქრისტიანული აღმასრულებლობით, ავტორიტარულ რეჟიმსა და ტოტალიტარულ სისტემასთან კრიტიკული ნინააღდგობით, სიყალბესთან მორალურ-პოლიტიკური შეუფუძვლობით, – აჯასრულა საღმრთო ვალდებულება. ნათელყო, რომ მხოლოდ ქვემარტების ცნობიერყოფით და პოლიტიკაში მისი განწმეობით, არის შესაძლებელი ეროვნული ერთმეტყველება, რამაც მდგომარეობს მისი ქვემარტი, უღრმესი სულიერი სამართალმეკიდებრობის საყრდენი. და ამ მარადიული საზომით გაუკვალა და გაუნათა ვა მომავალში ახალი ქართული სახელმწიფოს აღშენების შესაძლებლობას.

და ბოლოს, აუცილებლად ახლიდან შესასწავლია ეროვნული მოძრაობის ნარმოშობისა და განვითარების მსოფლმხედველობრივი, მსოფლიო ისტორიული საფუძვლები არა მხოლოდ მთლიანობით, არამედ თვით ეპოქალურ-პიროვნულ მონაკვეთებშიც კი – როგორც ზეიადისდროინდელი, ასევე ილიამდელიც – თავის ურთიერთკავშირებსა და განსხვავებებში.

ეს საკმარე რთული თეოლოგიურ-ფილოსოფიური, მსოფლმხედველობრივი ამოცანა, ეროვნული მოძრაობის უფრმედებლური პრინციპების გააზრებისა და განვითარებისათვის.

II

ამ ზოგადი, მეორე თეორიული შესავალის შემდეგ, რომელშიც შევეცადე მოკლედ გამეცვა პასუხი ნიგში ზოგჯერ არაპირდაპირ დასმულ ზოგადეროვნულ პრობლემებზე, ნათლად გამოვლიტების, დღევანდელობასა და ერის მომავალთან კავშირში მყოფ საკითხებზე, – აუცილებლობა გადავთხად ნიგნის ავტორის ბატონი გელა ჩორგოლაშვილის პიროვნებაზე. უზოგადესი თვალსაზრისით

პიროვნება ორი უმთავრესი ნიშნით ხასიათდება. ეს არის „ცხოვრება“ და მსოფლმხედველობა. ეს ორი ნიშანი ერთობრივადკავშირებული და ურიტირთავანსაზღვრულ მთლიანობაა ქმნის და ცხოვრები ნეგელობითი აქტივით, თავისუფალი არჩევანის ფარგლებში, ახდენს პიროვნების კონსტიტუირებას. მონანიებით განწმენილი-განმტკიცებული გული ერისმეტყება კონკრეტულად და პირიქით, ამ მთლიანობით ხდება მსოფლმხედველობრივი მოწინააღმდეგეობა, პირადი მისის შეცნობა და პიროვნებად ჩამოყალიბება. ყოველი მამულიშვილის, ერისკაცის ამაღლება სათნოებათა და სიბრძნის საფუძვრზე მადლისმიერია და როგორც მადლისმიერი – ერს გადაფინება და განვირცოვა („ექვეტასის“) ამიტომ ქრისტესმოყვარე ერის სასოებით უნდა შესცქეროდეს ყოველი მადლსილი ადამიანის სულიერი ნაწინებებას, ხარობდეს მისით და ელფინებოდეს, როგორც მთელი ერის გაბრწყინების შესაძლებელ ზეგარდომ ნიშანს.

გელა ჩორგოლაშვილის ცხოვრება თავიდანვე მოექცა საქართველოს უტრადიციული პერიოდის ცხოვრების ცენტრში, დიდი სახელმწიფო რეპრესიისა და დენის პიროვნებში. ეს თანამონაწილეობა, აერის წყლულით დაწყებული „ბოლომდე გაკავება მას და გაბრძნება კიდევ. რაც ჩანს ყოველგვარ ცდომილებათა დამარცხებას, სულიერი მთლიანობისა და ეროვნული აქტიურობის შენარჩუნებაში.

წინეს დაწინააღმდეგეობა ერთი მიერ გადატანილი უდიდესი განსაცდელის ღრმად გააზრებისათვის, მის არსში უმტყნეობასთან. ამიტომ სახელწოდებას „სინანულის გადასახედი“ შეიღებდა უნიკლით „ახტომი სინანულისკენ“. თითონი ავტორი სწორედ ერის აღდგომის“ გულსიმბოლს ამით.

რა სახედ დევს სახელწოდებებში. რატომ ეწოდა მას „სინანულის გადასახედი“. ეს ორი სიტყვა, ორი უმნიშვნელოვანესი ტერმინია თეოლოგიური-ფილოსოფიური თვალსაზრისით და თავისი მინარისი შემოსასაზღვრავს ორი უდიდესი თემის ურთიერთკავშირს. პირველი თემა – სინანული, ქრისტიანული საიდუმლოა.

წმ. ნერსისი ღმერთსა და ადამიანს შორის კავშირ-ურთიერთობა უმაღლესი სამსჯავროში წყდება. ამიტომ პიროვნებათა და მთელი ერის წინაშე დგას არჩევანი – შეუნდობლობა და ნარწყმება, თუ ცოცხათაგან განდგომა მონანიებით და ხსნა. ამჟინებენ რომ სასუფეველები მიხედვი“, სწორედ ამიტომ „განტყნა თავისი ხორცი და დასთია თავისი სისხლი“ უფავაბა. ამახ გარდა, თქვენც შეინახა და სხვის მიმართაც იყავით გულმონიყველი და თუ „ძამე გთიხრას შევიანებ – მთელი გულით მიუტყვე. თუ არ მიუტყვე – არც შენ მიტყვევება“.

ამრიგად, ცოდვა არის ღვთის მცნებათა დარღვევაც და ამავე ღმრის, ღმერთის მიერ საკუთარი კეთილად შექმნილი არსების წინააღმდეგ წასვლა. მამ, როგორ უნდა გააჭრძოლოს ერმა სულიერი და გამომწინარე ფიზიკური არსებობა, თუ არ გამოიხრის თავს ცოდვათაგან მონანიებით და არ მიიღებს ღვთის მენუნებას?

სინანულში თითონი ღრმა ღმრთისმოსაობით მყოფ ავტორს მიაჩნია, რომ ქართველმა ერმა უნდა გაიხაროს გატანალი უმძიმესი განსაცდელი. გახლება – განიხილოს „სინანული“ და აირჩიოს ხსნის გზა, შემდარობებასა და ღვთის საბრძოლში განმტკიცებება.

მეორე თემა არის „გადასახედი“ და თავისი ფუძით „ხედვა“, როგორც საღმრთისმეტყველო-ფილოსოფიური ტერმინი, ნიშნავს თეორიას, მეცნიერებას. ამიტომ მისი სემანტიკური ანალიზი უჩვეულოდ ფართო და ღრმაა. არსებული ერთმნიშვნელოვანი კულტურის მთლიანობით გამარტებისათვის თითქმის დაუძლეველი – მასში ელფინებრივან მიმართებაში ადამიანური „ხედვის“ ყველა აქტების თანმიმდევრული, აუცილებელი თანამონანილობისა და მისტიკური ღვთისმეტყველების მჭერტყელობითი პორიზინტების არსებობის გამო, რომელიც ენობრივ მეტყველებას თითქმის აღარ ექვემდებარება.

ამრიგად, „სინანულის გადასახედი“, რამდენდაც სინანულის საიდუმლოში მონანილობას ნიშნავს, ამიტომ უპირველესად არის უფლის წინაშე ანუ უშაღვსი „დამხედვარის“ წინაშე, რომელიც მარადის „ზედა-შეხედვს“, და „დამხერს“ ყოველს – ნარდგობა და ვედრება, რათა „მოიხილოს“, „გარდამოიხილოს“ და შეეინოს ერს, გამოუგზავნოს „მხედვარი ანგელოზი“ გაშაქველვად „მოთავლიერებაში“. რომ „მხედველმა“ და „გადასახედველმა“ „გადახედვის“, „გადასახედვის“, მიაპყროს თავალი, თითონდა დამხიროს, გადაქერდეს და „დაჭურტიოს“ ანუ განჭურტოს „სახედველი“. ჩახედოს სიღრმეში, დააკვირდეს და უცთომელად მიმოიხილოს, განიხილოს, იახროვოს და მხოლოდ ამის შემდეგ განმარტოს. თავი განისწავლოს და სხვაც განსწავლოს თორნიულად („ხედვის“).

წინის „სინანულის გადასახედის“ გარყვაც ამ „გადახედვის“ თვალსაჩინოების ასახვად მთლიან მხედვარ პიროგამას წარმოადგენს. „საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტი“ – ნატყვიარი, ნაცრისფერი, წარწერის შავი სიღრმედაც მოთეთრო განათების პერსპექტივით და ავტორის გვარის მცირე თეთრ-მენამური მონახილი, არის აღდგომის იმედო მონანიების გზაზე. ესოდენ ტრავმული ვითარების ასახვა მხოლოდ შინაგანი სიღრმეების ღრმა ნედომით და უნაკლო მხატვრული გემოვნებით არის შესაძლებელი.

მატონი გელა ჩორგოლაშვილის სრულყოფისაკენ მუდმივი სწრაფის („პროერსოზმა“) შესახებ უნდა დაეინყოთ მის მიერ აღსრულებული სინანულის საიდუმლოდან. რაოდენი მწხურობა და გატება უნდა გაიაროს პიროვნებამ ცოცხათა გამო, რომ წინისთვის ასეთი ღრმა სახელწოდება შეაჩინოს, ასეთი მხატვრული პროგრამით შემოსოს და ყოველივეს დოკუმენტური სიმართლი აღწეროს ზედა ზეღარს გასდეს!

სახეგასმით განწმარტავ, რომ მისი სინანულის გაიგივება სხვათა ფორმალურ, მხოლოდ სიტყვიერ და ზერულე ერთჯერად მონანიებასთან ეკლესიოლოგიურად მართებული არ იქნება.

მისი სინანული მთლიანპიროვნებესეულია. მან მონანიების საიდუმლო აღასრულა მენანიებით, ეკლესიურად ანუ ცოდვის საზღაურის, გარდასახადის გარდახებით. რიგის ადებითი, განგანონებით, საკანონოს დაცვით – ხანგრძლივად, ხუთი წლის განმავლობაში.

ამიტომ სინანულით მისი პიროვნების გამსჭვალვის ხარისხი თვისებრივად სრულად განსხვავებულია სხვათა მონანიებათაგან, ვინაიდან: ა) იგი წარსულს საეკლესიო სასამართლოს წინაშე, აღასრულა ეპიტომა – საეკლესიო სასჯელი. შემდეგ ერში დაბრუნებულმა ბ)

მოითხოვა პირუთენელი სამოქალაქო სასამართლოს სასჯელი და გ) თავისი ცდომილებები უკლებლივ ჩამოსწერა განსახილველ წიგნში, ყველასათვის მარადიული თვალსაჩინოებისთვის. ანუ შინაგანადაც და ოფიციალურადაც იგი წარსადგარი სამსჯავროს - ღვთისა და ქართველი ერის მსახურის წინაშე!

შეიძლება ითქვას - გასაოცარი მაგალითია! ამით მიმოიხილეთ მისი „ცხოვრება“, და რა კავშირშია იგი მსოფლმხედველობასთან? თავისთავად ნათელია, რომ გელა ჩორგოლაშვილის ძალზე მწვეფედ, ასევე მთლიანპირუთენების უფლად აქვს გააზრებული ქართული აზროვნების აღმავლობისათვის, თეორიული დარგების განვითარების აუცილებლობა. გარდა ამ მიმართულებით მრავალი მცდელობისა, სწორედ მან, ერში ერთადერთმა, ოფიციალურად დაუჭირა მხარი და გამოცხადებულა ჩემს მიერ შემუშავებული - „ქართული სახელმწიფოს სულიერი აღდგენისათვის „ქრისტიანული სიბრძნისმეტყველების“ ანუ „საღმრთისმეტყველო-ფილოსოფიური“ კვლევის ტრადიციის განახლების აუცილებლობისა“ და მისი „სრული თეორიული კვლევის მეთოდოლოგიის“ თვალსაზრისს (2000 წ.). მოუხედავად გარე ვითარებისა და მოუხედავად ჩემი ყოყმანისა. და იბრძოლა მისი დატყდვისათვის. შემდეგ, თეორიული თვალსაზრისით უარქვდა კვალიფიკატორად, ამოკრიბა მთავარი და გააცნო ქართველ საზოგადოებას. მაღლობა მას, რომ ნინამხედვარე წიგნში ეს ყოველივე არის ახახული.

ამით მსურს ვთქვა, რომ იგი ქვემარტივად თავისუფალი პიროვნებაა, განსხვავებით მრავალთა ე.წ. „თავისუფლებისაგან“. ვინაიდან არ ეუთვნის და არ ემორჩილება არაერთი კონფორმისტულ დაჯგუფებას, რომელიც იცავს მხოლოდ თავისი ნევრების ვინორ სუბიექტურ ინტერესებს, პირადი კეთილდღეობისა და ამაო ძალაუფლებისაკენ სწრაფვამა და არა სულიერად წარმატებულ ადამიანებს.

მას სურს მომავალში ახალი ეროვნული ტრადიციის თვითად აცილება და იღვწის ამისათვის. ამიტომ უშურველი სიხარულით ეგებება ერში დამსულ პიროვნებებს. ამიტომაც აღიარა ბატონი ზვიად გამსახურდია თავის „მ ა ს ა ვ ე ლ ბ ა დ“ - ეს ყველაზე წინადა და ამაღლებული ნაშრომაა ნწ. წერილები და ზოგადად კაცობრიობის აზროვნების ისტორიაში ანუ სწორედ იქ, სადაც აგვიყვას მხოლოდ ერთი ზეციური მამა!“

ამრიგად, წიგნის ავტორს განაზრებული აქვს უმთავრესი - ქართული სახელმწიფოს არსებობისათვის ქვემარტივი განაპილებების აღდგენისა და შექმნის აუცილებლობა. მისი საფუძვლების მომზადება რჩეულია მიერ. ეს აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს ერმა და მეტიც ყურადღება დაუთმოს ამ საკითხს, როგორც წარსულ გამოცდილების, ასევე დღევანდლობის მოთხოვნათა შესაბამისად.

და ბოლოს, აუცილებლად უნდა აღინიშნოს გელა ჩორგოლაშვილის ცდომილებათა შესახებ. მიზანია და ეს ცხადია, მხოლოდ ჩემი პირადი შეხედულებაა, რომ შესაძლებელია იგი აღსრულდა განსაკუთრებული გამოცხინებითი საიდუმლო განცხადებით (ქრონოლოგი და პიროვნული ნების გაქლიერებისათვის) და არა მხოლოდ დროით შეზღუდული და მკვეთრად სუბიექტური, ადამიანური შინაგანი გაორების გამო, რამო უშუალოდ

არჩევანში განმტკიცებულმა ჩვენმა სინდისმა ინების და განახორციელოს ღვთის რჯულთან თანამერების პირადი მისია, ააცილოს ერს ცოდვით დაცვამოზობის კვებების გამო და ახივანად შეერკინოს მას, რაზეც მრავალი გარემობა მიუთითებს: პირადი და ეროვნული ცხოვრების განუყოფელი დასაწყისისა და ბოლოს, მუდმივი სიმყარე საკუთარ პოზიციებში, ურყევი პრინციპები და რაც მთავარია ქვემარტივების შეუორგულებელი სიყვარული. თვითონაც გაცემული კითხულობს წიგნში - „არ ვიცი როგორ მოხდა!“, რათა მის მიერ შენაწებით გარდახდილი სინაულის საიდუმლო გადავიდეს ერში, როგორც ცხოვრების წესი და პიროვნული ამაღლებული მაგალითი (თუმცა ძველი სამყაროსგან განსხვავებით თინამედროვეობის ნაკლებად ინტერესებს წნობრივი ცხოვრების წესი. და იცნობს რა მის მიღებასთან დაკავშირებულ ადამიანური სისუსტის სირთულეებს, ცდილობს გააუფეროს მისი ზეგარდმომონიჭებული პათოსი), რათა ქართული სახელმწიფოს ყოველმა მამულიშობელმა ერის სწინისათვის ეკლესიურად აღიაროს, ოფიციალურად მოინანიოს ქვემარტივი სიტყვით და აგრეთვე კეთილად აღსრულებული დროული საქმით. ამით განძლიერდეს - „თანასათნო - ეყოს საქმეთა მამათა ჩვენთასა“, და, ჩამოთვალის უფლის ან საზოგადოების წინაშე თავისი შეცოდებანი ან ორვე ერთად: ქვემარტივების დამახინჯება და თეორიული სიყვალბეი მეცნიერებამი თავისი მრავალფეროვანი ფორმებით, სხვისი სიტყვის მიტაცება“ და მისი შინაარსობრივი დამახინჯება, ყოველი სიახლის მიჩქმალვა აზროვნებამი, ქვემარტივების მატარებელ პიროვნებათა გაუქმება ან მათთვის გზების გადაღობვა... მინიჭებული ყალბი ხარისხება და თანამედროვეობი. ამის შესახებ საკითხი არც დასმულა. ეს ცოდვები იქცა სწორმად მაგრამ ისინი არიან მიზნუთა მიზეზი. ომები და კრიზისები კი მხოლოდ შედეგია. ყოველივე ეს ნიშნავს აზროვნების სათავეებთან უარეს დაცვილებას და მხოლოდ მიმდინარე ამბების ზედაპირზე ამაო ემოციებითა და „მახილელო-ნიერული მოგნებებით“ უშედეგო ტრიალს. ეს სრულიად მიუღებელია უფველესი ქართული აკადემიური აზროვნებისათვის!

წწ. წერილი „პრმათა წინ გაძლოა“ უფსკრულში გადაჩნების ტოლფასია, „მწყემსის დაცემა“ კი „ცხოვართა განწმენის“. ამიტომ ვინც ერის კეთილი მომავლისთვის იღვწის „ეღვწის და იხილოს“ აგზათა ზედა მოღვენებით მავალი“.

- ულოცავ: მართლად, კეთილშობილ, ამაღლებულ სულს ქვემარტივებისა და ერის მსახურებას;
- ათასწლეულებში განმტკიცებული ქართული სიღარბარისლის მატარებლობას;
- „საქართველოს სულიერი მისიისა“ აღსრულებისათვის სრულყოფისაკენ სწრაფებას;
- უმაღლეს გონში შემყვანებელ კეთილ გზაზე დაუბრკოლებელ დგომის;
- ქრისტეს მხედრობის შემოერებისათვის უშურველ ღვაწლს;
- ერისა და კაცობრიობის დიდ მასწავლებელთა ძიებებსა და აღიარებას!

როსტომ ჩხვიძე

უკვდავება იმ ავტორიზმისა

ზინად კვარაცხელიას „ილია სამაგრალოში“

ამ განზარაბებს და მის წარმატებით აღსრულებას გაბე-
დულდება სჭირდებოდა – სწორედაც ახლავს და კაცის
გაბედულება და მიზანსწრაფვა, და ის ენციკლოპია, რაც
დოკუმენტურ ქრონიკად ანყოზილ ამბავს სივხოველესა
და ექსპრესიას მიანიჭებდა, იმ სიღრმეს მოუძებნიდა,
ასეთ საქვეყნო ვიზიონებს რომ შეეჭერის.

არადა, თითქოს ისეთიც რა –

თუნდა ილია ჭაჭავაძე, მაგრამ ერთი გავლით გაივლიდა
სამეგრელოში და ერთ ფრანზას დატოვებდა სამახსოვროდ –
სამეგრელოში მოველ და საქართველო გზაზე...

მისკლით კი მოსულიყო, მაგრამ იქ დასაჩრუნად აღარ
ეცვლა და თვალის ერთი გადავლებით, ერთი შეგონებით
რაც ჩაჩრებოდა გულსა და გონებაში ეგვა და ეცე, თორემ ამ
მხარის ყოფას, მის წინას და თავისებურებას შეჩვევით
ვერ შევიწყობა.

თუმცა... ილია ჭაჭავაძის ერთი გავლაც, თვალის ერთი
გადავლებაც იმდენ რაიმეს აღიქვამს და ჩანვდება, შეით-
ვისებს და გაისივრებანებს, მისი ზოგადი შთაბეჭდილე-
ბაც კმარა ზოგიერთი ისეთი გარემოებისა თუ რეალობის
მისაკვლევად, უმისოდ იქნებ სამუდამოდ დაფარულიც
რომ დარჩენილიყო, ანდა შემწივრით სხვათაც შეეშინათ –
იქ მცხოვრებთაც და სხვა მხარეებიდან თუ სულაც სხვა
ქვეყნებიდან მოვლენილ სტუმართაც და მოგზაურთაც,
მაგრამ დაბსტურნი მინც სჭირდებოდა – მჭირს, პრეზიდენ-
ტის ამ მათი უღლის გამწევი კაცის ბეჭდით დაბეჭდება.

ეს უღელი შეეგდო მხრებზე ილია ჭაჭავაძის ნება-
უნებლით.

სამეგრელოში მისი სტუმრობისას 1885 წელი დგას და
ამ დროს იგი ხალხის თვალში უკვე აღიქმება პრეზიდენტად
იმ სახელმწიფოსა, რომელიც მისი და მის მიმდევართა
ღვანლის წყალობით თუ იქცევა ოცნებიდან რეალობად.

აღიქმება როგორც სხვა კუთხის ქართველთა მზერით,
ისევე მეგრელების, რომელნიც სწორედ ისე დახვდებიან
სტუმარს, პრეზიდენტის ოფიციალურ ვიზიტს რომ შეეძენ-
რის – მასპინძლობის ნესებე კი არავისაგან ესწავლებიდად
და იქით უდგენდნენ და ურჩევდნენ სხვებს ჯერ კიდევ
იმ დრო-ჟამიდან, კოლხეთად რომ იწოდებოდნენ; და რაღაც
დიდი მოდგმის ნამჭირნი რომ იყვნენ, ეს მარტოეფნ ცნობი-
ერებას კი არ შემოეწანა მკრთალ ნამცველებად, არამედ ში-

ნაგან განცდასაც, რომელიც ახსნით იქნებ ვერც აგებსნა,
მაგრამ გრძობილი, უტყუარად გრძობილი ჯერ მარტო
გლენობის არისტოკრატიზმით, რომ ამ ურჩვეულო მოვლე-
ნაში რაღაც დიდი და შორეული საიდუმლო იფარებოდა.

სამეგრელოში მოველ და...

როდესაც საადგილმამულო ბანკის დაარსება შეიქნე-
ბოდა აუცილებელი ქვეყნისათვის, აღარ დაგიდგა არა-
ფითარ მოუცლელობას ილია ჭაჭავაძე, პეტერბურგშიც
ჩაივლიდა და იქ თვეობით ყურყუტსა და რუს ჩინოვიციკე-
ბთან გაუთავებელ ვიზიტებსაც არ მოერიდებოდა; რასაც
სხვა ვერაფერს გაუძლებდა ქართველთაგან, ეს გადაიტანდა
და კიდევ ალაღვდებდა დაქვეითების გზაზე მიმსწრაფ მინა-
წყალს, როგორც სულიერ ერთიანობას, რომლის დასარღ-
ვევადაც ათავგავრი მახე დაგებულყოფი და ათასგვარი სა-
ცვიცოც გამოწმენდილიყო, ზოგი წყალობა-აღზვევად და
ზოგიც მუქარა-სასჯელად...

და ეს ათასგვარი მახე-საცევი გარს უღლიდა სამეგრე-
ლოს, მიზანმიმართულად უტრიალებდა და ესწრაფოდა
მის ჩამოშორებას იმ სულიერი ერთიანობიდან, ოფიცია-
ლურ ენაზე ყოვლის საქართველოს ტერიტორია რომ ერქ-
ვა, პატრიოტთა თვალთახედვში კი საქართველოს დამო-
უკიდებელი სახელმწიფო, ოღონდ ოცნების... და ილიას
უკვე ევალებოდა, სწორედაც სახელმწიფოებრივად განე-
საჯა და, თუკი დასაჩრებ მოეძებნებოდა, არც თვეობით ჩაჩრე-
ნას მორიდებოდა სამეგრელოში.

როდესაც ნიკო დიდიანი – ამ მხარის უკანასკნელი
მთავრის ვაჟი – ძვირფას ბიბლიოთეკას გადასცემდა
უსასყიდლოდ წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადო-
ებას, ეს კეთილშობილიური აქტი მარჯვ სხაბი ამბონი-
ნებოდა ილია ჭაჭავაძისათვის, რათა ჩაეხატებინა დოკუ-
მენტაციის გასაფორმებლად და სულიერი განძის ნაშისა-
ლებად სწევიდა სამეგრელოს – ვინ იცის, იქნებ მის შემო-
სამტკიცებლადაც.

საქართველო ვნახეო...

პოლიტიკური ცსევი „ზოგიერთი რამ“ მამულის რიობას
რომ უტრიალებდა და ამ ცნების ნამდვილი შინაარსის
ამბლებას ესწრაფოდა მისი ყოვლადმპრობოლე მნიშ-
ნელობის ნარმიჩნას – ვრცელისა და ფართის, მსჯელე-
ბისას ის სატკეპირიც ძალდაუტანებლად ამოკოფდა
თავს, რომ საყოველთაო სახელი „ქართველი“ ყოფიერ რეა-
ლობაში დაშლილიყო და თითო თითოდ, ერთის განყვეტე-
ლი რეალობით დაგორავდა ცალ-ცალკე.

ჰოი, რა მონდომებით, რა წყურვილით დაქვებდა ისეთ
ადგილს, სადაც თვითუღის გზა ერთად იკვრივდა საყო-
ველთაო საქართველოს სიკეთისათვის, რათა სიხარულის
ყოფიან აღმოხებნებოდა: ქართველი აგერ აქ არისო, საყო-
ველთაო ნიშანიც იქ გამაქვანდებოდა, სათიკენაც თვითვე
თვისტომის ტყუა, გონება, ფიქრი, გრძნობა, სურული
ერთად, ხალისიანად და შეუპოვრად გასწვდა საყოველ-
თაო საქართველოს კეთილდღეობისათვის. საერთო ღზი-
რაც იქ იქნებოდა, საერთო ჭრივი, და სულიერი გამოიშვაც
მოთახებოდა ერთხელ და სამუდამოდ.

— ახა დაიძახე: ქართველი-თქო, თუ შევის ზღვიდამ
მყოფობელი კასპის ზღვაშიც მარტო ღია-გამომავდ-

ბულის ქართველის მეტმა (ე.ი. გორის მაზრაში მცხოვრებმა) შემოგზნელოს ვინმემ, და თუ გაჭირდა, იქნება კახელმაც თავისი სხელი კისერ შეწვეწ მოიღრიჯოს, სხვანი კი ყურსაც არ გათხოვენ, თითქო ამით არ ევახიო, თითქო ისინი კი ქართველები არ არიან.

არ გამოდიოდა – ის დიდებული ერთიანი აზრი, რომელიც არ მინა-ნელის ყველა მცხოვრებს ქართველობაში უნდა დაეხანა, ის სახელი, რომელიც ყველას ერქვა, დარღვეულიყო, საზოგადოებრივი ცნობიერებიდან ამოშლილიყო და „ქართველი“ ერთი კუნძულის მცხოვრებთა საკუთარი კერძობითი სახელიდა განმდარიყო და არა საყოველთაო მთელი იმ ხალხისა, ისტორიის მძიმე უღელი ერთად რომ მოეტანა აქამდე.

ბიბლიური წინასწარმეტყველების გაგულისება და მუნათია მოისმის ამ პოლიტიკური ესეიდან, წინასწარმეტყველის პათოსი კი ყოველთვის ერთგვარად მიჯერბლილი ზეპულია, გამონვეული არამართო ნიღული რეალობით, არამედ მომავლის პერსპექტივითაც – თუ საიტი მიედინებინა ფარული ნაკადები და რაოდენ სამძიმი შედეგი შეიძლება გამოიღოს თვითდინებაზე მიშვებულმა ყოფნამ. ამ განცდას დაურევია ხელი ილია ჭავჭავაძისთვისაც და, უზუგეშობას რომ შეპყურებს მომავალში, თუკი ეს ფარული ნაკადი ასე იდენს და იდენს, სიმკაცრეს აღარ ერიდება და ყველასა და ყველაფერს ერთ ტაფაში მოაქცევს: იმერელი, გურული, მეგრელი, ქართლელი, კახელი – ცაღ-ცალკე მითვისებული, კერძობითადა მიღებული, განმაცყოფელი სახელები ჩემი ზეპონხებულ სიტყვის ცხადი მაგალითებიაო.

და უფროდ თითქოს ცა გახსნოდეს. თურმე შემოსამტკიცებელი არც არაფერი ყოფილა და ის სამახსოვრო ფრაზა – ამ კუთხის დანახვა სახელმწიფოებრივ ჭროლი – დამშობლანაცადა და იმედოვნებისაც, ასე ადვილად ვერაფერი მოხადენს მანკიერ ზეგავენებს მდგრადი ოცნებაზეც – „ყოფილად“ გამოცხადებული ტერიტორია ელირსოს პოლიტიკურ თავისუფლებას და საზღვრულეც სხვა მხარეებთან ერთად მუუდგეს ამოვებული სახელმწიფოს მშენებლობასო.

რამდელ აზრსა და განცდას იტევს ის ფრაზა. ცნობიერების რა ნაკადი გრილობს სამეგრელოს მიმოფილას ილია ჭავჭავაძის კონცეპტში, გულის რა სიმბურაველი შემატებია მის მთავრქილებებს და... როგორ გინდა სცადო იმ სურათების წარმოსახვა, იმ რეალობის აღდგენა – ხილული გარემოთი თუ წარსულით, ისტორიული პერსონაჟებითა თუ მოკრულ დანადებით – რამეც რჩნება განუმტკიცდა ილია ჭავჭავაძის, თორემ სკეპსისის წუთებში შირი რა ძალით უჭერდა გულზე ის უცნაური შერგნება, რომ მხარეები მომავლის საქართველოს იმედით არ სულდგმულობდნენ და საკუთარი გეოგრაფიული ლანდშაფტის იჩით ველაერ იხედებოდნენ.

შვიად კვარაცხელია

როგორ გინდა კვალში ჩაუდგე ილიას ამდენი ხნის შემდეგ და მკითხველს არამართო მშრალ მატინედ შეუსთავაზო „ამრდილის“ შემოქმედის ზუგდიდური თავგანთავაზო, არამედ დოკუმენტურ მოთხრობად აქციო და იმ შერგნებათა ანარქიული გადასღო, რაც ილიას დანიშნულია.

ოლონდ მანამდე შენ თვითონვე უნდა განიჭებო, მისი ნიღებლადაც იგრძინო თავი და მისი სულის ნათურიც გადმოგადოს, თორემ შინაგან ექსპრესიაც განზე დაგვრება და თბრობის დინამიზმიც.

ასეი დროს კი გაბედულებას მოსაზრებამ არ უნდა შესუსტოს შუქი, პამლეტისა არ იყოს, თუნდ სხვა მიზნით ნათქვამი.

ახალგაზრდა კაცის გაბედულებას.

და კიდევ მიხანსწარფავსა დემოკორობას, კიდევ – განსწილულობასა და სპეციფიკურ ნიჭსაც, რადგანაც დოკუმენტური პროზა თავისებურ ტლანტს გულისხმობს, მეცნიერული ძიებისა და მხატვრული წარმოსახების თანაზომიერებასა და პარმონიულ შერგნებას ერთ პიროვნებაში, რათა გარზახვად ზორცქუსხსა უზუგეშოდ არ დასცილდეს ერთმანეთს.

ზვიად კვარაცხელის სწორედ ეს პარმონიული შერგნება ეტყობა, ეს თავისებური ნიჭიც მომადლება ბელეტრისტიკის უნართან ერთად და ამიტომაცა თანაზომიერი მისი თბრობა იმ ყაიდის თხზულებებში, რომელსაც სხვას ვერაფერს დაარქმევ, თუ არა დოკუმენტურ მოთხრობას – „ილია სამაგრელოში“.

რეალობის აღდგენა – ხილული გარემოთი თუ წარსულით, ისტორიული პერსონაჟებითა თუ შორეული ლანდებითო...

ხელშესახებადაა აღდგენილი ეს რეალობა, იმ ერისმთავარ ქუჯიმიდ გადადენილი, ურომლისოდაც ფარნავაზი ვერ შექმნიდა საქართველოს ერთიან სახელმწიფოს, ნამცეც-ნამცეცაა მოძიებული ყოველგვარი ცნობა, რაც უშუალოდ ეზება ილიას თავგანთავადაც და იმ რეალობის წარმოგვიჩენს, სტუმრის ცნობიერების ნაკადში განსაკუთრებულად ადვილს რომ დიაკავებდა, ჩვენ კი მიგვახედვრებს ამ მოგზაურობის შინაგან სისავსესა და ინტენსივობას.

სამეგრელოში ჩამოვდა და საქართველო ენახოც...

ამ ფრაზის ვრცელ კომენტარადც შეიძლება აღიქვას ეს დოკუმენტური მოთხრობა, ექსკურსებით დასქეული მოზაიკურ სურათად, ილიას სულიერი სამკაროსაკენ რომ მივიძინდეთ, და წინამდებოთია, რომ თბრობა უფულოდ იმ ეპიზოდით კი არ იწყება, როდესაც გზაზესვლის ერთი მიწვევსა და მმევიერ ნაშუადღვს წერნეტა მეგრული ეპოპეა შემოაჭინებს ცხენს და დამხედვრს ხარებასათვის გადასცემს: ჭანჭანქი მოდიდისო, – ანდა ილიას სამზადისის აღწერით აქეთ გამოგზავნების წინ, არამედ იმ ამბის გახსენებით, პეტრეპურვის უნი-

ვერსიტეტიდან გამოქვეყნებული, კურსმეურსრულეხელი სტუ- დენტ დარჩილის ხეობით რომ ბრუნდება საშობოლოდ და ის მიხვევ დამეზხარება, ვისი სახელიცა უნდა გაცხადდეს სა- ქართველის დამოუკიდებელ სახელმწიფოზე ოცნება.

„მგზავრის ნერილებიდან“ პეროფრაზებად შემოღის ცალკეული პასაჟები და ყველაფერი გვირგვინდება იმ „ცარილო მშვიდობის“ გაკილეით, რუსეთი რასაც გვაყ- ვეფრიადა: რაღა გინდათ, ეს ხომ მინც მოგტანეთო. არა- და, რაღა სიკეთე იყო, თუკი გუბედ გადაქცევის გიპირებ- და და თანდათან ამოშრობასაც.

მახილგონიერულადაა შერწყული ასეთი დასაწყისი, რაც გამტვირთვად მიანიშნებს მკითხველს, თუ რა რაკურ- სიდან უნდა გაიაროს ილიას სტუმრობის სამეგრელოში, რო- მელშია კამერტონმა უნდა ჩაითრის თხრობის დინამიკაში, აჩვენებს მონეტარის ტექნიკა- საც, რაც ნიშანდობლივია დოკუმენტური პროზის ზო- გადი სტილისტიკისათვის, მთავარი, რაოდენ დახვე- ნილი, ლოგიკური და შამა- მტყედავი აღმოჩნდება ესა თუ ის მონეტაჟი.

ზეიად ეკრავცხელიას ხედვაში ეს ტექნიკა ისეთი სახიერია, განზრახვის გა- ბედულებას რომ შემეყვნის, და ყოველი გადახვევა ამი- ტომიშაცა მორჯვედ მორჯე- ბული სურნატის ძირითად დინებას, და აღარც იონა მუხარბიასა და ვიტტორ მოუგოს მოკლე საუბრის ჩანაწერი ეტამუშება მკითხ- ველის ყურს, თითქოსდა აქ რა მისატანი იყო, რითი აქ- სებებს ილიას ზუგდიდური მოგზაურობის ქრონიკასო.

სწორედაც მოსატანი ვახლად, რადგანაც XIX საუკუნის საქართველოში სახლო მტეზურად ავტორის იონა მუხარბიას დაუგულებია – მის საზოგადოებრივ-კულტურულ სივრცეშიც მისი შემეყე- ბით მიიკვლევს გზას და სამეგრელოსაც მის ზიოგრაფიულ პროზაზე დაყრდნობით შეიცნავს – აქაურობის სულსაც და ისეთ გარეგნულ დეტალებსაც, რაც იავგრძენილა და მარტოღენ ნაწერებში დაუფიქრებ ბინა, თუნდაც დადინე- ბის ბაღს, არამარტო სამეგრელოსა და საქართველოს, არამედ კავკასიის მშვენებასაც, ქართლისა და ევროპუ- ლის საუკეთესო სინთესს და ანითაც მისაბაშს (თურმე ხელშეახებთ და წარმატებული შეიძლება იყოს ამგვარი ნავეარილი), თურქთა შემოსევა უდაბურ ტყედ რომ გადა- აქცევდა და კაცთა მაგერი მგლებს, ტურეებისა და სხვა ნა- დირთა სასიერო შეიქნებოდა, მზის ჩასვლის შემდეგ შიგ შესვლისა რომ ვეღარც შეებდავდი.

ცდუნებაც მოიყვება არნახლოო, – ფინალში გვამც- ნობს ავტორი, – მეტეზამტეზ საუკუნის სუნთქვა შევიგრძე- ნო, ფერები გავარჩიო, დამდნარ კინოკადრებს შავთეთ- რად რომ შემოუნახავთ, ილია ვნახოო.

ესეც ძარღვი იმ განცდისა – და ამასთან მხატვრული მეთოდც ზეიად ეკრავცხელიას – რაც წარსულს ჩვენს სულში მიმდინარედ აღგვაქმევენებს.

სამასოდ კი ხელი გვიყურია ისეთი თხზულებანი, რო- მელთა ხშირი გადაკითხვაც გვაპოვნინებს უამრავ საგუნეს- ხში დეტალსაც და ილუზიასაც გავიჩინს, იმ დროის სუნთქ- ვა გვეხმის და ფერებსაც ვარქვეთო, ზეიად ეკრავცხელია რასაც მიაგნო და ადრინდელ დოკუმენტურ პროზაზე დაყრ- დნობით ახალი ფასეულობა შექმნა – და კიდევ გამოჩნდა ამ ფანრის საიმეო გამგრძელებლად, ვინც უთუოდ ჩაუდგება კვალში სხვა ამგვარი ეპიზოდების აღდგენასაც XIX-XX საუ- კუნის საქართველოს ცხოვრებიდან, ზოგს საზოგზავრის და ზოგაც არასამაგზაუროს, და აუცილებლად მოკიდებს ხელს ზიოგრაფიული რომანის შექმნასაც.

ეპიკური თხრობისაკენ მიდრეკილება ძალდებუტა- ნებლად აპოვნინებს ამ ფან- რსაც მხატვრულ-დოკუმენ- ტური პროზის სივრცეში.

„ილია სამეგრელოში“ არ ყოფილა ორდინარული მოვლენა და მის გამოჩენას „ჩვენი მწერლობის“ ფურ- ცლებზეც (2008, 25-26) ანი- ტომაც გამოეხმაურა ამავე ფურნალში (2009, 2) მონი- თობით ვასილ კიციანე (სო- ქიჯე და მოხციკიჯე), ვისაც თეატრმცოდნეობითი ნაშ- რომების გვერდით ზიოგ- რაფიული რომანიც მოე- პოვება სახერო ამბეჭდუ- ზე და ავტობიოგრაფიული რომანიც „გამოთხოვება მოგონებებთან“ და ჩინე- ბულად მოეხსენება დოკუ- მენტური პროზის ყადრც და მნიშვნელობაც.

ამიტომაც მისი სიტყვები, რომ: გაცენო ნიჭიერი და გულ- მართალი კაცის მიერ დაწერილ დოკუმენტურ თხზულებას, კარგად რომ გაუზარებია ეპოქის სინარტულ და თავისებუ- რება, – მარტოდენ მონივნა კი აღარ არის, არამედ რწმენა, გამოთქმული ახალი თაობისა და მის უკეთეს შეულთა გამო- ჩენით სამწერლო ასპარეზზე, რწმენა, რომელიც შეუძლებე- ლია არ გაეზოხართო, თუკი გულით გვენყურია, ვიცოდეთ ყო- ველივც ისე, როგორც სინამდვილეში იყო – ჩვენი ორსაუკუ- ნოვანი ტრაგეზიში და პერიოკა, ჩვენს ისტორიულ პერსონაჟე- თა მიმოსვლაცინ და მიმთედობინიც, ნამცეც-ნამცეც შგე- როვებულ და ერთ ძაფზე ასხმული, რადგანაც სულ სხვაგვ- არად ივლევებს ხოლმე კვლავიერი მთლიანობის ფინზე – მარჯვედ აგებულის, ღრმად გააზრებულის.

სამეგრელოში მოველ და საქართველო ვნახეო... ზოგი მინც რაოდენ ტყეადი ფრზაა – საფერალი, საჩხრეკი, საკირკალი, ვრცელი ექსკურსიონისკენაც რომ გიბიძებს, თუკი ძალიც მგვენს ქაღისისა.

პუჯარის პრემია – ელის ბანროს
2009 წლის პუჯარის საერთაშორისო პრემიის ლაურეატიც კანადელი მწერალი ჭალი ელის ბანროსაა. გამარჯვე- ბული მისის ბოლოს დასახელდა, მაგრამ ვიღოლო – 60.000 ბრიტანული ფუნტი სტერლინგი – ტრადიციულად ერთი თვის შემდეგ გადაეცემა ირლანდიაში. კანადელი ელის ბანროს უპირველესად ცნობილია, როგორც ნოველე- ბის ავტორი. იგი 1931 წელს დაიბადა უნივერსი (ონტარი- ის პროვინცია). სწავლობდა დასავლეთ ონტარიოს უნი- ვერსიტეტში. მითარბობის პირველი კრებული „ბედნიერ აზრდილთა ცეკვა“ 1968 წელს გამოსცა.

პრეტენდეენტთა შორის მსოფლიოს შვიდი ქვეყნიდან 10 ავტორი მონაწილეობდა. მათ შორის იყვნენ ისეთი ცნო- ბილი მწერლები, როგორიცაა ამერიკელი ედგარ დაუ- ტორი, პურველი მართი ვარგას ლიოსა და ინდური ნა- რამიშის ინგლისურენოვანი მწერალი, 2001 წლის ნო- ბელის პრემიის ლაურეატი ვიდადპარ ნაიპოლი.

იოსებ ჭუმბურიძე

მარილიანი დიალოგები

რუსულან ნიშნაინის „შხვაჰერაჰის“ ბავშვები

ეს კულტურული ნიგნია, მთელი თავისი შესახებობით: ქალაქდით, შრიფტებით, ფერებით, ზუთი დიალოგისთვის განკუთვნილი ამდენივე კარის ფოტოგაფორმებით, ლაღო გრიგოლიას „შხატურულ-გრანფიკული მოტივებით“, რედაქტორის შესავალი წერილით, ავტორისეული წინათქმით...

რედაქტორი გიორგი ლომეანიძეა. ის ან კარგ შესავალს დაწერდა ან საერთოდ არ დაწერდა, მაგრამ ერთი უწყინარი შენიშვნა მაინც მაქვს. ერთგან ის წერს: „სრულიად მკაფიოა რუსულანის შემოქმედებითი პოზიცია – არც თვითონაა ფურნალისტი და არც ნიგნია ინტერვიუების ნაკრები. ის დოკუმენტია და ამიტომაც დოკუმენტის შესაფერისი სიმართლით უნდა მტყვევებულს“.

აქ გამოვლენილი ტერმინოლოგიური უზუსტობა, პუბლიცისტისა და დოკუმენტურობის ერთობ უცნაური დამორიფორება მხოლოდ იმით აიხსნება, რომ გიორგი ლომეანიძე არც თვითონაა ფურნალისტი და მითუმეტეს არც ფურნალისტიკის თეორეტიკოსია.

ეს ნიგნო, რა თქმა უნდა, ინტერვიუების ნაკრებია, პროფესიული ენით თუ ვიტყვი – დიალოგების კრებულში. მაგრამ დიალოგი ხომ ინტერვიუა, უფრო ზუსტად, ინტერვიუ-დიალოგი.

ფსიქოლოგიაში არსებობს ასეთი ცნება – „ნარმატების კვადრატო“. ერთ-ერთი რუსი მკვლევარის აზრით, ეს ცნება შეიძლება გამოვიყენოთ ფურნალისტიკაშიც და გავაფრცვლოთ იმ პროცესზე, რასაც ინტერვიუების მზადება შექცია. „ნარმატების კვადრატს“ ფურნალისტიკაში ოთხი ასეთი ნაზნაღი აქვს: ინტერვიუს მიზნის განსაზღვრა; ინტერვიუს საგნის (თემის) შერჩევა; ინტერვიუების შესწავლა; ინტერვიუს ტენეის (ტექნოლოგიის) დადგენა და კითხვარის შედგენა.

ამ თეორიის ძალით, რუსულან ნიშნაინის ნარმატება გარდაუვალი იყო, რადგან ოთხივე მოთხოვნას აკმაყოფილებს, განსაკუთრებით კი მესამეს – ყველა ინტერვიუური „კარგად ჰყავს შესწავლილი“.

მერედა, როგორი რესპონდენტები ჰყავს – ოთარ ჩხეიძე, გიორგი ნატროშვილი, კობა გურული, მამია ბერიშვილი, ალექსანდრე ფუტყარაძე.

მათთან დიალოგი საკმაოდ ძნელია. აქ ფონის ადვილად ვერ გვახლავს. ზედმინივით კარგად უნდა იცნობდნენ მათ შემოქმედებას, ბიოგრაფიას, მოღვაწეობას.

შეხვედრები

სხვაგვარად კითხვარს ვერ შეადგენ. სხვაგვარად, საინტერესო შეკითხვები არც საუბრისას დაიბადება.

როცა ცნობილ პიროვნებასთან დიალოგს კითხვლობ, ყოველთვის რაღაც ახალს და საინტერესოს ეძებ.

რას გვეუბნება ახალს და საინტერესოს, რუსულან ნიშნაინისთან დიალოგში, მაგალითად, გიორგი ნატროშვილი?

ბევრს რასამ!

თუნდაც იმას, რაც პაველ ინგოროყვას ხება.

თურმე, რედაქციაში ათ გვერდზე მეტი მოკულობის სტატია არ უნდა მიეტანა.

ამიტომ გვერდებს ასე ნომრად: 7^ა, 7^ბ, 7^გ...

ეს კიდევ უფრო საინტერესო შტრიხია: „ამველ იყო ერთადერთი ავტორი, ვინც ჩვენთან ერთად ათვედა ლამეს ხუთშაბათობით, როცა გაზეთი იბეჭდებოდა, გამაღიდა ახალ გაზეთს, ჩათავაღიერებდა თავის წერილს, მერე გადმოგვხვდა და სანახევროდ ზუმობით, სანახევროდ სერიოზულად გვეტყვოდა: მორჩა, გასულია რაკეტა ორბიტაზე“.

ამავე დიალოგში ნაიკითხავთ მკირე მოგონებას გალაკტიონზეც.

„თავის მოკვლამდე ორი დღით ადრე, უნივერსიტეტის პირდაპირ რომ კაფე იყო, კამოს ქუჩიდან... ისხვდით იქა და ვსაბმდით მე, ალექო მენგელია, ოთარ ქელიძე და კიდევ ვილაკა. შემოვიდა გალაკტიონი. ცოტა მარილიანი, მაგრამ მაინც უნდა ვთქვა. შემოვიდა გალაკტიონი და დაჯდა. რა თქმა უნდა, რვენ მაშინვე დავეუბნებო. მისი სადღერძული დავლით. დალია რამდენიმე ჭიჭა და ეტყობოდა, ცუდ ხასიათზე იყო. არ იყო ხასიათზე. არ იყო. ოთარ ქელიძეს მაიწერდა და მკითხა, მენ ვინა ხარო.“

ოთარმა უთხრა: მეო, ბატონო გალაკტიონ, ახალგაზრდა მხატვარი ვარო, აუადემიაში ვსწავლობო. – მოო, აბა ის ვინდა არის, უნიჭო ბადადებს რომ წერსო“.

ასეთი „მარილიანი“ ეპიზოდი ბევრია ამ დიალოგში, და საერთოდ, ამ ნიგნო, რაც მისი ერთ-ერთი მთავარი ღირსებაა.

რამდენი „უმარლო“ დიალოგი და ნიგნო ნაკვიკითხავს!

...დიალოგი ოთარ ჩხეიძესთან. ეს კიდევ უფრო ძნელი საქმეა. ადვილი მხოლოდ ამ სიძნელის ახსნაა.

სამაგიეროდ, თუ სირთულეს თავს გავართმევ, ნაყოფი „ქენწროში გატკბილდება“.

რა შიშვლება იყოს უფრო სამო საკითხავი, ვიდრე ამ მართლაც უნიკალური მწერლის ნაზრევი სამშობლოზე, ერზე, ენაზე, სიტყვებზე, მწერალზე, მწერლობაზე... რომელი ერთი აზრი უნდა დაიბნეოდეს.

„მწერალი შენიშნული ადამიანია. ნამდვილი მწერალი, რაღა თქმა უნდა. ნამდვილი და ნამდვილზე ნამდვილი. კალამს ბედისწერა აწვდის...“

„დემნა შენგელაია ამტკიცებდა: მწერლობას მაშინ იწყებ, როცა დახვევას ისწავლი. წერ და ჰხვე, წერ და ჰხვე, მწერლობაც იქ არის, მწერალი მაშინა ხარო. მე ვერ დავხვედი. არ შემეგებოდა არცერთი ფურცელი“...

„კონსტანტინე გამსახურდიას თუ დაუჯერებდი: სიტყვებთან ბრძოლაში ვაივებდ ლამეკას... მე სიტყვას არ ვებრძობი, არც სიტყვებთან არ მოშიშა. სიტყვები თითქოს ყვაილობაა. აფერადებული ველ-მინდორი აბიზინებულ ნიაგის ფრთებზე. თანაც ფუტკარის ზედ რუ დაბზულის... სხვა დანარჩენი ცხოვრებაა. სინამდვილეა. ჩანსეყ ყვაილებში, ფერებში ჩანსეყ ცხოვრების ნაგულაჯები, აადევნე ბზულის ფუტკარისა. ეს არის და ესა. მწერლობაია“.

სამომ საკითხავი ფუნოდე. მაგრამ შიშვდე საკითხავიც არის, რადგან ამ დიალოგში ტკივილიც ბევრია, ერის სატკივარიც.

„რეინ ჩვენი იქა ვართ, იმავე ადგლსა ვტკეპნობ. ვერ იქმნა და ჩვენი თავი ჩვენად ვერ ვიყუდნით. არ იქმნა და არა. ჩვენი სახელმწიფო ჩვენად ვერ დაიბქვიდრეთ“.

როცა რუსუდან ნიშინაიძე სამშობლოზე ჯეიმზ ჯოისისა და ტიტან ტაბიძის გამოთქვამებს ვახასენებს, მწერალი ასევე ტკივილიანად იტყვის:

„დიდი რამ სხვაობაც არ ითქმის ამათ შორისა – ჯეიმზ ჯოისისა და ტიტან ტაბიძის შედარებათა შორისა. შინაარსობრივად არა, ესთეტიკურად შეიძლება. ისიც იმიტომაც ერთი რუ ვეიკოსია, მორე ლირიკოსი. აზრი არ იცვლება მაინცა. ესთეტიკში მკრთალდება სინამდვილის ნინამე. ორივე სიმკაცრეს ვახაბატეს სამშობლოსი, სიმკაცრესა და უმომბელობასა – საუკეთესო შეილება რუ უნდა შეინიროს, უსათუოდ საუკეთესო შეილება“.

აქ თობარ ჩხვიძე განსაცვიფრებელი სიმძაფრით აღწერს ირლანდიისა და საქართველოს შედისწერის ერთმანრობას და, იმადეროულად, პრინციპულ განსვავებულად: „ერგვარი უღელი რუ დედაც ბედისწერასა ორივესთვისა – ირლანდიისთვისაცა, საქართველოსთვისაცა. ერთგვარი უღელი. იგივე უღელი, ოღონდ ცოტა განსხვავებულიცა: ცივილიზებული მებერ რუ მიერეყვიბოდ ირლანდიასა, ზოლო საქართველოს – მოკლეული ცივილიზაციასა“.

რაც შეეხება დიალოგს კობა გურულონს, აქ ცოტა რთულად არის საქმე. იგულისხმება შედუღობის აღიარებული ოსტატის მეტად თავისებური მეტყველება. ამასთან დაკავშირებით, გიორგი ლობჯანიძის სამართლიანი შენიშვნა, არსებითად, უკან მიჰყვ. მე კი ძალში დავტკეპნებ-

დი (როგორც ზედათ, მეორე შენიშვნაც გამოვთქვი რედაქტორის მისამართით – მაგრამ ესეც უწინარი).

ვფიქრობ, დიხააც აჯობებდა, ნიგინს ავტორს „შექსტისათვის ლიტერატურული ჩაზიზი გაეკრა და მკითხველისათვის ისე შეეთავაზებინა“.

ხელოვანს ავტორიტეტი მნიშვნელოვანი და გასათვალისწინებელია, მაგრამ „ენა საღეთო რამ არის“...

აქ შეღვათის მხოლოდ ძველ ემიგრანტებს თუ გაუგენეთ.

ძალიან საინტერესოა დიალოგი მაშია ბერიშვილთან. აქაც ბევრია ახალი და საინტერესო. მართალია, ყველაფერს ვერ გაიზიარებ, ყველაფერში ვერ დავთანხმებ, მაგრამ ქართული ემიგრაციის თვალსაზრის წარმომადგენლის ნააზრევი, თავისთავად, ძალიან საინტერესოა.

ვერ დავთანხმებდი ილიასა და ნოე ყორღანის ურთიერთობაზე მის მსჯელობას, ის კი გინდა დავჯერო, რომ ამტკიცებს, ცნობილი გამოჩენილში მუხისა და ნაყოფების შესახებ, ფორდანიას არ ეკუთვნის, ბოლშევიკებსა მოუგონისო.

მწელი ვახაზიარებელია მისი შეხედულება გრიგოლ რობაქიძის „კიმიმ ენასა“ და ტრაბახზე, მაგრამ სწორედ ასეთი არაორდინარული და გულახდელი აზრები განაპირობებენ დიალოგს „მარლიანობას“.

ამ დიალოგში ერთ მეტად საყურადღებო ლიტერატურულ დაკვირვებასაც შეხვდებით.

ვერ დაკვირვებ, რომ ყველაფერი ნამიკითხავს, რაც ილია ქატკეპაძის შემოქმედებაზე დაწერილია, თუმცა ამას გამიზნულია ვცდებოდე.

არა მგონია, ვინმეს აღენიშნოს ის, რასაც მაშია ბერიშვილი ბრძანებს: „ილიას უკეთესი აქეს ნათქვამი და ამის არ ვაქცევ ყურადღებას: „მაგრამ იქ ყველა გვიადვილებდა, სადაც ჩვენვე ვართ ჩვენი ბატონი“.

ალბათ, იმიტომ არ ვაქცევთ ყურადღებას, რომ ასეთ რამეს ამ ნაწარმოებში („რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყანასის ცხოვრებდაში“) არ ვცდებდით.

ნიგინს ავტორი გრძნობს ამ დაკვირვების მნიშვნელობას და ამიტომაც ვახაზავს:

„ბატონი მაშია ზეპირად ამბობს სტროფებს, ერთევაირი აღტაცებითაც. ამაზე უკეთესი ილიას არაფერი არ უთქვამს, იქ ყველაფერი გვიადვილებდა, სადაც „ჩვენვე ვართ ჩვენი ბატონი“. ბოლო სიტყვებს განსაკუთრებული ხაზგასმით წარმოთქვამს“.

უკეთესი, ალბათ, უთქვამს, მაგრამ ილიას ნააზრევში უკეთესის უკეთესს რა გამოიღებს.

როგორ ემხიანება მაშია ბერიშვილის ეს ხაზგასმის ილიას უკეთეს აზრს, ლელთ ლუნას პირით გამოთქმულს, ამ წიგნში ოთხარ ჩხვიძე რომ თავისებურად გარდათქვამს და განახლებულ-გამძაფრებული ტკივილით ვგაზნედის: „ჩვენ ისევე იქა ვართ, იმავე ადგლსა ვტკეპნით. ვერ იქმნა და ჩვენი თავი ჩვენად ვერ ვიყუდნით“.

ეს ტკივილი თავიდან ბოლომდე გასდევს ამ „შეხვედრებს“ და დიალოგს. შემთხვევით არ დაურქმევია გიორგი ლობჯანიძეს შესავალი წერილისათვის ასე: „მთავარი: სამშობლოს აულწრფელი სიყვარული“.

აკი თავიდანვე ვთქვი, ის ან კარეს დაწერდა, ან საერეთოდ არ დაწერდა-მეთქი...

სერგო წერეთელი

იცის, დრო დადგა მისი გაბეჭვის!!

მისი სუსტი სხეულის - ძაფის განვეტის გამოდან შეყოვნებული ყველა მზე ერთ მტრედისფერ დღეს ერთბაშად აღმოცდა ცარცულზე... ახლა აღარ იყო მწიფი მასში გენოსის დანახვა, და ამ მზეში გახშირებული იმედების საღვთოთი ამშვიდებდა მშობელი მინა - მისი ტკბილი ოცნების ლურჯი ნაწიხადად... უცერად მან ხელახლა იგრძნო მთელი სამყარო და უსახლეროების მოტრფიალეს გაახსენდა, რომ რაღაც უნდა და სიცოცხლე მე მტე...

ჯერ არ იცოდა, ამ წყურვილს მაცხვარი რომ ერქვა სახელად და დამაშინის სიხრამდექველ მოეზიბო ენებდა მებსა.

ტერენტე გრანელის ძეგლის გახსენებაში მიმდინილი საზეიმო დღეები ცოტა უფრო ადრე - 3 ოქტომბერს დაწყებული თბილისში, როცა ნალევერელთა დელეგაცია ვიკრეგონით შეუმკია პოეტის საფლავი მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში.

ცერემონიას დასრუბია ნალევერის მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობა, გამგებანი მამუკა ქარაძე, საკრებულოს თავმჯდომარე გიორგი ხარნილაძე, პოეტები რინოს კვიციანი, გიორგი ბუნდიანი, კომპოზიტორი სერგო ფვინია, სოხუმის უნივერსიტეტის პროფესორი, გრანელის პოეზიის შეკვებარი ლუარა სორაია, ტერენტეს დის, ზოზიას შვილიშვილი მამაკინ როგავა, გრანელის პოეზიის უამრავი თბილისელი თავყანისმცემელი...

ამ დღეების ფარგლებში გამართულა ღონისძიებები დათავიერებლთა, 7 ოქტომბერს - სასკოლო კონკურსში გამარჯვებულთა დაჯილდოება, 8 ოქტომბერს - ნორჩ მწაკარია ნამუშევრების გამოფენის გახსნა გრანელის მუზეუმში, ზუგდიდის დამოუკიდებელ უნივერსიტეტში გრანელის მიღწეული საღვთო სხეულის სხეულის სახელწოდებით: „ერთი დღე მხოლოდოცაში“.

10 ოქტომბერი ტერენტე გრანელის სულის მოსახსენებელი პარაკლისით დაიწყო ნალევერის მაცხოვრის ფერისცვალების ტაძარში.

შემდეგ თბილისიდან, ქუთაისიდან, საქართველოს სხვა ქალაქებიდან და მთავრიდან ჩამობრძანებულა სტუმრებმა ტერენტე გრანელის განახლებულ სასო-მუზეუმში მოიყარეს თავი. იგი 1987 წელს გაიხსნა და, უნდა ითქვას, უკანასკნელ პერიოდში საქმოდ შელახული იყო, მაგრამ ნალევერის მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობამ [განსაკუთრებული წვლილი ამ საქმეში საკრებულოს თავმჯდომარის გიორგი

ტერენტე გრანელის ძეგლი

ხარჩილაძის მოუძღვის) ყველაფერი გააკეთა მუზეუმის ახალორგანიზაციად და კეთილშობიანად.

პანტიმიძის სახელმწიფო თეატრში ნალევერის კინოთეატრში წარმოადგინა რეჟისორ ამირან შალკაველის სპექტაკლი „მთვარის კენ ნასროლი მხიპი“, ხოლო მოგვიანებით იქვე წარმოდგინილი იყო რეჟისორ დავით დვინალის თეატრალური კომპოზიცია „ნამი აღმებრუნისა“.

იმ დღესვე ქალაქის ცენტრალურ პარკში, რომელიც უკვე რამდენიმე წელია გრანელის სახელს ატარებს, გაიხსნა პოეტის მემორიალური დედა და ჩატარდა ამ ფაქტობა დაკავშირებული სახელდახლო მიტინგიც.

ღონისძიებათა ამოთვლი მინი პოეტის ძეგლის გახსნა იყო ნალევერის ცენტრალურ სკვერში. პოეტს ვახტანგ ხარჩილაძის თქმისა არ იყოს, ძველი ხომ პოეტისათვის დიდი ხანია არ დაუღამებო საქართველოში. ტერენტისათვის შექმნილი ძეგლი კი ისეთივე განსაკუთრებულად გამორჩეული უნდა ყოფილიყო, როგორც მის მიერ დატოვებული მემოქმედება ამ მისი ადამიანური იოსტების გაელეგება იყო ამ ცოდვილი მინაზე. პოეტის მინიერი არსებობის თანამედვება მავმა ბედისწერამ ამ ძეგლის 110 წლისთავზე - 2008 წლის შემოდგომაზე გახსნასაც ჩვენი ქვეყნისათვის დატვიხილი განსაღვლითი მუშაობა ხელი. ერთი წლის განმავლობაში ჩამოხსენსნა საზურველმა მტე იღუ-ნაშობა შექმამა პოეტის ქვაში ნაკვეთი სახეს და ინტერესიც გამამაგრნა მოქანდაკის ქმნილების სახელდახლო...

როგორც იქნა დატეხა ნერტილი მისტიურ უიღბლობასაც და ახლა გრანელის თავყანისმცემელთა ნინამე საოცრება უნდა წარმოჩენილიყო...

მოქანდაკე უშანიძე ქანდაგიების სასახლოდ უნდა ითქვას, რომ მისმა ქმნილებამ აღფრთოვანება გამოიწვია შექრებულ საზოგადოებაში. ცაში ასფერულად ფრთხილად გადისას ნაგზნიე ტკივლით გათიანებულ ხეობაში პოეტისა, მისი უდიდესი ტრაგიზმი აღტქვილი ნაკვეთი...

ბატონი უშანიძე ტერენტე გრანელის პოეზიისა ჯერ კიდევ სიყრმის წლებში ზიარებია და უფლას ემავალიერება, რომ მისჯა საზოგადოება ქვაში გაუუკვდავებინა დიდი პოეტის იერსახე.

ძველის დადგამში დიდი წვლილი ცნობილ მწერალ რტი იოსელიანს მიუძღვის, რომელიც ასევე თავისი რედაქტირობით ქუთაისში, გამომცემლობა „ბობლი-ნი“-ში დაბეჭდილი ტერენტე გრანელის ლექსების კრებულ უსახსოვრა საწურქად პოეტის თავყანისმცემელ ახალგაზრდებს.

ძველის გახსენებაში მიმდინილი საზეიმო მიტინგზე ერთბაშით ცელიდნენ ცნობილი ქართველი მწერლები, საზოგადო მოღვაწეები, მეცნიერები, რომლებიც თავიანი სიტყვებში ტერენტე გრანელის უკვდავი მემოქმედების, მისი მოწამებრივი ცხოვრების ნიუანსებს უსადაზრდეს ხას.

ხოლო უნდაბობი დროის ნკარაშენი სამუდამოდ ჩაკარგულ საფლავებში ვაგიჟილის დაბრუნების სიხარული შექრავდა არსია - პოეტის სათაყვანი დედ-მამის სამსო კვირკველის და ივლიტა ლუკავას კირადმამილი ძღვლებს...

გიორგი ლომიძე

„გალა“ მისამედ

ყველაფერი 2007 წელს დაიწყო.

მწერალ ზაალ სამადაშვილის ინიციატივით თბილისის საკრებულომ დააარსა ყოველწლიური ლიტერატურული პრემია „გალა“.

სახელწოდება ბევრს ავალბებდა როგორც პრემიის ორგანიზატორებს, ისე მონაწილეებს.

კონსტრუქციური „გალა“, ერთი მხრივ, გალაკტიონის მიმართ ისედაც არსებულ ღრმა პიეტეტს ეხსავასენებდა, მეორე მხრივ, დიდ საზოგადოებრივ მოვლენებზე.

პირველად პრემიები გაიცა ოთხი ნომინაციით: 1. სამადაშვილი ნიგინი; 2. საბავშვო ნიგინი; 3. თარგმნილი ნიგინი; 4. ნიგინის მხატვრობა.

როგორც ერთი შეხედვითაც ჩანდა, ტრადიციულ ენერგებად დაყოფას უფარი ეთქვა და აქტივებმა სულ სხვა მხარეს გადაიხადეს.

ორიგინალურმა პრემიის საეიზოტო ბარათი აღმოჩნდა. ორიგინალური გახლავთ პრიზები: ჩვენი დიდი ხელოვანის, გოგი ოჩიაიშვილის მიერ შექმნილი კოლხური ცულო, შესანიშნავი მხატვრული ნაწარმოები.

იმიტომ, რომ ეს იყო არა ეპატაჟი, არამედ პოზიცია — აკადემიურად გააზრდული და გათვლილი ნაბიჯი, რომელმაც, სხვათა შორის, ჩვეული მითქმა-მოთქმისა და ირონიული კრიტიკის ნაცვლად დაინტერესება და სერიოზული სჯავაზიანი გმირიცა.

გაეხსენოთ „გალას“ პირველი გამარჯვებულები:

ჯემალ ქარჩხაძის თხზულებათა სრული კრებული (სამადაშვილი ნიგინი); დავით ჯავახიშვილის „ბიძია სევას ამბები“ (საბავშვო ნიგინი); ელზა ახვლედიანის მიერ თარგმნილი მარკესის „პატრიარქის შემოღობვა“ (თარგმნილი ნიგინი); ლევან ხარაჩაიშვილის მიერ გაფორმებული სერგანტის „დონ კიხოტი“ (ნიგინის მხატვრობა).

2008 წელს პრემიის ორი ნომინაცია დაემატა — წლის ნიგინი და წლის საუკეთესო ლიტერატურული პროექტი.

ლურჯატები ვახდენენ:

ვახტანგ ჯავახიძე ნიგინით „უცნობი“ (სამადაშვილი ნიგინი); ტარიელ ხავეთასი (საბავშვო ნიგინი); მია ბადრიძე რობერტ მუზილის „უფისებო კაცის“ თარგმანისათვის (საუკეთესო თარგმნილი ნიგინი); მამია მალაზონია (ნიგინის მხატვრობა); არჩილ ქიქოძე ნიგინით „მყუდრო“ (წლის საუკეთესო ნიგინი) და ნაირა გელაშვილი რაინერ მარია რილკეს ხუთტომეულისათვის (წლის საუკეთესო ლიტერატურული პროექტი).

„გალას“ წლებადგელო, მესამე კონკურსი რეკორდების ნიშნით ჩატარდა: მონაწილეობდა ყველაზე მეტი, 15 გამომცემლობა, წარმოდგენილი იყო ნიგინების ყველაზე

მეტი, 120 დასახელება და, სხვათა შორის, გაიზარდა ფულადი პრიზიც — გამარჯვებულებისთვის გამოიყოფა 4-4 ათასი ლარი (2007 წელს იყო 2500, 2008 წელს — 3500).

საკრებულოს მიერ სპეციალურად შექმნილმა ეიზომ, რომელშიც შედიოდნენ: ნინო ქავიაია, თამაზ ვასაძე, უჩა შერაზაძე, ზაზა მალაზონია და ივანე ამირხანაშვილი, — ექვსკვირიანი მუშაობის შემდეგ შეარჩია თერაპეტი ნომინანტი:

სამადაშვილი ნიგინი

1. „20 საუკეთესო მოთხრობა“ (შემდგენილები ბაკურ სულაკაური, თეა ქიტოშვილი, მალაზა ხარბაძე);
2. მიგელ დე უნამუნო — ესებიე ესკაპაროდან თარგმნა მერი ტიტინიძემ).

წლის ნიგინი

1. ლაშა ბოლაძე — „კარიკატურისტი“;
2. აკა შორილაძე — „მამულეკი“;
3. როსტომ ჩხეიძე — „ავისტოს შვილები“;
4. ბესო ხვედელიძე — „თავის გემო“.

თარგმნილი ნიგინი

1. ემილი ბრონტე — „ქარიშხლიანი უღელტეხილი“ (ინგლისურიდან თარგმნა ასმათ ლეკიაშვილმა);
2. ლუი ფერდინანდ სელინი — „მოგზაურობა ღამის დასაღიერში“ (ფრანგულიდან თარგმნა სიბილა გელაძემ);
3. ტოლკინი — „ბუტყელის მორძანებელი“ (ინგლისურიდან თარგმნა ნიკა სამუხიამ);
4. ორბან ფაშუქი — „ჯვადეთი ბეი და მისი ვეიტიშვილები“ (თურქულიდან თარგმნა ნანა ჯანაშიამ).

საბავშვო ნიგინი

1. ნატო დავითაშვილი — „როცა ფრთოსანი ლომები დაბრუნდებიან“;
2. ზაზა თვარაძე — „მონტებულსუ ანუ ელის პრაციველებრივი თავგადასავალი“.

ნიგინის მხატვრობა

1. ნატაშა ბაბუნაშვილი, გუგა ტოგონიძე — ფრენკ ბუმის „ოზის ჯადოქარი“;
2. GAMEZ — ზაზა ბურჭულაძის „სხვა ვახალები“;
3. ნანა სამანიშვილი — ძმები გრიმების „შობის ღამე“ და სელმა ლაგერლოფის „ოქროს ბატა“.

წლის საუკეთესო ლიტერატურული პროექტი

1. ევფისტიკოსიანი“ (პროექტის ხელმძღვანელი შავლეშ მავერდაშვილი);
2. „15 საუკეთესო მოთხრობა“;
3. „ნობელის პრემიის ლაურეატები“ (პროექტის ხელმძღვანელი კახაბერ კუდავა).

გამარჯვებულთა („გალა“-რეგებულთა, როგორც შემდეგ იხუმრეს) ენიშობა თბილისის პირველ დღეს, 23 ოქტომბერს, ფლარმოზის ახალგაზრდობის ფოიეში საცენარებოდ მონაწილე თეატრალიზებულ საღამოზე გამოსცადა.

„გალას“ ჟიურის წევრები: ივანე ამირხანაშვილი, მარა შალაზონია, ნინო ქავიაძე, უნა შერაზადიშვილი, თამაზ ვასაძე

ლამაზად, მკაცრი აკადემიური სტილით განკვირვებული მაგდებთან მსხდარმა რესპექტაბელურმა საზოგადოებამ, რომელსაც ძირითადად ცნობილი მწერლები, ცნობადი პოლიტიკოსები და ჯერ კიდევ უცნობი ლაურეატები წარმოადგენდნენ, საკმაოდ მაღალი მხატვრული ოსტატობით გააოგნებული ზეიმი იხილა.

როგორც ყოველთვის, ბრწყინვალედა ნიკა მემინაშვილი თავისი ორგინალური კომპოზიციებით.

ცერემონიას შესანიშნავად უძღვებოდნენ მსახიობები ცილა შერეველი და ზაზა ჩიქობავა.

შუქრდილებით შექმნილი ეფექტი, რომელიც მუქტონალური ფერნერის დეტალს, სფუმატოს მოცაგონებდათ, ზაზა უსვამდა წარმოდგენის რეჟისორის არჩილ სოლოლაშვილის სანდო გემოვნებას.

ცერემონიას შესაბამისი სტილით წარმართა — აკადემიურად, ღირსების გრძნობით, ზედმეტი ხმაურის გარეშე.

მაშ, ასე, 2009 წლის „გალას“ პრემიის მფლობელები არიან: **როსტომ ჩხეიძე** (წლის ნიგნი — „ავვისტოს შვილები, მამარქიშოთარ ჩხეიძე“);

მერი ტიტინიძე (სამაგიდო ნიგნი — **მიგელ დე უნამუნოს** ესეები ქართულად);

სიბილა გელაძე (თარგმნილი ნიგნი — **ლუი ფრედინანდ სელინის „მოგზაურობა ღამის დასაღივში“**);

ზაზა თვარაძე (სამბეჭო ნიგნი — **„მონტბულსუ ანუ ღელის არჩევულებრივი თავადასაგალი“**);

ნატასა ბაბუნაშვილი, გუგა ტოგონიძე (ნიგნის მხატვრობა — **ფრენკ ბაუშის „ოპის ჯადოქარი“**);

კახმეც კუდავა (წლის საუკეთესო ლიტერატურული პროზის ავტორად — **„ნობელის პრემიის ლაურეატები“**).

სალამო დასრულდა ტორტის გაჭრით, ქიქის ანეით და იმედით, რომ „გალას“ დღესასწაული მუდამ ჩვენთან იქნება.

მანუელ ვისენტე

მოვალეობა

ადამიანი ღირს ტყავში გახეველი მაიმუნია, რომელიც ამ ბოლო დროს სულ მთლად გადაირია.

ეს ახირებული არსება თავზე წაირწაირ უცნაურობას იდებს: ბერტრებს, მიტრებს, ქვაბუნებს, მზარეულის ჩაჩებს, ტიარებს, ვიკინგის რქებიან ჩაფხუტებს, მართიკუთხა ქუდეებსა და ცილინდრებს.

ასე, ალბათ, იმიტომ იქცევა, რომ თითოეული ამგვარი საჩრდილობის ქვეშ ვანუმორებული გონება დავახებული, თუმცა ყოველ მათგანს ერთი და იგივე ქრილობა აწნევა — ბედნიერების კენ სწრაფვის ხნელი ვნება.

ამ ბედნიერების მოსაღწევად ადამიანმა შექმნა კატეხიზმო, ატომური რაკეტა, სანამებელი იარაღი, გაზის კამერები, მუსიკალური ინსტრუმენტები, ალუბლის ტორტები, სილამაზის კონკურსები, სონეტები და საკონცენტრაციო ბანაკები.

ეს არსება თავს სხვადასხვაგვარი ბაღახით, ნეწნებით, თესლითა და ფეხვებითაც ინებებურებს.

ასე რომ, სახანო ერთი ქვემების ლულამი დინამიტებს ტინიან, მეორენი მარჩხუფანს ქაჩავენ ან სისხლბარღვებში ალკოჰოლს იგროვებენ.

ამ ბოლო დროს იოსიბი თუნუქის ჯაბახანებში სხდებიან და საათში 200 კილომეტრის სიჩქარით გაურკვეველი მიმართულებით გაიტყორცნებიან.

ალბათ საკუთარ თავს თუ გაურბიან, თორემ, აბა, ვინ მისდევთ?

წყალი არ გაუვა, რომ საქმე გავქვს კატეგორიულ იმპერატორთან, ყველაზე სასტიკო პოლიციასთან, გონებრივ ვირუსთან, რომელიც ყველა ამ სიციფეს ინებს.

როგორც კი ადამიანმა პალეოლითს გადააბიჯა, კევაში მოვალეობა ჩაებექდა:

უნდა ადგეს მ-ზე, ნაიდეგს სამსახურში, უნდა გაიჩინოს შეყვარებული, მიალწიოს დანიანურებას, უნდა მისწდეს ცას, უნდა დაემორჩილოს კანონებსა და წესებს. და ეს ყველაფერი მხოლოდ იმიტომ, რომ უბრალოდ, მოვალეა.

კატეგორიული იმპერატორი სახითათო დააჯედება. როგორ შეიძლება მისი განკურნება?

უსუსვარი დროიდან ადამიანი ამ ვირუსისგან გათავისუფლებას ცდილობს.

ინდილები ამისთვის კოვას ფოთლებს ღეჭავენდენ, გმირები თავისუფლებას ომების ორგაგებში ეძებდნენ, რომელიც წინამდებარე რწმენა გამოიგონა, უბრალოდ ხალხმა კი ხსნას ტავერნებსა და ოპიუმის მწველთა შორის მიაგნო.

შეირადება ერთგვარი გზა ბედნიერების მოსაპოვებლად. ატომური რაკეტა გიგანტური მოსაწევიან, რომელსაც შეუძლია სამყარომოდ დაბოლილი დაგეტოვოს.

აქედან გამომდინარე შეგებლია დავასკენათ: თუკი ვერაფერს ვაკეთებთ, ვასაკეთებოც აღარაფერი ყოფილა.

წინანარტყვეულმაც ხომ დაგვიბარა: თუ გინდა ბედნიერი იყი, საერთოდ წურაფერს გააკეთებო.

თუ გინდა ბედნიერი იყი, უმრალოდ, წამოგორდო.

ესპანურიდან თარგმნა ქათი ჭიშიაშვილი

გონა კუჭუხიძე

ნახევრად ულიანდავ მატარებელი

როცა არილი ქიქოსის მოთხრობების კრებული — „მყდრო“ — წაიკითხე, მომეჩვენა, რომ მათი გმირები რომელიღაც სულიერ სამყაროებში არიან ჩაკეტილები. ამ სამყაროებში განმარტოებულნი დაღუპვის პირს მიაღწევენ ულან მარტოობისაგან... ზოგჯერ პოულობენ გამოსავალს, გზა ცხსნებათ ერთობლივსაკენ, ღვთისკენ, სხვა სულიერი სამყაროები შენუანათებს მათ სულში. ოღონდ ყოველთვის არ ხდება ასე...

მის ერთ-ერთ მოთხრობაში გლეხკაცს, „ტარიელს“, ძალიან არ უყვარს მეზობელ ღვთისოსთან სტუმრად ჩამოსულნი მიმავალი — ვინმე „მირიანა“, რომელზედაც ამბობენ — იმალეობა და რომელსაც „ყოველდღე ხედავდა ღვთისოს ქაშკართან ჩაცვუქულს“, მთელი სოფლის პაპ-მონაღო და უსაქმურები“ რომ ებივიენენ ვარს. გლეხკაცს მარჩენალ ძროხა უყვებდა, ვენაში ნემსის გაკეთება სჭირდებოდა. შვილი უუნებია — მირიანამ იცის ეგეთი რამდენიმე. „ეგეთი რამდენიმე ცოდნა“ რას ნიშნავს, ძნელი მისახვედრი არ არის. სხვა გზა არა აქვს ტარიელს, მისთვის ძალიან უსიამოვნო ადამიანს სთხოვს დახმარებას. თან საკუთარ თავზე ზრახობს. ვადაურჩენს ძროხას სტუმარი. ნაციხარი, „ნანვალეები და ნაუხედურალ“ მირიანა და ეს გამრჯე გლეხკაცი მალე ერთ სუფრაზე სხდებიან. ტარიელი მირიანას „ქსიტრი-ქსიტრით ნაამობო“ კრიმინალი ამბებს ისმენს და ფიქრობს, რით ვადაუხადოს მადლობა. გაიკვება, ცხენები ჰყვარებიაო, და თავის ცხენზე შევდომას შესთავაზებს. და უეცრად ულ სხვა სურათი იხატება ჩვენს თვალწინ: „მზე რომ ახალ მიმდევარი იქნება დაღესტნის მთების წვერებს, გახარებული და გაკვირვებული მირიანა ცხენის აართოლებულ ზურგს მიეყვლება და უეცრ მოექცევა ხედ“. მიაჭენებს ვაგი ცხენს, იღლის მზის შუქში მიქცის ბედაური და „ბუქმეზიდან სულ ბრდღღვილ-ბრდღღვიალით ამოიღის მამალი ხობობი“... ოჰ, როგორ აღარ ჰვავს ეს ვაგი ღობესთან ჩაცვუქულ მირიანას. თითქოს „ფეფხის-ტყალისანი“ რა შუაშია, არადა გამაზნავია, ტარიელი ცხენზე შევდომის შემდეგ რომ შემოაბრუნა სიცოცხლისაკენ აუთანდელმა, — ქართული, ანუ რაინდული სული იდებობს ამ დროს ადამიანში. მოთხრობის პერსონაჟ ტარიელს შორიდან მესმის მხედრის შემოიხახლე და იღიმება. როგორ გულის გასაზარად შეიცვალა ყველაფერი!

ამ შემთხვევაში მიხედვნი, რომ მირიანაც შეეძლო სიკეთის გაკეთება, შეამჩნიეს იგი და საშიშროა ჩაკეტილი სამყაროც გაიხსნა, თითქოს გამოჩნდა მირიანისთვის თავდასაღწევი გზის კონტურები.
მოთხრობაში „ნასელა“ მთავარი გმირი ხევსურული კილოთი ალაპარაკებულა. ახლომხედველია, სანადიროდ

კი მიჰყავთ ხოლმე, მაგრამ მხოლოდ ნანადიროვის ზედვას სთხოვნი. ნადირობა არასოდეს უნახავს, მხოლოდ ხმა ესმის თოფებისა, მონადირეთა ყვირის ესმის სადღაც მთისა თუ კლდის გადაღმიდან. იმ სანადირო სამყაროში არ მისვლა ელება, მხოლოდ ოცნებით შუქუღია ნარმოადგინოს, რა ხდება მასში; „მუნამ ეგრემ გარეგნად, რო ეგრეს სხვა, ახლონი მყოფ, მაგრამ ჩემდ უხილავ ქვეყნის შვილ არიან“ — ამბობს ხევსური. იმ სხვა სამყაროში თოფის ქუხილია, ჯიხვები გადმომდგარან კლდის წვერებზე და „მონადირერი ნაშალზე გადარბიან“... ამ კაცს რომელიღაცა ახალი, ასევე, უხილავი სამყარო ნამოსდგომია თავზე, — ეს მომავლის ცივი სამყაროა, რომელიც კამაზით ამოსულა ხევსურეთში და რამდენიმე ოჯახს ნაკვანას უპირებს, — უნდა გადაასახლდნენ ხევსურები ერთ-ერთი სოფლიდან, ნადირობის შემდეგ უკანასკნელად იქიფებენ.

ერთ ავტოში ეტყევა ტრადიციებით, მოგონებებით, ნარსულით, ქარგი სახელით განთქმული ორი დიდი, ძველი, თავიღელი ოჯახი; მთავარი გმირი ამბობს: „ორ ოჯახ ერთი კონტინტური, თავის ყველაფერიანად... ეგრე როგორ იქნება ჯიშმერი“... ჯიშმერი პასუხობს: „ძლიერ მანქანაა, უნებ მაგის დარდ ნუ გაქვ“... „ისმეც გიქნიათ ყველა ნასულხარი... მარტო ვასოფლებ სოფელს...“ ამ სიტყვებს ვულში ნარმოთქვამს მოთხრობის გმირი, ხმა არ ამოსდის ყელიდან... კამაზი კი მდის.

საქართველოს დღეაღა არაფერია აქ ნათქვამი, მაგრამ მთელი საქართველოც რომ ღამის ამ ხევსურულ სოფელით იცლება და თავის თავში ჩაკეტილი ადამიანებს კი ხმის ამოღებაც ვეღარ მოუხერხებიათ...

შემდგომი მოთხრობის („ჩიტეა გამოფრინდება“) გმირი — კაცი, რომელიც სხვათა გადაღებულ ფოტოებს ბეჭდავს, თითქოს ამ ფოტოსურათების სამყაროში დასახლებულა და უამრავ ადამიანს ხედავს მასში. აქ არიან „იდიოტი ფოტოაპარატები“, რომლებიც მხოლოდ ქივივსა და მწვადების ქამას იღებენ; აქ არის „მხატვრულად“ ერთიანად გაიშვლებული ქალბატონი, მათხოვრებიც გადაული იმის ხელს, ვისაც, ასევე, ფოტოხელოვანობა მოსურვებია, ბევრნი გამოჰყურებენ ფოტოსურათებიდან... არ ჩანს მხოლოდ ეს ერთადერთი, რომლის დანახვა უზომოდ ენატრება სურათების ბეჭედავს. გარეთ ქუჩა თავისი ცხოვრებით ცხოვრობს, ეს კაცი კი რატომღაც სურათების შორის დადებებს თავის საცემებს. კორტაჟის ნოველებს მაგონებს ეს მოთხრობა, „ემმაკის დორბლასაც“ მაგონებს და იმ ნოველსაც, რომელსაც „ჯიშმე ნაწილი უბის ნიგნაკიდან“ ჰქვია მეფეა ზუბადალაშვილის ქართულ თარგმანში, სხვესაც... პირველში სურათი მტკეველებს და იქიდან იგებს მთხრობელი, თუ რა მომხდარა რეალობაში, მეორეში კი მთავარი გმირი მტკრის მატარებლების დაწვრილბიდან არეკლილ გამოსახულებებს უცქერის და უნდა, რომ რომელიმე გამოსახულებაზე მაშინმოს, გაუფოს თამაში და ასე მოქმედნოს რეალობაში ის ქალი, რომელიც მის გაგებას შეეძლებს. არჩილ ქიქოსის გმირი პოულობს თავის ერთადერთს, ქალაქში პოულობს და არა სურათზე. სურათების სამყარო ცხენს ჰვავს მისთვის, თუ საოცნებოს შეხვდა, სურს, თავი დაანებოს ამ სამსახურს; პოულობს სატრფილ და მერე იმ სამყაროზე გარეთ გამოდის, — თითქოს ჩაკეტილობისაგან გათავისუფლებული

ადამიანის წინაშე იმედის მომცემად გადაშლილა ქუჩა და მედნიერებისაკენ იწვევს. ასე არ არის? მწერალი ნერს, რომ „მთელი პროსპექტის გაყოლებითვე ყველა ხისთვის დაუჭრიათ სახამთროდ ტოტები და ახლა კიდით-კიდემდე გასხვილი პროსპექტი უფრო გრძელი, თითქმის უსასრულო ჩანს ზამთრის დაბალი და ცივი მზით გაგებულს. და თუმცა ყველაფერი იგივეა — ქალაქიც, ხალხიც და მანქანებიც — მაინც გვიტყვება, რომ ამყურებდა ზამთრისთვის მზად ხარ, თითქმის შირინახული დაგვიბნევინოს...“ თუმცა, არ იცი, ელრისება თუ არა ბედნიერება ფოტოკარცირიდან თავდახსნაღს.

მოთხრობა — „კახეთის მატარებლის“ — მთავარი გმირი, გურგენა, ხელისაწია, მანის ვაჟი პოლიციელის შედეგოშია. მოკლეა გურგენას ანაბეჭი, უნდათ, რაიმე ათქმევიწინო შეიძლება. გურგენამ მართლა არაფერი იცის. ცემის დროს ცდილობს მოკლუნტოს, თავის თავში ჩაიკეტოს, რათა ტკივილი ნაკლებად იგრძნოს. ასხეტდება, როგორ ეფერებოდა მთელი მის ცხენს, როგორ ეგონა, რომ ჯერ საბოლოოდ არ იყო მცდარ გზაზე დაშვდარი. ნანამზე, გარეთ დაგდებულა გურგენას ცე ცხენი ნამრადდება თავზე და ამას ჰგონია, შეიძლება უნდა ნამიჯანოსო. მოთხრობაში ვხედავთ, თუ როგორ ხელისნობს გურგენა საწვავრო გალერეაში, როგორ უსმენს ერთი გოგონასა და კაცის საუბარს, რომელიც ფიროსმანს შეუბნა, როგორ ეგრძობა, რომ რაღაც ლთაებრივია ფიროსმანს. გურგენა ეთიბება კაცს — ცხენი თუ დაუხატავს ფიროსმანსო. ვაკვებს, რომ საგანგებოდ ცხენის პორტრეტი არა, მაგრამ ცხენი კი უამრავად დაუხატავს. დაიბრტყრესებს ამ კაცის ნათქვამი, რომ „კახეთის მატარებელს“ უკან ლინადგი არ დაუხატა მნატვარმა, რომ ეს მხოლოდ პროფესიონალს შეეძლო. აღფრთოვანებულია „კახეთის მატარებლით“, — „ნახატა, პარაოზის ორთქლიანი მთლი, ტკიების გრძელი ჩრდილები, მთავრის მუქზე არეკლილი მთები და იმავე მუქით გასხვიებული ველოც, დამის მგზავრებიც, მთელი ტილის მავ-ცვივილი ნათება, ძალიან ნაცნობ, სულ მთლად გამჭრეველი და ნამიერ, ასე აფვილად გასანცვტებ და დასაკარგ ბედნიერებას ასიხივებს...“ მთავრის უფურცლს გურგენა, უფრო მთავარმა — ფიროსმანს, მზეზე მტბად მივირისს ჰავას სურათზე გამოსახული მნათობისა. ნახატის შემხედვარეს რატომღაც მთლის ბავშვობა აგონდება, დილით მისი საწლიოსკენ რომ მორბოდა ხოლმე მთლი. აღბნათ, ფიროსმანის ბავშვური და ლთაებრივი გულუბრყვილობა ჯერეთ უცოდველი მთლის ბავშვობას და მედნიერ ხანას აგონებდა. ფიროსმანის მატარებელზე რაღად ამახვილებს ავტორი ყურადღებას? ზღაპრული სამყაროდან გაიწინილ იმ უცნაურს ანაბეჭებს ჰავას ეს მატარებელი, რომელსაც ნათადავიც კი არ ასტრეობს, არ იცი, საიდან მოსულა და არც ის იცი, სად გაქრება, სად გააქროლებს ამ ვეაონებს „პარაოზის“ წინ მაინც მიხატული ლინადგი. ბედნიერებაც ხომ ასე უცნაურად, მოულოდნელად, ზღაპრივით მოვა ხოლმე, ხელუხახებიც არის და თან იმდენად სიხშირისეუ-სადაც და მშვენიერი, გემინია, არ გაქრეს. ამ მოთხრობაშიც სხვადასხვა სამყარო უპირისპირდება ერთმანეთს. — ერთი მხრივ, გურგენა თავისი უსწავლულობით, მაგრამ ბავშვური

სინონიმით სავსე და, მეორე მხრივ, ტლანქი და მკაცრი სამყარო. თითქოს გურგენაზე ვერ ვიტყვიან გულუბრყვილი და მიამიტო, უფუნურიყო, თითქოს გონება საკმაოდ ძლიერი აქვს, მაგრამ ეს გონება განწერთილი არაა. ილია ჭავჭავაძის „სარჩოთაზე“ ვაიხსენებო და პეტრე მოვიგონებ ამ მოთხრობიდან, — გულუბრყვილი და მიამიტო პეტრე; იმედნად და მიამიტო, რომ ირგვლივ ვერაფერს ხედავს, ადამიანების ცნობა ვერ მოუხერხებია, ჭურფსა და პატოსან კაცს ერთმანეთში ვერ არჩევს, ვერც ის დაუჯერებია, რომ იმედნაზე ადამიანს მართლა ახრბობენ; ვერ ხედავს ეს კეთილი, მაგრამ მიამიტოც მიამიტო კაცი, რომ

ზოგ ადამიანს ადამიარება სურდებდა, სანამ იგი დამნაშავე გახდებოდა და დასახრბოდა ნაიყვანდეს ჯალბო... რაღას არ ახრბობდნენ პეტრეს, არადა, თუ არ ეცდებო, მისი დანაშაული მხოლოდ ის არის, რომ ვერ ხედავს, რა ხდება ირგვლივ და ვერავის ეხმარება; ყრუ არის და ბრმა, ილიასეული „ბედნიერი ერის“ ნევირა; მისგან განსხვავებით, გურგენა ხედავს, ხედავს, რომ ერთი დროს უამრავი მთელი დამნაშავის გზაზე დგება, მაგრამ შეუღა ვერც მას მოუხერხებია და ამ შემთხვევაშიც მიზეზი იჭრებდა, სანამ ვერ უხერხებოლია მისი გონება. და ჩვენს თვალში, გვიან, მაგრამ, სული მაინც ეხვეწება და თითქოს უფრო და უფრო განსხვავებული ხდება გურგენა. ერთ დღეს მინ ჩაიკვება და რაღაცის ხატვას იწყებს, მერე მოიხობომაში ნახატს ვხედავთ. — ცხენი დაუხატავს გურგენას. ცხენს მორკალური მთავრე დანათის თაეთით. მორკალური აღბათ იმტებოდ დახატვა მთავრე, რომ, ფიროსმანის ნახატისგან განსხვავებით, მაცურებელი აფვილად მიმხივებოდა, მთავრე იყო დახატული თუ — მზე. მთლის კონტურებიც მოჩანს. — თავზე მივრადი ჩიტები რომ ამსატრიალებენა. და მკითხველი უნდა მთხედეს, — სულიერად შეიცვალა გურგენა, — სულიერად უფრო დაიხივნა და გონებაც აღბათ უფრო ძლიერი გახდებდა, — ეს კაცი აღბათ მიხედება, როგორ უნდა გაეხარდა მთელი, რომ არ დაუტყუარა, სულიერებასთან მტბად უნდა მიეყვანა იგი... გურგენამ გაარღვა ჩაკეტილი წერი, თითქოს გაარღვია, სულიერი სამყაროს გახდა...

მოთხრობა — „უდამნაშაეთის ნამშობი“ — მთავარი გმირსაც, მონასტრის მორჩილს, არამყაროს შორის უწევს ცხოვრება, ერთია მონასტრის მშვიდი, ამ სოფელს განრიდებული საუფლო და მეორე — ომითა და კაცის კვლით სავსე ნათისოფელი, რომელში უფინისასაც ოჯახის დაცვა ვერ შეძლო შემდგომ მონასტრში მორჩილად ნასულმა და უფრო შურისმაძიებლობის შესრულება მოუნია. „მორჩილებადაკარგული“ ხელმითი საკუთარი სახელი, რომელიც აფხაზების მხარეს მემომინი ორ კაცი იმყოფებოდა, გადაწვა მას შემდეგ, რაც მინ მალულად მისული მიხვდა, რომ მამამისი „ქის ფსკრზე უსატრინოდა იგდო დაბერტელი...“ მამინ ჯერ მორჩილი არ იყო, — მონასტრის ამქნედა სხვებთან ერთად. ბოლოს, როცა მონასტრში ბრუნდება, თვალწინ უდგას ტაძარი, რომელიც ოქროსფერი მუქითაა გახატებული და რომელსაც თეთრი მტრებების გუნდი დასტრიალებს. ეს მონასტრითა მისი გადარჩენის იმედი...

„თაფლობის თევზი“ ახალდაქორწინებულთა მიერ ზღვისპირა ავგარაკზე გატარებულ პირველ დღეებში აღწერილი. პატარა-პატარა გუნდებულ მიმობნულანს ზღვისპირა სოფელში ადამიანები, რომელთაც ფიზიკურად ახლოს უწევთ ცხოვრებას, მაგრამ ერთმანეთთან არაერთ აკავშირებთ. ამ არის ვინმე გაკლებლიანი კაცის ოჯახი. ოჯახის უფროსი, „საჭირო კაცი“, სულ ვინმეს აწეული საქმის მოგვარებას ცდილობს. აქ ცხოვრობენ „პატრიოტები“, ანუ პატრიოტთა ბანაკის წევრები, რომელნიც „თავისთვის იყვნენ და ურთიერთობის სურვილს არ ამტკიცებდნენ“; პოლიციელები, რომელთაც საპეტყალურად დაქორწინებულ კოტეჯებში შექავენი დაჰყავდათ; ამ არის პატრიოტთა ბანაკის უფროსი, რომელსაც მოზე ზრებია „ამდენი გომის“ დეცია, მაგრამ, როგორც რესტორანში მაგალიდან მაგალიდაც სტუმრობისას თვითონ ეუბნება სანდროს (ახალდაქორწინებულ სიქეს) და მის მეგობარ ტახიას, ამ თინეიჯერ პატრიოტებს „ფასილები და იდეოლოგია“ სჭირდებათ, რადგან „იდეოლოგიის გარეშე არ შენდება ქვეყანა“. მერე, სანდროსა და ტახიასავე ამასებს რომ ვერ ღებულობს, მიდის მათი მაგიდიდან, თან კონიაკით გადავსებულ ჭიქას დასწვდება და მიდისმოგვით ყურის: — „საქართველოს გაუმარჯოს“... ამამოუკიდებელ და ერთიან საქართველოს!“ ეს მეყვარე კაცი არ ჰქვას სამშობლოსათვის დამამარულ, მის ისტორიაზე შეუცარებულ, სამშობლოსათვის ჩუმად მოვლენ მართლად პატრიოტს, — ისეთს, რომელიც ამ მინას მანას, ამ სამშობლოს ისტორიას სწავლობს, ამ ჩუმად რამეს ამბებს ქვეყნისთვის; ისიც არ იცის, რომ სამშობლოს სიცოცხლის „დამაღლა სჭირდება“ და არა — ყვიროს... სიყალბისა და სიყურად სიცარიელის სული გამეფებულა ირვადი. თავის სურვილზე „საჭირო კაცს“ ემატებოდა ბანაკის უფროსი, მალე „პატრიოტებთან“ და „საჭირო კაცთან“ ერთად რგმი ჩამდგარი ცეცხლე. მერე მთავრდება რიგი ჩამოღება და ყველაინ ძირს ეცევიან. რესტორანში უბნოდ მდგარი შექავეთთან ერთად მყოფი პოლიციელები გათავისუფლებულ კოტეჯში მიდიან... სანდრო და ტახია სეფდიანები არიან, ალბათ კარგად გრძნობენ, რომ აქ არ არის ნამდვილი, საესე სულით ნასაზრდოები სიყვარული; სულიერებისაგან დაცილობის და საშოკიდებს ვერ ეგუებიან. „ქვე უნდა ვყოფილიყავით, ტახი, სხვაინარები და მაშინ ესენი ვერ მოგვყვრიდნენ... — ესენი ვერც მოგვყვრივან, ძმაო...“ ღირსების გრძნობით სავსე დაცა თუთამიას ავირბებს ტახი სანდროს, — გაფრენილების სულსაგან ზურგმეტყველ დათიას, და თვითონაც ღირსების გრძნობით არის სავსე. ჩანს, მათ სწორედ ღირსებულბოა ენატრებათ. მაგრამ ამ სიყალბის და ზერილობის გარემოებან გართე გამოსული მეგობრები ქალიშვილის გამიშვებამი ფულის გადახმად გარეყვრიდაგან ზურგმეტყველ დათიასათი ვერაფერს აკეთებენ და ერთადერთი, რასაც ახერხებენ, ის არის, რომ „პლანს“ შევიან. შედეგე კი სანდრო მთელ ხბით ყურის... უკაცრავად, მკითხველი, უწმინაურ სიტყვით ახსენებს მოჭარაფურტო „პატრიოტებისა“ და მათი მეგობრებისეულ „ლუბრელოერ ფასეულობებს“...

ამ მოთხრობებში უწმინაური სიტყვებიც გვხვდება. როცა ტექსტი (შე ამ სიტყვას მიდის გამი არ ეხმარება, — ამ შემთხვევაში მართლად საჭირო მისი ხმარება...) სერიოზულ პერსონალებში მართლად საჭირო და აბაბულო ვანწყობილება იქმნება ნაწარმოებში, მაშინ ზომიერად ხმა-

რებული ამგვარი სიტყვები ძალიან აღარ ჭრის ყურს. სხვა უამრავ „მნიშვნობართან“ კი ასეთი სიტყვები მხოლოდ ავტორის უნიჭობისა და რამენაირად ყურადღების მიმყურის სურვილის დემონსტრირებას ახდენს ხოლმე. არჩილ ქიქოძის მოთხრობები ნიჭიერი კაცის დანერგული და ასეთი სიტყვები იქნენ ნაკლებად აღზინაგებს მკითხველს, მაგრამ მაინც სუბიუს ძალიან ფრთხილად იყოს მათი ხმარებისას. ოღონდ ზელოერული შეზღუდვის განწყობილება არ უნდა შეექმნას ავტორს. ჩვენ ამბავს ვუვებთ და მოყვებით ისე, რომ თავისუფალნიც ვიყოთ თხრობისას და არანაირი მსმენელი არ ჩავადგოთ უზრუნველობამ; მკითხველისადმი მეტი მორიდების განწყობილება გაეაფეოთ და ბუნებრიობა არ დაეკარგება ტექსტს.

მოთხრობა — „არქილოგის“ — გმირს, ამ საქმის არაპროფესიონალ ადამიანს, თითქოს მართლად უფვარს სამშობლო, მაგრამ მასაც და მის მეგობარ ერეკლესაც, პროფესიონალ არქილოგს, რომელიც მეფე ერეკლეს ცხოვრების მოსმენისას იცრემლებოდა ხოლმე, ასევე ციცი და შემწარე სამყარო დასდგომით თავზე და სულიერად მოკლას უბიძგობს მათ, — ეს არის ყოვედა-გაყიდვისა და სამშობლოს ნამდვილი, ძლიერი, სისხლხორცეული სიყვარულის, ნამდვილი პატრიოტობის დეკლარაცია საყვარელ, — ორივენი არქილოგურ ნიჭით ყიდიან უცხოელზეზე. მოთხრობის ბოლოს „არქილოგი“ ასე ლაპარაკობს: „ნა იცი, ერთ დღეს ისეთი რამე ეპოვოთ, რომ დარწმინდი ცხოვრება სულ სოფდგარის ცოლებითი ტახტზე ნამოკრებულელებუბა გავცტაროს.“ ამ მოთხრობის გმირიც ნადავს ილია ჭჭეჭავაძის პეტრეს, — ბევრ რამეს ვერ ხვდება, — სამშობლო თითქოს უფვარს და იმას კი ვერ ხვდება, რომ ყიდის და ეკარგება ეს სამშობლო... მე ასეთად ვხვდა „არქილოგს“ და არა მგონია, ავტორი სხვაგვარი შეხედულებას იყოს მასზე, რომლის ნამოქმედარის შეხედვებასაც მკითხველს უტყობი... ბოლის განხილულ ორ მოთხრობაში თითქოს გატყველებული ჩაკეტილი წრის გახსნა.

მოთხრობა „სამოხრელის“ (სერგი სტურუას ხსოვნას ეძენება მოთხრობა) მთავარი გმირი ე. წ. კრიმინალურ სამყაროში ცხოვრობს. მეგობარი ყვება მასზე. მძიმე ადამიანებობა აღმზარდება სამოხრელს და მეგობრად საუბრში წარსულს იხსენებს, — აგონდება კრიმინალური წარსული, ისიც აგონდება, თუ როგორ მოუვიდა შეხედვება ერთ კაცთან, რომელსაც ტყვია ესროლა. მძიმე და დატყობილი იმის, ვისაც ილიანი გაუარა ტყვიამ და ამის შემდეგ მტრობა გამქრალა მათ შორის. მამინ სიკეთე გამოყვრილია, რადგან, ჩანს, ამ სავანებოდ ააცილა ტყვია, ამ შეძლო და მეორედ აღარ ესროლა. და მის ცხოვრებამი ყოფილი ის, რაც განსაკუთრებით სუფთა და დათელია, — მეგობარი იხსენებს „სოთხსან“ გოგონას, რომელიც შემდეგ მუდამე ველებ ვახა და შეურელისა და მის „სოთხსან“ მშობლებს იხსენებს... აგონდება სამოხრელის ნამბობი, თუ როგორ აპირებდა ბოღბის მონასტერში სასწაულებრივად მკურნალ წყალში რწმენით ჩასვლას, ნამოიდგებს, როგორ ჩადის სტიკარადაცული წყალში. კიდევ ერთი სურათი უფვას თვალწინ, — როგორ მიდის სამოხრელი მხრებზე ჩამოძინებულ პატარა, კულულებან ბაეშვთან ერთად თავისი სოფლის ტყვეს სახლსაკენ. ამ სოფლის მოგონებები, „სოთხსანი“ გოგონა, რომელიც მერე ნავიდა სამოხრელის ცხოვრებიდან, ის გზა, რომელიც კულულე-

ზიან ბავშვთან ერთად გაიარა, მისი ცხოვრების ის სიზმრისეული, ნათელი სურათებია, რომელიც უკან მხარეს ლიანდაგ-დღუბატიკა მატარებელით სასწრაფოებრივად ჩნდება და, თუ უყურადღებოდ მოგვექცით და სხვა გზით წავიდეთ, სადაღაც ქრებიან ეს სურათები... მოთხრობის ბოლოს წერია: „როცა ჩემი ძმის მშობლები მის შემკვიდრებობას ანანილებდნენ, მე ყველაზე გამოუსადეგარი რამ — თხელპირიანი დანა ავირჩიე“. რად აირჩია ეს ნეთი მეგობარმა? იქნებ იმიტომ, რომ თავიდანვე სურდა მოემორებინა იგი სამოქალაქოების და ახლა გარდაცვლილს მაინც წაართვა...

კრებულის ბოლო მოთხრობას „ლოთები“ შეეხება. ჩანახატს წინავეს ეს მოთხრობა, სამი პორტრეტიკა თითქოს სწრაფი ხელით, რამდენიმე მონახაზით ჩახატული. ერთი ლოთი პარკში შედის ზოლზე წელიწადში ერთხელ, — იმიტომ, რომ იქ მოვარჯიშე გოგონები, რომელიც მსგავსები ყოფილიყვის მისწონდა, ახალგაზრდობის წლებს ავრცენენ, სიხსტირით გაშქრალთ... მეორე ლოთი ისეთ კაფეში დაემჯარა, რომელშიც ქალები არსაოდეს შედიან და ამით ცოლს ერთგულებას უშტკიცებს. მას წიგნები უყვარს და არ მისწონს გამოთქმა — ტექსტები, „როგორც ლიბერალიზმს ნაწიარევი კუჭებშიველი ახლები ისინებდნენ საკუთარ ნამოქმედარს“. ძველი წიგნების სურათებზე მიწერილი ციტატები ზეპირად აბსოუს, ისეთი ადამიანიც უყოია, ვისაც მსახვით მართლა უყვარს წიგნები, — „წიგნები და არა — ტექსტები“, როგორც თინათ ამბობს, და ციტატების ზეპირად წარმოთქმაში ეჯიბრება მას. ამ კაცს მართლა გულთ, წამდელი სიყვარულით უყვარს სამშობლო, წარუღილი უყვარს მისი და ენატრება ეს წარსული. მესამე ლოთი (ლოთი — „ნომერი სამი“), — კაცი, რომელიც ცოლზე მიატოვა, სახიზრლეში ზის და მეგობრებს ელოდება („ნომერ პირველ და მეორე ლოთებს“), რათა რიგზე საწვევში მოისმინოს მათგან. ჩანს, ძალიან უყვარდა ცოლი. დაცოლების შემდეგ მანქანად დაუნახავს, — მაშინ, როცა 90-იან წლებში „ხალხის დასაბოლებლად მოგონილ“ „ევრაზიის დერეფანში“ თუ „აბრემუმის გზაზე“ ტრუბა“ გაპყავდა. უფიქრია, — თუ ნამოყვება, თან ნაიყვანო. საქვითან მჯდომი თანამშრომლისათვის დასიგნალება უთხოვია, ქალს ვერ თუ არ უცენია იგი და საჭესთან მჯდომს კი უთქვამს: „მაგარი ვილავა იყო, არა? ... ნომერი პირველი ლოთი“ ევროპაში ნაცხოვრებ ქალს, რომელსაც ქართული „რადიკ-რადიკები“ აღარ მისწონს და სუფურზე ყოფნისას ეკითხება, — ქართველი ხალხის დადებითი თვისებები დამისახელეთო, პა-

სუხოებს — „მეგობრობაო“, და „გავერობლებულეც“ ინტერესდება მისი პასუხით. „ნომერი მეორე“ ისინებს, როგორ მიდიოდნენ მამა და შვილი ღამით სახლში დავდმოყოფდესთან, როგორ ჩაებლუჯა შვილს ხელში აფდისთვის წამალი და როგორ უთხრა პატარას, რომ, სანამ მამა პყავდა გვერდით, არადრის არ უნდა შეშინებოდა. ეს ამბავი იაკობ გოგებაშვილს მოთხრობას ავრცობს. „ნომერი მესამეს“ ახსენდება, თუ როგორ გაფუჭდა ერთხელ მათი სამსახურის მანქანა, როგორ დაჩრწინეს ის და შოფერი ღამით უღელტეხილზე, როგორ დაიწყო ღამით უცნაურად ხშირი ვარსკვლავთცვენა. სანამ შოფერს ეძინა, იგი ყველა ნაცნობის სახელს ახსენებდა და სიკეთეს ნატრულობდა მათთვის. ცოლის სახელი, ახალგაზრდაგმული გოგოს მერე, მეორე ახსენა. ვარსკვლავები კი ცვილდნენ... „ჯადოსნური ღამე იყო, რომლის გახსენებისას სული უფრო რწმუნდებოდა, რომ ცდილ კაცი არ იყო“...

ერთს თუ ახალგაზრდობის დროინდელი სურათები ენატრება, მეორეს სასეც ცხოვრება, — სურათებიანი წიგნები და ისეთი ადამიანები უყვარს, რომელნიც მე-19 საუკუნეში ცხოვრობდნენ მრავლად, შორეულთაც, ხალხში გასულთ, მართლა, გულწრფელი სიყვარული შევძლით, მართლა ხარუნადნენ ხალხისათვის და რომელთაც, როგორც აფეთრი ამბობს, „იგივე ხალხი ბერდენკის ტყვიას უზზავდებდა“; მესამე კი, საყვარელი ქალისაგან მიტოვებული, ისეც სთავუღია ძველი სიყვარულის. შორეული სამივეს მონატრება და სიხსტირით გაშქრალთ. ულიანდაგო მატარებელს ჰგავს მათ წინაშე წარმოედგარი ძველი სურათები, — ვერ გაიგავს, საიდან გაჩნდა ეს ბედნიერება და რად გაჩნდა მერე...

აფეთრი სამი ადამიანის სახე ჩახატა და სცვდიანი განწყობილება შექმნა... ადამიანების ხატვას კარგად ახერხებს მწერალი...

არჩილ ქიქოძე კარგი მწერალია, ვედავთ, რომელ გარემოში ცხოვრობებ და რა ეიცენტრები მის გვირგვინს, — ცნობიერად თუ ქვეცნობიერად ბედნიერების ზღაპრული და სიზმრისეული სამყარო ენატრებათ, ზოგჯერ მოწყალედ გადამოხედავს ზოლზე მათ ეს სამყარო. ადამიანის სულში ჩახედავა საკმოდ ღრმად შეუძლია ავტორს და უფრო მაღალ სულელებსაც მისხვედა, დიდ მშენიერებასაც დაეგებატეს, თუ ამისი სურვილი ექნება.

დიდი, მართლა ცხოვრების ამსახველი, კარგი წიგნების დაწერა ძალუქს მწერალს და სერიოზული სათქმელიც შეუძლია უთხრას წამდელი სულიერებას მონატრებულ საზოგადოების.

სამშაბათს, 17 ნოემბერს
 ფურნალ „ჩვენი მწერლობის“ დარბაზში
 მსახიობი
 თინათინ ელვაქიძე
 წარმოადგენს
 მხატვრულ-პუბლიცისტურ კომპოზიციას
 „სამშობლო, როგორც უფალი“
 (მაკა ჯოხაძის, ლევან ბრეგვაძის,
 იოსებ ჭუმბურიძისა და როსტომ ჩხეიძის
 პუბლიცისტურ თხზულებათა მიხედვით)
 კომპოზიციის ავტორი — იოსებ ჭუმბურიძე
 დასაწყისი 14 საათზე
 ჩუბინაშვილის 41

ლია გუსევა

ეროვნული სამოსის მოაზარე

*

ნიმე გვათუა

საქართველოში, XIX საუკუნის 30-იან წლებში, ევროპული ცივილიზაცია ნელ-ნელა იმკვიდრებდა თავის ნაციონალურ სამოსს კი თანდათან ჰკარგავდა თავის ეროვნულ დანიშნულებას. ჩოხა-ახალუხს ფრაკი ენაცვლებოდა, ჩიხტიკოპით დამშვენებულ კაბას ქვედაკაბა, მაქმიანიანი პერანგები და კორსეტები. ფაშთაველა ძველი ტრადიციების გაფერმკრთალებას ცდილობდა, მაგრამ მის ნაშლას ვერ აბერებდა. ამგვამდ სცენიდან გვიბოლავს და თავს გვხსენებს ჩოხა-ახალუხი, ქართული ჩიხტიკოპიანი კაბა, კახური, ფშა-ხევისრული, რაჭული, აჭარული, მთიულური ეთნოგრაფიული სამოსი. ეროვნულ ტანსაცმელში გამორეკობილი ქართველი მსახიობები და მოცეკვავეები დღესაც განაცვიფრებენ მსოფლიოს.

ქართული ეროვნული ჩაცმულობა არ არის ამონურავად შესწავლილი, თუ არ ჩავთვლით ციკლა ბეზარაძეების და გიორგი ჯალაღაძის ნარკვევებს: ქართული ხალხური ტანსაცმელი, ნ. ჩოფიკაშვილის ნიგნს, ქართული კოსტუმი (VI-XIV სს.), და ფანასკერტლ-ციციშვილის შრომებს, ნინო გვათუას ნაშრომს: „ჩაცმულობის ისტორიიდან — ქალის ქართული ჩაცმულობა XIX ს. და XX ს. დასაწყისი...“

ნინო გვათუამ ფასდაუდებელი შრომა გასწავა ქართული ჩაცმულობის ისტორიის მეცნიერული შესწავლის თვალსაზრისით, მოიპოვა არამარტო ქართული, არამედ უცხოური წყაროები. მთელი ცხოვრება ხალხში მიმოფანტული უძველესი მასალის შეგროვება-შესწავლას მიაღწია, კვლევის სავნად კი მორთადად XIX-XX საუკუნეთა ჩაცმულობის ისტორია გაიხადა.

დაიბადა ბაზრატო ალექსი-მესხიშვილისა და ალექსანდრე გვათუას ოჯახში 1907 წელს. ბავშვობა გაატარა ძველ თბილისში, ავლევის ქუჩაზე. იმთავითვე ეზიარა ეროვნული სიძველეებისადმი პატივისცემას. დედა „ვეფხისტყაოსნის“, მშობლიური და უცხოური ლიტერატურის, ისტორიის, მუსიკის, მუსიკის და ხელოვნების სიყვარულით ზრდიდა და მის მამას, შემდგომ ცნობილ ორისტს, მალეა გვათუას.

ნინო მ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დასავლეთ ეუროპის ლტერატურის პროფესორმა აირჩია და ბედი „გაგურლებულ გერმანელს“ დაეით ზიფერტს დაუკავშირა, მაგრამ ზედმეტი ცხოვრება დიდხანს არ გაგრძელბოდა. ოჯახმა მცირეწლოვანი ვაჟიშვილი დაკარგა. დამუხრებულბეს 37 წელიც ნამოენით და მსულღე, ერთ-ერთი აღმსარებელი კომიტეტის პასუხისმგებელი მუშაკი, „ტროცკისტობის“ ბრალდებით დახეტრტეს, დეპრესიაში ჩავარდნილმა ქალმა სწავლის თაე

დაანება. სასონარკვეთილი ოპერის ერთ-ერთ ლოეაბი კლასიკური მუსიკის მომხმნით იჭრებდა დარბს, მალ-ღონეს იკრებდა. მოგვიანებით უნივერსიტეტში მაინც აღიდგინა თაე, დასრულებს შემდეგ კი მოსკოვის უნივერსიტეტის ასპირანტურაში განაგრძო სწავლა.

სამშობლოში დაბრუნებული ერთხანს (1947-1957 წლებში) აღხაზეთში, სოხუმის მხარეთმცოდნეობის სახელმწიფო მუზეუმის დირექტორი, ხოლო 1957 წლიდან ისეებ გრბობა შვილის სახელობის თბილისის ისტორიის მუზეუმის მთავარი მცველი იყო. შეიღობადარი დედა მეგობარ-ახლობლებზე ზრუნვით ცხოვრობდა.

მუზეუმში მუშაობამ საბოლოოდ გამოკვეთა ქალბატონ ნინოს სამეცნიერო ინტერესი, რაც XIX-XX საუკუნეების თბილისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მასალის კვლევა, კერძოდ კი, ქართული ჩაცმულობის ისტორია გახლავდა. მისი ავტორობით 1967 წელს გამოიცა ამჟამად უკვე ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად ცქველი ნიგნს „ჩაცმულობის ისტორიიდან — ქალის ქართული ჩაცმულობა XIX-XX სს. დასაწყისი“. ნიგნს ლაღე გუიანიშვილის მიერ არის გაფორმებული. ქართული ეროვნული სამოსის ესკიზები მხატვარმა ნ. თენგიშვილმა შექმნა. მკითხველი ეცნობა საქართველოს ორი კუთხის, ქართლისა და კახეთის ბარის, მოსახლე ქალთა ჩაცმულობას. განმარტებული ბევრი დღემდე უცნობი საინტერესო ისტორიულ-ეთნოგრაფიული სამოსის უკვე ტრენი-მანტი, ფერთა ძველ-ქართული და ნიგნსმკაველებისათვის განკუთვნილი ძეგრფასი ქვების სახელწოდებები. მკვლევარმა შეტად საინტერესოდ აღწერა ქართული და კახელი ქალბის XIX-XX საუკუნის 30-იანი წლების ისტორიული კოსტუმი, ნიგნს დიდი გამოხიზნება ჰპოვა მამონდღე პრესაში. ნაშრომი საგარეო საქმეთა მამონდღელმა სამინისტრომ მსოფლიოში მოღვაწე ქართველოლოგებს დაფრზანა. მათ შორის, ინგლისში — დევიდ ლანგს, საფრანგეთში — ლაფონს, ნორვეგიაში — ფოტსტ, პოლანეთში — ბრაუნს, ირანში — ქართული კულტურით დაინტერესებულ სენატორის მეუღლეს, ელენე ჯაბარან ბაბის, ნაშრომი წარადგინეს მოსკოვსა და იზმორში გამართულ ნიგნს გამოყენებზეც, სადაც დიდი მონონება ხედა წილად.

ქალბატონი ნინო ბეგერს მოგზაურობდა, გულდაგულ ეცნობოდა ფრესკებს, მხატვრულ ტილოებს, მუზეუმებში დაცულ ექსპონატებსა თუ ელენე შოშიბელ ეთნოგრაფიულ მასალას. ერთხანთს უკავშირებდა ექსპედიციებში შეკრებულ ჩინაწარებს, მძივიეთი ანუოდა და თანმიმდევრობით ნარმოქმენდა მკითხველს ეროვნულ სამოსის აღმომალბას, ნიგნში უხვადაა ფოტოები, სარკეთივო მასალა, ზემოირ გადმოცემები. მისი შეილობის ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორ ნინა კუპრემიეილის გამოცემით, — ნინო დედა და დროს ანდომებდა მოსკოვის, პეტერბურგის, კიევის ბიბლიოთეკებსა და მუზეუმებში დაცული, ქართული ხალხისთვის ხელმოწე-დომებელი ხელნაწერები და მემორიალური ნივთების შესწავლას. ეცნობოდა რუსი და უცხოელი მეცნიერ-ეთნოგრაფების შეხედულებებს და მათ დამოკიდებულებას ზოგად და ეროვნულ, კერძოდ კი, ქართული სამოსის მიმართ. ნიგნში უხვადაა გამოყენებული ამონარიდები რუს და უცხოელ ავტორთა ნერილებიდან და ნარკვევები. საინტერესოა ინგლისელი მწერლის ქალის მიგრატორი უორდრობის ნერილი: „შენიშნებები საქართველოში 1894-1895 წლებში

მოგზაურობის შესახებ“ (ინგლისურ ენაზე), სადაც საუბარი ქალის ქართულ ჩაცმულობაზე: „მდიდრული აბრეშუმის სადღეღობო“ მოლისფერი კაბის თეთრი გულისპირი ოქროპერდითაა ამოჭრებული. წლიური ფეხებამდე ჩამოშვებული ოქრომკვდით ამოჭრული თეთრი ქაშარი, ქალის მოველ მკერდს აშკობს ძვირფასი ყელსაბამი, სახელოში იდგენს ქვემოთ თავისუფლად იძლება...“ — ტექსტის დედანი ოქსფორდის ბიბლიოთეკაშია დაცული (ქართულად თარგმნა ლილია თავქატიშვილი, „ციცქარი“, 1958, 11).

მკვლევარს ყურადღების მიძიმა არ დარჩენია „ვეფხისტყაოსანი“, „ვისრამიანი“, „ამირანდარეჯანიანი“, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, გრიგოლ ორბელიანის, ალექსანდრე შვეცაძის, ილიას, აკაკის, ვეფხისტყაოსნის, კონსტანტინე გამსახურდიას, იოსებ გრიშაშვილის, ლევან გოთუას და სხვათა ნაწარმოებები, რომლებიც ეროვნული ჩაცმულობის შესახებ მრავალფეროვან ცნობებს შეიცავენ.

მეთიხვედისათვის ინტერესიყო — ლეგენდები არ უნდა იყოს ქართული ჩაცმულობის ელემენტების — დოღბანდის, ჩიხტიკოპის, ბაღდადის, კაბა სარტყლის პირის, ქაითბის - მოსასხამების, სხვადასხვა ხაზის ფეხსაცმლისა და სამკაულთა განმარტებანი, თუ რა როგორ უნდა გამოიყენო. ვეცნობით, თუ როგორ იმოსებოდნენ გლეხის ქალები და მაღალი წოდების ქალბატონები;

გლეხის ქალის ჩაცმულობას შეადგენდა: 1. კაბა გულისპირით, 2. ჩიხტიკოპი ქინძისათვის, კვეთით და ლქაქით. 3. სარტყელი.

მაღალი წოდების ქალს კი ეცვა: 1. ქაითბი, 2. ბაღდადი, 3. ჩიხტიკა კვეთით, 4. კობი, 5. კაბა სარტყელ-გულისპირით, 6. გულის სამკაული, 7. თავსაკრავი ქინძისათვის, 8. ალითანის ყაბა, 9. ქისა, 10. ახალუნი, 11. სარტყელი, ქოშები

ქართული ეროვნული კაბის აღწერილობა მეტყველებს ქართველების დიდ კულტურასა და იმაზეც, რომ მაშინდელ ქართველებში ჭრა-კერვის შესანიშნავი ხელოსნები და ოსტატები ყოფილან. ნიგნში კარგადაა ახსნილი იმ პერიოდის ქალის ტრანსაცელისათვის დამახასიათებელი ყველა დეტალი, შტრიხი, ხაზი... სხვადასხვა საზოგადოებრივი ფენისათვის დამახასიათებელი ჩაცმულობა და შემოტანილი ტანსაცმელი.

ქალბატონი ნინო მრავალი სტატიის ავტორია. სიციცხლის უკანასკნელ ნულში მან კიდევ ერთი საინტერესო გამოკვლევა შექმნა: „XIX საუკუნის II ნახევრის თბილისელი მოქალაქის ჩაცმულობა“, რომლის გამოცემაზე ვერ მოახსრო, ეს ნაშრომი — ნინა ჭკერემშვილის წყალობით — დაცულია გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმში. საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში კი დაცულია ქალბატონი ნინოს მიერ შედგენილი ტანსაცმლის აქსესუართა შესამკობად გამოყენებული ვერცხლისა და ვერცხლით მოჭედილი ნივთების კატალოგი.

სამი სქელი საქალაქისაგან შედგენილი, გამოსაცემად გამზადებული ძვირფასი მასალა მეტად საინტერესო და მდიდარი ინფორმაციის შემცველია. გამოუცხვენებელ ნაშრომს ციალა გუბარაშვილის რეცეპტზეა ერთეული, სადაც აღნიშნულია, ნინო გვათუას ღვაწლი ქართული ეროვნული სამოსის საფუძვლიანად შესწავლაში.

„ეთნოგრაფების ვალია ისტორიული წყაროებით, ეთნოგრაფიული ნაშრომებით თაობებს შემოუწნახით ის, რაც ეროვნულია. გული მტკიცია, ჩვენი საუცხოო ქართული ტანსაცმელი მარტო სტენის მშენებად რომ შემოგვერჩა ან რომელიმე ეროვნული რიტუალის შესრულებისას ვიყენებთ. ყველაფერს მოელა, პატრონობა, გაფრთხილება ჭირუნება...“

— ამონიშნავდა ნინო გვათა.

ნინო „XIX საუკუნის II ნახევრის თბილისელი მოქალაქის ჩაცმულობა“ ავტორს თავებზე აქვს დაყოფილი. ყურადღება გამახვილებულია თბილისელი მანდილოსნისა და მამაკაცის სამოსზე, ვარჯიხნილობაზე, ფეხსაცემელსა და თავსაბურავ სამკაულებზე. ნახსენებია ძველი ქალაქის ხელოსნები, მკერავები, მენაღები. ნაშრომს ლექსიკონიც დაერთვის. როგორც ნინა ჭკერემშვიდი იხსენებს, ქალბატონი ნინოს განუზოგცილებელ ოცნებად დარჩენია ქართულ სუფრისთან დაკავშირებული ძველი ადგილ-ნესების გამოკვლევა — ქართული სამზარეულოს თავისებურებათა მეცნიერული შესწავლა. „დედა ნინოს მიერ გამოლი სუფრა ხელოვნების ნიმუში იყო!“ — დასძინს ხოლმე გულდენევეტით.

ნინო გვათა 1987 წლის 14 იანვარს გარდაიცვალა. ასაკიან მანდალისანს სიცოცხლის ბოლომდე შენარჩუნებული ჰქონდა არისტოკრატიული ხიბლი და სილამაზე.

XXI საუკუნეში, როდესაც ქართული ერი ნელ-ნელა სცილდება თავის წარსულს, გამოიწინებენ ეროვნული სული დამუხტული ადამიანები, რომლებიც ცდილობენ ჩვენი გარდასული ხანის ყველა სახის სამოსის აღდგენას. „როსონების“ გამოჩენაც ამის დასტურია. სადღისოდ ჭრა-კერვის ოსტატებს, პროექციონალ დიზაინერებს (რომელიცაც სასულიარო სალონები აქვთ გახსნილი და ამით ნამდვილად ეროვნულ საქმეს უსაზღვრებლად) მიზნად აქვთ დასახული, ტრადიციული, უაღრესად მრავალფეროვანი ქართული ტანსაცმელი მოუსადგონ დღევანდელბებს. ქალბატონი ნინო გვათუას წიგნები მათთვის სწორედაც რომ სახელმძღვანელოდ გამოდგება.

სამშვიდმშვილო საქმე იქნება, თუ მოხერხდება ნინო გვათუას მემკვიდრეობის შეკრება და გამოკვლევებელ ნაშრომთა გამოცემა, რაც თანამედროვე მკითხველს ახლოს გააცნობს XIX საუკუნის 20-იანი წლებიდან XX საუკუნის I ნახევრის ქართული ეროვნული ჩაცმულობის ისტორიას.

დავიწყებას არ უნდა მივცუ ქართული ეროვნული სამოსის ერთ-ერთი ანაბადრი მკვლევარის, ეთნოგრაფ-მეცნიერის ნინო გვათუას სახელი, რომელმაც მთელი ცხოვრება ქართული ტანსაცმლის შესწავლასა და პოპულარიზაციას მოაწოდია.

ნინო გვათა

დავიბადე 1986 წლის 12 ნოემბერს, ქუთაისში. 2003 წელს დავამთავრე ქუთაისის წმინდა ნინოს სახელობის გიმნაზია და თბილისის სახ. ელმნიფო უნივერსიტეტის ფურნალისტიკის ფაკულტეტის სტუდენტი გახვდი ტელერადიო ფურნალისტიკის სპეციალობით.

2005 წელს გავხდი პრეზიდენტის სტიპენდიანტი, ორჯერ გავიმარჯვე გამომცემლობა „ფიო-გენესა“ და აღმანახ „ახალი თარგმანების“ მიერ ორგანიზებულ ახალგაზრდა მთარგმნელთა კონკურსში. იყო სხვა წარმატებებიც, თუმცა მათზე საუბარი, როგორც წესი, არ მიყვარს.

უკვე ერთ წელზე მეტია, რაც საბერძნეთში, ქალქ თესლონიკში მამაგისტრო ნაშრომზე ვმუშაობ ვეროკაჟშირის დაფინანსებით, პროგრამა „ერასმუს მუნდუსის“ ფარგლებში. ჩემს მოგზაურობებში ცხოვრების ძალიან მნიშვნელოვანი ნაწილია. ბოლო ბერიოდს ღვქსებში ჩემს მოგზაურობებზე ვცევი, ქალაქებზე, სადაც ვყოფილვარ, იმ კუთხით, რა კუთხითაც მათ ეხებოდა და საკუთარ თავზე ამ ქალაქებში.

სალომე ბენიძე

ბარლინი. იანვარი.

ფლორენსია. სიზმარი.

მე ყოველდღე ვიბადები აბაზანის თეთრი ქაფიდან ხელახლა, რადგან შენ ვერასოდეს, ჩემი ვერცერთი ხელახალი გაჩენის შემდეგ ვერ შემაჩნია. ჩემს აბაზანას ფანჯარა აქვს დიდი და ფართო. გავყურებ ქალაქს, სახურავებს, წითელ კრამიტებს, როცა ცაზე ამოდის მთვარი, ნათელი, მრგვალი, მთვარი, რომელსაც შენს თაფლისფერ, უცნაურ, კეთილ, დაღლილ თვალებზე უგავს თვალებში. ვინ იცის, უკვე მერამდინედ დაბადებული, იატაკზე ვაგდებ პირსახოცს, სველ კვალს ვტოვებ ნიჟარიდან ფანჯრის რაფამდე. მიყურებს მთვარე — მე რაფაზე ვტივარ მიშველი და ქალაქის ჩახუთულ შაერს, უძველეს შაერს, ესუნთქავ ტანით, მკერდით, ფეხებით. მე და შენ, ალბათ, ამ ქალაქში უნდა გვეცხოვრა, არნოს ნაპირას, მორყეულ სახლში, წყალდიდობის მუდმივ შიშში და თევზის სუნში, დავვიფარაუდა ნვიმისაგან კრამიტი ძველი და ტკივილისგან — რომელიმე წმინდანი ალბათ, ქუჩის კუთხეში ამოტყეფრული, მაგრამ რატომღაც ამ შშიდ მთვარეს, დღეამინის გარშემო მავალს, ცალცალკე ეხედავით, სულ სხვადასხვა ნერტილებიდან, მე — აბაზანის ფართო ფანჯარიდან, შენ — არ ვიცი, იქნებ ისე გავიტკბა ძილი, რომ სახეს მთვარეს ვერც კი ამჩნევ, აღარც ის გახსოვს, რომ ვარსებობ, დავდივარ, ესუნთქავ და ყოველდღე ვორსულადები, ასე, მიშველად. რაფაზე მჯდომი, რომ ასევე ყოველდღე საკუთარი თავი ეშვა ახლად, რომ ოდესმე ამ ქალაქის წითელ კრამიტებს ორივემ ერთად გადავხედოთ ჩემი თეთრი აბაზანის ფანჯრის რაფიდან. აქ მე და შენ ალბათ ერთად უნდა გვეცხოვრა...

ამ ყრუ კედელთან დახვრეტლილ ანგელოზების ნაცრისფერ გვამებს გადმოაბიჯე და ისე მოდი, რადგან გზები გვამების გაელით ოდითგანვე უფრო მოკლეა, ვიდრე სხვა გზები, შემოვლითი და შორეული. თანაც, თოვლში ზომ არასოდეს არ ჩანან ჯვრები, არც სახელები, არც გვარები და არც თიხის ძელი ქოთნები, ჩამომხმარი ყვავილებით ამოვცხებული. გადმოაბიჯე აქ ჩამარხულ სიცოცხლეებს, რომ ჩემთან მოსვლა ნამითაც არ დაგაგვიანდეს. არ შემახსენო, რომ ერთ დღეს ყველა მიმატოვებს, რადგან ვიცხოვრე დაყოფილმა ათას ნაწილად და საკუთარ არსებობას ვერ იქნა და ვერ შევეტუე. არ შემახსენო, რომ გჳყირება, შენს სულს ჭირდება, მოხსენიება ჩემს ჯერაც უთქმელ ღამის ლოცვებში — ისედაც ვიცი, ვერ გადავრჩებით უერთმანეთოდ. და როცა წახლდას დაამირბე, ამ ყრუ კედელთან დამარხული,

დავიწყებული ტკივილების სასაფლაოებს შემოუარე და ისე ნადი, მინდა, რომ დიდხანს გიყურებდე ჩემზე მამიავალს. მერე გახვდა ყველაფერი უფრო ადვილი და როცა სიკვდილს გადაწყვეტ, არ დაგაუწყდეს — ფერადი კანში, ჩრდილოურ ზამთრის ღამეებში რომ მოგიკისოვე ხელის კანკალით,

გამოდგება ერთ დღეს თოკადაც — ისე მოვეკისო, რომ გაუძლოს სიმძიმეს შენსას, შენი თეთრი სხეულის და გულის სიმძიმეს, სადაც მე ვცხოვრობ. და ამ თოკზე რომ გიპოვიან ჩამოკიდებულს, გალურჯებულს და მოჭანვეს, ძველი საათის მორყეული ქაქქარასაგით, მე გავიღიმებ და ვიტყვი, რომ გაქცევამი დაგეხმარე, ისე მიყვარდი.

თსალონიკი. თვა მათხუთხატა.

ზღვა დამხრწვალ თევზებს გამოირიყავს და კორპუსების, პორტების და ძველი ქარხნების ფეხებში დაყრის.

ზღვა დაიღალა თევზების კეებით, გემების ზიფით, ჩვენი ყურებით, ნამოდი, უკან დავიხიოთ.

ზღვამ არ იცის, რომ მისია,

ჩვენ წუ ვეტყვით,

ნუ შევბენებთ, რომ ფორთოხლების ხეივანი

აკვავდა უკვე

და დამთავრდა ჩრდილოეთში წყალდიდობები.

ზღვას დაავინყდა,

უკვე დროა, რომ შემვირდეს ძარღვებში წყალი ტკივილში ისევ იმატოს.

მე ვიცო, ჩემი ზღვა აქედან შორსაა

და სხვა აქვს ფერი,

და სხვა აქვს ძალა,

ჩვენ დღეს ვართ მიწველები

და არ შეგვემოსავენ,

თავს წუ ამარიდებ.

ჩემს დაღლილ თვალებს

არა აქვთ ზღვის ფერი,

სიბნელის ფერი აქვთ

და უფრო ბნელი ტკივილი მავსებს,

დავეტყუო ზღვებზე ხაზების ფორიაქს —

მოკლეა ჩემი სიცოცხლის ხაზი.

ამბობენ, ვცხოვრობ ამ ქალაქში კარგა ხანია,

დაკარგული ბავშვის თვალებით,

ყალბი ღმილით

და ტელეფონში შენთვის სათქმელი ტყუილებით,

რომ მე კარგად ვარ,

რომ ცხოვრება მუდარებლად მშვენიერია,

რომ არ მინუნებს გემების ფეხებში ათქვეფლი,

ანდა დამხრწვალ თევზებზე დარდი,

დეკორატიული ფორთოხლების უსულყო სუნი

და გაზაფხული, ნელს უამინდოდ რომ მოვიდა.

ამბობენ, მიყვარს ეს ქალაქი

და ამიტომაც მეფიქრება

მისი ზღვა,

მისი თევზები,

მისი ქუჩები,

ფორთოხლები,

თეთრი სახლები

და გემები, დედამიწის ყველა კუთხიდან

უმიზეზოდ მოხეტობული.

მე ვიცო, შორსაა ქალაქი ჩემი,

იმ სულ სხვა ზღვასთან,

და სადაც დღეს ვარ,

ამ ნავსადგურიდან გამოსულ გემებს

სხვა ნავსადგურში მშვიდობით შესვლა

როდი უნერიათ ყოველთვის. პოდა,

შუქურა ჩემი

შენა ხარ, ვიცი,

მე უცხო მინიდან სიზმრები მომდევს

და ტკივილისგან შენი ხმა მიცავს.

ბევრი ქალაქის მტვერი ადვებს ფესხაცემლს ჩემსას,

ფილტვებზეც კვლარ ზიდულობენ სხვადასხვა პაერს,

თმაც გამეფლინთა სხვადასხვაგვარ წვიმების სუნი

და ხანდახან აქცენტსაც ვიცვლი ლაპარაკის დროს,

ხანდახან მავინდებდა სასენი ნიშნები,

ხანდახან მერევა ლოცვები და სალოცავები,

ხანდახან ვხედეები, რომ ისეთი პატარაა სამშობლო ჩემი,

რომ მსოფლიოს რუკაზე უკვე,

სხვებს კი არა,

მეც კი მიჭირს მისი მოძებნა.

და როცა ერთადერთი გზა, დასაბრუნებელი,

ზურგს მაქცევს და ისე გრძელდება,

როგორც ზღაპრული გველი,

დაუნდობელი და უფულო,

შენ ჩნდები მაშინ ჩემი შავ-თეთრი

და უბროტო სიზმრებიდან —

ზუსტად იგივე ადგილას დგახარ,

სადაც დაგტოვე.

ბრინდისი. ტარანატა.

ასწივს ლუზა. იდგა კვირა, აღდგომის სწორი.

მზე შედგა თითქოს, მერე მაინც ამოინვერს,

თავაქედნდრული, თმაქალარა მეთევზის ცოლი

ცას, ზღვას და ხნელეთს უმღეროდა ნაცნობ სიმღერას:

„ღვთისმშობელო, გადმოხედე,

დააფარე შენი კალთა,

ზღვას ნურასდროს აუხმედებე

მას, ვინც ასე მემიყვარდა.

წყალში თვევი გაუმრავლე,

მიუშველე ტალღა ბადეს,

დაიფაროს წმინდა პაველმ,

დაბრუნდეს და კვლავ გუყვარდე.“

მე გიყურებდი გემბანიდან ზღვისკენ გადახრილს —

შენ ჩემი არ ხარ, რადგან ზღვაა შენი აკვანი,

ეს ბობოქარი, შევი ტალღა — შენი არტახი,

დამტოვე, ზღვაში გახედი და მას ეთავაყენე.

„ღვთისმშობელო, არიდე,

ქვესკნელების ჩუმი ეჭო,

შენწყალე და დაინდე,

თავს ქარი არ დაატენო.

მიაძინე გრივალები,

ელვა, მუხი მინაველე,

ჩემი სუნთქვა, ჩემი ვენება,

დამიბრუნე, წმინდა პაველე!“

შორდება ნაპირს შენი გემი, ტალღებს მიაპობს,
მე მაინც გხედავ, ვერ გშორდება რადგან თვალები.
დამიბრუნდები და უცნაურ ზღაპრებს მიაშობ, ზღაპრებს,
რომლებსაც ნიჟარები დაგაბარებენ.

•••

მეძინა. გაზრდას ვერ ვგრძნობდი დღისას
და შვით დამწვარი შორები, ფეხები
ექვბდნენ ბალახს ცახცახით ისე,
თითქოს ცდილობდნენ შენთან შეხებას.

თითქოს პირველად მომქონდა შენკენ
თითები, მკერდი, ჩრდილი ნანანავის.
აღარ ისმოდა ზარების რეკა
და ბალახები მძინარს მკანარავდნენ.

ეუსმენდი მინდვრის მოყოლილ ამბავს
და თითქოს ძალა გამომაცალეს,
სადღაც მიპქონდა ქარს ჩემი კაბა,
ტოტზე შრებოდა ქრელი საცვალი.

ნიაჟი.
შრიალი.
ღრუბლები მკრთალი.
საბნად — ზეცაა,
სასთუმლად — შინა,
რომელიც ტრიალებს.
ულმერთოდ ცხელა.
წმინდაო პაეღე,
ვიწვი!

ავჯისტო.
შუადღე.
სოფლიდან ხმები.
დაღამდეს მალე!
კაბაა სიფრიფანა.
სიზმრები მომადგენ —
ერთმანეთს ვხედებით...
წმინდაო პაეღე,
ჩვენი ზღვა დაიფარე!

მზე დასცეკროდა ჩემს გაშლილ მკლავებს
და სურნელს ვგრძნობდი სანაპიროსას,
მეძინა მშვიდად და ასე ავი
ტარანტულების ჩუმი მიმოსვლა

არ შემიწინააღმდეგავს. სიზმრებმა შენზე
აავსო ძილი რადგან თავიდან:
გიმრავლებოდა ბადები თვე ზო,
მარილიანი თმა და კანი და...

ტკივილი, როგორც შენი შემოსვლა
ჩემში, პირველი და უხერხული.
თურმე ჩემს სხეულს და გარემოსაც
ტარანტულების შავი ფერხული

ავგებადა.
ავდექი.
ნაბოჯი აშენა.
ბნელდება თვალი.
თავგზა ამერიო.
მზე თითქოს ცაზეა,
არადა, ღამდება!
წმინდაო პაეღე!
რა ბლანტი პაერია!

ბალახი.
სიმწვანე.
ხმაური ქარის.
გამწარდა წყალი.
შავი საცეცები
მოდიან ჩემკენ...
წმინდაო პაეღე,
მომეცი ხელი
ვეცემი.

•••

დაფდაფის ხმაა.
თვალებს ვახელ.
თითქოს ბინდია.
კონტურებს ვარჩევ —
ეს... შენა ხარ ჩემკენ დახრილი,
დაფდაფით ხელში.
შენს გამოთლილ, თეთრ ხელებს ვხედავ.
დარტყმა.
ერთი.
ადგომას ვცდილობ.
ვეარდები.
ებრუნავ.
კიდევ ებრუნავ.
კიდევ ერთხელ
და მეორ ისევ შენს ფეხებთან მიტანს ცახცახი.
იხრები ჩემსკენ.
დარტყმა.
ორი.

წელს მალა ვნეე და ჩემი კაბაც
წელისკენ იწევეს ფეხებიდან.
და შენ და მზე, შუადღის მზე, დიდი და მწველი,
ერთად დაჰყურებთ ჩემს გადაშლილ ფეხებს და მკლავებს,
და ჩემს წვრილ წელს,
ობობებით სავსე მინდვრიდან გაქცევას რომ ცდილობს
ზეცისკენ,

და ჩემს სახეს,
სიგიჟისგან დამანჭულს, მახინჯს.
ვეარდები.
დარტყმა.
სამი.

უკანასკნელ ძალ-ლონეს ვიკრებ.
შენ ხელებს მინვდი
და ჩემი ტანი, უსამველოდ რომ მოენატრა შენი ხელები,
შენკენ მოიწვევს

და იმ ზეცისკენ, მე და შენ რომ უნდა გავიყოთ. ვდგავარ.

დარტყმა.
ოთხი.

მე ხელეებს ვშლი, რომ მოგეხიო.
შენ განზე იწე.
მე მოგყვები.

გარბიზარ — მოგდევე ხელეების ქნევიით
და დაპოლილი ჩემი ნანანაიე

ქართან ერთად, არა, უფრო დიდი სისინრაფით,
შენკენ მოფრინავეს.

მოფრბივარ.
დარტყმა.

ხუთი.

სამხიელი ტკივილი სისხლის აღარ მასვენებს
და ამ ტანჯვის დასავეინებულად

თითქოს ვცეკვავ, ვცეკვავ შენს ნინ,
შენს გარმემო,

რომ შენ ვერაფრით შეამჩნიო, როგორ მტკივა,
როგორ მიხეთქავს მონამლული სისხლი ძარღვებს,
ტარანტულეშა რომ დამიჭამეს.

თვალს გარიდებ.
ჩვენს მალლა მზეა და მზეს ვუყურებ.

ვტრიალებ.
დარტყმა.

ექვსი.

ნუ მკითხავ, რატომ ჩამეძინა გაპოლი მინდორზე,
ანდა ქარს რატომ მივაბარე ჭრელი საცვალი,
რად ვერ შევინიშნე ჩემს ფეხებთან მოფთფთუთე

ტარანტულეების

მთელი ხროვა.
ვერ გაიასუბო.

არც მე ვიცი.
დარტყმა.

შვიდი.

მინულდება სისხლის ტკივილი
და შენი სახე ფერმკრთალდება.

მეზვევა თავბრუ.
მეშიზია შენი გაკრობის.

მე შენ ისე, ისე მიყვარხარ,
ყველაფერს შევძლებ,

ყველაფერი ვიქნები შენთვის,
ყველა გზიდან დაგაბრუნებ —

ვერცერთი ზღვა და სირინოზი,
ვერცერთი მზის ან მთვარის ბოლიკი,

ვერცერთი თეთრი მარგალიტი
და ვერც მარჯვის მთელი რიფები,

ვერც იფუშალი კუნთული
და ვერც ზადე, ათასგვარი თევზით საცეც,

ვერ შეიმდრება.
ვიჩოქებ.

დარტყმა.
რვა.

თავს მალდა ვწე და აღარ ჩანხარ.
მხეცე გადახრილი.

ჩამდგარა ქარიც.
ვისწორებ კაბას და დაკანურე ფეხებს დავეყრებ

და საცვალს ვიცვამ — უკვე გამწრაღა.

სოფლიდან კი ისმის სიმღერა:

„ავე მარია,

დაამწყობდე დღევა ტალღების,
აავსე გული სიხარულით და აღტაცებით,

წმინდო პავლე, დაიფრე ჩვენი სახლები,
ზღვაში გასული დააბრუნე ჩვენი კაცები...“

15-19 აპრილი.
ფლორენცია — ვენეცია

აპისტოლე

„გმირთა ვარაზა“
იხსნა

ძმარ როსტომ!

ამ ბარათის მონერის სურვილი მას შემდეგ გამოიწინდა,
როცა ნავიკითხე „ჩვენი მწერლობის“ წლებანდელი მე-14
ნომერი, სადაც მოთავსებული იყო თამაზ ნატროშვილის
ფორად საგულისხმო, გულითადად თერელი გამოჩენილ ქარ-
თელ მწერალზე ლევიან გოთუასზე.

1901-იან წლებში, დამოუკიდებელ გამოძიებას ვანარმო-
ვად. საქმე 1964 „კრახანას ბუდე“:

შეთქმულება — ამიერკავკასიის სამხედრო ტრიბუნალმა
33 მსჯავრდებულნიდან 17 ახალგაზრდას, მათ შორის ბიძა-
ჩემს — მიხეილ იმერლიშვილს — დახვეტა მოუსაჯა. 1942
წლის 17 ოქტომბერს განაჩენი სისრულეში მოყვანეს და-
ნარჩენ ახალგაზრდებს კი ზოგს 7 და ზოგსაც 10 წლით გადა-
სახლება მოუსაჯეს. ამ საქმის ძიებისას გავიციანი მწერალთა

სასახლებში მწერალი-იკვლევარი, ბატონი რევაზ კვერენჩი-
ლაძე, რომელიც იკვლევდა რეპრესირებულ მწერალთა
ხეოდნ. ამ საქმეში რამდენიმე მწერალიც ფიგურირებდა.

ერთ დღეს, როდესაც მას სხვადასხვა მასალა მივიანდე მწე-
რალთა სასახლეში, შემომთავაზა გავყოლოდი კანდელიკის ქ. 6-
ში ავთანდილ გელაძესთან. კარი გავეცილი საშუალო ტანის ქორ-
მაგმა ადამიანმა, მიგვიამბოვა ოჯახში და დავიწყეთ საუბარი.

ბატონი ავთანდილი მე-10 კლასის მოსწავლე ყოფილა,
როდესაც დააბატონრეს. ნაუყენეს ბრალდება არალეგალუ-
რი ორგანიზაციის წევრობაზე, ანტისაბჭოთა აგიტაციი-
სათვის და მოუსაჯეს 10 წლით გადასახლება ამ ვაჭოფში შე-
დოიდან აგრეთვე მძიმე მათსურამებში. ვიდრე კოლიმაზე
ჩაიყვანდნენ, გამოიარა სსრკ-ის რიგი ციხეები. ბატონი ავ-
თანდილი ძალიან კარგი მთხრობელი გამოდგა. დეტალუ-
რად აღწერდა იმ გარემოს, რა გარემოშიც მოუხდა პატიმ-
რობა კოლიმის ბანაკებში (იბოლეთ რევაზ კვერენჩილაძის
„წამების გზა“). ბანაკში ქართველები საქმეად ყოფილან —
1937 წლიდან მოყოლებული 50-იანი წლების ჩათვლით.

ბატონმა ავთანდილმა გაიხსნა პირველი დაკითხვა შინ-
სახკომოს შინაგან ციხეში. დაკითხვას ანარმოებდნენ შინსახ-

კომის მამინდელი უფროსი აქსენტი რაფავა, საიდუმლო პოლიტიკური განყოფილების უფროსი, იმდამდე უკვე მათორი ირაკლი ნინოლაძე და გამომძიებელი ვალერი დოლიძე. გამომძიებელი უშუალოდ მიჰყავდა ვ. დოლიძეს. პირველ დაკითხვაზე, როდესაც აიხსნა გამომძიებელი ვ. დოლიძესთან, ბატონმა ავთანდილმა მისაღების ნიშნად ხელი გაუწოდა გამომძიებელს. მან კი არც აჯიჯა, არც ახებდა და სილა გაულანდუნა.

გერ მოვითმინეთ და ისეთი მუშტი ვიხსოვებ ამ დოლიძეს, რომ იგი მაგიდის ქვეშ აღმოჩნდაო. შემდგომ და კითხვებზე ყოველთვის ბორკილდადებული მოჰყავდა მადრავს ვ. დოლიძესთან.

ახლა მოგიყვებით მის მონათხრობს ვორკუტის ბანაკის შესახებ: მე, როგორც ახალგაზრდა, მძიმე სამუშაოზე არ გამამხენეს, შემოშთავაზეს ელექტროკობა მაღარობი. ამ საქმის ცოტა რამ გავმეცოდა. სხვა პატივბრებს კი მაღარობი მძიმე ფიზიკური შრომა ევალებოდათ 10-12 საათის განმავლობაში.

ვორკუტის ბანაკში ქართველები საკმაოდ იყვნენ. სამუშაოს დამთავრების შემდეგ გათავილ-გაყივლებს ბაძარაგი ჯერ სასადილოში შეგუყავნადა, სადაც ზალანდისა და მლაშე თევზის მეტს არას გვაშეშედნენ, შემდეგ კი ბარაკისაკენ მიგვერეკებოდნენ.

ჩვენს ბარაკშიც რამდენიმე ქართველი ვიყავით, როგორც სტალინი - 37 წლიდან, ისე შემდგომი წლებისანაც. სიკვდილიანობაც თავისთავად საკმაოდ იყო. ბევრი დიდი ვაჟურსაგან ვეღარ უძლებდა კატორღელ შრომას. ბარაკში ერთი ბრჭე ვაჭკიც, გავიყვანი, მეტად სახეობიანი, თბილი და კარგი მოსახლები. მთელი ღამე სულ რაღაცას წერდა ქაღალდის პატარა ნაკუთებზე. ძალიან დაუბოლოდნი, მამასავით მივლიდა, აღბიათ, ცუცოვებდნენ როგორც ყველაზე უმცროსი. მეც ძალიან ვაუმონაზუნდი. სულ საქართველოზე მესაუბრებოდა, თუ როგორ მოსებოდა გი ჯალადი და რწივებდაც ბევრს მამადელიც, კერძო რაგონი მოგ-ცეცდელიყო. ერთხელაც გამომილა თავის ჩანთიდანის შესახებ. რომანს ვწერ, აგმართა ვარამაშა დავარქვით და რადაც უნდა დამიწვევს, ცოცხალი უნდა ვადავრჩე, რათა ჩემს ერს ეს ნივინ დაღუტყოფი. დიხსკურად ბევრს მრწომობდა მაღარობი, ღამე კი ბარაკში ქაღალდის ან მუყაოს ნაქერი ჩაუვარდებოდა ხელი.

ქართველმა ბიჭებმა მოვილაპარაკეთ, როგორმე მოგვეკოთუვა ბანაკის ხელმძღვანელობა, რათა ბატონი ლევანი გოთუვა ნაკლებად დამქანცველ სამუშაოზე გადავიყვანათ.

ბატონისთვის შიგადაშო მინდობა მოგვდებდა აზნათობი. ვეგროვებდით ქართულ ჰორანხულს და ქრთამად ვაძლევდით ხელმძღვანელობას. ჩვენმა ჩანაწერქმმა გაამართლა და ერთ მშვენიერ დღეს ბატონი ლევანი მაღაროს საკომპერქსოროში გადავიყვანეს, საიდანაც ხდებოდა მაღარობი შაერის მონღღება მუშებისათვის. მისი უშუალო ფუნქცია იყო აგრეგატებისთვის თვალყურის დევნება, დროზე ჩართვა და გამორთვა. იმდენი დრო მაქვსო, ამბობდა ბატონი ლევანი, რომ სამუშაოზეც ვაგრძელებ ნერსო. თუ ვინცეს ქაღალდის მავგარი ჩაგვივარდებოდა, ბატონ ლევანს ვაწვდიდით.

ასე მივადინეთ 1953 წლიდან. მარტის თვეში ბანაკი რავალც უცნაური ამბები ხდებოდა, ხელმძღვანელობაში დაბნეულობა მოიწმინდებოდა. ჩვენც გუდმა რავაც რწმინ ვაყიყო. თუწერ, როგორც შემდგომ ვაგვიცო, სტალინი მომკვდარყოფ და რავალც ცეცოვებებს ელოდებდნენ ბანაკებშიც. გამოცდილი ტუსადელი ამბობდნენ, ამისტისა იქნება, აუცილებლად გვეძველებს რამეცო. ცოტაოდენი მუხლა-მუხობლაც ხდებოდა რევიდისტებისა და პოლიტკამბორებს შორის, მაგრამ პოლიტიკურების ანგარობს უწევდნენ ბატონებს.

რამდენიმე თვის შემდეგ დაიწყო ტუსადლა გათავისუფ-

ლება. მე 10 წელი მოხდლი მქონდა, მაგრამ თავისუფალ გადასახლებამში გამამხენეს 5 წელი. იქ ვაგზავნის შემდეგ ბატონი ლევანის აღარაფერი ვიციოდი რა.

თავისუფალ გადასახლებამიც გამომადგა ჩემი ელექტროკობა თავის საჩრებნად. იქ გავიცანი ერთი ამხალგაზრდა ქალიშვილი უკრაინელი ნარმომავლობის, რომელიც მშობლებთან ყოფილა გადასახლებული კოლმშიც, შეგუყვარეთ ერთმანეთს, ხუთი წლის თავზე კი თბილისში დავერქმინეთ და ვიქორწინეთ კიდევ. შეჯებინა ორი ვაჟკაცი. შევქმენით კარგი ქართული ოჯახი და დავერქეთ ახალი ცხოვრება.

ბატონი ავთანდილის მუელელი ვერც შეატყობდით, რომ იგი უკრაინელი იყო. გამართული ქართულით გვესაუბრებოდა თავის თავდადასავალზე. ბოლოს კი ისეთი ქართული სურათი გავეცნობლა, ბევრ ქართველ მანდილოსანსაც შემუშავებდა.

ბატონი თამაზ! დიდი მადლობა თქვენ, ბატონი ლევანის ასე მთამძებდავად გახსენებისათვის. იგი უფრო მეტის ღირსია, ხშირად უნდა ვამცნოთ საზოგადოებას ლევან გოთუვას შესახებ. ახა, მუხელები მის ფოტოსურათს, რა მედგარად დგას, როგორ ჩაფოფრდა ქართულ მინას - არმასის მინას. მე მას კაცი ბერმუხა დავარქვით. ჩემი აზრით, ბატონი ლევანის შემოქმედება უფრო მეტადაა დასაფასებელი. ახალგაზრდობამ უნდა მეტი იცოდეს მისი ღვაწლის შესახებ. ღმერთმა ნათელმ ამყოფოს ბატონი ლევანის სული. იქნებ ერთ-ერთი მწვერვალისათვის მისი ხმალიც გვემოდებინა კავასიონზე.

ბატონი თამაზ!

პაპამების ძმა, გიორგი ფურულიც კოლიზმაზე იხიდა და სასვლელი. 37-ში დაპატიმრეს. 15 წელი მოზიდა და როდესაც დაბრუნდა საქართველოში, თბილისში ცხოვრების უფლება არ მიცეს და, ვიდრე „აღიპობაზე“ დაიწყებოდა, მუელ-სოვლები მორღელში ცხოვრობდა ზემო იმერეთში.

ბიძამებს უწერდად ჩამოყავდა ხოლმე ზამთრობით თბილისში. როდესაც სადღესასწაულო სუფრებს იკრიბებოდნენ ოჯახის წევრები, პაპას ძმა თავისთვის ნაოდიღინება ხოლმე რუსულ სიმღერას. ბავშვები გულისყურით ვუსმენდით ახლაც კი მასხვსუ ამ სიმღერის ორი სტროფი. ერთი კუპლეტიც თქვენ გაახმოვანეთ ამ სიმღერის, მე კი პირველ კუპლეტსაც დაეკრებოდნენ თქვენი ნებართვით.

Вдали от родины мой
Вся жизнь моя пролетела
Отвори, отвори окно,
Дай мне счастья до рассвета.

Копыма, Копыма моя,
Чудная планета,
Двенадцать месяцев зима,
Остальное – лето.

მგონია, რომ ეს ლექსი ქართველის დაწერილი უნდა იყოს, და იცით რატომ? რუსს რომ დაეწერა, მათი „ოდი-ნა“ რუსეთსა, ვინდ შორს იყოს და გინდა ახლოს. ქართველისათვის კი ყოველთვის შორეული იყო რუსეთი, მითუმეტეს კოლიმა, ვორკუტისა და სხვა ტრამალები.

ბევრი ადამიანის სიცოცხლე შეინირა საბჭოთა რბრესიებმა, ბევრი დაიღუპა, სახედიეროდ, ბევრიც ვადარნა. და ვადარნა ქვეყნის, ოჯახის და მეგობრების მემეცობით, ვისი სიყვარულიც მათ ჰქონდათ. ბატონი ლევანიც ქვეყნის სიყვარულმა იხსნა - აგმართა ვარამაშა იხსნა, ჩვენ კი სულიერი განძი დავგიტოვა.

თბილისის სურული

მონირე რავანიფურის დიობადა 1954 წელს ბუჰარაში, სპარსეთის ყურის სანაპიროზე. დამთავრა შირაზის უნივერსიტეტის ფსიქოლოგიის ფაკულტეტი. მოთხრობების რამდენიმე კრებულისა და რომანების ავტორია. დღესდღეობით ევროპასა და ამერიკაში ცნობილია, როგორც ფემინისტკ მწერალი ქალი.

რავანიფურის ნაწარმოებთა ერთი ნაწილი მართლაც გამოხატავს ფემინისტურ იდეალებს, მეორე კი მისი ბავშვობის მოგონებებია. ამ ტიპის მოთხრობებს პირობობია "შირაზის ციკლს" უწოდებენ. ამ ციკლს განსაკუთრებულ ხილვას სცენს ადგილობრივი ფოლკლორულ-მითოლოგიური წარმოდგენები, რომელთა ფონზე რეალური ადამიანები თითქმის ზღაპრულ პერსონაჟებად გადაიქცევიან. დღეს ქართველი მკითხველისათვის ჩვენ მიერ შეთავაზებული ნოველაც ამ ციკლიდანაა. აქვე შევნიშნავთ, რომ მონირე რავანიფურის შემოქმედებიდან ეს პირველი თხზულებაა, რომელიც ქართულად ითარგმნა.

მონირე რავანიფური

წყლისუბები

1

ისევე ქარი ღმუის. უ-უუ... უ-უუ... პალმებში დათარეშობს, ყველაფერს ითრევს და კარებზე ახეთქებს. დიდი ოთახის ქარი გახუნობს. ზღვის ხმაური ყურს აყრუებს. თითქოს უნდა შემოვიდეს, წყლის ხელები გაიწვინდნოს, ბებია ასნიოს და გაიტაცოს. იქ გაიტაცოს, სადაც მებადურებს მალავს. ბებიას კისერზე ვეხვევი და ვკოცნი. იწის სუნეი ასდის. თმა და ფრჩხილები იწიანი აქვს. დღეს სოფელში ყველა ქალმა დაიღო იწა. კაცებმა თქვეს, დამთავრდეს, და ქალებმა იწა დაიღეს. მანსურის დედამ ყველაგან მოაგროვა, მერე დიდ ქვაბში ჩაყარა, ასმა კაცმა რომ ძლიერ მიათრია ზღვაზე და ყველას თითო თასი ზღვის წყალი ჩაასხმევინა შიგ. ბებიამ ნაილიღინა, ქალებმა თავსაფრის ბოლოები ააფრიალეს, მე და ვოლფარმაც ვიცეკვეთ. კაცებმა ჯოხებით ნაიკენწლავეს. მანსურმა ერთი თასი იწა ზღვაში ჩაყარა. ქალებმა ღლიღინ დაიწყეს. ერთი თასი იწა ცოტაა მათთვის, წყლისფრები რომ არიან. მანსურის დედამ თქვა:

— ისე, თავმესაქცევად ჩაუყარე, თორემ, აბა, მაგათ თასი ტომარა იწაც არ ეყოფათ.

მერე სოფლის კაცები ზღვაში გავიდნენ. რამდენიმე ნაღი, კაცებით სავსე, რომ მიცურავდნენ, ხელებს გვერდებდნენ, მუშამედს ადიდებდნენ. მერე ისე შორს წავიდნენ, ხმა აღარ გვესმოდა. ნავეტიც პატარა თითბივით გახდნენ.

ასე ვიდექით ნაპიროზე, სანამ სულ გაქრებოდნენ. მერე დავიწინებ, ვოლფარის დედა თვალებს იმწრალებდა. ბუბუნავდა ტირილდა. მანსურის დედამ უთხრა:

— რა ტყუილად იცრემლებით, ნადით, სახლ-ქარს მიხედო.

ბაბუაც წავიდა. ირწმუნებოდა, ნამდვილად იპოვა და ზღვა საშიში აღარ არისო. ბებიას არ უტრია. ისევე იფდა ნაპირზე, სანამ ქალები თმას იწით შეიღებავდნენ. ქვაბს ძირი რომ გამოუჩნდა, მანსურის დედასთან სალაპარაკოდ დაჯდა. უთხრა:

— იქნებ არ უშეგებენ, იქნებ დაბნეული ჰყავთ.

მანსურის დედა ქვაბის ძირში ჩაწრჩინდა იწას სცამდა თავზე:

— მაგაზე ფიქრს რა ხორა აქვს, ჩვენზე უნდა ნალე-ლობდე, მაინც, ორ დღემო სოფელი შიმშილით მოკვდე-

ბოდა. ყველას უნდა, რომ იპოვოს. თუ ვერ იპოვა, შავდაა ჩვენი საქმე.

სამი ღამე იყო, რაც მისი ხმა აღარ ისმოდა. ქარი არ ქროდა და ზღვა წყნარზე წყნარი იყო. რუხულ კაცები ჩვენიან მოვიდნენ, შინ. ბაბუას შემოუსხდნენ და აყავიდნენ. ბაბუამ უთხრა:

— ზღვა აღარ მოგვაცდევებს. აბა, რატომ დანყნარდა? რაო და, ბოლო შეგინებ ბავებზე და მოდით, ეგ არის და ეგაო!

მანსურმა თქვა:

— როგორ იპოვიდა? ბოლოს და ბოლოს, ერთხელ მაინც არ შემოვივლიდა ჩვენი სოფელი?

გოლფარის მამამ თქვა:

— ზაიერ აშამად, დიიზნევა კაცო. ის კი არა, თითქოს მეშინოდეს, არა... არა...

როგორც შენ იტყვი. კეთილად გვევლოს. ხვალ გაედივართ...

კაცები დაბნეულები იყვნენ, ქარს უჩინდნენ ცხედავდი, თავები ჩაქეინდრათ. ზოგი ფეხის ფრჩხილებს ინვალებდა. ბოლოს ბაბუაქმის ყვირილი გავიკონე. მეგონა, ჩხუბობდნენ. ხელებს იქნევდა და ამპობდა:

— რაც უნდა იყოს, ასე დაბნეულებივით ხომ არ ვისხდებით? ვისდეთ და ველოდით, ის რას იზამს? მშიერ შეივლებს რა პასუხს აძლევთ?

რომ მიდიოდნენ, კაცები მაშინაც ორჭოფობდნენ. ერთმანეთში საუბრობდნენ. როცა წვებოდა, ბაბუა თითხავად იმეორებდა:

— ღმერთო, შენ გვიშველე, ღმერთო, შენ გვიშველე! მე ბუბუასთან დავნექი. სამი ღამე იყო, რაც ბუბია მშვიდად წვებოდა და ზღაპარს მიაშობდა მათზე, წყლისფრები რომ არიან, და მათზე, ნითლები რომ არიან.

ამ ღამით ქარი ისევე ღმურის. მისთვის დამიანებში გამოჩნდებოდა ხოლმე, როცა მთვარე დიდა, ძალიან დიდი. სპილენძის სინისებლა. თუ ისევე მოვა, ბაბუა აღარასოვნი დაბრუნდებოდა. მეშინია, ბუბიას ვეზულები, რომელსაც ჩემი თავი არა აქვს, როცა მოდის, მიყვირის, ნერვებს მიშლიო. ასეთ ღამეებში ცუდ გუნებაზე დგება და მთელი ყურადღება ზღვისკენ აქვს, უნდა, მისი ყოველი სიტყვა გაიკონოს. ბებია ხელს ღამისკენ აწვდის, ზღს უწევს, დგება და საკერთან მიდის. დილით მანსურის დედა ეუბნებოდა:

— მაშინ, თუ ისე მოვა, კაცუნები უნდა ამოვიღოთ. რა, ვითომ ფანჯრიდან ვერ ჩამოსწის და ვერ ნაიღებს?

ბებიას სკივრი რკინისაა, როცა ალებს, მისი ჭრიალი აესებს ოთახს. ბებიას ბეჭედი აქვს, სამაჯური, ახალთახალი ნაჭრები, რომლებითაც ჩემთვის ფერად-ფერადი ქვედა კაბების შეკერვა უნდა, სულმთლად დიდი რომ გაიკრუნებო — წითელი, მწვანე, ყვითელი ქვედა კაბებისა. ბებიას თილისმაც აქვს — ორი რკინის კაცუნა, რომელთაგან ერთი კაცია, მეორე კი — ქალი. კაცუნები ბებიას თითის სიგრძეებზე არ არიან, აქამდე ბუბუნში ასჯერ გამოართვე, რომ ერთმანეთისთვის ჩაებუტებინა და ცეცხლქვეშ ამოედო. იმისთვის, რომ ქმარს უყვარდეს და, ქალაქში რომ თევზს გაყიდის, ალებული ფული არ გაუფანტვოს.

ბებია სკივრს ხსნის, ოხრავს და ამბობს:

— რომ მოისაზრებდეს!

მერე თავისთვის ლაპარაკობს. სკივრში რომ იქექება, მანიაჯ ლაპარაკობს. ვედავები, მივდივარ და ვეკითხები:

— მე მელაპარაკები, ბებო?

ფიცი, მე არ მელაპარაკება. ასეთ დროს ავიწყდება ხოლმე, მეც რომ ვარ და თავისთვის ლაპარაკობს.

— ნაღი, შვილო, დაიძინე!

აღვიღიდან არ ვიძვრი. ბებიას ხელები სკივრში დაფათორობენ. სკივრს კარგი სუნის ასდის.

— როგორც ჩანს, შეუძლოდ იყო, ეს სამი დღე შეუძლოდ იყო.

— ბებო!

უგუნებოდ მიყურებს:

— რა ვინდა?

— იქნებ ბებიაშ და ბაბუაშ არ გამოიშუშეს?

— იქნებ.

ისევე სკივრში დაფათორობს და თილისმებს იღებს: ორ ერთმანეთზე გადაბმულ, თავებით მიტყუებულ, კაცუნას. ნაცრისფრები არიან. რკინის კაცო და რკინის ქალი — ერთმანეთის შეწყველილები. ბუბუნი ეუნებოდა:

— შენს ხელებს შემოველე, მაშინვე, როცა კაცუნები ცეცხლქვეშ ამოვდე, ისე ხშირად აღარ დადის პორტში. შენს ხელებს შემოველე, მაშინვე.

რკინის კაცუნებს მარტო ის შეუძლიათ, რომ კაცები შინ გააჩერონ. ის კაცები, ბუბუნისნაირი ცოლები რომ შყავთ, ბავშვს რომ არ ზრდინდ და სულ სარკის ნინ ტრი-ალბენს. ბებია ამბობს, ამ კაცუნებს ბავშვებისთვის არავითარი სარგებლობა არ მოაქვთო, ბავშვების საქმენს არ აგვარებენო. იმაზე ლაპარაკიც უხედავბრტია, რომ მომცეს, იქნებ ცეცხლის ქვეშ ამოვდო და ცურვისას ბავშვებს გაეასწრო.

ბებია სკივრს კეტავს. ლამპას იღებს და მიდის. კაბის კალთაში ვენევი.

— დაიძინე, შვილო!

— მეშინია, მარტოს მეშინია.

მეტყუი. არავფრისაც არ მეშინია. მე არც დევის მეშინია. დევი კი ბაბუაზე უფრო დიდია და მე და გოლფარი ერთ ლუქმად არ ვეყოფითი. არავფრისაც არ მეშინია. შინდა, კიდევ ერთხელ ვნახო. ძალიან ლამაზია. წყლისფერია და სახეც წყლისფერი აქვს. თმები კი — ვერცხლისფერი, ზღასავითი. როცა დილაობით მეტადურებს თევზით საესე

კალათები ნაპირზე ამოაქვთ, იმ ღამით თმები უკამკამებს. ძალიან შინდა, ახლოს მივიდე. გოლფარი ამბობს, კაბა მალეცა აქვსო. ბებია ამბობს, თვითონაც წყლისააო.

ბებია კარს ალებს. რა ქარია?! ყველგან ინის სუნი ტრიალებს. ქარი მანსურის დედის ხმას მოელ სოფელში ფანტავს:

— თილისმები, ქალებო, თილისმები!

დიდი, დიდზე დიდი მთავარე დაბრძანებული ცაზე. ზღვისკენ გამავალ ფანჯარასთან მივდივართ, აივანზე თილისმას კიდებს, გისოსებიდან უთვალთვალავს. მეც ეხედავ. ნამდვილად ისაა. ცოტათი გამხდარა, ზღვიდან ამოსულა და პირით მთავარსკენ დამჯდარა. მთავარის სხივი უცმიციმებს თმიდან ჩამოღვენილ წვეთებში. წყლის ფერი აქვს. ბებია ამბობს: „წყლისფრები კეთილები არიან.“ მეორე დილას ბავშვებთან ერთად ზღვის ვარსკვლავებს ვაჭროვებ. როცა ღამით ის მოდის, მეორე დღეს სანაპირო ნივრებისა და ვარსკვლავებით იცხება. მანსურის დედის ხმა ბრძვევა სოფელში:

— თილისმები, ქალებო, თილისმები!

ხმა უქანკალეებს. ეშინია, რომ კაცები ზღვიდან არ დაბრუნდებიან. ყველა ქელს ხმა უკანკალეებს, ვინც კი პასუხობს. ბებია ბაბუაზე არ ფიქრობს. ხელები ფანჯრის გისოსებისთვის ჩაუვლია, სახეზე მთავარის სხივი ეცემა. ბებიას რომ ყოველი სიტყვა ესმის. მე მხოლოდ ვეხედავ მას, ხელს რომ იშვრის მთავარსკენ. ქარი მანსურის დედის ხმას ფანტავს სოფელში. გემის კაპიტანივით ყვორის, როცა ზღვა დღელავს და ყველაფერს ამსხვრევს:

— ვერ იპოვა... ვერ იპოვა...

ბებია პასუხობს:

— ფანჯრებს მოშორდით, სახლში შედით, იქნებ ჩვენი ეშინია!

შედივართ. მისი ტირილი გოლფარისას ჰგავს. როცა დედა საცურაოდ არ უშვებს, სლუქუნებს: „უ-უ-უ, უ-უ-უ...“ და მერე ერთიანად თრთის.

— ბებო, როდის იპოვის?

არ მპასუხობს. ოთახში რომ შევდივართ, ლუმელთან მიდის, აქანდაზით ნაცარს ჩხრეკს, ჩამწვარ თამბაქოს ცეცხლს უკიდებს და ენევა.

— როგორ გამხდარა?!

.....

— ძალიან, ძალიან გამხდარა!

აზრი არა აქვს. ბებია არავფრის გუნებაზე არ არის. სანამ ის ლაპარაკობს, ყალიონს ენევა. თავს ფეხზე დადის, მის ხელს კიდებს და თავზე ვისვამ. როგორც იმ დროს, კარგ გუნებაზე რომაა, ზღაპარს რომ მიამბობს და თავზე მეფერება.

ქარი ლუმის. ის ლაპარაკობს და ბებიას ადარდინებს. ქარი კახის ღრეჭოებიდან მოძვრება. საცაა აზერიტებულ ზღვა სახლებს დანაწერებს. კარი ირეკვა, თითქოს წყლის ბრჭყალები ფხაჭნინა უქნიდა. მეშინია. კარსუკან ვიღაც საკუთარ სახეულს მოაჩიოებს მინაზე. ბებია ყალიონს ადგებს, კარაფა მიდის და აყურადებს. ხმა ფანჯრის მხრიდან მოდის. სახეს ბებიას კაბის კალთაში ვეხედავ. ალბათ, თილისმას ცდებს. მთელი სოფლის თილისმებს შეაკრევის, ნაიღებს და ცეცხლქვეშ ამოვდებს. ბებია ამბობს:

— ოჰ, გამდალობით!

ხმა გვმორიდება. შრიალეხს, თითქოს ყოველი ფანჯრის წინ ჩერდება. მე და ბებია ვბრუნდებით და ლოჯინზე ვსხდებით. მანსურის დედის ხმა ისმის:

— ე-ჰე-ე-ჰე ჩვენ უდანაშაულონი ვართ! გვიციტებით, უდანაშაულონი!

სოფლის ქალების ხმები დასტრიალებს:
— შენთვის ელოცულობთ. ელოცულობთ, რომ იპოვო...

— ჩვენი კაცები ფანშრთელად ამყოფე, ოჯახის პატრონები ვართ...

— სულ ესაა ჩვენი თილის-მები, სხვა არაფერი გაგეპანია...

ზღვა ღმუილს უმატებს... თითქოს საკუთარი სხეული ზღვაში მირასროლა... ზღვის ნეტეები კარს სწვდება. ბებია ლამპის ალს ადაბლებს. ლილიონის ხმა ირნევა სოფელში.

— ახლა საქმე მოუგვარდება?

— დაიძინე, რა, შვილო! ბებიას მზიარული ხმა აქვს. ქარი სოფლის ქალების ჩურჩულს ზღვის ფსკერზე მიატრიალებს. იქ, სადაც წყლისფრები ცხოვრობენ.

2

ყველანი თონის გარშემო შეგროვილან, სოფლის მოედანზე. ყველა ქალი ერთად არასადროს მოსულა თონესთან. ვისი რიგიც იყო, ის მოდიოდა. ახლა ყველანი დამსხდარან, ზოგი პურს აებობს, დანარჩენები სათონიდან ქვევით, ზედ მოედანზე, ბებიაჩემს და მანსურის დედას შემოხვევიან ვარს. ბებია ამბობს:

- არა, წყლისფრები არა.
- გოლფარის ფერნასული დედა თავს აქნევს:
- რამე უბედურება რომ დაეშართო?
- ბაბუნის ობრავს:
- რა ლამაზი თმა აქვს!
- მე და გოლფარი ქალებთან ახლოს ქვიშაში ვთამაშობთ. მათი ხმები გვესმის:
- მაღინე, კაცები რომ არ დაბრუნდნენ, რა თავში ვიცით?
- წყლისფრები არავეს ახრჩობენ, ნითლები არიან ბოროტები.
- ღმერთმანი, ჩემი მანსურით თუ არ დაბრუნდა, ყველა წყლისფერს კისერს...
- ჩუ-უუ, გაიგონებენ, გულში ჩაიდებენ...

კაცები არ დაბრუნებულან. არც ბაბუა მოსულა. გოლფარი მეუბნება:

— მოდი, იმასავით ვიტყროთ!
და ჯდება. ისე, როგორც ის იჯდა ნუხელ. თავს ცისკენ სწევს და ტრის. მეც ვიძლი თმას და მხრებზე ვყვრი. ბელებს ცისკენ ვინვდი, ვირნევი და ვიმეორებ: „უ-უ-უ-უ“
გოლფარის დედა სათონეს სწყდება, ნანანავებში სწვდება, ხმა უკანკალებს:

— გინდა, რომ დანაყველოს, საძაგელო? გინდა, რომ ზღვიდან ველარაინი დაბრუნდეს?

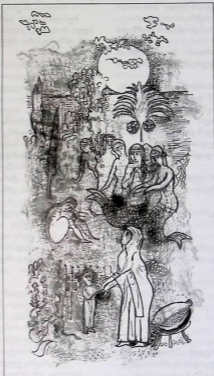
გოლფარი დედას უსხლტება. ახლა მართლა ტრის. სოფლის ყველა კაცი წასულია. წყლისფრები კარგები და კეთილები არიან, მაგრამ, თუ დანაყველიან, ათასი გემი ჩაიძირება. მეშინია, ბაბუა რომ არ დაბრუნდეს. ელოცულობ და ზღვას სულს ვუბერავ. ზღვაში ცურვის ნებას აღარ გვრთავენ. მანსურის დედა ბეუბნება:

— ზღვაში ფეხი არავეს შედგას! თუ ვინმე შევა, დამთავრდა, უკან ველარ გამოვა.
შუადღე რომ დგება, შინ მივდივარ. ბებია სათონიდან ბრუნდება და ფანჯარასთან იჯდება. ფანჯარა სოფლის შარას გაკურებს. ქალაქიდან ვინც მოდის, ყველას დანახვა შეგიძლია. ბუბუნი ამბობს:

— ამდენი თილისმით მთელი კაცების დაბრუნება შეიძლება.

ბებია ეუბნება:
— ახლა, რადგან თილის-მები წაიღო, საღამომდე მებადურეც უნდა გამოჩნდეს.
— ბებო, წყალში რომ ცვეხლი არ არის? ბრუნდება და მიყურებს.

- თვალები ფინიკისფერი აქვს.
- იმათი ცვეხლი ჩვენსას არ ჰგავს. რა თქმა უნდა, ცვეხლი არაა. რომ არ იყოს, იმ ერთი კაცისთვის ასე არ იტყობებდა.
- ბებო, ის ერთი კაცი მისი ბაბუაა?
- არა.
- აბა, მამაა?
- არა, ერთი მებადურია.
- ტირის, რომ მოვიდეს და თვეზი დაუჭიროს?
- ჰო.
- თუთონ არ იცის თვეზის დაქტარა?
- როგორ არა, იცის. უნდა, რომ მებადური მასთან დაირჩეს.

მხატვარი ავთანდილ პოპიაშვილი

- რომ ერთად იცურაონ?
 - არა, რომ ერთად იცხოვრონ.
 - კი მაგრამ, ბებიასთან ერთად იცხოვროს.
 - იმასთან ერთადაც ცხოვრობს.
 - აბა, მებადური რაღად უნდა?
 - უნდა, რომ მარტო არ იყოს.
- აბლა ის რკინის კაცუნებს ზღვის ცეცხლის ქვეშ შეანყოფს. მწვანე, ოქროსფერი, ნითელი, წყლისფერი თევზები ზღვის ცეცხლში გაებევეიან. ხვალ სანაპირო სახე იქნება მოზარული თევზით. თევზები თუ დაიხოცნენ და მებადური არ დაბრუნდა, ის ბებიასთან დაირჩება მარტო და იდარდება.
- ბებია საღამომდე ფანჯარასთან დგას. მზის ჩასვლისას უკვე დაღლილია. ცას უყურებს და ოხრავს:
- ამაღალ მთვარეს გაანავლებს.
- თავსაფრის ბოლოთი თვალებს იმშრალებს. მთვარე შორსაა. როცა დამდება, გაუდღვარ და კიბეზე ვდგები. მთვარე ამოდის. დიდზე დიდი. იქნებ ბანზე რომ ავიდე, მისი დაჭერა შეეძლო. პალმიდან შეუძლებელია. გაულფართან ერთად ვცადე. ბანზე ბებია არ მიშეძებს. ბანზე მალაღია და შეუძლია მთვარე დაიჭიროს.
- ბებო, ავიდეთ ბანზე, მთვარე დაიჭიროთ.
 - მთვარე?
 - კი, რომ მივცეთ იმას და აღარ იტიროს.
 - მთვარე ძლიან შორსაა, შვილო. თანაც, იმას მთვარე არ უნდა.
- უკუნებოდა მშასუბობს. ბებრით ვუჯდება, თავსაფარს ხედა, თმაზე ვცოკნი. გვირის ასი ნაწილი აქვს. გრძელ და იბით შეღებული.
- აბა, მთვარე თუ არ უნდა, რატომ გაანავლებს?
 - მთვარისგან ის უნდა, რომ ადგილი აქვინოს.
 - რა ადგილი?
 - ის ქუჩა, სადაც მებადურის სახლი იდგა.
 - თითონ არ იცის?
 - არა. ქუჩა დაკარგა.
 - შენ იცი, სად არის?
 - კი.
 - მერე, უთხარი.
 - რა აზრი აქვს? მებადური შორეულ ადგილას წავიდა. ზღვის ფერისა კი არ შეუძლია ზღვიდან შორს წასვლა.
 - ბებო, მებადური რატომ წავიდა?
 - არაფერ იცის. შეიძლება შეეშინდა.
 - რისი?
 - რა ვიცი. ო-ოო, რამდენს შეკითხები!
- ბებიას ჩემი თავი არა აქვს. რომ დაჯდა, ნაწნავები ძირს დაუდგინა. იმის გრძელ თმასავით, მინას რომ ფინიება, როცა ზღვიდან ამოდის და ვებრზე უდგება, პირით მთვარისკენ. ფანჯრიდან სოფლის სახლები მოჩანს. არც ერთ სახლში სინათლე არ ანთია. ბაბუა რომ იყოს, სოფლის კაცები მოვიდოდნენ და გვიანობამდე ილაპარაკებდნენ. ბაბუარეში მალაღია. რომ იყოს, ბანზე ავიდოდა და მთვარეს დაიჭერდა.. ბებიას ნაწნავებს ვითვლი: ერთი, ორი, სამი... ძალიან ბევრია. ვეუბნები:
- ანაღალ მთვარეს გაანავლებს.
 - არ მპასუხობს. ორი მწვანე ნარჩი აქვს, ჩემს ყოველ სიტყვაზე რომ იჭმუნებდა. მათი ბოლოები ერთდება.

თმაზე ვეთამაშები. თავს აქნევს, თითქოს მეუბნება, მომეპი, შვილო.

ვეკითხები:

- ბაბუა როდის მოვა?
- სანამ მებადური არ გამომწინდება, ზღვიდან ვერაფერ დაბრუნდება.

ჭიკორის ხმა ისმის, თითქოს კარის ფრთები ერთმანეთს ეხლება. ვიღაც ბებიას ეძახის:

- მაღინე, მაღინე!

ბუბუნის ხმაა. კარს რომ ვაღებ, ლამობთ ხელში კიბე-მდეა მოსული. თავისთვის ბუტბუტებს: „ეს ღამე ნინა ღამებზე უფრო ბნელია. კაცს მიძილება გულა გაუსკდება.“

ბუბუნი შემოდის, ლამპას კუთხეში დგამს. თმას მუღამ სურნელოვანი ზეთით იპობავს და რეჩნის ღეჭავს.

- კინალამ მოვკიდე, მაღინე, გული კინალამ გაჩისკდა.
- მომრადნიო... ღამლამობით არ შეიძლება მარტო სიარული.
- აბა! ღმერთმა ნუ ქნას, ნითლები მოვიდნენ და ნამიყვანონ.
- ქალები არ მიჰყავთ, ქალები არ ერჩიან.
- ჩვენი ბედი რა ვთქვი, მაღინე.

ბუბუნი ჯდება. ბებია ყალიონისთვის მიდის. ყალიონს რომ დანადგება, ქარი ღმუილს იწყებს. ზღვის ღრიალი ისმის. ყველანი ერთმანეთს ვუყურებთ. ბებია ხმა ებზარება:

- აი, უკვე გთვებია!

ბუბუნი ამბობს:

- ჩვენი კაცები აღარ დაბრუნდებიან... ჩვენი კაცები... მანსურის დედის ხმა სოფელში ივანტება. ბუბუნი და ბებია მიდიან და კარ-ფანჯრებს კეტავენ.
- დაკეტეთ. კარები დაკეტეთ. ფანჯარაში არ გაიხედეთ.

ყოველთვის გვიან მოდიოდა, როცა სოფელს ეძინა, ამ ღამით ადრე მოვიდა. ბებია ამბობს:

- ღამის პირზე... მოუხუმტურა, რა. სოფელში ხმა ირწვდა: „უ-უ-უ-უ-“
- მე და ბუბუნი ბებიასთან ვსხდებით.
- როგორ მოთქევაძი, მაღინე...
- ევედრება, ევედრება. ნამო, აივანზე გავიდეთ. ბუბუნი არ მიდის. ეფინია და იტყვრება, ოთახში. მთვარაინი ღამეა. მთვარე პალმების კენწეროებზე დასკუპებულია. აივანს ფანჯარასთან რომ მივდივარ, იმასაც ვხედავთ. ისე გამხდარა, თითქოს ქლექი უყურდეს. ბებია, მას რომ ხედავს, სახეზე ხელს იფარებს. მხრები უთვლიან. ბებიას წყლისფრები უყვარდა და მებადურს სოფელს უთვლიან:
- ღმერთმა მოსვენება არ აღირსოს, შენ რომ ამ დღეში ჩაგაგდო.
- და მერე, თითქოს ფერის გასაკონად, ხმამალა ტირის და მოთქემა:
- ღმერთმა გიშველოს, ღმერთი შეგწინოს!

მთვარე დიდია, ცაზე დამჯდარა. ღრუბლის ფთილა უახლოვდება, კიდეს აკენებს და საცეცხებით ნება-ნება მთელ მთვარეს ფარავს.

ის ისე იქნება ხელებს, თითქოს აღარ იცის, რა ქნას.

მთვარე ღრუბლებში რომ იძირება, იწევა და თავით ეშვება ზღვამ. ვხედავ, როგორ მიფარვარტებს. გოლფარზე უკეთ... ზღვის ტალღები სახში გვხვდება. ესველებით. ბებია მიხუტებს. ოთახში შეედევართ. ბუბუნი მოკუნტულა და კანკალეს.

- ნაიდა, მაღინე? ნაიდა?
- პო, ნაიდა.
- ჩვენი კაცები, მაღინე, ჩვენი კაცები!

3

მანსურის დედამ დიძაბა:

— დაფდაფები, დაფდაფები!

ბებიაშ თურბა:

— აღარ დაბრუნდება, იქვე მოკვდება. ისეთი გამბდარი იყო...

გოლფარის დედას შავი ტანსაცმელი ამოუღია და არ იცის, ჩაიცვას თუ არა.

გოლფარი ბევრი ტირილისგან გამბდარი. მანსურის დედამ თქვა:

— ის დაუკარით, რომ ხმა ჰქონოდა მისნვეს. ან ჩვენი კაცები დაბრუნდებიან, ან მათი გვამები გამოირიყება.

ბუბუნი თან დაფდაფს სცემდა, თან ამბობდა:

— მაგრად, ქალბო, მაგრად დაჰკარით. იქნებ გზა აებნათ.

სამი დღეა, რაც დაფდაფებს ვცემთ. ნაპირთან ვსხდვართ და ვურტყამთ. ქალბო რიგრიგობით ურტყამენ, ხელეღი სტყეით. მიფარე, კი, სამი ღამეა, აღარ ჩანს. ნაიდა და ისიც აღარ ჩანს მეტად. ბებია ამბობს:

— მთვარე გაანვალა... გაანვალა.

ბუბუნი ეუბნება:

— მთვარემ იცის, ჩვენს კაცებს რა დამართათ.

ბებია ამბობს:

— წყლისფრები კეთილები არიან, მაგრამ თუ ვინმეს დაწყევლიან...

ბებია ზის, ყალიონს ეწევა. ნანანავებს ეუკრავ. მეუბნება:

— ნუ შერები, შვილო!

— ბუბო, მთვარე რატომ ნაიდა?

— რომ დარჩენილიყო, დარღვივან გასკდებოდა.

მთვარე თუ გასკდება, მის ნამსხვრევებს შევაგროვებ, მერე ქვიშაზე დავეჯდები და გოლფარს ვუთამამებ. გოლფარი ცოლია, თუ მთვარე გასკდება, უფრო მეტ ნამსხვრევს მას მივცემ. როცა ვესტუმრები, მთვარის ნატიხით რამერუმებს მომართმევს. მერე შეიძლება ერთი ნატიხი ბუბიას მივცე, რომ გოლფარს თოჯინის სახე გაუკეთოს. გოლფარს ისეთი თოჯინა უნდა, ზღვის ფერის რომ ემგვანება.

— ბუბო, მთვარე თუ გასკდება, მისი ნატიხები ზღვამი ჩაცვიფდება თუ პალმებზე?

— ნუ შერეულობ, მთვარე არ გასკდება. აბა, დაიძინე!

— თვითონ არ თქვი, გასკდება?

— ვთქვი, რომ დარღვივან დაიღვება. ადამიანებაც იღვინან.

ბნელი ღამეა. ბნელზე ბნელი. ვარსკვლავები გამქრალან. ბუბიას ეხვევით კისერზე. ბებია გახდა და მემშინია, დარღვივან არ დაილოოს.

— ახლა ბაბუა სად არის?

— ღმერთმა იცის!

— თვეს იჭერ?

— არა, გათავდა ის თვეზი, რომლის დაჭერაც შეიძლებოდა.

— აბა, სად არის?

არ მეუბნება. არ მეუბნება, სად არის, მაგრამ მე ვიცი. თუ ზღვის ფერია დანყველის, ყველა ზღვის ფსკერზე მიდის. იქ, სადაც სავსეა მარჯანი და ზღვის ვარსკვლავები. იქ რჩებიან, წყალში. ზღვის ფერიების სახლში სხედან და დაბრუნდები. როცა ბებია კარგ გუნებაზე იყო, მეუბნებოდა:

— ხედავ, ზღვა როგორ ღელავს? ეს მაშინ ხედავ, როცა ზღვის ფსკერზე ყველა მუბადური ტირის. სახლი ენატრებათ.

ახლა ბაბუაც ტირის. სოფელი ენატრება. ნეტაც, გასკდეს მთვარე! ნეტაც, მოკვდეს ზღვის ფერია! სად არის ბაბუა... ბებია მეუბნება:

— დაიძინე, შვილო. მაგრად დახუტე თვალები და დაიძინე.

თვალებს ვხუტავ. ბუბიას ღვიძებს, ვიცი...

4

დიდი ხანია მთვარე აღარ ჩანს. მის ადგილას, ცახე, ღრუბლებში, სიბნელეა, დროდადრო შენითლდება ხოლმე. გოლფარითი, სახე რომ უნითლდება ტირილისას. გოლფარის დედამ შავები ჩაიცვა. გუმონ ქალბმა შავები ჩაიცვეს. სახლებზე შავი ალმები დაკიდეს. ბუბუნომ აღამი არ დაკიდა. თქვა: „იქნებ დაბრუნდეს.“ მანსურის დედა, ძალიან მსუქანი რომაა და არასდროს არ ტირიდა, ქალბს წინ მიუძღოდნა, ზურგით ალმები მოჰქონდა და ყველა სახლზე თითო ალამს ამაგრებდა. ხმაშალა ტირიდა და მანსურზე მოთქვამდა:

— ვაი, ჩემო დიდო ვაჟაკო! ვაი, ცოლქმრული სარეცლის უნაბავო ჩემო ვაჟაკო!

მერე ყველანი გზას ვაგრძელებდით და მორიგ ალამს ვკიდებდით. ბუბუნომ თქვა:

— არა, იქნებ დაბრუნდნენ. იქნებ დაბრუნდეს.

დალამებამდე სოფელში დავდიოდით და აღმებს ვკიდებდით. ბებია დაიღალა. ძალიან დაიღალა. ფეხები გაუშლია და ხელებით იხვლს.

— შენ რომ ამბობდი, წყლისფრები კარგები არიანო?

— იმასაც პყავს თვისიანები, ალბათ, დანყველა.

ძალიან ადრე ვნებდით. არაგის სახლში სინათლე არ ანთია. ალმები ქარში ფრიალებენ. როგორც კი ვნებთ, კარზე აკაკუნებენ. ბებია ამბობს:

— ბუბუნის კიდევ რაღაცის თავი რომ აქვს ამ ღამისპირზე.

ვეუბნები:

— იქნებ ბაბუა იყოს!

ბებია ლამაზს იღებს და მიდის. კარი რომ იღება, ვხე-
დავ, წყლისფერია. ყალიონის ტარიით დაღულა. ბებია
მუქნება:

— არ გამობიდე, — და თვითონ გადის.
იმას მიჰყვება, მოულოდნელად და ქურდულად რომ
მოსულა. მეშინია. მეშინია, ბებია არ ნაიყვანოს. რაღაცას
ეუბნება და ბებია პასუხობს:

— არა, ვერ შეძლებ. ღმერთმანი, ვერ შეძლებ,
მოკვდები. ძალიან ცუდი საქმე გააკეთე. ვითომ რისთვის
გამოიქციე? ახლა ყველა მეზადურს დახოცავენ.

მეშინია, ზღვამ სახლები არ დააქციოს. ზღვის
ფერიება ზღვას რომ ხელი გაჰკრან, ყველანი წყალში
ჩაიძირებიან და თევზების ლუკმად ვიქცევი.

ისე ეხვეწება. ხმა უკანკალებს. ბებია ბრაზით
პასუხობს:

— არა, არა, ასე გგონია! დარღობსავე დაიღვეი. ამაზე
უარესად გახდები. ნახე, რა დღეში ჩაივდე თავი. გგონია,
აღმაიანს გული რომ გაუცვალო, დამწვიდებები? ამაღმა-
ის საწყალი გული დარღობსავე საგვს... კარგი, კარგი, მაგას
გაგონებო, მაგრამ გუბნები, შორს ვერ ნახვალ. ერთ
საათსაც ვერ გაუძლებ.

ხმა მყდება. რას აკეთებენ? ვითო, ბებია თან გაიყო-
ლოს? ვითო, ბებია თანვის გული მისცეს და, რომ
შემოვა, ვიღარ მიცნოს? ფეხის ხმა მესმის, გაქცეულის
ფეხის ხმა. იქნებ ბებიაა, რომ მიიბრის? სად მიდის? სად
მიჰყავს?

რაღაც მოზოზავს კარს უკან. აკაკუნებს. ბებიას ხმა
ამბობს:

— კარი გაიშალე.
მიფერიდა და კარს ვაღებ.

— ვიმიე, ბებო, სადაა? სად?

— შოდი, მომეშველე. იმას მივეცი. ნავიდა, რომ
იპოვოს... შოდი, მომეშველე.

ბებიას ქილოფზე მოვთარევე, ბებიას, რომელიც ნახ-
ვერად თვე ზია. ლამაზს ადვ ვუწე. ბებიასგან მომართებით
ვუვადები და მის წყლისფერ ნახევარს მივმეტყვებოვარ.

— მე ვარ, შვილო, ნუ გეშინია, მხოლოდ ფეხები გავუ-
ცვალე:

— რატომ, რატომ ნახვედი, რატომ ვახილ თევზების ბებია?
— კვდებოდა. რომ არ მიმეცა, აქვე მოკვდებოდა.

ბებიას წყლისფერი ნახევარი კამკამებს. ნეტავ, მალე
გათეფდებოდას. ნეტავ, ბუბუნის ისევე მოვიდოდას
ჩვენთან.

— ბებო, როდის მოვიტანს ფეხებს?
— თუ ცოცხალი დარჩა, მალე.

მეშინია. ბებიასი მეშინია. ფანჯარას ვაღებ და იქ
ვუვადებო.

— ნუ გეშინია, მე ვარ, მე.
— ეცი, ეცი.

ნეტავ, მალე დაბრუნდეს. ბებია რომ გადაეშვას
ზღვაში? ნეტავ, ბუბუნის მოვიდოდას.

— ბებო, ნავალ, ბუბუნის დაეუბნება.
ბებია არ მისმენს, ფანჯრისკენ აქვს გულისყური. ცას
უფურცებს, ტუჩები უთრთის. ღრუბლებიდან ნელა მოცო-
ცავს მოვარე.

— ბებო, მთვარე, მთვარე!
ტარის:

— რა მალე მოკვდა. რა მალე! ხომ ვუთხარი, რომ ვერ
შეძლებდა.

ბებია თევზია, ნახვერად თვე ზი. მთვარე ამოვიდა და
მას მტვად ვეღარავინ გაანვალებს. ზღვის ფერია სადაღე
ხმელეთზე მოკვდა. ბებია, როცა კარგ ვუნებაზე იყო,
მუხბუნებოდა:

— ფერიებს არ შეუძლიათ დიდი ხნით ზღვასთან
დამორება.

ახლა ეჩვიარ იმის პირდაპირ, ეინც ნახვერადა ადამი-
ანი. ბაბუა აღარ დაბრუნდება. იქ ზის, მარჯვენაში, და
დარღობს... და მეშინია, ბებია ზღვაში არ გადაეშვას და
თევზების ბებია არ გახდეს.

სპარსულიდან თარგმნა
მზინა პურჯანაძემ

ქრონიკა

ქართული ლიტერატურის მუზეუმთან არსებულ გალერეაში
"სიბიძე" გაიმართა ნიკოლოზ მინიშვილის პირადი არქივის გამოფენ-
ა, სადაც წარმოდგენილი იყო მწერლის საოჯახო ალბომი და
კოლექციებიან ერთად გადაღებული ფოტოსურათები, აგრეთვე,
ოფიციალური დოკუმენტები და რადიონიმე ხელნაწერო.
მწერლის გამოფენის შემდეგ ეს ექსპოზიცია ჯვარისძო,
მწერლის მშობლიურ სოფელში იქნება გადატანილი და მის
კაბინეტში დაიდებს პინას. გამოფენაზე წარმადგენელი იყო
ხელნაწერია ინსტიტუტის დირექტორის ბუბა კუდავა შერგ
გადაღებული სოფელ ჯვარისძის თანამართლებ ფოტოებო,
რომლებიც დათრული პეიზაჟი მინაწერები ავტორის ნაწარმოე-
ბებიან.

გამოფენა გახსნა მწერლის ვაჟმა, პროფესიით გეოლოგმა
ილიამ მინიშვილმა, რომელმაც ისაუბრა მამის შემოქმედებაზე და
მადლობა გადაუხადა გამოცემლობებს "ინტელექტი" და
"არტანუჯი", რომლებიც პერიოდულად აქვეყნებენ მწერლის
ნაწარმოებებს. "არტანუჯა" ნიკოლოზ მინიშვილის 5 წიგნი
გამოსცა, რის შედეგადაც მწერლის მიმართ ინტერესი გაღვივდა.

"მინდა მადლობა გადაუხადა ამ გამოცემებს რომლებმაც
მოახდინეს მამის, როგორც მწერლის რეაბილიტაცია" — განაცხ-
და ილიამ მინიშვილმა და იქვე აღნიშნა. რომ გამოფენაზე წარ-
მოდგენილი ფოტოებიდან ერთ-ერთი მისთვის ყველაზე
ძვირფასია: მისი მშობლების უკანასკნელი სურათი.

სტუმრებს შორის იყვნენ ილიამ მინიშვილის მეგობრები და
ნათესავები, გეოლოგი გვიგ ჯაბახაძე, აკადემიკოსი მინდია
სალუქვაძე, რომლებმაც აღნიშნეს, რომ ეს საინტერესო გამოფენ-
ა გულმოდგინე შრომის შედეგია და ამისთვის განსაკუთრე-
ბული მადლობა გადაუხადა მწერლის ვაჟს და გამოფენის ორგა-
ნიზატორებს.

საჯამო დაასრულა პოეტმა და ლიტერატურათმცოდნე მან-
ანა ჩიტიშვილმა, რომელმაც პირველმა გამოაქვეყნა მწერლის
ცხოვრების ბიოგრაფიული ცნობები და მისი შემოქმედება: "ესაა
იშვითა მოგვსა ჩვენს მწერლობაში — იგი 41 წლის ვარდაიც-
ვალა და ამ დროში ამდენი საუკეთესო ნაწარმოების შექმნა
მოახსნარა": — აღნიშნა მან და მოკლედ ისაუბრა მწერლის
მრავალფეროვან შემოქმედებაზე.

ჯონდი ერისთავი

სულ რაღაც სამი-ოთხი

დღე იყო გასული ჯვაროსანთა მიერ ანტიოქიის აღებიდან (1098 წ.) და ქალაქს თურქ-სელჩუკთა „უსასრულო სიმრავლე“ მოახყდა. ყოველი მხრიდან შემორტყეს ალყა ანტიოქიის და ჯვაროსნები დიდ გასაჭირში ჩაყარდნენ.

სურსათ-საინფორმაციო მარაგი არ გააჩნდათ, ჯერ ცხენებსა და სახედრებს დაეკრძვნენ, მალე ესეც შემოვიდათ. მერე ბალახსა და ხის ქერქს გაუსინჯეს გემო, მოხარბულ თოკებსა და ცხენის აკანაშულობას შეექცეოდნენ. მიმშლილი დაოსებულნი აღარც ძაღლისა და კატის მძორს იწუნებდნენ, თავებზეც ნადირობდნენ.

ერთი სიტყვით, სიკვდილმა თავის იარაღად შიმშილი აირჩია და მოალყე თურქ-სელჩუკებს უდრტყინებლად შექმლული ლოიანი იმისა, თუ როგორ ამონყდებოდა ალყაშემორტყმული ქალაქი ნებით სისხლის დაუღერებლად.

პასონარკვეთილებამ შეიტყუა ჯვაროსნები. ზოგნი, ღილიდან დაღამებამდე, ანტიოქიის ეკლესიებში მუხლმოსართლი ლოცვლობდნენ და შვევას ევედრებოდნენ უფალს. ზოგს კი რწმენის ნატვამალე გაუქრო გატყირვებამ. გული გასტყებდათ, ვინაიდან უზენაესმა წარმოუდგინელი ტანჯვა დაატყდა თავს იმათ, ვინც მინი ღმერთისათვის მზად იყო, სიცოცხლეც კი არ დაეზოგა.

შიმშილისგან გონებდაბნეულ ჯვაროსანთა შორის პალუცინაციების ეპიდემიამ იფეთქა. წმინდანები და ღვთის მოციქულები ეზმანებოათ.

და აი, ერთ მშვენიერ დღეს, პროვანსელმა გლეხმა პიერ ბარტელემიმ თანამებრძოლი ამცნო: ნუბეგის ანდრია მოციქული ნუთფერ გამომეცხადა ძილში და მასურყა, ანტიოქის წმ. პეტრეს ეკლესიაში ჩამარბულია ის შუბი, რომელმაც მეომარმა ლონგინმა ჯვარცმულ ქრისტეს ფერდში რომ აძგერაო; თუკი მიგნებთ მაცხოვრის სისხლით განმანღო შუბს, უუქვლად გადარჩებით და გამარჯვებასაც მოიხვეჭეთო. რინითა და ნუცესიავან თორმეტი კაცი შეარჩიეს. პიერ ბარტელემიმაც, ცხადია, იქ იყო. სხვანი ყველანი გაძევეს ტაძრიდან.

იატაკის ფილა ახადედა და შეუდგნენ მიწის თხრას. მთელი დღე (14 ივნისს) თხრდნენ და, ბოლოს და ბოლოს, მიაღწიეს სანადგუს. უკვე შეზინებული იყო, როდესაც ორმის ფსკერზე გამოჩნდა განიგარის შუბის ნეკრი.

ღვთობა სასწაულმა გამოაცოცხლა რწმენადაკარგული ჯვაროსნები. ნათი თავგანწირული შეტევა ალყის გასარღვევად არჩახული გამარჯვებით დაბთავდა. ეპისკოპოსის ხელთ ეპყრა სასწაულმოქმედი შუბი, რომელიც მხნობას უთუკევებდა ატკობებულ ჯვაროსნებს.

ახლა ისიც ვითხობთ, დადისტანის კონსტანტინეს მადლიან კალამს ჯონდი ერისთავი რომ არ გაეცოცხლებინა

„დავით აღმაშენებლის“ ფურცლებზე, საიდან მოვედრებოდათ სასწაული ჯვაროსნობიდან სასწაული ანტიოქიის?

ჯონდი ერისთავი იყო მეთაური მცველთა რაზმისა, იერუსალიმის მოსალოცავად გამგზავრებულ საქართველოს დედოფალყოფილს რომ ახლდა.

ამ სახელოვანმა ვაჟკაცმა ჯერ ანტიოქიის ამირა იაკობისანი დაჯაბნა ფიცხელ ორთაბრძოლაში და იმქვეყნად გაისტუმრა, მერე კი მხსნელად მოველინა სასონარკვეთილ ჯვაროსნებს, ალყაშემორტყმულ ანტიოქიაში მიმშლილი რომ სძვრებოდათ სული.

კონსტანტინე გამსახურდია წერს: „ჯონდი ერისთავს უდიდესი განსაცდელის ემსაც არ გაატრებოდა ოხუნჯარობისა და ყმანგილური ანგლების უნარი“.

და აი, რა მოჰყვება ამ შესასურ ნიქს.

ჯონდი ერისთავი ქრითობას იშუშებს და ესმის მის მეზობლად მწობარე სნეული პეტრეს ბარტოლემუსის (იგივე პიერ ბარტელემი) ზოვად; თურქთაგან ნალაფარ ხელშუბს აიღებს და მიეახლება პეტრუსის საწოლს. ვინა ხარო, ეტოტება სნეული. „წმიდა ანდრია ვარ, მოციქულთა სწორი“, – პასუხსა სცემს ჯონდი ერისთავი.

სწორედ წმ. ანდრიას ახსენებდა ზოდვისას სნეული და აჯერ, ისიც გამოცხადდა. სუდარიანი მოქვენება ამცნობს:

„აჰა, ეგაა ხელშუბი იგი, რომლითაც ევერი მაცხოვარი ჩვენი იესო. აღსდებინ პეტრუსს და ამცენ ქრისტეს ლაშქარს, რომ ეს ხელშუბი ქრისტეველი წმ. პეტრეს სამარხიდან ამოიღონ, წარტყდნონ ლაშქარს და აოტნონ აგარიანი“.

ჯონდი ერისთავი ამ „ქრისტეველ ხელშუბს“ ტაძრის სარდაფში ჩაიტანს და ლუსკემაში მოათავსებს.

მეორე დღესეც ოფნად მოცთებულ პეტრუსი გახლება ჯვაროსანთა თავკაცებს და მოახსენებს, თუ როგორ გამოეცხადა მას წმ. ანდრია.

დანარჩენი უკვე ითქვა ზემოთ.

კონსტანტინე გამსახურდია წერს: „ჯონდი ერისთავს ჩუშქმად ეცნობოდა, თანაც გახარებული იყო, მისმა ოხუნჯობამ კეთილი ნაყოფი რომ გამოიღო“.

ძნელი სათქმელია, სახელდობრ რომელ საისტორიო წყაროს ეყრდნობოდა დიდებული ქართველი მწერალი, მაგრამ თუნდაც დავეუშვათ ნუთით, რომ ჯონდი ერისთავის ოხუნჯობა ავტორის შემოქმედებითი ფანტაზიის ნაყოფი უნდა იყოს, აღნიშნული ამბავი სავსებით ბუნებრივი და ზედმიწევნით ლოგიკურია.

აბა თავად განსაჯეთ, ქართველი კაცის გარდა ვის მოუვიდოდა თავში ესოდენ ორიგინალური და მთაბეჭდავი პროექტი?

კანონი

ჩვენი სახელგანთქმული თანამემამულე, კინორეჟისორი გია დანელია თავის მემუარებში მოგვიხიბრობს, რომ ყველაზე იდიოტური ისტორია გადახდა მის ფილმს, რომელსაც ერქვა „ნეგიადა ცრემლი“. სიონის სახლში უნდა გააბრუნოლო გასივრჯა და უცერნად ამცენეს: გაისივრჯა არ იქნება, სურათი დახურესო.

დანიელა ურუკავს „მოსივრჯაში“ დირექტორს, რამაა საქმეო. იგი პასუხობს, უკრი კი მოყვარი, მაგრამ სრული ინფორმაცია არ გააქანიაო. მერ მოულოდნელი შეითხება: დანელია, ეკლესიაში ჯვარი რატომ დაინერეთ?

გაოგნებული კინორეჟისორი ამოილულუღღებებს: ღმერთო, რჯული, „ზაგსში“ მოვანერე ხელი, არავითარ ეკლესიაში არავითარი ჯვარი არ დაინერეთაო.

დანიელია). რაო, ჯვარი დაინერეთო? — უკითხავს იმ „ვილაქსანს“. დიახ, დიახო, — ნინდაუხედავად უსურნია დანელიას.

დირექტორი ურუკავს, კულტურის მინისტრს დაურეკეო. ურუკავს. მინისტრი ამბობს, საქმის კურსში არ ვარ, შეგებულეზიდან გუგინ დაებრუნებო. და ისიც ეკითხება: დანელია, რა ჯვანდაც დაინერე ჯვარი ეკლესიაშიო?

არაო, ისე იფიცება დანელია, „ზაგსში“ მოვანერე ხელიო. მინისტრი ნააცივდება: აბა, ყველა რატომ ლაპარაკობს, ჯვარი დაინერეთა?

ფილმი რომ უნახავთ ძლიერია ამა ტყვესნაია, ძალზე ენსიმისტურ მწილგებად მოსტყვენებიაო. ამასთან, ვილაქსანს მიუცნია ტყეპანი, დანელიამ ეკლესიაში ჯვარი დაინერეთაო.

დანიე, მაგ მამადნებო თავი როგორ ავიყო, — აღფლोटებულა მთავარი იდეოლოგის (სუსლვისი?) მოადგილე და განკარგულება გაუცია, ცვ დისიდენტურ მკაცრად დასაჯე, ოლოდ არ დაკრიბთო. დასჯვა არ დაუყოვნებიაო. მთელი წელიწადი თარიზე იყო შემოდებული ფილმი. შევარდნაზე რომ შევარდნაზე, იმასაც კი არ ამცენეს. მერე კი გაუშვეს მეორე ეკრანიში (მხოლოდ პერიფერიული კინოთეატრებში და მხოლოდ დღის სიანსებზე).

მინისტრი ურუკავს, ცეკაში სიონის ბეტქორის გამგებს დაურეკეო. დანელია იმასაც ურუკავს და თავშივე აუწევებს, ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთაო.

აბა რატომ ამბობენ, ჯვარი დაინერეთა?

გამოძვინებული ბრძნულად ასკენის: მამასადამე, ჯვარი დაინერეთაო.

ფილმი დაინერეთაო. მინისტრი ურუკავს, ცეკაში სიონის ბეტქორის გამგებს დაურეკეო. დანელია იმასაც ურუკავს და თავშივე აუწევებს, ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთაო.

არ იციო, რატომ ამბობენო, პასუხობს დანელია და მოთმინების ფილადაც ვესტება: თუნდაც დამენერა ჯვარი ეკლესიაში, სიონ რა შეუძია არისო?

არაო, ისე იფიცება დანელია, „ზაგსში“ მოვანერე ხელიო. მინისტრი ნააცივდება: აბა, ყველა რატომ ლაპარაკობს, ჯვარი დაინერეთა?

ფილმი დაინერეთაო. მინისტრი ურუკავს, ცეკაში სიონის ბეტქორის გამგებს დაურეკეო. დანელია იმასაც ურუკავს და თავშივე აუწევებს, ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთაო.

ფილმი დაინერეთაო. მინისტრი ურუკავს, ცეკაში სიონის ბეტქორის გამგებს დაურეკეო. დანელია იმასაც ურუკავს და თავშივე აუწევებს, ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთაო.

დანიელა გაცხადებდა: თუნდაც დამენერა ჯვარი, რა თქვენი საქმეა, მე ხომ პარტიის წევრი არ ვარო. ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთა, მაგრამ თუ წმინ არ გჯერათ, აიღეთ და კაგებენი დაინერეთ, ყველა ჯვრისთვის იქ აღივსიერებენო.

არაო, ისე იფიცება დანელია, „ზაგსში“ მოვანერე ხელიო. მინისტრი ნააცივდება: აბა, ყველა რატომ ლაპარაკობს, ჯვარი დაინერეთა?

ფილმი დაინერეთაო. მინისტრი ურუკავს, ცეკაში სიონის ბეტქორის გამგებს დაურეკეო. დანელია იმასაც ურუკავს და თავშივე აუწევებს, ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთაო.

ფილმი დაინერეთაო. მინისტრი ურუკავს, ცეკაში სიონის ბეტქორის გამგებს დაურეკეო. დანელია იმასაც ურუკავს და თავშივე აუწევებს, ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთაო.

როგორც შემდგომში ვიკრეკვა, ჭირი დანელიას ჯვრისწერაზე ასე წარმოქმნილა: ფილმის გადაღება მიმდინარეობდა კალგაში. იქ სატურმრად დასულა რეჟისორის საცოლდე, ქალაქი ათავალერებდნენ და ეკლესიაშიც შესულან. გარეთ ვილადა ნადელია შეხვედრათ (არ მახსოვს, ვინ იყოო — გავანმეურებს).

არაო, ისე იფიცება დანელია, „ზაგსში“ მოვანერე ხელიო. მინისტრი ნააცივდება: აბა, ყველა რატომ ლაპარაკობს, ჯვარი დაინერეთა?

ფილმი დაინერეთაო. მინისტრი ურუკავს, ცეკაში სიონის ბეტქორის გამგებს დაურეკეო. დანელია იმასაც ურუკავს და თავშივე აუწევებს, ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთაო.

ფილმი დაინერეთაო. მინისტრი ურუკავს, ცეკაში სიონის ბეტქორის გამგებს დაურეკეო. დანელია იმასაც ურუკავს და თავშივე აუწევებს, ჯვარი ნამადვილად არ დაინერეთაო.

ქრონიკა

გამომცემლობა „ინტელექტი“ უკვე წლებია გამოსცემს პოეტური კრებულების ციკლს „100 ლექსი“.

შემოქმედი, რომელიც იზიორილებს ენას და ეს შკითხველისგან შემოქმენლად ხდება. როცა ვიქტორის ლექსებს კითხულობ, განიცდი ნოსტალგიას... — აღნიშნა რუხო კვესელავამ.

26 ოქტომბერი დღის სიბრალე იხილა ვიქტორ გაბესკორიას კრებულმა, რომელშიაც შესულია მისი საუკეთესო ლექსთა ნაკრები. ნივთი ავტორის ქალიშვილმა ციცი გაბესკორიამ და აღმასწავლებელმა რუხო კვესელავამ შეადგინეს.

პრეზენტაცია გამომცემლობა „ინტელექტის“ დირექტორმა კახბეკ კუდავამ გახსნა.

„მინდა მადლობა გადაუხადო გამომცემლობა „ინტელექტის“ თანამშრომლებს, რადგან მათ ლაიკოებულს ქართველ პოეტთან მივინერეთეს ლექსები. მანა ჯივარკოსია, ის ერთ-ერთია, ვინც ქართულ პოეზიაში გააოცებდა ხდებს თემატუა „მარინისტა“... ლექსების შერჩევა ძალიან ვაგვიფიქრდა, მაგრამ ფორმალურიდან გამომდინარე მაინც შევეძლით და ავირჩიეთ 100 საუკეთესო ლექსი“... — განაცხადა ქალბატონმა ციცი გაბესკორიამ.

„როცა რაღაც მიჭირს, არ რაღაც მიძინებ, ვინც ვიქტორ გაბესკორის ლექსებს კითხავს და ყველაწარირ განსაღვლესგან ფთავისუფლებები. ვიქტორი იყო არა მარტო საუკეთესო პოეტი, არამედ დიდი დრამატურგი, რომელსაც ბევრი საინტერესო პიესა დაუდგინეს, — აღნიშნა გუგული მელაქიძემ.“

კრეფულს საინტერესო შეფასება მისა ახალგაზრდა პროზაიკოსმა ზვიად კვარაცხელიამ: „ნასა სიყვარულ ნრფულ ლექსები. პოეტს ყველაზე უფრო გულწრფელობა სჭირდება, გულწრფელობა, რომელიც ასე თვალსაჩინოა მის შემოქმედებაში“.

საღამო შეჯამდა კახბეკ კუდავამ, რომელმაც კიდევ ერთხელ აღნიშნა პოეტის დიდი შემოქმედებითი ღვაწლი.

კლასიკოსის სახელზე

გრიგოლ აბაშიძის ხსოვნის საღამო

19 ოქტომბერს საჯარო ბიბლიოთეკის საგამოფენო დარბაზში გაიმართა ცნობილი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის გრიგოლ აბაშიძის ნიჭის „მოგონებებისა და წერილების“ პრეზენტაცია. კრებულის გამოცემა მწერლის საიუბილეო თარიღს, 95-ე წლისთავს დაემთხვა.

უპირველესად, არ შეიძლება ითქვას გარემოზე, აქ რომ შეიგება მრავალრიცხოვანად შეკრებილია ელიტურმა საზოგადოებამ: რესტავრირებული ფართო და მაღალჭერიანი ნათელი დარბაზი, სულ ახლახან რომ გაიხსნა, მიახლებსთანავე სითბოსა და სიამეს განგაცდევინებთ. აქ ყველაფერი კრიალებს და ბრწყინავს, სინათლე ხელშესახება და თვალსაჩინო – დაგვირგვინებული დიდი ილიას შვირფასი პორტრეტი... და მაღლიერებით აღივსებით მეცენატისადმი, ვისიც არ ითქმის ხოლმე სახელი, მაგრამ მაინც ყველასათვის გახმაურებული ხდება. დიხა, აქაურობა გადაუჭარბებლადაა მონაპოვარი კულტურისა და ბუნებრივი გახლდათ ისიც, რომ ამ სრულყოფილ გარემოში კლასიკოსის სახელზე ღონისძიება გაიმართა.

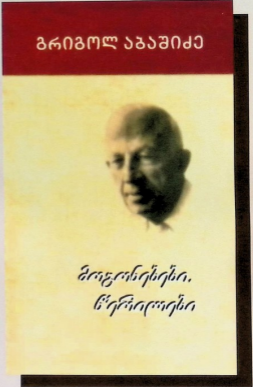
დარბაზის ერთ მხარეს, მთელი კედლის გაყოლებით, სახელდახელოდ გამართულ სტენდებზე, ფოტოსურათების დიდარი კოლექციიდან ისტორია შემოგვეკერი – ქართული კულტურის თვალსაჩინო წარმომადგენლები საბჭოთა ეპოქიდან...

გრიგოლ აბაშიძის ხსოვნის საღამოზე, მისი ახალი ნიჭის პრეზენტაციას უძღვევოდა მშობლიური ლიტერატურის ერთ-ერთი ქომაგი და შემატანიე ნინო ხოფიაძე.

სიტყვებით გამოვიდნენ: მწერლის ვაჟი, ისტორიკოსი დავით აბაშიძე, ლიტერატურის თვალსაჩინო წარმომადგენლები: ემზარ კვიციანიშვილი, როსტომ ჩხეიძე, ჯანსუღ ჩარკვიანი, ტარიელ ქანტურია, გასტონ ბუაჩიძე, ჯემალ აჯაიშვილი.

მათ ისაუბრეს ალიარებული მწერლის, გრიგოლ აბაშიძის საინტერესო და მდიდარ მემკვიდრეობაზე; ბევრისთვის საყვარელ რომანზე „ღამარელა“ თუ ორიგინალურ პოეზიაზე, მშვენიერ თარგმანებსა თუ პუბლიცისტურ წერილებზე, აღინიშნა, რომ ეს ახალი ნიჭიც, მოგონებებისა და წერილებისა, ღირსეულ ადგილს მიიკუთვნებს ჩვენი ლიტერატურის საგანძურში, არც გამომცემლის ღვაწლი დავინწყიათ („უგასი“ – მარინე ცხადაია)...

ბევრი ითქვა საგულისხმო გრიგოლ აბაშიძის მისაბამ პიროვნულ ხიბლზე; ღრმა ინტელექტისა და კეთილშობილებაზე, ნამდვილ არისტოკრატიკაზე, უკომპრომისო, მტკიცე ბუნებაზე, როცა საკითხი სამშობლოს შეეხებოდა; კაცთმოყვარე გულზე... სიტყვით გამოხსენებულთა შორის, დროს ვერ გაემჯრიალენინა მაღლიერების განცდა... და ასეთ დროს, როცა სიკეთე ზემოებს, სიყვარულიც ჩამოდგება ხელში ადამიანებს შორის, დაზავესაბასავით. და რაოდენ დაუჯერებლადაც უნდა მოგაჩვენოთ, ეს იგრნებოდა ამ დარბაზში, სადაც თავი მოყვარა ოპოზიციასა და პოზიციას მწერლობასა თუ პოლიტიკაში – ახლა კი ხელს რომ ართმევდნენ ერთმანეთს ენერგიული გულთადაობით.

არც იმის დანახვა იყო განმელებული, ახლად აღმოჩენის კეთილი სურვილები რომ გაუხანგრძლივდათ. ...დარბაზში კი იღვრებოდა ნატიფი მუსიკა, თავდაპირველად ხომ ქართველურ ზუნში იხვეოდა და იფანტებოდა, მერე, როცა ნება-ნება გაიკრიფა მწერლის ხსოვნის პატივსაცემად შეკრებილი უმრავლესობა და დარბაზიც შეხალავათა, ხელოვანებმა – ფორტეპიანო – გიორგი შვერდაშვილი, საქსაფონი – უჩა კორძია, ვიოლინი – გიორგი ხაინდრაგა – ნამდვილი ზემი გამართეს და ვირტუოზული კონცერტი აჩუქეს მოხიბლულ მსმენელს.

ნინო დეკანოიძე

ნატურმორტი

ირაკლი ფარჯიანი

